

OPĆINA ŠOLTA

STRATEGIJA RAZVOJA
OPĆINE ŠOLTA
DO 2020.

URBOS d.o.o. Split

Split, travanj 2015

Naručitelj: OPĆINA ŠOLTA

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE ŠOLTA do 2020.

NARUČITELJ: OPĆINA ŠOLTA
Općinski načelnik
Nikola Cecić - Karuzić, ing.

IZVRŠITELJ: URBOS doo Split
Biro za prostorno planiranje,
urbanizam i zaštitu okoliša

Voditelj: dr.sc.Zoran Radman,mag.polit.,
znanstveni suradnik

Radni tim: dr.sc.Zoran Radman, znanstveni suradnik
Ivana Bubić, dipl. oec.
Mislav Madiraca,stud.ekon.

Suradnja: Ina Begović, struč.spec.oec
Tihana Glavurtić, ing.
Alajbeg Željka
Zorana Kaštelanac,dipl.inž.
Komunalno poduzeće „Basilija“
Vicko Kaštelanac - OPG „Kaštelanac“

Direktor: Gordana Radman, dipl.inž.arh.

URBOS
d.o.o. SPLIT

**REPUBLIKA HRVATSKA
SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA
OPĆINA ŠOLTA
Općinsko vijeće**

KLASA: 021-05/15-01/04
URBROJ: 2181/03-01-15-4

Grohote; 13.04.2015.

Na temelju članka 30. Statuta Općine Šolta („Službeni glasnik Općine Šolta“, broj 4/13, 12/13, 16/13), Općinsko vijeće Općine Šolta, na svojoj 28. sjednici održanoj 13.04.2015. godine donosi

O D L U K U

Članak 1.

Usvaja se Strategija razvoja Općine Šolta do 2020. godinu.

Članak 2.

Ova Odluka stupa na snagu 8 (osmog) dana od dana objave u „Službenom glasniku“ Općine Šolta.

Predsjednik Općinskog vijeća

Ante Ruić

**STRATEGIJA RAZVOJA
OPĆINE ŠOLTA
do 2020.**

SADRŽAJ

<i>UVOD</i>	1.
<i>Metodologija izrade i procedura</i>	1.
<i>Sudionici u izradu Strategije (partnerska skupina)</i>	2.
1. ANALIZA STANJA	4.
0.1 OSNOVNI PODACI O PROSTORU OPCINE ŠOLTA	4.
1.1 PRIRODNI I IZGRAĐENI RESURSI PROSTORA	6.
1.1.1 Prirodna obilježja otoka	6.
1.1.2 Korištenje prostora i izgradene strukture	12.
1.1.3 Promet i komunalna infrastruktura	15.
1.1.4 Prostorno uređenje i zaštita okoliša	25.
1.2 LOKALNA ZAJEDNICA, DRUŠTVENE I KOMUNALNE DJELATNOSTI	35.
1.2.1 Stanovništvo	35.
1.2.2 Stanovanje	42.
1.2.3 Naselja i središnje funkcije	43.
1.2.4 Društvene djelatnosti	47.
1.2.5 Komunalne djelatnosti (komunalno gospodarstvo)	50.
1.2.6 Stupanj razvijenosti općine	53.
1.3 GOSPODARSTVO OTOKA ŠOLTE	55.
1.3.1 Osnovne karakteristika	55.
1.3.2 Gospodarske djelatnosti na otoku	58.
1.3.3 Prateće strukture	68.
1.4. INSTITUCIJE RAZVOJNOG UPRAVLJANJA	71.
1.4.1 Institucije državne razine	71.
1.4.2 Institucije područne (regionalne) - županijske razine	77.
1.4.3 Institucije lokalne razine	81.
1.4.4 Razvojni dokumenti	88.
2. PRIKAZ SNAGA, SLABOSTI, PRILIKA I PRIJETNJI, I ALTERNATIVNIH STRATEGIJA	91.
2.1 PRIKAZ SNAGA, SLABOSTI, PRILIKA I PRIJETNJI PO SEKTORIMA	92.
2.1.1 Prostorni razvoj, infrastruktura i okoliš	92.
2.1.2 Lokalna zajednica, društvene i komunalne djelatnosti	94.
2.1.3 Gospodarstvo	96.
2.1.4 Institucije razvojnog upravljanja	98.
2.2 SINTEZA SWOT ANALIZE SA TOWS MATRICOM	100.
2.3. ALTERNATVINE STRATEGIJE	104.
2.3.1 Strategija Maxi-Maxi	104.
2.3.2 Strategija Mini-Maxi	105.
2.3.3 Strategija Maxi-Mini	105.
2.3.4 Strategija Mini- Mini	106.
3. VIZIJA, STRATEŠKI CILJEVI, PRIORITYI I MJERE	107.
3.1 Uvod	107.
3.2. Evropski, nacionalni i regionalni razvojni okvir	108.
3.2.1 Europa 2020.	108.
3.2.2 Nacionalni razvojni dokumenti	109.
3.2.3 Regionalni razvojni dokumenti	113.
3.3. RAZVOJNA OGRANIČENJA – PROBLEMI	115.
3.4. VIZIJA RAZVOJA	118.
3.5. RAZVOJNI CILJEVI	119.
3.5.1 Realizirani ciljevi postavljeni POR-a Šolte (2003)	120.
3.5.2 Definiranje ciljeva razvoja koje treba postići Strategijom razvoja do 2020.	121.
3.5.3 Određivanje prioritetsnih razvojnih ciljeva	122.
3.6. Konačno definiranje razvojnih ciljeva	123.

3.7.	Ostvarivanje razvojnih ciljeva Splitsko dalmatinske županije	130.
4.	RAZVOJNE MJERE I PROJEKTI	132.
4.1.	Uvod	132.
4.2.	PROJEKTI I MJERE	134.
5.	PROVEDBENI OKVIR	152.
5.1.	Financijski okvir	152.
5.2.	Institucionalni okvir	160.
5.2.1.	Nacionalna razina	160.
5.2.2.	Županijska razina	163.
5.2.3.	Lokalna razina	164.
5.3.	Akcijski plan	165.
5.4.	Kriteriji i postupak za vrednovanje projekata za sufinanciranje i davanje preporuke	166.
5.5.	Sustav praćenja i izvještavanja o rezultatima	168.
6.	PREPORUKE NOSITELJIMA I SUDIONICIMA RAZVOJNOG PLANIRANJA U OPĆINI ŠOLTA	169.

LITERATURA

UVOD

Metodologija i ciljevi izrade Strategije razvoja

Strateško planiranje u Hrvatskoj dobiva veću pozornost u novije vrijeme. Ono je još značajnije, kada se iz odgovarajućih strateških dokumenta trebaju derivirati programi i projekti za koje je nužno osigurati javna sredstva. Strateško planiranje shvaćamo kao kontinuiran proces odlučivanja o namjeravanim budućim posljedicama (rezultatima, ishodima), kako ih ostvariti i kao mjeriti.

Na lokalnoj razini u našem zakonodavstvu, odnosno u Zakonu o regionalnom razvoju predviđena je izrada *Strategija razvoja jedinica lokalne samouprave*.

Izrada strategije razvoja podrazumijeva koncepciju upravljanja dugoročnim razvojnim programima općine. Strategija se odnosi na osnovna rješenja kojom će se usmjeriti pravac, obujam i brzina razvoja. Ona je usmjerena, dugoročni plan akcija koje definiraju zadatke kroz određivanje ciljeva i mjera za njihovo postizanje.

Strategija povezivanjem ekonomskih i prostornih prijedloga, integrira prostorno i sektorsko planiranje, javne i privatne inicijative te poboljšava implementaciju. Strategija predstavlja okvir za aktivnost brojnih institucija koje su uključene u unapređenje i razvoj lokalne zajednice.

Strategija je okvir, koji međusobno usklađuje i integrira razvojne projekte.

Pristupanje Hrvatske u EU otvorilo je mogućnost korištenja pomoći iz EU fondova (kohezijski i strukturni). Da bi se sredstva fondova mogli koristiti, potrebno je provoditi postupak programiranja koji jasno utvrđuje, ciljeve, prioritete i mjere, te konkretnе projekte za realizaciju pojedinih mjera i ostvarivanje zacrtanih ciljeva.

U hrvatskim tijelima državne uprave projektni pristup upotrebljava se za alociranje i predviđanje korištenja fondova Europske unije (EU). Ovdje valja naglasiti da je projektni pristup prihvatljiv za realizaciju razvojnih strategija pojedinog područja, za čiju se realizaciju mogu koristiti sredstva iz raznih izvora.

Prema "Smjernicama za upravljanje projektnim ciklusom" Projekt je niz aktivnosti čiji je cilj ostvarenje jasno određenih ciljeva unutar određenog vremenskog roka i s određenim proračunom¹. Projekt bi trebao imati:

- jasno utvrđene dionike, uključujući glavnu ciljnu skupinu i krajnje korisnike;
- jasno određene strukture koordinacije, upravljanja i financiranja;
- sustav nadzora i evaluacije (kao podršku upravljanju na osnovi rezultata) i
- odgovarajuću razinu finansijske i ekonomski analize, koja ukazuje na to da će koristi projekta biti veće od troškova.

Razvojni projekti su način na koji se jasno definiraju i upravlja investicijama i procesima promjene. Razvojni projekti trebaju biti vertikalno i horizontalno usklađeni.

Vertikalna usklađenost podrazumijeva da projekti trebaju biti usklađeni sa programima i prioritetima lokalne i regionalne razine, a ovi trebaju biti usklađeni sa nacionalnim i sektorskim politikama, koje u slučaju financiranja iz EU fondova trebaju biti usklađeni sa europskim politikama.

Kod horizontalne usklađenosti projekti, mjere i aktivnosti na ogovarajućoj razini moraju biti međusobno usklađeni i doprinositi postizanju razvojnih ciljeva određene lokalne zajednice, te usklađeni sa drugim upravljačkim instrumentima (dokumentima prostornog uređenja, regulatornih odluka i sl.).

¹ U kontekstu logičke matrice, projekt se definira u smislu hijerarhije ciljeva (unosa, aktivnosti, rezultata, svrhe i općih ciljeva) uz niz definiranih pretpostavki i okvir za nadzor i evaluaciju postignuća projekta (pokazatelji i izvori provjere). *Project Cycle Management Guidelines, European Commission -EuropeAid Cooperation Office, 2004. Bruxelles.*

Projektni ciklus slijedi tijek projekta od početne ideje sve do njezine provedbe. On daje okvir koji osigurava konzultacije sa svim dionicima, te definira ključne odluke, zahtjeve za informacijama i odgovornosti, kako bi u svakoj fazi projekta bilo moguće donijeti odgovarajuće odluke.

Plan razvojnih projekata je razvojni program kojim se definiraju ključni projekti, i koji iskazuje planirane rashode vezane za provođenje investicija, davanja kapitalnih pomoći i donacija.

Partnerstvo, vlasništvo nad razvojnim procesima od strane ciljanog stanovništva je izuzetno značajno za legitimizaciju procesa programiranja i prihvatljivost razvojnih projekata, što ima pozitivni učinak na njihovu implementaciju. Stoga je participacija koja se temelji na opredjeljenju "da svatko ima pravo sudjelovati u oblikovanju uvjeta vlastita života" uzima kao jedno od temeljnih načela planiranja i programiranja razvoja.

Projekt se provodi s ciljem da se riješi određeni problem za čije će se rješenje dodijeliti novac. Dakle, prva je zadaća identificirati problem i utvrditi dijagnozu. To je prva i neizbjegna faza razvoja projekta. Načelno govoreći, projekt mora biti relevantan za društvo i pridonijeti uspješnosti Programa. Uz to, projekt se mora baviti nekom identificiranim potrebom.

Obzirom da se projekti ne mogu redati samostalno i nekonzistentno, oni trebaju proizići iz odgovarajuće cjelovite Razvojne strategije otoka.

Ova razvojna strategija s nadovezuje na Program održivog razvoja otoka Šolte iz 2003. (POR-a) Program održivog razvitka otoka Šolte, prvi je razvojni dokument takve vrste na hrvatskim otocima. Izradili su ga inozemni i domaći stručnjaci i sami Šoltani, a određuje što je sve u narednih nekoliko godina trebalo učiniti. Program održivog razvoja otoka Šolte ima i svoje zakonsko uporište. Izrađen je na osnovi Nacionalnog programa razvitka otoka i Zakona o otocima. U ovom radu izvršena je evaluacija ciljeva POR-a.

Sudionici u izradi Strategije (partnerska skupina)

Da bi se projekti i mjere iz ove Strategije proveli, potrebno je uključiti razvojne sudionike u gospodarstvu, društvenim djelatnostima, zaštiti okoliša, općinskoj samoupravi i državnoj upravi, te javnim poduzećima. Oni će Strategiju smatrati svojim, samo ako mogu doprinijeti identificiranju razvojnih smjerova i žarišta, i ako mogu učinkovito sudjelovati u raspravi o potrebnim mjerama za svladavanje zapreka uspješnom razvoju.

U izradi ove Strategije primjenjena je participativna metoda, polazeći od pretpostavke:

- da Šoltani mogu učinkovito sudjelovati u izradi Strategije razvoja;
- da je konstruktivna rasprava o različitim, često suprotstavljenim, razvojnim interesima potrebna i moguća i
- da ciljevi u budućem dugoročnom razvoju odražavaju konsenzus različitih interesa i potreba te, stoga, ni u kom slučaju nisu najbolje, već najoptimalnije i izvedivo rješenje.

Stoga je ova Strategija pripremljena uz intenzivno sudjelovanje sudionika razvoja Šolte. U procesu izrade Strategije razvoja sudjelovali su prvenstveno:

- Predstavnici Općine Šolta
- Predstavnici svih dijelova društva Općine Šolta, odnosno zainteresirani dionici
- Predstavnici tvrtke URBOS kao moderatori

Izrada Strategije temeljila se na uvažavanju i primjeni osnovnog pristupa i načela u Europskoj Uniji koja se koriste pri izradi razvojnih programa i projekata:

- lokalno vlasništvo nad Strategijom;
- posvećenost svih zainteresiranih strana pripremanju i izradi Strategije;
- transparentnost tijekom pripreme i izrade Strategije;
- uključenost svih značajnih lokalnih partnera i zainteresiranih strana (načelo participativnosti).

U procesu izrade Strategije zadatak prve faze bio je prikupljanje svih bitnih informacija, analiza, planova i programa, drugih strateških razvojnih dokumenata i raspoloživih ocjena koje se odnose na gospodarski i društveni razvoj Općine Šolta. Prethodni materijali poslužili su kao osnova za rasprave u nizu održanih radionica i izdvojenih sastanaka sa predstavnicima Općine Šoltate je utvrđena osnovna ocjena stanja sa SWOT analizom, identificirani su ključni razvojni problemi, potrebe i resursi u gospodarskom i društvenom razvitu Općine Šolta.

U slijedećoj fazi izrade održana je radionica na kojom su raspravljeni i utvrđeni razvojni ciljevi i prioriteti Općine Šolta.

U međuvremenu je provedeno i anketno istraživanje u kojem su provjerena razvojan ograničenja, problemi i ciljevi.

Uslijedio je daljnji korak u procesu izrade, prikupljanja prijedloga razvojnih projekata te izrada baze projekata. U sklopu ovog koraka analiziran je odnos između razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera koje su utvrđene i usuglašene na nivou Općine i razvojnih aktivnosti koje se sada provode ili se planiraju provesti u Županiji.

Posebna se pažnja posvetila povezanosti i usklađenosti ciljeva lokalnog razvoja sa županijskim razvojnim ciljevima i mjerama, nacionalnim razvojnim ciljevima te razvojnim ciljevima EU, poglavito onih u okviru programskog razdoblja za 2007-2013.

1. ANALIZA STANJA

0.1. OSNOVNI PODACI O PROSTORU OPĆINE ŠOLTA

Otok Šolta sa površinom od 58,9 km² pripada grupi srednjih otoka (50-100 km²). S 1448 stanovnika 1991. godine gustoća naseljenosti iznosi je 23 stanovnika na 1km². Duljina otoka iznosi 18,2 km a najveća širina iznosi 5 km, ove dimenzije otoku daju izdužen oblik.

Gledajući položaj u otoka u odnosu na regiju Dalmacije otok Šolta zauzima središnji položaj. Istočno otok Šoltu od otoka Brača dijele Splitska vrata (700 m), zapadno od Drvenika Velog Šoltanski kanal (3,4 km) a od Splita otok dijeli Splitski kanal (7-15 km).

Veoma važan element položaja otoka je njegova participacija na jadranskoj razvojnoj okosnici, blizina makroregionalnog središta, smještaj u splitskom razvojnom težištu i ujedno prostoru podobnom za internacionalizaciju razvojnih programa.

Značajan element položaja je neposredna pratičipacija na važnim i veoma frekventnim unutarnjim i međunarodnim plovnim putevima, a posebno mjesto imaju Splitska vrata (Slika 1).

Šolta spada u razvedenije otoke, obala je duga 93,1 km, karakteriziraju je prostrane i duboke uvale (Nečujam, Rogač, Maslinica, Šešula). Južna obala je razvedenija, kamenita i strma s pojavama slikovitih klifova i nekoliko dubokih uvala.

Na otoku se smjenjuju različiti tipovi krajobraza. Blage padine i pristupačne uvale sjeverne obale su obrasle makijom i borovom šumom, dok je južna obala kamenita, strma, mjestimično potpuno vertikalna. Zaravnjeni tereni šoltanskog polja su osnova za razvitak poljoprivrede. Ostalo obradivo tlo otoka je zastupljeno na terasastim pristrancima, danas uglavnom obraslo makijom, koja postaje sve izrazitije vegetacijsko i krajobrazno obilježje otoka.

Klima otoka ima karakteristike prave mediteranske otočke klime koju odlikuju suha i vruća ljeta te blage i vlažne zime. Polje je zimi hladnije, a ljeti toplige od ostalih dijelova otoka, posebno obale. Za vrijeme tišine dolazi do pojave temperaturne inverzije i pojave mraza-prozeba u polju. Šolta nema stalnih izvora pitke vode ni površinskih tokova.

Smještaj naselja na Šolti odredili su blizina plodnog polja i zaštićene uvale što su služile kao luke unutrašnjih sela, prvenstveno radi veze sa Splitom, kome je Šolta uvijek gravitirala. Starija naselja razvila su se u unutrašnjosti otoka, uz polje, a tragovi života u tim dijelovima otoka prate se još od prapovijesti. Na Šolti se nije razvio grad, obzirom na njenu veličinu i blizinu grada Splita

Organizirana naselja na obali Šolte javljaju se tekiza XVII st. za vrijeme turskih napada na splitsko područje. Obalna naselja su manja (Stomorska, Rogač, Maslinica) ali su danas pod značajnijim uticajem nove gradnje, prvenstveno kuća za odmor.

Evidentna je degradacija unutrašnjih i obalnih naselja. Dok se naselja uz polje, sa značajnim povijesnim, urbanim jezgrama, degradiraju na način da se napušteni kompleksi ruše uslijed starosti i trošnosti, a nove intervencije su uglavnom neprimjerene po materijalu, volumenu i oblikovanju. Naselja uz more se degradiraju neprimjeronom gradnjom novih građevina što raslojava i rastače čvrstu strukturu tradicionalnih naselja. Izuzetak je pri tome Nečujam, čija morfologija nema dodirnih točaka s ostalim naseljima Šolte, ali je ekstenzivnim gradenjem zaposjednuta zatvarača uvala čime je devastiran prostor uvale.

Graditeljsku baštinu Šolte ne čine monumentalne građevine već u prvom redu skromna pučka arhitektura, uvijek skladna u cjelini i detaljima a primjerena tlu na kojem je nikla.

Demografsku sliku otoka obilježava kontinuirani proces depopulacije autohtonog stanovništva, visoki indeks starosti i dobne ovisnosti, niska stopa fertiliteta, te niska stopa aktiviteta. Stanje demografske mase takvo je da je revitalizacija iz autohtonih izvora gotovo nemoguća. Međutim, kretanje stanovništva u dva zadnja popisna razdoblja pokazuje zaustavljanje negativnih trendova, premda se radi o mehaničkom prilivu stanovništva.

Šoltu je oduvijek karakterizirala nedovoljna razvijenost gospodarstva, koje ipak nije bilo monofunkcionalno. Osnovu tog skromnog gospodarstva činili turizam (koji je 80-tih bio dinamiziran), poljoprivreda, industrija i zanatstvo. Međutim, danas se više ne može govoriti o gospodarstvu otoka, ono je gotovo zamrlo, osim ugostiteljstva i trgovine, gospodarstva koji stvara novi proizvod gotovo i nema, bez obzira na usporedne razvojne prednosti za razvoj turizma i poljoprivrede, ribarstva i sl. što je u budućem razvoju tek potrebno vrednovati.

Prometne veze s kopnom znatno su poboljšane, i danas omogućavaju korištenje svih prednosti centra i funkcija koje Split ima, a Šolta, kao gotovo prigradsko područje, nema ili ih neće razvijati. Postojeća cestovna mreža je zadovoljavajuća, ali je u budućnosti treba dograđivati u skladu s novim potrebama.

Osnovna infrastruktura, pored činjenice da je u tijeku izgradnja i dogradnja infrastrukturnih građevina u većini zadovoljava potrebe otoka osim odvodnje.

Administrativno-teritorijalnim ustrojem od 1993.g osamostaljenjem općine Šolta poslovi samouprave znatno se proširuju, a uredovanjem županijskih službi na otoku se proširuju i upravne funkcije. Obzirom na poboljšane veze sa Splitom, dislociranost otoka u odnosu na regionalno središte ne predstavlja veći problem po pitanju zadovoljavanja potreba za javnim službama.

Tablica 1. Površina naselja, stanovništvo i gustoća naseljenosti

NASELJA	Površina Stanovnici 2011.				Gustoća naseljenosti
	km ²	%	Broj	%	
Donje selo	11,94	20,21	161	9,61	13,48
Gornje selo	15,46	26,17	237	14,15	15,33
Grohote	11,80	19,98	441	26,33	37,37
Maslinica	1,67	2,83	208	12,42	124,56
Nećujam	7,03	11,90	173	10,33	24,61
Rogač	0,97	1,64	110	6,57	113,40
Srednje selo	7,16	12,12	104	6,21	14,53
Stomorska	3,04	5,15	241	14,39	79,28
Ukupno	59,07	100	1675	100	28,36

1.1 PRIRODNI I IZGRAĐENI RESURSI PROSTORA

1.1.1 Prirodna obilježja otoka

Veličina i oblik

Općina Šolta ima površinu od 59,07 km², što čini 1,31 % površine Splitsko dalmatinske županije.

Čini ga 8 naselja; Donje Selo, Gornje Selo, Grohote, Maslinica, Nečujam, Rogač, Srednje Selo i Stomorska.

Na području općine Šolta je prema popisu iz 2001. godine živjelo 1479 stanovnika, što čini 0,32 % stanovnika Županije. Danas prema popisu iz 2011.g. živi 1700 stanovnika.

Gustoća naseljenosti je 25,04 st/km².

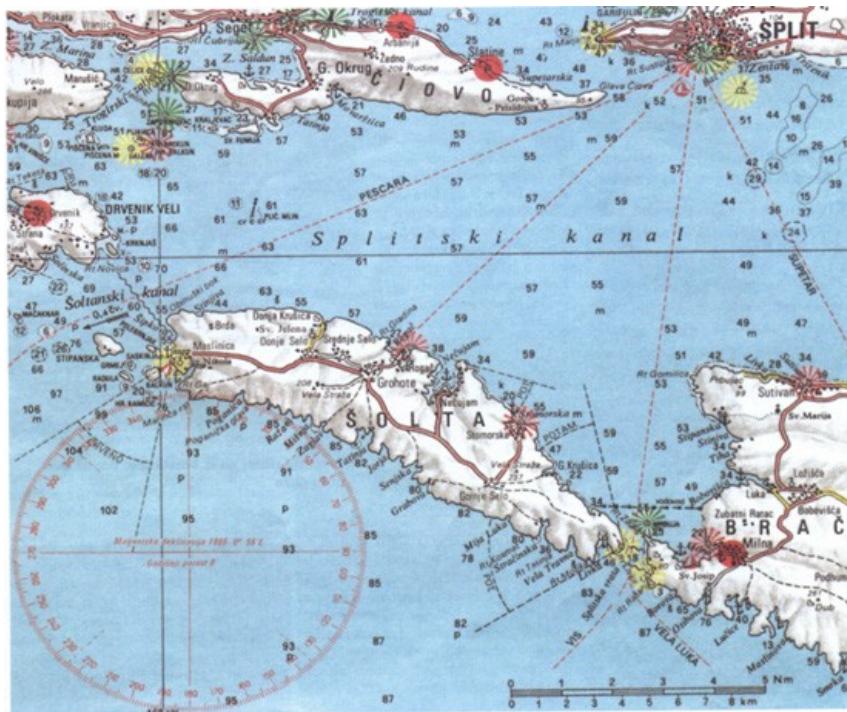
Otok je izduženog oblika: udaljenost krajnjih točaka smjerom W-E (rt Livka – rt Obinuš) iznosi 18,2 km, a najveća širina otoka je 5 km. Šolta je nazuža u svom srednjem dijelu između Nečujma i uvale Senjska. Duljina obala iznosi 73,1 km s koeficijentom razvedenosti 2,69, što otok svrstava u jako razvedene.

Visina najvećeg vrha iznosi 273 m (vrh Vela straža).

Položaj

Otok Šolta zauzima središnji položaj u odnosu na šиру regiju – Dalmaciju. Istočno otok Šoltu od otoka Brača dijele Splitska vrata (700 m), zapadno ju od Drvenika Velog dijeli Šoltanski kanal (3,4 km), a od Splita otok dijeli Splitski kanal (7-15 km).

Slika 1. Položaj otoka Šolte

Položaj otoka u odnosu na centar regije – grad Split – pruža otoku povoljne razvojne mogućnosti. Naime, položaj omogućava intenzivne dnevne migracije u svrhu rada i školovanja, što može voditi ka zadržavanju i povratku aktivnog stanovništva na otok, a time i do mogućnosti demografske revitalizacije otoka iz vlastitih izvora. Posebno je značajan položaj otoka u odnosu na pomorske komunikacije (unutarnje i međunarodne plovne putove), među kojima se ističu Splitska vrata kao točka susreta pomorskih pravaca. Zbog toga Šolta ima mogućnost uspostave učestale veze s kopnjem, kao i međuotočne veze.

Veoma važan element položaja otoka je njegova participacija na jadranskoj razvojnoj okosnici, blizina makroregionalnog središta, smještaj u splitskom razvojnem težištu i ujedno prostoru podobnom za internacionalizaciju razvojnih programa.

Značajan element položaja je neposredna participacija na važnim i veoma frekventnim unutarnjim i međunarodnim plovnim putovima, a posebno mjesto imaju Splitska vrata (Slika 1.)

Isto tako, važan element položaja otoka je njegova relativno mala udaljenost od regionalnog centra - grada Splita administrativnog, gospodarskog i prometnog čvorišta. Također je važan položaj u odnosu na važne i veoma frekventne unutarnje i međunarodne plovne putove, a poseban značaj imaju Splitska vrata.

Klima

Za područje otoka Šolte može se reći da prevladava jadranski tip mediteranske klime sa suhim i vrućim ljetima, vlažnim i blagim zimama, sa maksimalnim padalinama u kasnu jesen (XI i XII) a minimalnim u toku ljeta (VII i VIII).

Šolta se nalazi u najsunčanijem dijelu Jadrana sa visokom insolacijom od 2697 sunčanih sati godišnje i dnevnim prosjekom od 7,39 sati. Temperature na ovom području relativno su visoke, temperature ispod 0°C javljaju se 5 do 6 dana u tijeku godine (osim u polju gdje dolazi do temperaturne inverzije). U tijeku godine na Šolti ima 110-120 kišnih dana, a prosječna godišnja količina padalina iznosi 700 do 800 mm/m², međutim veoma je neravnomjerno raspoređena

Otok Šolta, kao i prostor srednjo-dalmatinskih otoka spada u veoma vjetrovita područja s 329 vjetrovitim dana a s 36 dana tišine. Od ukupno 329 vjetrovitih dana 249 je dana sa slabim, 60 sa umjerenim i 20 sa jakim vjetrovima. Dominantni vjetrovi su bura koja puše iz smjera NE 39 dana godišnje i to najčešće zimi kada dostiže olujnu jačinu preko 70 čvorova. Jugo koji puše iz pravca SE- S sa oko 100 dana u godini s prosječnom brzinom 10-20 čvorova najčešće puše zimi kada dostiže olujnu jačinu.

Od ostalih vjetrova na ovom području pušu: maestral (NW) s 52 dana godišnje, pretežno ljeti; levanat (E) s oko 43 dana godišnje, pretežno zimi; tramuntana (N) sa oko 30 dana u svaku dobu godine ali s kratkim trajanjima i lebić (SW) sa 12 dana koji je najčešće olujni vjetar.

Vlažnost zraka na ovom području kreće se oko 66% a u srpnju i kolovozu oko 55%. Magla je rijetka pojava, najčešće se javlja u rano proljeće. Ukupno godišnje ima 4 dana sa maglom.

Oblačnost na ovom području kao i na cijelom Jadranu je mala. U trokutu Vis-Split-Hvar iznosi u prosjeku 3,9/10 pokrivenosti neba s oblacima.

Građa i reljef

Današnji reljef otoka rezultat je djelovanja unutrašnjih i vanjskih sila u geološkoj prošlosti. Šolte je

nastala za vrijeme alpskog boranja u mlađem tercijaru. Reljefom otoka dominiraju tri osnovne morfostruktурне jedinice, i to jugozapadni niz uzvisina koji se proteže u pravcu pružanja otoka, središnja otočna udolina ispunjena relativno debelim klastičnim sedimentom, ponajviše crvenicom koja se u zoni suženja između Grohotra i Nečujma dijeli na dva dijela, te sjeverna i sjeveroistočna raščlanjena zona u kojoj je otočni hrbat diseciran s većim brojem tektonski predisponiranih suhodolina².

Otok Šolta je antiklinalne građe. Na zapadnom dijelu otoka antiklinala ima smjer pužanja gotovo istok-zapad. U području Gradine, odnosno približno na potezu uvala Tatinja - uvala Nečujam, antiklinala mjenja smjer pružanja u pravac sjeveroistok-jugozapad. U tom istočnom dijelu otoka unutar antiklinale ima i sekundarnog boranja naslaga.

Otok Šolta se sastoji od dva paralelna vapnenačka grebena visine 70-208 m n/m, između kojih se nalaze tri manja krška polja, i to: Gornje polje, dužine cca. 4 km, širine 500 m do 2 km; Srednje polje, dužine 4,5 km, širine 500 do 1500 m; Donje polje, dužine 3 km, širine 500 do 1000 m (Šoltani Donje i Srednje polje najčešće zovu Donje polje). Polja su ispunjena aluvijalnim nanosima i crvenicom. Ova polja su nekoć bila obrađena i predstavljala su značajni gospodarski resurs, dana su gotovo neobrađena.

Sjeverna obala blažeg je nagiba i manje izložena djelovanju mora. Na sjevernoj obali osim uvala Rogač, Nečujam i Stomorska gdje su se i razvila naselja nema većih uvala. Južna obala je strma i kamenita sa klifovima visokim i do 100 m sa jako izloženim djelovanjem mora koji joj daje prekrasan oblik. Na zapadnom dijelu otoka razvilo se naselje Maslinica koje je zaštićeno sa sedam malih otočića.

U središnjem dijelu otoka, na sjevernim rubovima polja, razvila su se naselja Donje Selo, Srednje Selo, Grohote i Gornje Selo.

Otok izgrađuju uglavnom vapnenačke naslage, pa je otok bez vlastitih vodenih tokova.

Otok posjeduje skromne količine rudnog blaga. Svodi se na iskorištavanje vapnenca i neznatno dolomita.

Hidrogeografska obilježja

Zbog relativno male površine, specifične geološke građe, odnosno propusnosti krške podloge i nepovoljnoga godišnjeg rasporeda oborina, **na Šolti ne postoji prirodni uvjeti za postojanje površinskih vodotoka ili većih podzemnih vodonosnika**. Otok je izgrađen od karbonatnih naslaga koje otoku daju tipična krška obilježja, stoga na gotovo cijelom otoku prevladavaju propusne karbonatne stijene i omogućuju relativno brzu infiltraciju oborinskih voda do razine zaslanjenih podzemnih voda, osim na području Srednjeg i Donjeg polja koje je pokriveno kvartarnim naslagama.³

Pedogeografska osnova

Šolta je gotovo u cijelosti vapnenačke građe, stoga i bez površinskih vodenih tokova. Značajnije površine plodnoga poljoprivrednog zemljišta nalaze se na području Donjeg i Gornjeg polja, manjih dolova i nižih dijelova otočnih suhodolina, dok je ostalo poljoprivredno zemljište disperzirano širom otoka, a pretežno se odnosi na terasirane padine s plitkim horizontima tla s maslinicima i vinogradima te na okućnice.

Zemljište najvećega poljoprivrednog značenja jest polje na zapadnom dijelu otoka koje površinom od oko 15 km² spada među najveća polja na dalmatinskim otocima. Na njegovim rubnim dijelovima

² Faričić, J. i Đuran, S.: Suvremena društveno-geografska preobrazba otoka Šolte, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.

³ Isto.

razvila su se najstarija i najveća šoltanska naselja. Međutim, **zbog nedostatka vode i usitnjenosti posjeda, kao i sveopće deagrarizacije vezane uz depopulaciju, danas je gotovo u potpunosti zapušteno i neobrađeno**, izuzev manjih čestica najbližih središnjoj otočnoj prometnici te uskih prstenastih zona u blizini naselja⁴.

Biljni pokrov

Otok Šolta spada u središnji rejon srednjeg zimzelenog područja koje se odlikuje najslabijom humidnošću i najduljim trajanjem ljetne suše. Posljednjih desetljeća razvila se makija i sve se više širi alepski bor. Alepski bor se širi poput „korova“ zauzimajući danas neobrađene poljoprivredne površine, o čemu bi se u budućnosti trebalo pozabaviti.

Uslijed specifičnog otočnog reljefa (izduženi uzak otok, mala nadmorska visina vrhova) na cijelom otoku je izražen utjecaj mora pa se nije moglo razviti vertikalno zoniranje šumske vegetacije. Biljnom pokrovu otoka Šolte glavno obilježje daje zimzelena klimazonalna zajednica šume hrasta crnike (Orno-Quercetum ilicis) kao odraz geografskog položaja, reljefa, klime i tla. Šume crnike nigdje na otoku ne dolaze u svom izvornom obliku već kao degradacijski stadij makije, uglavnom su u privatnom vlasništvu. Makija obrasta kompaktne površine na sjevernoj obali otoka od Maslinice do uvale Donje Krušćice te manje površine sa alepskim borom od Donje Krušćice do uvale Rogać, te od Nečujma do Stomorske. Na južnoj eksponiciji makija čini kompaktne površine oko uvale Livka prema uvali Stračinska, te od uvale Šešula prema uvali Poganica. Na ostalom južnom dijelu otoka, iznad klifova, makija se izmjenjuje sa grupama alepskog bora. Starija stabla crnike zastupljena su samo oko Gornjeg Sela. Značajne su i površine gariga (Cisto-Ericetum arboreae) kao daljeg stupnja degradacijskog stadija makije. Vegetacija gariga danas se širi na napuštene poljoprivredne površine te na napuštene putove i staze od kojih su neki potpuno neprohodni. Manje površine obrasta vegetacija kamenjarskih pašnjaka ljekovite kadulje i kovilja (Stipo-Salvetium officinalis) kao krajnji degradacijski stadij šume crnike.

Životinjski svijet

Životinjski svijet otoka nije posebno istraživan tako da nema znanstveno utvrđenog popisa vrsta. Na otoku postoji lovačko društvo. Od lovne divljači ima zečeva i fazana. Zvijeri predatora nema. Radi lova, unesena je divlja svinja. Šoltanska poljoprivreda ugrožena je od divljači što se manifestira kroz velike štete koje se svake godine ponavljaju. Broj divljači na otoku (zeča i fazana) je prevelik u odnosu na poljoprivredne površine jer su iste jedine čiste a sve drugo je obrasio. Lovačka udruga ne poduzima dovoljno mjera za čišćenje gustiša kako bi se te površine povećale. Forsiranje neautohtonog fazana koji je velika štetočina ugrozilo je opstanak autohtone i korisne jarebice. Dovođenje na otok mađarskog zeca dovodi do promjena u ponašanju čitave populacije i oni zimi rade velike štete grizući voćke i loze što je tipično za područja pokrivena snijegom. Prisutne su štete od zeca za vrijeme vegetacije. Veprovi su na otok dovedeni neodgovornim postupkom i to predstavlja ozbiljan problem. Potrebno je uravnotežiti broj divljači i to autohtone u odnosu na otočni ekosustav.

Riblji fond mora oko otoka odlikuje se gotovo svim vrstama riba i morskih organizama koje postoje u Jadranu. Ribarenje predstavlja dodatni izvor egzistencije otočana kao jedno od tradicionalnih zanimanja. Zbog prekomernog izlova, pretežno ribara izvana (otočana je premalo da bi ugrozili riblji fond), ribe je sve manje. Ako se ne poduzmu mjere ograničenja lova dolazi u pitanje i sama reprodukcija ribljeg fonda.

⁴ Isto.

Zaključci

Veličina i posebno položaj otoka u odnosu na centar regije pruža otoku povoljne razvojne mogućnosti. Položaj i blizina otoka kopnu pružaju mogućnost dnevnih migracija u svrhu rada i školovanja uslijed čega se otvara mogućnost zadržavanja i povratka aktivnog stanovništva na otok. Posebno je značajan položaj otoka u odnosu na pomorske komunikacije (unutrašnje i međunarodne plovne putove) gdje se ističu Splitska vrata što otoku Šolti otvara mogućnost učestale povezanosti sa kopnom te omogućava frekventnu međuotočnu povezanost.

Oblik i karakteristike obale i uvala, vegetacija, reljef i klima svojom međusobnom interakcijom čine posebne krajobrazne vrijednosti koje daju povoljne mogućnosti za razvoj turizma (hotelijerskog, kupališno-rekreacijskog, sportskog, zdravstvenog, lovnog i dr.) te za rekreaciju, dnevne izlete, ribolov i sl.

Oblik i karakteristike obale i uvala, u spredi s vjetrovalnom klimom, određuju mogućnost osiguranja luka za pomorski promet, lučica za manja plovila i nautičare kao i dijelova obale za privez plovila. Uvale Rogač, Stomorska i Maslinica pružaju u većoj ili manjoj mjeri zaštitu za privez i sidrenje brodova, danas se koriste kao luke (naročito Rogač), mnogo više vezova i uplova godišnje imaju Stomorska i Maslinica. Stomorskoj i Rogaču potrebna je izgradnja odgovarajuće maritimne zaštite i proširenja obale za privez plovila. Uvala Nečujam u maritimnom pogledu pruža najbolje mogućnosti za luku, međutim neplanska izgradnja i nemogućnost kvalitetne cestovne povezanost tu je prednost umanjila, premda se ne može u potpunosti otkloniti mogućnost uređenja luke u mjestu. Danas je uređena i potvrđena luka Rogač kao glavna trajektna luka otoka. Od ostalih uvala Šešula ima najbolju maritimnu zaštitu i pruža povoljne mogućnosti sidrenja brodica, a za osiguranje priveza potrebna je adaptacija obalnog ruba. Uvala Livka također je planirana kao luka.

Sastav tla, klima i reljef pružaju mogućnost razvoja poljodjelstva. Ograničavajući faktor su ljetne suše, vodonedrživost i nedostatak vode u vodoopskrbnom sustavu, pa se rješavanje problema vodosnabdjevanja za poljodjelstvo treba rješavati na drugi način.

Oborinske vode koje padnu na otok zadovoljavaju potrebe za pitkom vodom, ali njihov raspored tijekom godine, kao i propusna vapnenačka građa otoka, ne omogućavaju formiranje površinskih vodotoka a niti podzemnog vodonosnika, koji bi osigurali kontinuiranu opskrbu vodom. Uništavanje cisternih posljednjih 15 godina dodatno onemogućavaju korištenje kišnice za domećinsva.

Hidrogeološki uvjeti na otoku upućuju na zaključak da na Šolti nema potencijalnih crpilišta pitke vode.

Klimatska obilježja otoka u prvom redu količina insolacije i vjetrovitost, pružaju mogućnost osiguranja alternativnih izvora energije (energija vjetra i solarna energija).

Hidrografske karakteristike mora, u zajednici sa klimom i oblikom obale pružaju veoma povoljne mogućnosti za razvoj turizma i ribarstva. Ako se uzmu još u obzir oblici i veličina pojedinih uvala te hidrološki odnosi (prisustvo bočate vode) onda je vidljivo da postoje mogućnosti za bavljenje uzgojom riba i školjaka.

Vegetacija otoka nema posebne gospodarske vrijednosti već daje poseban izgled krajoliku što je u spredi s reljefom značajno za razvoj turizma. Ovdje se može izuzeti ljekovito bilje koje se može koristiti, ali većeg gospodarskog značenja do sada nije imalo. Također ni divljač nema veće gospodarsko označenje osim u rekreativne svrhe koje mogu biti u funkciji turizma. Vegetacija u zajednici sa klimom izaziva povećanu opasnost od šumskih požara o čemu valja voditi računa.

Geološka građa i inžinjersko-geološke osobine terena ne pružaju mogućnost eksploracije mineralnih sirovina na otoku, osim građevinskog kamena.

Prirodne i krajobrazne vrijednosti

Otok Šolta u cjelini sa pripadajućim otočnim arhipelagom, svojim prirodnim i krajobraznim vrijednostima, predstavlja posebnu prirodnu atrakciju, koja se može podvesti pod termin raznolike i značajne krajobrazne vrijednosti.

Vrednujući prostor otoka Šolte sa stajališta zaštite prirode ističu se dijelovi otoka koji su vrijedniji od drugih, osjetljiviji i fragilniji pa im treba u prostornom uređenju posvetiti specifičnu zaštitu i pažnju. Naime, Šolta ima dvije osnovne vrijednosti.

Jedno je biljni pokrov - degradirana šuma hrasta crnike - makija te fragmenti borove šume. Iako ovaj šumski pokrov nema posebnih vrijednosti u florističkom, fitocenološkom ili fisionomskom pogledu, ipak ga je potrebno očuvati jer je opća korisna uloga šumskog pokrova u ovom podneblju izuzetno značajna. Posebno obilježje u pejzažu otoka pridaju šume alepskog bora (*Pinus halepensis*) koji se širi u napuštene poljoprivredne površine. Na plitkim tlima dominira šuma alepskog bora koja će ostati kao trajan stadij, budući da na tim staništima nema konkurentnih vrsta crnikove šume. Gospodarska uloga ovih šuma je gotovo zanemariva u odnosu na ekološko-zaštitnu funkciju. Najljepše površine pod alepskim borom su na padinama Vele Straže, iznad Maslinice te u uvali Gornja i Donja Kruščica, Nečujmu, Rogaču, Tatinji, Stračinskoj i dr.

Drugu vrijednost predstavlja sam obalni pojas otoka i otočići na zapadu.

Južna obala otoka Šolte ističe se kao posebno značajna po svojim geomorfološko - litološkim karakteristikama. Iako ta strma i slikovita obala isprekidana dubokim uvalama u jadranskim relacijama ne predstavlja nikakav naročiti izuzetak, ima posebnu vrijednost za cijelokupan otočki ambijent i slikovitost.

Sjeverna obala zaostaje po svojoj vrijednosti zbog stupnja devastacije za južnom obalom.

Otočki arhipelag ispred Maslinice (Stipanska, Balkun, Polebrnjak, Rudula, Grmelj, Saskinja i hrid Kamičić) predstavlja posebnu prirodnu atrakciju.

Na Šolti nema područja koja su zaštićena u smislu Zakona o zaštiti prirode, međutim dokumentima prostornog uređenja kao osobito vrijedni prirodni predjeli naglašavaju se:

- južna strana otoka Šolte od uvale Šešula do rta Kosmat
- područje otočića Stipanska, Balkun, Polebrnjak, Rudula, Grmelj, Saskinja i hrid Kamičić;

Čistoća mora i njegova velika prozirnost, zajedno s klimom i oblikom obale pružaju izuzetne mogućnosti razvoja turizma te povoljne mogućnosti za razvoj ribarstva. More je pogodno za kupanje na svim dijelovima obale otoka Šolte. Raznolikost živih organizama bentosa i pelagijala omogućava razvoj ribolovnog turizma. Bogatstvo ihtiofaune i flore te atraktivnost morskog dna omogućavaju bavljenje ronilačkim turizmom.

Obalno more ugroženo je u svim obalnim naseljima jer nema primjereno i sanitarno-tehnički prihvatljivog sustava sakupljanja, pročišćavanja i odvodnje otpadnih voda (u svim naseljima otpadne vode ispuštaju se u vodopropusne "crne jame", osim djelomično u Nečujmu gdje je za potrebe turističkog centra izgrađen dio kanalizacije). Stanje je kritično u turističkim naseljima na obali koja

Ijeti umnogostruće broj korisnika, a povećane količine otpadne vode uvelike povećavaju onečišćenje obalnog mora, lučica i uvala ovih naselja. Postojeće crne jame u naseljima dalje od obale ne ugrožavaju izravno kvalitetu obalnog mora.

1.1.2 Korištenje prostora i izgrađen strukture

Korištenje površina determinirano je dugotrajnim procesima življenja na otoku, te institucionalnim uređenjem namjene prostora kroz sustav prostornog uređenja. Osnovna struktura korištenja površina zemljišta prikazana je u slijedećoj tablici:

Tablica 2. Korištenje površina

NAČIN KORIŠTENJA prema dokumentima prostornog uređenja	ha	Udio u površini %
Izgrađena područja naselja	200,5	3,40
Poljoprivredne površine	1010,6	17,13
Šumske površine ukupno	2617,3	44,38
Ostale poljoprivredne i šumske površine	1784,9	30,26
Općina ukupno	5898,0	100,00

Struktura površina iz gornje tablice nam govori da područje općine Šolta nije u većoj mjeri izgrađeno. Izgrađeno područje obuhvaća cca. 200,5 ha, što čini oko 3,4%. Pod šumama se nalazi 2617,3 ha ili 44,38%, dok ostalo poljoprivredno i šumsko tlo zauzima 11784,9 ha ili 30,26%.

Poljoprivredne i potencijalne površine zauzimaju 1010,6 ha ili 17,13%, od čega se 110 ha odnosi na ukupno korišteno poljoprivredno zemljište, a ostalo poljoprivredno čini cca. 590 ha (prema popisu poljoprivrede). Međutim, analizom stanja na terenu imamo malo drugačiju sliku. Ukupno korišteno poljoprivredno zemljišta danas je cca. 450 ha pod maslinicima i 30 ha pod vinogradima (cca 480 ha), tako da potencijalnog poljoprivrednog zemljišta na Šolti ima cca. 520 ha.

Ovdje je potrebno naglasiti da je struktura korištenja zemljišta, čemu odgovara i današnja namjena površina rezultat društvenih, ekonomskih i političkih procesa koji su se događali u prostoru Šolte u danom vremenskom i društvenom kontekstu, koji se ne bi mogli ocijeniti kao optimalni i održivi. Stoga se u dalnjem procesu planiranja ti procesi ne bi trebali podržavati, već je nužno tražiti rješenja za vraćanje prostornog razvoja u održivu matricu, koliko je to moguće.

Izgrađene strukture u naselju i izvan naselja

Izgrađene strukture otoka čine područja naselja u kojim se nalaze stambeni, gospodarski i drugi objekti te izgrađena područja izvan naseljskih cjelina namijenjeni gospodarskim i dugim djelatnostima. Gradevinska područja naselja za stanovanje utvrđena dosadašnjim Prostornim planom uredjenja općine obuhvaća 373,5 ha.

Tablica 3. Izgrađene strukture u naseljima

NASELJA	Izgrađeno građevinsko područje	Udio izgrađenog u odnosu na planirano u PPUO
Maslinica	20,1	54,1
Donje Selo	11,5	65,1
Srednje Selo	8,9	43,3
Grohot-Rogač	63,2	56,1
Nečujam	39,6	49,3
Gornje Selo	19,7	50,4
Stomorska	30,0	64,2
Donja Krušica	3,5	37,4
Gornja Krušica	3,9	39,6
Podkamenica	0,0	0,0
UKUPNO	200,5	53,7

Izgrađene strukture naselja od 200,5 ha čine 3,4% od ukupne površine otoka (5907 ha) što ne predstavlja veću izgradenost.

Potrebno je naglasiti da je prema dokumentu prostornog uređenja za izgradnju planirano još 173 ha, na kojima se može izgraditi još preko 2000 novih građevina. Pored cca. 2200 postojećoj broj novih građevina sa novim korisnicima prostora predstavljalio bi opterećenje otočnih resursa, o čemu treba voditi računa.

Izvan naseljskih cjelina, premda su planirana područja za razvoj turizma, danas nema izgrađenih struktura.

Naselja na Šolti

Naselja otoka Šolte predstavljaju u smislu graditeljskog nasljeđa znatnu urbanističku i ambijentalnu vrijednost, sagledavajući ih kao cjeline kao i dijelove pojedinih arhitektonskih sklopova.

Morfologija otočnih naselja određena je prvenstveno topografskim uvjetima. Stoga se naselja u unutrašnjem dijelu otoka znatno razlikuju od onih na obalnom rubu.

Naselja unutrašnjosti otoka svojom zbijenom strukturom i smještajem, karakterističnim sklopovima i dvorovima, te velikim brojem obodno smještenih pomoćnih i gospodarskih objekata, očrtavaju poljoprivredni karakter i vezanost uz obradu plodnog polja. U tkivu povijesnih jezgri tih naselja nema većih otvorenih površina (trgova). Župske crkve su uglavnom smještene izvan naselja jer se u jedinstvenom sklopu nalaze i mjesna groblja. Tek novijom izgradnjom zadružnih domova i trgovina stvaraju se trgovci na kojima se okuplja stanovništvo (primjer Grohota).

Objekti su u većini slučajeva prizemnice ili jednokatnice, a malim izuzetkom i dvokatnice, što se u većini slučajeva odnosi na novosagrađene objekte. Sva naselja imaju svoj specifičan prostorni orijentir, bilo da se radi o župnoj crkvi kao najdominantnijem objektu u vizuri naselja, bilo da se radi o povijesnoj utvrdi poput Slavića kaštela u Grohotama. Pošto su smještена na blagim osojnim padinama krovovi imaju postepenu gradaciju u visini, tako da je svakom objektu omogućen nesmetan vidik prema polju.

Iz navedenog slijedi da su bez obzira na jedinstven karakter i slične oblikovne i graditeljske tradicije, naselja u unutrašnjosti otoka sačuvala svoju posebnost i osebujnost. Stoga bi "spajanje" tih naselja u jedinstvenu građevinsku zonu uvelike narušilo prirodni i povijesni sklad njihovog nastajanja, te bi osnovne vrijednosti unutrašnjeg dijela otoka bile dovedene u pitanje. Dapače, nova gradnja treba slijediti povijesno zadane zakonitosti grupiranja objekata, njihovog oblikovanja u skladu s tradicijskom pučkom arhitekturom, čvrsto vodeći računa o logičnom završetku prostorne cjeline pojedinog naselja.

Naselja na obali po svojoj genezi mogu se svrstati u tri različita tipa: 1. postanak u funkciji luke najbližeg

otočnog sela (Rogač, Stomorska, Donja Krušica); 2.težačka, planski podignuta, relativno samostalna i prostorno izdvojena naselja, čiju jezgru čini utvrda (dvorac) tipa Maslinice i Gornje Krušice i 3.naselja nastala u novije vrijeme čiji je postanak uvjetovan razvitkom turizma i gradnjom kuća za odmor kakvo je Nečujam. Prve dvije grupacije naselja imaju sličnu morfološku strukturu, objekti su smješteni u uvalama, s većom koncentracijom objekata na onoj strani uvale koja pruža veću zaštitu od dominantnih vjetrova. Objekti su pažljivo oblikovani, visinski maksimalno prilagođeni terenu na način da svaki objekat ima nesmetan pogled na uvalu.

Potrebno je naglasiti da svakom priobalnom naselju, uslijed nekontroliranog širenja uz obalu poslijednjih tridesetak godina, prijeti opasnost narušavanja tradicijskih vrijednosti i narušavanja prirodnog ambijenta. Novosagrađeni objekti, uglavnom za odmor i rekreaciju, prijete transformacijom ovih tradicionalnih otočnih naselja u vikend naselja nečujanskog tipa. Važno je istaknuti da stare jezgre težačkih naselja propadaju uslijed starosti i trošnosti, a novija izgradnja beskrupulozno osvaja nove prostore, šireći se uzduž obala prekrasnih uvala obezvrijedujući tradicijsko graditeljstvo i kulturu.

Dakle, naselja otoka Šolte imaju čvrstu strukturu, izgrađeni - unutrašnji i gospodarski - okolni vanjski prostor. Stoga širenjem građevinskog područja treba očuvati karakter naselja te planskim mjerama onemogućiti spajanje naselja u amorfnu cjelinu, naročito od poteza Rogač-Grohote do Donjeg Sela .

Očuvanje autentičnosti malih otočnih mjesta moguće je i primjerenim rekonstrukcijama i dogradnjama novih javnih sadržaja koji obogaćuju strukturu naselja i podižu je na višu razinu poboljšavajući kvalitetu življenja.

Graditeljska baština

Otočki je prostor, a posebno njegov središnji dio, doslovce kulturno i povijesno "obilježen" prostor s materijalnim svjedočanstvima povijesnih cjelina, građevina pučkog graditeljstva, pojedinačnim sakralnim, civilnim i obrambenim gradevinama, arheološkim lokalitetima i sl.

Na prostoru otoka Šolte izuzetno su prisutni svi mogući vidovi kulturne i graditeljske baštine u formi spomeničkih cjelina i građevina, urbanističkih cjelina i sklopova, povijesnih cjelina i građevina te ruralnih graditeljskih nasljeđa.

Dosadašnja istraživanja i saznanja nedvojbeno svjedoče o kontinuitetu naseljenosti od prapovijesnih vremena do naših dana. Razne ljudske civilizacije i kulture koje su se smjenjivale tijekom stoljeća ostavile su brojne tragove svoje materijalne kulture na tom prostoru, od pretpovijesnih gomila i gradina, rimskih građevina i groblja, starokršćanskih i ranosrednjovjekovnih crkvica do obrambenih kaštela i dvoraca. Tu su i slikovita pučka povijesna naselja uz morskou obalu i unutrašnjosti otoka.

Iz tog razloga Šolta obiluje zaštićenim (registriranim) i evidentiranim kulturnim dobrima, i to:

- povijesne jezgre	8
- graditeljski skloovi	13
- civilne građevine	25
- sakralne građevine	24
- elementi povijesne opreme prostora,	
- inženjerske i tehničke građevine	18
- arheološke zone	10
- arheološki lokaliteti	72
- hidroarheološki lokaliteti	6
- zaštićeni krajolik	8
- spomenik prirode	1
- spomen obilježja	8

Navedena kulturna dobra u mnogome doprinose vrijednosti otočnog područja s jedne strane, te s druge strane otočnim intuicijama nameću obvezu njihova čuvanja, konzervacije i prezentacije. Dokumentima prostornog uređenja određene su mjere zaštite zaštićenih i evidentiranih kulturnih dobara.

1.1.3 Promet i komunalna infrastruktura

Promet

O razvijenosti funkcije prometa otok-kopno i unutar otočnog prometa zavisi stupanj otočne funkcionalne povezanosti i integralnosti.

U prometnom sustavu neovisno o njihovoj uzajamnosti i specifičnoj integralnosti razlikujemo tri prometna podsustava:

1. cestovni promet,
2. pomorski promet
3. zračni promet

Cestovni promet

Cestovna mreža razvrstana je prema funkcionalnom značaju i očekivanom prometnom opterećenju na slijedeće kategorije:

- državna otočna cesta 20,3 km
- lokalne ceste 9,8 km
- nerazvrstane ceste 5,5 km
- gospodarski putovi 30,0 km

Glavna otočna cesta povezuje Stomorsku – Gornje Selo – Grohote – Rogač – Srednje Selo – Donje Selo i Maslinicu te cestovnim priključkom i turističko naselje Nečujam.

Konfliktnu točku ove prometnice predstavlja prolaz kroz općinsko središte – Grohote, gdje se promet odvija kroz uske krivudave naseljske ulice bez pješačkih staza, sa objektima do ruba same ceste, što čini velike prepreke u odvijanju prometa i životu samog mjesta. Usko grlo današnje prometnice predstavlja i dio prometnice Rogač - Grohote koja prolazi kroz samo središte mjesta Rogač.

Stupanj sadašnje izgrađenosti cestovnih prometnica u velikoj mjeri zadovoljava potrebe otoka. Najveći problemi su spomenuti neriješeni pristup trajektnoj luci Rogač i prolaz kroz središte Grohota. Dokumentima prostornog uređenja predviđena je izgradnja obilaznica Rogača i Grohota. Planirano rješenje iziskuje znatna materijalna sredstva, složeno je po pitanju rješavanja imovinsko-pravnih odnosa, a osim toga u velikoj mjeri narušava krajobraz. Zbog ovih je razloga potrebno dobro preispitati planirana rješenja.

Za potrebe poljodjelske proizvodnje i osiguranje potpunijeg korištenja poljoprivrednog zemljišta planirana je mreža gospodarskih putova, uglavnom korištenjem postojećih putova uz nužno proširenje i poboljšanje trase radi odvijanja gospodarskog prometa (poljoprivreda i zaštita od požara), koja je u znatnoj mjeri i izgrađena.

U sezoni u svim mjestima, a naročito u obalnim izražen je problema prometa u mirovanju, odnosno parkiranja i prometnih zagušenja. Poseban problem predstavljaju promet, zaustavljanje i zadržavanje vozila u obalnim mjestima koji stvara zagušenost i narušava vizualni doživljaj primorskih mjesta te

smanjuje turističku privlačnost. Stoga bi bilo nužno izvršiti novu regulaciju prometa, pristupiti uređenju parking-prostora i izgraditi zamjenske prometnice za nužnu komunikaciju i pristup, ovisno o prostornim mogućnostima.

Pomorski promet

Osnovu pomorskog prometa čini odgovarajuća lučka infrastruktura.

Jedino trajektno pristanište na otoku nalazi se u luci Rogač koje je uređeno za prihvat trajekta, katamarana, a u sezoni i turističkih brodova. U sklopu luke nalazi se i benzinska stanica.

U luci Stomorska dio operativne obale uređen je za prihvat katamarana.

Luke otvorene za javni promet na otoku Šolti su: Rogač, Nečujam, Stomorska i Maslinica. U lukama Stomorska i Maslinica te u dijelu luke Rogač dio luka se koristi za privez plovila domicilnog stanovništva te dio s komercijalnim vezovima za prihvat nautičara. U luci Maslinica izgrađena je prva marina na Šolti, na čije korištenje koncesiju ima HL Dvorac za privez oko 50 brodova, U luci Rogač postoji uređeno privezište za charter.

Dokumentima prostornog uređenja utvrđene su sljedeće luke:

Luke otvorene za javni promet sa osnovnom funkcijom javnog pomorskog prijevoza; Rogač, Stomorska, Nečujam (uvala Supetar), Maslinica i Livka (uz luku otvorenu za javni promet, obala se uređuje za potrebe športa i rekreacije, ribolova, turizma i nautičkog turizma),

Luke posebne namjene:

Športske luke: Maslinica, Rogač i Stomorska.

Luke nautičkog turizma:

Šešula, Nečujam-Rakotina, Livka i Maslinica u okviru luke otvorene za javni promet“.

Privezišta:

u okviru građevinskih područja naselja Donja Krušica i Gornja Krušica.

u okviru izdvojenih građevinskih područja ugostiteljsko turističke namjene u uvali Šipkova i uvali Kašjun.

Sidrišta:

u uvalama Šešula, Tatinja, Jorja, Gornja Krušica, te zapadna strana uvale Nečujam.

Planirani sustav luka pruža solidnu osnovu za razvoj nautičkog turizma.

Zračni promet

U sustavu zračnog prometa u Grohotama se nalazi interventni heliodrom. Prema planu Splitsko-dalmatinske županije planira se i izgradnja male zračne luke sportsko-turističkog karaktera, južno od Gornjeg Sela.

Elektroničke komunikacije

Sustav komutacije čine četiri komutacijska čvorišta i to: Maslinica (s turističkom zonom Šešula i Šipkova), Grohote (Donje Selo, Donja Krušica, Srednje Selo i Rogač), Nečujam i Stomorska (s naseljem Gornja Krušica, Gornje Selo i Stomorska s pripadajućom turističkom zonom).

Telekomunikacijske potrebe turističkog naselja "Livka" rješavat će se direktnim vezivanjem na najpogodniji komutacijski čvor. U komutacijskim čvorištima daju se rješenja sa izdvojenim digitalnim stupnjevima i njima pripadajućim digitalnim preplatničkim modulima RSM.

Za potrebe mobilne telefonije otoka je pokriven antenskim stupovima različitih operatera.

U sustavu mobilne telefonije i internet usluga kao nedostatak može se navesti nepostojanje slobodnih internet zona ("free internet" zona) posebno u turističkim mjestima.

Broj telefonskih priključaka je sa skromnih 50-ak u prijašnjem razdoblju povećan na više od 2000, pa su stvoreni uvjeti za ulazak Šolte u internetsko i informatičko doba.

Telekomunikacijske usluge u nepokretnoj mreži putem komunikacijskih čvorišta i podzemnih vodova pruža vodeći davatelj telekomunikacijskih usluga u Hrvatskoj T-Hrvatski Telekom (T-HT) putem svojih poslovnih jedinica za privatne i poslovne korisnike. Uz pružanje usluga fiksnih telefonskih linija (pristup i promet fiksnim telefonskim linijama te dodatne usluge fiksne mreže) T-HT pruža internetske usluge, uključujući IPTV, usluge prijenosa podataka. Usluge mobilne telefonije na otoku osiguravaju operateri mobilne telefonije (T-mobile, VIP, Tele2).

Telekomunikacijske usluge u fiksnoj telefoniji su danas zadovoljavajuće, jednako kao i u mobilnoj telefoniji, izuzev nepokrivenosti nekih manjih područja na otoku.

Elektroprijenos i elektroopskrba

Čitavo područje otoka Šolte podijeljeno je u energetskom smislu na tri cjeline, prema koncentraciji i razmještaju potrošača: zapadna zona, središnja zona i istočna zona.

Zapadnu zonu čini područje naselja Maslinica, dok istočna zona obuhvaća naselja Stomorska i Gornje Selo.

Središnja zona je opsegom i elektroenergetskom potrošnjom najveća, a obuhvaća naselja Grohote, Donje Selo, Srednje Selo, Rogač i Nečujam.

Današnje stanje sustava elektroopskrbe otoka Šolte ogleda se u broju i vrsti elektroopskrbnih građevina i uređenja, a čine ga: TS 35/10 kV "Milna" 2 x 4 MVA; DV 35 kV Nerežišće-Milna, dužine 13 km ; TS 35 kV "Grohote", 1 x 4 MVA; Podmorski KB 35 kV TS "Milna" – Šolta, FXBTM 3x150 mm², dužine 5,48 km; Podmorski KB 35 kV TS "Čiovo" – Šolta, FXBTM 3x150 mm², dužine 8,67 km; KB 35kV KK Bad – TS Grohote, XHE 49A 3x1x185 mm², dužine 11,66 km; KB 35kV KK Dražetina – TS Grohote, XHE 49A 3x1x185 mm², dužine 2,84 km; KB 10(20) kV XHE 49A 3x1x150 mm² ukupne dužine 4,39 km; DV 10 kV s dužinom glavne trase 22,11 km, zajedno sa odcjepima ima ukupnu dužinu 31,28 km; 20 TS 10/0,4 kV ukupne instalirane snage 4 MVA, ili 180 kW/TS od čega su: 3 TS 10/0,4 kV gradske snage 1,89 MVA i 17 TS 10/0,4 kV tipa tornjić ili stupna snage 2,11 MVA; Mreža 0,4 kV ukupne dužine 67 km ili u prosjeku 3,35 km/TS, odnosno 1,34 km po jednom izvodu 0,4 kV.

Osnovi pokazatelji distribucije električne energije otoka Šolte su:

- Osnovno napajanje je iz TS 35/10 kV Grohote instalirane snage 2x4 MVA, ostvarena vršna snaga je **2,81 MW**.
- Potrošači se napajaju iz **22** TS 10/0,4 kV ukupne instalirane snage 8.330 kVA
- Ukupni broj potrošača je **2489**.

Potrošnja u 2013. godini iznosila je 6,87 GWh

- Kućanstva 2489 - potrošnja u 2013. godini 4.543.710 kWh
- Ostali potrošači na niskom naponu 206 - potrošnja u 2013. godini 2.012.161 kWh

- Javna rasvjeta 18 - potrošnja u 2013. godini 310.268 kWh

Globalni trend elektroenergetskog razvoja u budućnost predviđa vršno opterećenje za cijeli otok 7,86 MW a koje odgovara godišnjoj potrošnji od 19 GWh. Za takovo globalno opterećenje i raspored konzuma, utvrđena je potreba za ukupno 32 distribucijskih TS 10(20)/0,4 kV.

Mreža javne rasvjete izgrađena je u svim naseljima. Međutim zbog prisutne disperzije stambenih građevina broj rasvjetnih mesta od 900 i 35 km mreže u odnosu na broj korisnika znatno prelazi omjere koji osiguravaju racionalno i ekonomično gospodarenje sustavom.

Ovo nameće potrebu prilagodbe sustava prema racionalnijem i energetski učinkovitijem modelu.

Vodoopskrba

Otok Šolta se snabdijeva vodom iz regionalnog vodoopskrbnog sustava Omiš-Brač-Hvar-Šolta iz rijeke Cetine (u konačnoj fazi, za otok Šoltu predviđen je kapacitet od 78 l/sec.)

Vodoopskrbni sustav otoka Šolte čine podmorski cjevovod, tlačni i gravitacijski cjevovodi, vodospreme, crpne postaje i drugo i to za tzv. visoku i nisku zonu.

Vodoopskrbi objekti (vodospreme, cjevovodi i crpna stanica) visoke zone od Lestimerove preko Stomorske i Gornjeg Sela do Maslinice su izvedeni.

Od objekata niske zone izvedene je cjevovod od vodospreme Stomorska do uvale Supetar u Nečujmu.

Od objekata magistralnog vodoopskrbnog sustava ostaju za izgradnju objekti niske zone od Nečujma, Podkamenica do Rogača. Za pojedine izdvojene lokalitete gdje je neracionalno osiguranje vode iz vodoopskrbnog sustava moguća je gradnja uređaja za desalinizaciju morske vode (npr. izdvojene ugostiteljsko turističke zone). Isto tako kao alternativna mogućnost rješavanja vodoopskrbe predviđa se izgradnja sezonske akumulacije poviše Lestimerove uvale.

Na glavnu vodoopskrbnu mrežu priključene su naseljske distribucijske vodoopskrbne mreže iz kojih su izvedeni pojedinačni vodovodni priključci.

Vodovodni priključci izvedeni su gotovo u svim naseljima.

Prema podacima poduzeća «Vodovod i kanalizacija» izgrađenost lokalnog sustava dana je u donjoj tablici:

Tablica 4. Izgrađenost lokalnog sustava

1. Cjevovodi	km	
1.1. Magistralni vodovi $\phi 300 - 150$ mm (acc)	cca.	25
1.2 Distributivni vodovi $\phi 150 - 1''$ (acc – pocinčane)	cca.	25
2. Vodospreme (5 VS)	4900 m^3	
3. Crpna stanica (270kW)	195 lit./sec	
4. Priključci (2013).	1537	
5. Požarni hidranti	114	

*Izvor: «Vodovod i kanalizacija Split» 2014.

Danas ja na Šolti izvedeno 1537 priključaka, što u odnosu na ukupna broj priključaka na električnu energiju od 2489 iznosi cca. 62%.

Tablica 5. Broj vodovodnih priključaka po naseljima

Naselje	Procjena stanova prema priključku el.energije	Vodovodni priključci	%
Donje Selo	215	108	50,25
Gornje Selo	204	202	99,12
Grohote	368	189	51,39
Maslinica	374	239	63,86
Nečujam	451	158	35,02
Rogač	170	127	74,92
Srednje Selo	123	52	42,21
Stomorska	585	462	79,04
UKUPNO	2489	1537	61,75

Iz tablice je vidljivo da je najveći postotak sa vodovodnim priključkom u Gornjem Selu i Stomorskoj, a najmanji u Nečujmu i Srednjem Selu.

Potrebe za vodom na Šolti:

Elaboratom „Plan i program unaprjeđenja javnih službi - Poboljšanje sustava vodoopskrbe⁵ dana je procjena ukupnih potreba⁶ Šolte u budućnosti.

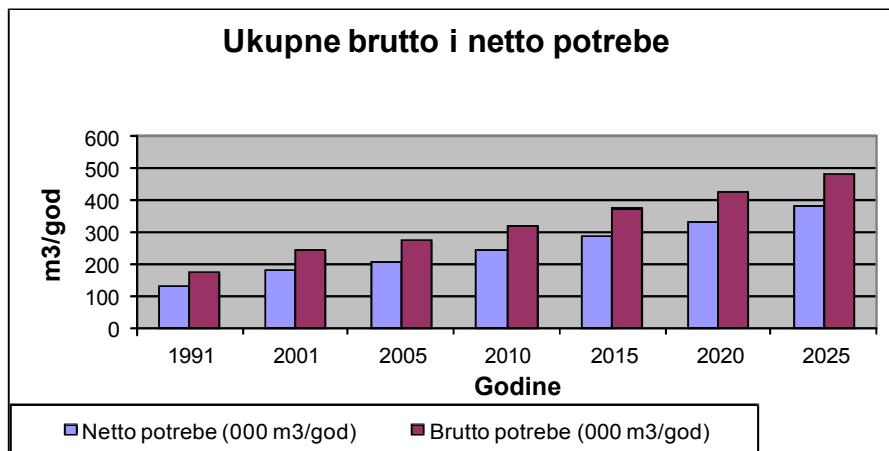
Tablica 6. Ukupne potrebe Šolte za vodom

	2010	2015	2020	2025
Netto potrebe (000 m ³ /god)	240	289	334	383
Gubici (% od brutta)	24	23	22	21
Brutto potrebe (000 m ³ /god)	316	375	428	485

⁵ URBOS.doo. Split, u suradnji s Ekonomskim institutom Zagreb, i Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ), 2003.

⁶ Brutto potrebe su one količine vode koje je potrebno dopremiti na Šoltu, a netto one koje je potrebno isporučiti potrošačima. Razlika između brutto i netto količina nastaje zbog gubitaka vode.

Ukupne potrebe Šolte za vodom (m^3)

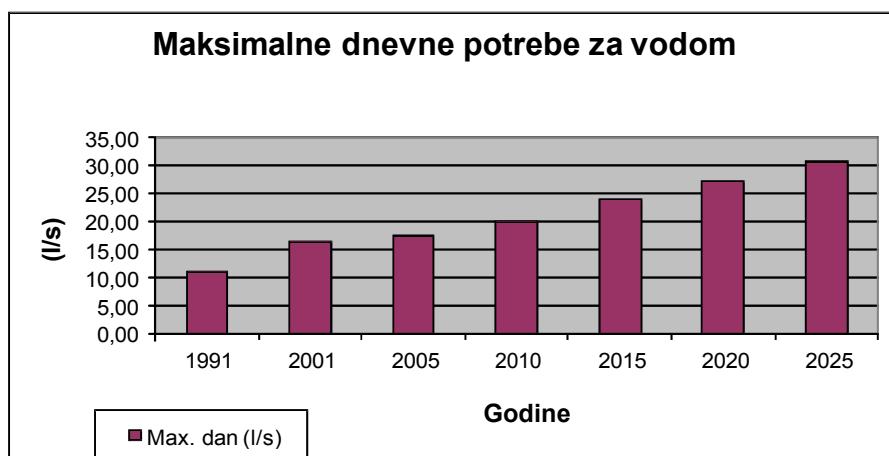

Slijedom navedenoga vidljive su procjene brutto potreba Šolte za vodom unutar dana maksimalne potrošnje (u smislu potrebnog kapaciteta dotoka (l/s)).

Tablica 7. Max.dnevne potrebe Šolte za vodom (l/s)

	2010	2015	2020	2025
Prosječni dan (l/s)	10,02	11,89	13,56	15,39
Max. dan (l/s)	20,05	23,78	27,12	30,79

Max .dnevne potrebe Šolte za vodom (l/s)

Prema podacima iz JKP „Vodovoda i kanalizacije Split“, današnja potrošnja u 2013. je iznosila $310.000 m^3$ isporučene vode), dok je $226.000 m^3$ fakturirano, što znači da gubici iznose $84.000 m^3$ ili 27%, što je znatno veće od prihvatljivog u EU (EU 15-18%).

Ovo ukazuje na potrebu optimizacije sustava na Šolti.

Prosječna godišnja dnevna potrošnja iznosi $850 m^3$, ili 9,8 lit./sec. Međutim, zbog neravnomjernog kretanja ukupnog stanovništva i turista tijekom godine, koji se kreće od 2.000 „van sezone“ do 10.000 u „špici sezone“ dnevna maksimalna potrošnja se kreće od 6 lit/sec. „van sezone“ do 27 lit/sec. u „špici sezone“. Ova količina u „špici“ prelazi osigurane količine u regionalnom sustavu. Međutim, dogовором općine Šolta i bračkih općina, ove količine za Šoltu se ipak postižu uz iznimne prekide.

Trajan je zadatak općine Šolta, osigurati dostatne količine vode iz regionalnog vodovoda.

Što se tiče zadovoljavanja potreba za vodom vodoopskrbni sustava Šolta uz dogradnju pojedinih mjesnih mreža zadovoljava, međutim problem je prisutan u nedostatnim količinama sa kopna preko Brača. Od planiranog protoka 78 l/sec. u vodostanu u Gatima, danas na Šoltu dotječe oko 21 l/sec.

Mogućnosti osiguranja vode:

Na temelju analize stanja i ocjene mogućnosti osiguranja, možemo ustvrditi:

- Da otok Šolta nema vlastitih izvora koji se mogu eksplorirati (postoje stanoviti dotoci slatke vode u nekoliko uvala, ali u malim količinama da je eksploracija neopravdana).
- Oborinskom vodom danas se može zadovoljiti oko 40% potreba stanovništva u prosjeku godišnje. Međutim raspored padalina je takav da je upravo u vrijeme najveće potrošnje količina padalina minimalna, pa je i odnos 40% relativan i upitan. Samo pod uvjetom izrade i provođenja odgovarajućeg "operativnog programa" upravljanja i distribucije vode na otoku kroz čitavu godinu može se računati na racionalno korištenje oborinskih voda i za te količine smanjiti potrebe iz sustava.
- Dobivanje vode iz mora na osnovu dosadašnjih iskustava predstavlja investicijski danas veoma skup način. O ovom načinu osiguranja vode potrebno je razmišljati u budućnosti, a također ga je moguće primijeniti na izdvojenim lokacijama gdje je dovod vode iz sustava preskup.
- Dovod vode s kopna je nužnost bez obzira na složenost, veliku investicijsku vrijednost i skupo održavanje vodopskrbnog sustava. Otok Šolta snabdjeva se i snabdjevati će se vodom iz regionalnog vodoopskrbnog sustava Omiš-Brač-Hvar-Šolta iz rijeke Cetine. Iz regionalnog vodoopskrbnog sustavu u konačnoj fazi za Šoltu je predviđeno 78 l/sec.
- Razvijenost regionalnog vodoopskrbnog sustava danas osigurava Šolti 15 lit./sec (21 lit./sec). Razvoj, odnosno dogradnja građevina regionalnog vodoopskrbnog sustava do konačnih količina (za Šoltu 78 lit./sec.) realizirati će se postupno. Postupno povećanje dotoka vode na Šoltu zavisi o redoslijedu i dinamici izgradnje-dogradnje građevina regionalnog vodovodnog sustava. Međutim danas se teško može predvidjeti dinamika dogradnje pojedinih građevina regionalnog vodovoda obzirom na nedefiniran način financiranja, izostanak sustavnog planiranja razvoja vodoopskrbe, neefikasan način upravljanja sustavom, organizacijsku razmrvljenost korisnika, te malo vjerovatnu koincidenciju interesa korisnika regionalnog vodoopskrbnog sustava.

Time su mogućnosti osiguranja predviđenih količina vode neizvjesne, što predstavlja limitirajući faktor o čem i treba voditi računa.

Prioritetnih zadataka u vodoopskrbi Šolte je povećavanje kapaciteta dotoka vode sa kopna (odnosno sudjelovanje u izgradnji pojedinih objekata vodoopskrbnog sustava). Međutima nužno je provesti optimizaciju sustava i razmotriti moguća rješenja iz alternativnih izvora vode (izrada akumulacija i desalinizatora). Nužno je spomenuti potrebu postavljanja druge cijevi između Šolte i Brača (jer je sadašnja stara i dotrajala i postoji mogućnost kvara).

Odvodnja

Dovođenjem vode na otok i razvojem vodoopskrbnog sustava, prioritetan zadatak postaje rješavanje odvodnje i pročišćavanja naseljskih otpadnih voda. Naime, čistoća mora i obale je jedan od najbitnijih elemenata daljnog uspješnog razvoja obalnih područja.

Na Šolti ni obalna naselja ni naselja u unutrašnjosti otoka nemaju izgrađenu kanalizacijsku mrežu. Sadašnji način dispozicije otpadnih voda putem upojnih crnih jama je neprihvatljiv, kako za naselja na obali tako i za ona u unutrašnjosti otoka. U naselju Stomorska u tijeku je izgradnja mjesne kanalizacije sa uredajem za pročišćavanje. U naselju Maslinica dovršava se potrebna dokumentacije za izgradnju kanalizacije (izdana je lokacijska dozvola i očekuje se izdavanje građevinske dozvole), za ovaj sustav izrađena je studija utjecaja na okoliš. Za kanalizaciju Maslinica nisu osigurana sredstva za početak

izgradnje. Međutim kako u Stomorskoj tako i u Maslinicu radi se o primarnoj mreži (obalni kolektori, crpne stanice, uredaj za pročišćavanje s podmorskим ispustom). Što se tiče ostalih naselja izuzetak je dio obalnog naselja Nečujam, gdje je za potrebe turističkog kompleksa izgrađen kanalizacijski sustav s podmorskим ispustom u otvoreno more ispred Nečujamskog zaljeva (bez uredaja za prečišćavanje). Industrijskih otpadnih voda nema.

Potanje odvodnje i pročišćavanju komunalnih otpadnih voda dodatno se naglašava ulaskom Hrvatske u EU i obvezom primjene direktiva određenih direktiva (Direktiva o kakvoći voda namijenjenih za ljudsku potrošnju_98/83/EZ od 3. studenog 1998. i Direktiva o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda_91/271/EEZ od 21. svibnja 1991.). Prema Direktivi o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda definirana je kategorija „**aglomeracija**“⁷ kao osnova za planiranje izgradnje sustava odvodnje.

Za područje otoka Šolte, iz dokumenata prostornog uređenja sukladno prostornom i funkcionalnom rasporedu mogu se izvesti tri aglomeracije.

Tablica 8. Pregled stalnih i povremenih stanovnika sa turistima u nasljima po mogućim aglomeracijama

Naselja/AGLOMERACIJA	Ukupan broj stanovnika	Procijenjeni broj povremenih stanovnika	Sveukupno stalno i "povremeno" stanovništvo	Tiristički ležaji u nasljima	Ukupno
Maslinica/MASLINICA	208	807	1000	362	1362
Donje Selo	161	267	430	40	470
Srednje Selo	104	201	300	20	320
Grohote	441	402	850	34	884
Rogač	110	351	460	425	885
Nečujam	173	933	1100	772	1872
GROHOTE - NEČUJAM	989	2154	3140	1291	4431
Stomorska	241	1272	1600	464	2064
Gornje Selo	237	192	430	50	480
GORNJE SELO-STOMORSKA	478	1464	2030	514	2544

Realizacijom izdvojenih turističkih zona moguće je predvidjeti dodatni broj korisnika odnosno ekvivalenta stanovnika po naseljima i aglomeracijama, što se vidi iz donjeg pregleda.

NASELJE	LOKACIJA	AGLOMERACIJA	Planirani broj kreveta
MASLINICA	Šešula	MASLINICA	400
MASLINICA	Šipkova	MASLINICA	350
SREDNJE SELO	Kašjun	GROHOTE -NEČUJAM	350

⁷ „Aglomeracija“ znači područje na kojem su stanovništvo i/ili gospodarske djelatnosti dovoljno koncentrirani da se komunalne otpadne vode mogu prikupljati i odvoditi do uredaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda ili do krajnje točke ispuštanja.

PODKAMENICA	Rakotina	GROHOTE -NEČUJAM	450
GORNJE SELO	Livka	LIVKA	1850

Pristupanje u članstvo Europske unije (EU) uvjetovano je prihvaćanjem svih prava i obveza na kojima se zasniva EU i njezin institucionalni okvir. Do ulaska u članstvo svaka država kandidatkinja dužna je preuzeti cijelu pravnu stečevinu EU i biti sposobna za njezinu učinkovitu primjenu. Tijekom pristupnih pregovora s Europskom komisijom, Republika Hrvatska je zatražila prijelazna razdoblja za provedbu vodno-komunalnih direktiva (Direktiva o kakvoći voda namijenjenih za ljudsku potrošnju (98/83/EZ od 3. studenog 1998. i Direktiva o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EEZ od 21. svibnja 1991.). To su prijelazna vremenska razdoblja za potpuno ispunjenje obveza iz navedenih direktiva i nakon pristupanja u članstvo u Europskoj uniji.

Vodno-komunalnim direktivama regulirana je opskrbljeno stanovništva zdravstveno ispravnom pitkom vodom i odvodnja komunalnih otpadnih voda. Odredbe navedenih direktiva su prenesene u Zakon o vodama („Narodne novine“, br. 153/09) i prateće podzakonske propise.

Sukladno zatraženim prijelaznim razdobljima, Vlada Republike Hrvatske je prihvatile u studenom 2010. **Plan provedbe vodno-komunalnih direktiva** („Plan provedbe“) kao sastavni dio dokumentacije za pristupne pregovore s EU u poglavljiju 27. Okoliš.

Plan provedbe sadrži dogovorene aktivnosti i rokove vezane uz provedbu vodno-komunalnih direktiva i predstavlja temelj za pojašnjenje zahtjeva za prijelaznim razdobljima.

Prema planu provedbe cjelokupni teritorij Republike Hrvatske je podijeljen na 68 vodoopskrbnih zona. Vodoopskrbne zone su određene pretežito temeljem tehničke analize postojećeg stanja i planova razvoja vodoopskrbe. Prosječna vodoopskrbna zona ima 65.000 stanovnika.

Prosječni sustav, odnosno aglomeracija u Republici Hrvatskoj obuhvaća 3,4 naselja i 5.131 stanovnika s pridruženih 5,4 naselja i 692 stanovnika s isključivo individualnom odvodnjom. No, najveći broj aglomeracija su vrlo male aglomeracije s manje od 2.000 ES (469 od 763). Zahtjevi Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda odnose se prvenstveno na 294 aglomeracije veće od 2.000 ES.

Prema Planu provedbe osnovne mjere sprječavanja onečišćenja komunalnim otpadnim vodama obuhvaćaju izgradnju odnosno dogradnju sustava prikupljanja i pročišćavanja otpadnih voda na 294 aglomeracije veće od 2.000 ES prema procijenjenom sadašnjem potencijalnom opterećenju.

Prema Planu provedbe u okviru vodoopskrbne zone HR03 VZ SPLIT - SINJ - OMIŠ – OTOCI svrstana je i aglomeracija Nečujam veća od 2.000 ES. (sa ukupnim opterećenjem 3300 ES). Koja je također svrstana u Popis osjetljivih područja i slivova. Sukladno Planu provedbe i njemu donesenom Planu upravljanja vodnim područjem do kraja 2023. godine bi se u potpunosti ispunile i obveze za sve preostale aglomeracije, što znači i za aglomeraciju Nečujam.

Planom provedbe definirani su troškovi provedbe vodno-komunalnih direktiva, odnosno troškovi izgradnje kanalizacijskog sustava. Dole se daje prikaz troškova za aglomeraciju Nečujam.

AGLOMERACIJA	ukupan trošak izgradnje (kuna)	ukupan trošak izgradnje (eura) (1 euro = 7,26 kuna)
Nečujam	12.030.000	1.657.000

Ukupni prihodi iz namjenske cijene vode koja se ostvaruju na Šolti kreću se oko 650.000 kuna.

Izvan programa osnovnih mjera je 469 aglomeracija manjih od 2.000 ES prema procijenjenom sadašnjem potencijalnom opterećenju, koje obuhvaćaju oko 13% stanovništva Republike Hrvatske. Planirani stupanj pročišćavanja ovisi o veličini aglomeracije i osjetljivosti prijamnika otpadnih voda.

Konkretno za Šoltu znači da su izvan programa osnovnih mjera sprječavanja onečišćenja komunalnim otpadnim vodama ostale aglomeracije Stomorska i Gornje Selo, te Maslinica.

Obzirom da se radi o provedbi Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda, a koje obuhvaćaju otpadne vode iz kućanstva, isto se ne odnosi na otpadne vode iz gospodarstva, odnosno na Šolti iz budućih izdvojenih turističkih zona.

Zaključno se po pitanju odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda može kazati:

1. Aglomeracija Nečujam (koja treba obuhvatiti naselja Grohote, Rogać i Nečujam, te Donje i Srednje Selo) u Planu provedbe vodno-komunalnih direktiva je predviđena za izgradnju sustava odvodnje i pročišćavanja komunalnih otpadnih voda do kraja 2023.g. i može se financirati iz Fondova EU. Međutim, za ovu aglomeraciju ne postoji dovršena dokumentacija.
2. Za aglomeraciju Stomorska u tijeku je izgradnja I faze kanalizacije Stomorska i to obalni kolektor, sa uređenjem za pročišćavanje i podmorski ispust (bez sekundarne mreže). U aglomeraciju Stomorska za sada prema relevantnim dokumentima nije uključeno Gornje Selo. Uključivanjem Gornjeg Sela u aglomeraciju Stomorska broj ekvivalentnih stanovnika prelazi 2000 što znači da postoje šanse za financiranje sredstvima EU.
3. Za aglomeraciju Maslinica, koja čini naselje Maslinica u tijeku je ishodjenje građevinske dozvole za I fazu (obalni kolektor, dvije crpne stanice, uređaj za pročišćavanje i podmorski ispust). Aktivnosti za iznalaženja sredstva za početak gradnje moglo bi se reći nisu ni započete. Ova aglomeracija je ispod 2000 ES stoga nije obuhvaćena Planom provedbe do 2023.

Važno je naglasiti da su pretpostavke za provedbu direktiva da će u svim naseljima za koja se planira izgradnja kanalizacijskog sustava biti priključeno najmanje 80% stanovnika, što jamči održivost tekućeg održavanja.

Za rješavanje problema izgradnje kanalizacije preporučaju se sljedeće aktivnosti:

1. Izvršiti vrednovanje dosadašnjih rješenja odvodnje na razini otoka (studija i dokumenta prostornog uređenja) radi redefiniranja rješenja koja nisu projektirana za pojedine aglomeracije, s ciljem postizanja održivih sustava za pojedinu aglomeraciju, te tom smislu izvršiti izmjenu dokumenta prostornog uređenja.
2. Za aglomeraciju Grohote Nečujam izvršiti projektiranje primarne i sekundarne kanalizacije radi pripreme projektnog prijedloga za kandidiranje na odgovarajuće fondove.
3. Za aglomeraciju Stomorska sa Gornje Selom izraditi projekte primarne kanalizacije za Gornje Selo i sekundarne za Stomorsku i Gornje Selo.

4. Za aglomeraciju Maslinica pristupiti iznalaženu načina financiranja I faze i izraditi projektnu dokumentaciju za sekundarnu mrežu.

Za postizanje mogućnosti financiranja sustava odvodnje na Šolti iz strukturnih fondova EU nužno je u pogledu vodoopskrbe i odvodnje cijeli otok sagledavati kao jednu aglomeraciju, odnosno upravljačku cjelinu. Znači Šolta se treba tretirati kao jedan projekt.

Potrebno je definirati integralno rješenje gospodarenja vodama na otoku Šolti, kojim će se podržati održivi razvoj otoka i otpornost na očekivane klimatske promjene. U tom smislu treba definirati sustav vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda zajedno sa uređajem/ima za pročišćavanje na način da se maksimalno iskoriste raspoloživi vodni resursi za potrebe otoka i njegovog razvoja, vodeći računa o očekivanim klimatskim promjenama i ekstremnim klimatskim promjenama (temperature i oborine). Tehničko-tehnološka rješenja odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda te zbrinjavanja mulja s uređajima za pročišćavanje otpadnih voda će imati više odvojenih sustava. Vodoopskrbni sustav bi se tretirao kao jedinstveni sustav otoka, koji je sastavni dio šireg regionalnog vodoopskrbnog sustava.

Radi ubrzanja pripreme i optimizacije cijelog projekta u svrhu njegove prijave na sredstva EU potrebno je izraditi:

Studiju – idejna rješenja vodoopskrbe i odvodnje otoka kao cjeline koja će valorizirati dosadašnja rješenja i planove, te predložiti rješenja sukladna praksi i propisima EU i Hrvatske, te zahtjevima Hrvatskih voda.

Na temelju Studije izmijeniti će se rješenja u Prostornom planu uređenja općine Šolta, kako bi se u dalnjem procesu planiranja građenja mogli ishoditi dokumenti za građenje. Navedena Studija predstavlja polazni tehnički elaborat nužan za izradu Studije izvodljivosti, koja je prvi korak u procesu kandidiranja projekta na fondove EU.

Potrebno je naglasiti da se iz programa ruralnog razvoja, u mjeri koja ide u prvom kvartalu 2015.g. mogu prijaviti sve infrastrukture za koje su do tada rješene građevinske dozvole ali se morati ići mjesto po mjesto jer se mogu prijaviti projekti isključivo za naselja do 2000 stanovnika: U ovom slučaju ne mogu se spajati mjesta veće se uzima po zakonskoj definiciji „mjesto“.

1.1.4 Prostorno uređenje i zaštita okoliša

Prostorno uređenje

Prostornim uređenjem ostvaruju se prepostavke za unapređenje gospodarskih, društvenih, prirodnih, kulturnih i ekoloških polazišta održivog razvitka u prostoru kao osobito vrijednom i ograničenom dobru na načelu integralnog pristupa prostornom planiranju. Osnovni cilj prostornog uređenja je interaktivnim prostornim planiranjem i procjenom mogućih utjecaja ostvariti ravnomjeran prostorni razvoj usklađen s gospodarskim, društvenim i okolišnim polazištima uravnovešenjem razvojnih procesa i s njima povezanih različitih potreba i interesa

Dokumenti prostornog uređenja

Nakon konstituiranja općine, snimanja postojećeg stanja i konsolidacije uprave, pristupilo se se izradi zasebnog plan za Šoltu, s obzirom na to da su prostorni planovi doneseni u širem teritorijalnom obuhvatu i

razvojnom kontekstu. Tako se 1996. započelo s izradom prostornog plana uredenja Općine Šolta (PPUO) prema odredbama novog Zakona o prostornom uređenju iz 1994. Ovaj PPUO slijedi temeljnu prostornu organizaciju, koncept namjene površina iz PPPPN-a (iz 1989.). U kasnijim izmjenama i dopunama ovog prostornog plana temeljna prostorna organizacija i namjena površina nije se mijenjala. Značajna promjena u prostornom uređenju otoka uslijedila je nakon izmjena Zakona o prostornom uređenju iz 2004., kada je uveden institut zaštitnog obalnog pojasa. Polazeći od ustavnih odredbi o posebnoj skrbi države za otoke, zakonom je određen zaštitni obalni pojas mora koji obuhvaća sve otoke, u kojem su određena posebna ograničenja u korištenju prostora, među kojima su najvažniji: očuvanje prirodnih, kulturno-povijesnih i tradicijskih vrijednosti obalnog i zaobalnog područja, osiguranje slobodnog pristupa obali, prolaz uz obalu i javni interes u korištenju, osobito pomorskog dobra, te ograničavanje međusobnog povezivanja i dužobalno proširenje postojećih građevinskih područja i dr. U pravcu provedbe odredaba zakona vezanih za ZOP, u rujnu 2004. Vlada je donijela Uredbu o zaštiti i uređenju unutar ZOP-a. Navedenom uredbom je kao bitno određeno da se postojeća građevinska područja koja su izgrađena manje od 50 posto trebaju smanjiti na 70 posto svoje ukupne površine, a tek kada izgrađeni dio prijede 80% mogu se proširiti za 20%. Ovim je bitno ograničena mogućnost širenja građevinskih područja, za što se može tvrditi da je potpuno opravdano, jer nije ni logično niti stručno utemeljeno da se građevinska područja - naselja šire, a sve znanstveno utemeljene procjene ukazuju na opadanje broja stanovnika.

Nakon donošenja ovih propisa uslijedio je postupak usklađivanja svih dokumenata prostornog uređenja koji pokrivaju područje ZOP-a. U postupak usklađenja Općina Šolta je donijela novi PPUO 2006. U postupku usklađenja PPUO-a Šolta izvršene su korekcije postojećih građevinskih područja naselja, dok su građevinska područja Donjeg Sela i Srednjeg Sela smanjena za 30%. Za sva naselja utvrđena je obveza izrade urbanističkih planova uređenja. Izdvojene turističke zone sukladno usklađenju Prostornog plana županije su modificirane. Izdvojena turistička zona Šešula i Livka su smanjene, turistička zona Maslinica - Podkamenica - Šumpljivina je gotovo ukinuta, jer zauzima pojas od 100 m, odnosno svedena je na rt Rakotina.

Nakon usvajanja PPUO-a Šolta, koji je usklađen s odredbama Zakona o ZOP-u, napokon je otvorena mogućnost realizacije stanovitih turističkih projekata za koje postoje zainteresirani investitori.

Za područje Općine danas je na snazi osnovni dokument prostornog razvoja Prostorni plan uređenja općine Šolta ("Službeni glasnik općine Šolta", broj: 6/06., 5/10., 9/10 i 2/12).

Osnovna namjena površina definirana je PPUO Šolta, koja je prikazana u tablici br.9.

Tablica 9. Planirana namjena površina prema PPUO

Red. broj.	OPĆINA ŠOLTA	Oznaka	Ukupno ha	% od površine općine	stan/ ha ha/stan
1.0. ISKAZ PROSTORNIK POKAZATELJA ZA NAMENU POVRŠINA					
1.1.	Gradivinska područja ukupno	GP	373,53	6,33	22,5
	izgradeni dio GP ukupno		200,5	3,40	41,9
1.2.	Izgradene strukture van gradivinskog područja ukupno		86,48	1,54	92,5
	- Izdvojene zone poslovne i društvene namjene	K/D	13,38	0,23	0,0
	- Izdvojene turističke zone i luka nautičkog turizma	T,LN	65,4	1,18	120,5
	- Izdvojene sportsko rekreacijske zone	R1	7,70	0,13	1090,9
1.3.	Poljoprivredne površine ukupno	P	1010,6	17,13	0,120
	- osobito vrijedne poljoprivredne površine	P1	0,0	0,00	0,000
	- vrijedne poljoprivredne površine	P2	472,6	8,01	0,056
	- ostala obradive površine	P3	538,0	9,12	0,064
1.4	Šumske površine ukupno	Š	2617,3	44,38	0,312
	- gospodarske	Š1	0,0	0,00	0,000
	- zaštitne	Š2	2478,4	42,02	0,295
	- posebne namjene	Š3	138,9	2,36	0,017
1.5.	Ostale poljoprivredne i šumske površine ukupno	PŠ	1789,9	30,26	0,212
1.6.	Vodene površine ukupno	V	0	0,00	0,000
1.7.	Ostale površine ukupno		15,91	0,35	0,002
	- Površine planirane za eksploataciju kamena	E	5		
	- Površine za marikulturu	H	6,6	0,11	0,001
	- Luke nautičkog turizma	L	4,31	0,07	0,001
Općina ukupno			5898,0	100,00	

Iz tablice je vidljivo da je pored 200,5 ha izgrađenog dijela gradivinskog područja naselja planirano ukupno gradivinsko područje za razvoja naselja sa 373,53 ha sa prioritetnom funkcijom stanovanja.

Pored planiranih 25,4 ha površina za razvoj gospodarskih djelatnosti (poslovne, proizvodne, ugostiteljsko turističke, rekreacijske) osnovnim dokumentom prostornog uređenja planirano je još 102,4 ha za razvoj gospodarskih djelatnosti (poslovnih, ugostiteljsko turističkih, rekreacijskih, marikulture, nautičkog turizma i eksploatacije mineralnih sirovina). Ovome se još može dodati cca. 1000 ha potencijalno obradivih poljoprivrednih površina.

Iz gornjeg se može zaključiti da dokumentima prostornog uređenja planirane površine mogu zadovoljiti razvoj temeljnih funkcija stanovanja i gospodarstva. U daljem planiranju korištenja prostora bilo bi poželjno razmotriti racionalnost planiranih namjena u odnosu na očekivani razvoj navedenih funkcija uslijed drugih ograničavajućih faktora, u odnosu na zaštitu prostora.

Provedba dokumenta prostornog uredenja

Od planiranih Urbanističkih planova uređenja izrađeni i doneseni, odnosno u tijeku izrade i donošenja su slijedeći planovi, i to:

- a) za naselja: Maslinica, Donja Krušica, Grohote - Rogać, Nečujam zapad , Nečujam, Stomorska i Gornja Krušica;
- b) za turističke zone: Livka, Šipkova i Šešula

Također su doneseni:

- a) Detaljni plan uređenja turističke zone Maslinica i
- b) Detaljni plan uređenja obale Maslinica

Za područje naselja za koje su doneseni Urbanistički planovi uređenja, po njihovom donošenju moguće je ishoditi odgovarajuća odobrenja za građenje u neizgrađenom građevinskom području.

Za naselja u unutrašnjosti gdje je odredena kategorija neizgradeno, a uredeno građevinsko područje ishodenje odgovarajućih odobrenja za građenje moguće je bez donošenja UPU-a.

Što se tiče segmenta prostornog planiranja, Općina Šolta prednjači u okruženju.

Kod provedbe dokumenta prostornog uređenja plana uređenja, bio je izražen problem legalizacije zatečenih građevina u substandardnim urbanističkim parametrima za zatečenu izgradnju. Ovaj problem znatno olakšava novi Zakon o postupanju s nezakonitim građevinama koji će omogućiti legalizaciju gotovo svih građevina. Ovaj Zakon će rješiti trenutne probleme provedbe i dovođenje građevina u „pravni okvir“. Međutim, što će on donijeti u konačnici za ukupni obalni prostor i kakvu poruku šalje ostaje nam vidjeti.

Podržavajuća administracija

U prostornom planiranju općina se javlja kao nositelj izrade i donošenja prostornih planova, dok se izrada stručnih prijedloga povjerava ovlaštenim tvrtkama. Za općinske službe danas se može kazati da su napredovale u provođenju procedure donošenja dokumenta prostornog uređenja, dok s druge strane nisu kapacitirane niti sposobljene za izradu izvješća o stanju u prostoru i sličnih analitičkih dokumenata, tako da se stanje u prostoru ne prati kontinuirano i to stručno i sustavno putem indikatora, stoga i izostaju sustavne mjere. Isto tako ne postoje indikatori i ne prati se stanje okoliša. Pitanje praćenja zakonitosti nad izgradnjom na otoku, koje je u nadležnosti Građevinske inspekcije, neučinkovito je. Međutim, općinske službe, po našoj ocjeni, ovom pitanju do danas nisu poklanjale pažnju primjerenu društvenoj opasnosti.

Najnovijem zakonskim rješenjima, po kojima se dio nadležnosti nad kontrolom izgradnje spušta na komunalno redarstvo općina će više biti prisutna u sprječavanju nelegalne izgradnje. Sukladno Pravilniku o katastru vodova (NN 71/08, 148/09) katastar vodova osniva se za područje jedinice lokalne samouprave, ali ga osniva i vodi upravno tijelo nadležno za geodetske poslove ustrojeno u skladu sa zakonom.

Općina ima uređenu bazu podataka koja je ustrojena u funkciji obiranja poreza i komunalne naknade, koja se uredno obračunava, zadužuje i naplaćuje, kao i komunalni doprinos. Nadalje, nisu vidljivi rezultati pripreme građevnog zemljišta i njegova opremanja za izgradnju, a posebno za izgradnju javnih sadržaja. Pored napora u iznalaženju potencijalnih investitora za ulaganja u otok u pravcu održivog razvoja nema zadovoljavajućih rezultata uslijed brojnih administrativnih ograničenja, koja su izvan nadležnosti općine. Ne može se primijetiti stručni pristup na polju pripreme i komunalnog opremanja zemljišta, a isto tako nedostaje suvremenii menadžerski pristup u javnom sektoru. Općina nema zaposlenog službenika niti posebno zaduženog djelatnika za poslove prostornog uređenja i razvojnog planiranja.

Kartografska osnova

Kartografski dokumenti predstavljaju osnovu za praćenje stanja u prostoru, preciznije planiranje i projektiranje. Današnja tehnička i informatička opremljenost omogućavaju veoma precizne i ažurne kartografske prikaze s mogućnošću brze reambulacije.

Značajni za otok Šoltu bili bi sljedeći kartografski dokumenti: Topografska karta 1:2500, u digitalnom obliku - vektorizirana; Hrvatska osnovna karta 1:5000, u digitalnom obliku - vektorizirana; Orto-foto prikaz HOK-a, 1:5000; Katastarski plan u mjerilu 1:5000, u digitalnom obliku, georeferenciran; Katastarsko-topografski plan u mjerilu 1:2000/1000.

Za Šoltu je izrađen geoinformacijski sustav (GIS) koji je u fazi prilagodbe i primjene. Ovo će znatno olakšati vođenje podataka o korisnicima prostora.

Zemljišne knjige i katastar

Zemljišno knjižno stanje je stanje koje pokazuje vlasništvo nad nekretninama. U suvremenom društvenom sustavu u kojem je vlasnički odnos temeljni odnos u društvu, stanje evidencije o vlasništvu je temelj za bilo koju gospodarsku, pravnu, i drugu radnju (prava korištenja, unajmljivanja, kupoprodaje, uporabe, angažiranja i sl.).

Otok Šolta je podijeljen u četiri katastarske općine: KO Gornje Selo (Gornje Selo, Stomorska i Gornja Krušica), KO Grohote (Grohote, Rogač i Nečujam), KO Srednje Selo (Srednje Selo) i KO Donje Selo (Donje Selo, Donja Krušica i Maslinica).

Zemljišne knjige postoje za KO Srednje Selo, KO Grohote i KO Gornje Selo, dok se za KO Donje Selo vode posjednici nad zemljištem i zgradama, a u Zemljišnom knjižnom odjelu postoji polog sudskih isprava.

I za KO gdje postoji ZK stanje je krajnje neažurno, postoje upisani vlasnici na jednu č. zem. (po 50) od prije 100 godina, dok sud više ne priznaje stanje iz katastra, već za dokaz vlasništva traži dokaze o najmanje tri nasljedna reda. Vidljivo je da je jedan od najvećih problema Šolte nesređena imovinsko-pravna dokumentacija. Zato ne treba čuditi da je Općina Šolta iskoristila prvu mogućnost da počne rješavati taj problem, uključivši se u pilot-projekt sređivanja zemljišnih knjiga koje je provodila Vlada RH. Započeta je izrada nove katastarske izmjere, kao i formiranje zemljišne knjige Katastarske općine Gornje Selo, koje koštaju 3 i pol milijuna kuna.

U proračun za 2015. g. uvrštena su određena sredstva za pokretanje projekta sređivanja ostatka zemljišnih knjiga na otoku.

Zaštita okoliša

Priroda otoka Šolte, graditeljska baština otoka i ostali izgrađeni prostori čine osnovne komponente otočnog krajobraza, koji je bez obzira na narušenu strukturu vrijedan i značajan otočni resurs. Čovjekovo djelovanje ugrozilo je otočni krajobraz kao cjelinu. Osnovni problemi su bespravna individualna stambena izgradnja i druge neprimjerene intervencije naročito duž obale, u ruralnim sklopovima otočnih naselja i u kompleksima borove šume čime se narušava ambijent i prirodni sklad. Ukupan otočni prostor, njegovo obalno more i podmorje očuvani su, ali i potencijalno ugroženi. Najugroženiji dijelovi otoka su: obalno more, u prvom redu uvale Stomorska, Nečujam, Rogač i Maslinica, obalno more ostalih naselja uz more, te posebno osjetljive i zatvorene uvale Šešula i Stračinska, područje uz postojeće odlagalište za otpad; šumske i ostale zelene površine (69% otoka) ugrožene požarima;

Obalno more ugroženo je u svim obalnim naseljima jer nema primjerenog i sanitarno-tehnički

prihvatljivog sustava sakupljanja, pročišćavanja i odvodnje otpadnih voda (u svim naseljima otpadne vode ispuštaju se u vodopropusne "crne jame", osim djelomično u Nečujmu gdje je za potrebe turističkog centra izgrađen dio kanalizacije). Stanje je kritično u turističkim naseljima na obali gdje se ljeti znatno uveća broj korisnika, a povećane količine otpadne vode uvelike povećavaju onečišćenje obalnog mora, lučica i uvala ovih naselja. Postojeće „crne jame“ u naseljima dalje od obale ne ugrožavaju izravno kvalitetu obalnog mora.

Požarima trajno ugrožene šume značajna su ekološka komponenta prostora. Posebno su ugroženi veći kompleksi borove šume i to oni neposredno u blizini naselja. Stupanj ugroženosti šuma od požara, temeljem kojeg bi se utvrdile potrebne mjere zaštite, nije procijenjen. U tijeku je izrada Plana zaštite od požara otoka Šolta.

Životinjski svijet otoka nije posebno istraživan tako da nema znanstveno utvrđenog popisa vrsta. Na otoku postoji lovačko društvo s 80-tak članova. Od lovne divljači ima zečeva i fazana. Zvijeri predatora nema. Radi lova, unesena je divlja svinja. Upotreba prekomjerne količine pesticida u poljodjelstvu ugrožava životinjski svijet na otoku, a posebice lovnu divljač.

Riblji fond mora oko otoka odlikuje se gotovo svim vrstama riba i morskih organizama koje postoje u Jadranu. Ribarenje predstavlja dodatni izvor egzistencije otočana kao jedno od tradicionalnih zanimanja. Zbog prekomernog izlova, pretežno ribara izvana (otočana je premalo da bi ugrozili riblji fond), ribe je sve manje. Ako se ne poduzmu mjere ograničenja lova dolazi u pitanje i sama reprodukcija ribljeg fonda.

Antropogeni utjecaji

Okoliš Šolte najviše opterećuju turizam, poljodjelstvo i gradnja infrastrukture. Izgradnjom turističkih sadržaja na obali sve više se zauzimaju krajobrazno vrijedni prostori, čime se narušava prirodni krajobraz. To naročito dolazi do izražaja ako se radi o objektima koji su nedovoljno stilski oblikovani i neuklopjeni u prostor. Način rješavanja odvodnje turističkog kompleksa posebno je nepovoljan po okoliš.

Nekada najveći šoltanski turistički kompleks je u Nečujmu, u uvali Supetar "Nečujam centar" imao je u funkciji oko 600 ležaja i na prihvatljiv je način uklopljen u supetarsku uvalu, međutim isti je danas gotovo funkcionalno devastiran. Izgradnja dodatnih 300 apartmana južno od postojećeg naselja, koji također danas nisu u gospodarskoj funkciji već egzistiraju kao "sekundarno stanovanje", dok s druge strane naglašeno zadiru u prostor i narušavaju krajobraz. Ovaj se "Nečujamski fenomen" kojeg obilježava zauzetost prostora bez gospodarskog efekta i koristi za lokalnu zajednicu može smatrati najvećim promašajem sa teško sagledivim načinom sanacije. Ostali bivši turistički objekti, hotel "Olint" u Stomorskoj i apartmani "Banje" u Rogaču u primjerenom su odnosu s krajobrazom, međutim danas su izvana osnovne funkcije, objekt u Stomorskoj je porušen a prostor nije saniran.

Jedino se za prostor bivšeg hotela "Avlja" u Maslinici koji je uklopljen u postojeći krajobraz može kazati da je doživio primjerenu rekonstrukciju u ekskluzivni dvorac-hotel, te sa izgradnjom manje marine čini turistički najznačajniji zahvat.

Privatno se iznajmljuje oko 1500 ležajeva. Privatni iznajmljivači soba i ugostitelji samoinicijativno, ispred svojih objekata na obali betoniraju plaže i "mulete" za pristan plovila i time narušavaju obalni krajobraz. Objekti privatnih iznajmljivača nemaju odvodnju i vodopropusnim „crnim jamama“ onečišćuju obalno more.

Planom predviđene turističke zone Šešula (7,4 ha), Rakotina u Nečujmu (8,2 ha) i Livka (38,3 ha) nalaze se na istaknutim mjestima i značajno će promijeniti prirodni krajobraz. Turističke zone Kašjun (6,3 ha) u Rogaču i Šipkova (5 ha) pored Maslinice primjereno se može ukloputi u prirodni krajobraz.

Poljodjelstvo na otoku nije intenzivno i obavlja se u okviru domaćinstava pretežito za vlastite potrebe. Česta nestručna upotreba pesticida štetno djeluje na okoliš, zagađuje tlo i opasna je za lovnu divljač.

Od izgrađenih infrastrukturnih objekata najveće promjene prirodnog krajobraza izazvale su: izgradnja glavne otočne prometnice Maslinica – Stomorska (odvojak za Rogač i Nečujam), izgradnja dijela luke u Rogaču.

Postupanje s otpadom

S rastom i intenziviranjem otočnih aktivnosti raste i otpad i problemi njegovog zbrinjavanja.

Općina Šolta je izradila "Plan gospodarenja otpadom" za razdoblje 2010. - 2018. Plan gospodarenja otpadom Općine Šolta je instrument kojim će se nastojati postići održivo gospodarenje otpadom.

U odnosu na razne vrste otpada na Šolti se postupa na dolje naveden način.

Otpad iz poljodjelstva, vrtlarstva, proizvodnje vodenih kultura, šumarstva, lova i ribarstva, pripremanja hrane i prerađe se posebno sakuplja i odvozi na odlagalište komunalnog otpada (projektom sanacije predviđeno je kompostiranje). Na području Općine Šolta aktivne su dvije uljare. Otpadna biljna tkiva (komina) odvozi se u maslinike radi obogaćivanja zemlje, ali na neprimjereni način (potreban jer tretman enzimima s kojim je započela pilot projek poljoprivredna zadruga Grohote). Otpadna ulja i otpad od tekućih goriva osim jestivog ulja i otpada iz grupe 05, 12 i 19 uz poteškoće prikuplja se na tru lokacije u posebne spremnike. Otpadna ambalaža, apsorbensi, materijali za brisanje i upijanje, filterski materijali i zaštitna odjeća koja nije specificirana na drugi način ne sakuplja se odvijeno, već se tretira sa komunalnim otpadom. Otpad iz održavanja vozila kao što su: otpadna vozila, gume, filtri za ulje, tekućine za kočnice, antifriz, željezne kovine, obojene kovine, plastika, staklo, stara oprema koja sadrži opasne tvari, plinovi u posudama pod tlakom i odbačene kemikalije, baterije i akumulatori i dr. sakuplja se, ali ne na odgovarajući i na organiziran način. Ljekarna i zdravstvena stanica preuzimaju stare lijekove i sličan farmaceutski otpad te ga zbrinjavaju putem koncesionara.

Trenutno na području Općine nema organiziranog prikupljanja otpadnog jestivog ulja iz domaćinstva. Električki i elektronički otpad iz kućanstva i djelatnosti preuzima ovlašteni koncesionar. Javne površine u obalnim naseljima organizirano se čiste..

Građevni otpad koji nastaje prilikom gradnje građevina, rekonstrukcije, uklanjanja i održavanja postojećih građevina, te otpad nastao od iskopanog materijala (koji se ne može bez prethodne oporabe koristiti za građenje građevine zbog čijeg građenja je nastao) odlaže se na dva deponija koje je potrebno sanirati. Za sada su ogradieni su i postavljene su kamere kako bi se sprječilo ilegalno odlaganje, te se sustavno se radi na sanaciji.

Nužna je izgradnja reciklažnog dvorišta za oporabu građevnog materijala radi kasnijeg korištenja za održavanje putova.

Komunalni otpad je otpad iz kućanstava, otpad koji nastaje čišćenjem javnih površina i otpad sličan otpadu iz kućanstava koji nastaje u gospodarstvu, ustanovama, i uslužnim djelatnostima. Količina komunalnog otpada prema podacima iz komunalnog poduzeća Komunalno Basilija d.o.o. za 2013. godinu je procijenjena na 1000 tona. Ova količina predstavlja zbroj količina otpada koji proizvede stalno stanovništvo i otpad od turističke djelatnosti. U organizaciji općine komunalni otpad domaćinstava i gospodarstva skuplja se na području Maslinice, Donjeg i Srednjeg Sela, Grohota,

Rogača, Nečujma, Gornjeg Sela i Stomorske. U sezonskim naseljima Donja i Gornja Krušica otpad se ne skuplja. Na području Općine miješani komunalni otpad sakuplja komunalno poduzeće Komunalno Basilija d.o.o. i odvozi na odlagalište „Borovik“. Skupljanje otpada obuhvaća 100% stanovništva.

Dinamika odvoza komunalnog otpada je različita tijekom godine. Tijekom turističke sezone (od lipnja do rujna) otpad se odvozi svaki dan. Ostalim mjesecima otpad se odvozi 3 puta tjedno.

Općina je svojim aktima utvrdila obvezu sakupljanja otpada, utvrdila cijene usluge i naplaćuje ih. Današnji način sakupljanja i odvoženja otpada ne zadovoljava u cijelosti. Otpad se još uvijek ne selekcionira u primarnom izvoru, a sve se odlaže na lokaciji „Borovik“, u blizini glavne otočne prometnice gdje nije udovoljeno potrebnim tehničkim uvjetima uvjetima sanitарне zaštite. U posljednje vrijeme "divlja" odlagališta su sanirana.

Osnovni problem u vezi odlaganja otpada je u sanaciji postojećeg odlagališta, te definiranju budućeg načina tretiranja otpada na lokaciji "Borovik" u smislu Plana gospodarenja otpadom u Splitsko-dalmatinskoj županiji koja predviđa izgradnju regionalnog centra. Međutim, nije izgledno da će u bližoj budućnosti doći do izgradnje regionalnog centra, i opće je upitno koje je to racionalno rješenje za otoke. Obzirom na obveze novog Zakona o održivom gospodarenju otpadom, općina Šolta pristupa sanaciji odlagališta „Borovik“, izgradnjom reciklažnog dvorišta i sortirnice, što je u tijeku provedbe. (Danas se projekt nalazi pred ishodenjem građevinske dozvole, sredstva su osigurana u iznosu od 75% Fond, i 25% vlastita sredstva i bi sanacija započela u 2015. godini.)

U narednom razdoblju potrebno je iznaći mogućnosti selekcije u primarnom izvoru, te sagledati mogućnosti i predložiti rješenja zbrinjavanja otpadom na Šolti u potpunosti (na način da otpad prestane biti otpad).

Odvodnja

S izuzetkom područja Srednjeg i Donjeg polja koja su pokrivena kvartarnim taložnim slojevima, Šoltu čine okršene, propusne, karbonatne stijene kroz koje oborinske vode relativno brzo prodiru sve do razine zaslanjenih podzemnih voda. Industrijskih otpadnih voda nema. Otok Šolta nema vlastite vode osim uhvaćene i spremljene kišnice.

Oborinske vode s krovova i naplava tradicionalno se prihvataju u gustirne. Ostale oborinske vode nisu bile posebno kanalizirane, jer brzina poniranja u teren to nije zahtijevala. U obalnim naseljima oborinske vode također brzo poniru u teren i odvode se do mora kratkim odvodnim cijevima.

Dovođenje vode s kopna na otok i razvoj vodoopskrbnog sustava, nametnulo je pročišćavanje naseljskih otpadnih voda kao prioriteten zadatak. Čistoća mora i obale za otočne je prilike i razvojne prednosti jedan od najvažnijih uvjeta daljnog uspješnog razvitka. Izgradnja sustava razvođenja vode do svih naselja na otoku, potencira potrebu za izgradnjom kanalizacijskih sustava za prikupljanje, pročišćavanje i odvođenje otpadnih voda bez štetnih posljedica na okoliš. Sadašnji način odvodnje otpadnih voda u crne jame je neprihvatljiv, kako za naselja na obali tako i u unutrašnjosti otoka.

Koncepcija rješavanja kanalizacije otoka postavljena već izrađenom dokumentacijom, zadovoljava. Prostornim Planom predložena su različita tehnička rješenja i dinamika realizacije za naselja na obali i u unutrašnjosti otoka.

Za sva naselja na obali, predviđa se izgradnja mjesne kanalizacijske mreže, odvodnih kolektora i uređaja za mehaničko pročišćavanje i podmorskog ispusta. Septičke jame prihvatljive su samo u kratkom roku, do realizacije cjelovitog kanalizacijskog sustava s uređajem za pročišćavanje i podmorskим ispustom.

Dugoročno, septičke jame će ostati jedinom alternativom u udaljenim objektima i skupinama objekata gdje će biti prihvatljivo da se otpadne vode sakupljaju u trodijelnoj vodo-nepropusnoj septičkoj jami i zatim ju odvoze u jedan od izgrađenih sustava o čemu mora brinuti nadležno komunalno poduzeće. S druge strane, uočava se da se na Šolti o odvodnji brine manje nego o ostaloj infrastrukturi. Općinska uprava do sada nije uspjela senzibilizirati otočane za taj problem.

Obalna naselja i naselja u unutrašnjosti otoka nemaju izgrađenu kanalizacijsku mrežu. Izuzetak je dio obalnog naselja Nečujam gdje je za potrebe turističkog kompleksa izgrađen kanalizacijski sustav gravitacijskih i tlačnih cjevovoda ukupne dužine preko 1.300 m s tri precpne stanice, taložnicom i podmorskim ispustom preko kojeg se otpadne vode ispuštaju oko 800 m daleko od obale. Iako dimenzioniran u skladu s maksimalnim kapacitetima turističkog naselja od 25 l/s ovaj sistem ne prihvaca otpadne vode ostalih korisnika prostora, pa oni i dalje koriste propusne septičke jame. Neprimjerena tehnička rješenja i održavanje uzrokuju neugodan vonj, a stupanj pročišćavanja je nizak. U tijeku je izgradnja kanalizacijskog sustava u Stomorskoj, dok se za naselje Maslinicu dovršava tehnička i provedbena dokumentacija.

Degradirana područja

Ukupno 58,2 km² otoka Šolte i njegovo okolno more i podmorje očuvani su, ali i potencijalno ugroženi. Najugroženiji dijelovi otoka su:

- obalno more, u prvom redu uvale Stomorska, Nečujam, Rogač i Maslinica, obalno more ostalih naselja uz more, te posebno osjetljive i zatvorene uvale Šešula i Straćinska;
- područje uz postojeće odlagalište za otpad;
- šumske i ostale zelene površine (69% otoka) ugrožene požarima;

Priroda otoka Šolte, graditeljska baština otoka i ostali izgrađeni prostori čine osnovne komponente otočnog krajobraza, koji je bez obzira na narušenu strukturu vrijedan i značajan otočni resurs. Osnovni problemi su bespravna individualna stambena izgradnja i druge neprimjerene intervencije naročito duž obale, u ruralnim sklopovima otočnih naselja i u kompleksima borove šume čime se narušava ambijent i prirodni sklad.

Obalno more ugroženo je u svim obalnim naseljima jer nema primjerenog i sanitarno-tehnički prihvatljivog sustava sakupljanja, pročišćavanja i odvodnje otpadnih voda (u svim naseljima otpadne vode ispuštaju se u vodopropusne "crne jame", osim djelomično u Nečujmu gdje je za potrebe turističkog centra izgrađen dio kanalizacije).

Požarima trajno ugrožene šume značajna su ekološka komponenta prostora. Posebno su ugroženi veći kompleksi borove šume i to oni neposredno u blizini naselja.

Riblji fond mora oko otoka odlikuje se gotovo svim vrstama riba i morskih organizama koje postoje u Jadranu. Zbog prekomjernog izlova, pretežno ribara izvana (otočana je premalo da bi ugrozili riblji fond), ribe je sve manje. Ako se ne poduzmu mjere ograničenja lova dolazi u pitanje i sama reprodukcija ribljeg fonda. Stoga bi kao potrebna mjera bila stavljanje pod odgovarajuću zakonsku zaštitu najvrjednije dijelove šoltanskog akvatorija radi zaštite ribljeg fonda od prelova i očuvanja bio-raznolikosti.

Bespravna izgradnja

Do ovakvog stanja došlo je nekontroliranom gradnjom uz obalu posljednjih četrdesetak godina. To je

posljedica neučinkovitosti ukupnog sustava prostornog uređenja, te nedostatka odgovarajućih mjera u sprječavanju bespravne izgradnje. Novosagrađeni objekti, uglavnom za odmor i rekreaciju, prijete transformacijom tradicionalnih otočnih naselja u vikend naselja. Važno je istaknuti da stare jezgre težačkih naselja propadaju uslijed starosti i trošnosti, a novija izgradnja agresivno osvaja prostore prekrasnih uvala, obezvrijedjujući tradicijsko graditeljstvo.

Bez obzira na činjenicu da je novim Zakonom o postupanju sa nezakonitim zgradama stvorena prepostavka dovođenja u „zakonito stanje“, i činjenicu što više neće biti „bespravnih građevina“, to neće ublažiti negativnu činjenicu da i dalje ostaju prostori koji su neplanski izgrađeni i „naknadnim političkim voljama“ uključivani u građevinsko područje čime su narušeni prostorni resursi, bilo za produktivno korištenje prostora ili kao prirodni okoliš koji otočnom prostoru daje posebnu vrijednost.

Uzurpacija pomorskog dobra bespravnom izgradnjom raznih objekata i nedozvoljenim nasipanjem prisutna je u svim naseljima na moru, a dijelom i u nenaseljenim ili povremeno naseljenim uvalama. Grade se razne istake ("mulete") u more pretežno ispred vlastitih objekata, podižu se ogradni zidovi parcela na dijelu pomorskog dobra čime se sužava slobodan prolaz uz more, izrađuju se neprimjereni platoi za sunčanje, "privatne plaže" i "bazeni", nasipava se more uz obalu. Sve ovo devastira najvredniji otočni prostor, obalni rub i dobra od općeg interesa.

Iako postoje prepostavke za suzbijanje bespravne gradnje (postoje zakoni i potrebni dokumenti prostornog uređenja) može se zaključiti da su pokušaji suzbijanja neučinkoviti i neodlučni. Općina nema ovlaštenja u postupanju prema bespravnoj gradnji, inspekcije su neekipirane i neažurne, nema koordinacije među subjektima koji brinu o korištenju i zaštiti prostora, a pravni postupci su prespori. Međutim, općina do sada nije pokazala odlučnost u sprječavanju bespravne izgradnje. Nedostaje jasno opredjeljenje i nastojanje nadležnih da se ona sankcionira. Zbog nepostojanja stručnih djelatnika za praćenje stanja u prostoru, općinska administracija ne nadzire građenje i korištenje prostora.

Novim Zakonom o građevinskoj inspekciji komunalno redarstvo dobije nadležnost nad kontrolom građenja, isto tako i prijedlogom Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama komunalno redarstvo dobiva određene nadležnosti kontrole nad pomorskim dobrom. Ovo se potonje može uzeti kao povoljna prilika za učinkovitiji nadzor korištenja otočnog prostora.

1.2. LOKALNA ZAJEDNICA, DRUŠTVENE I KOMUNALNE DJELATNOSTI

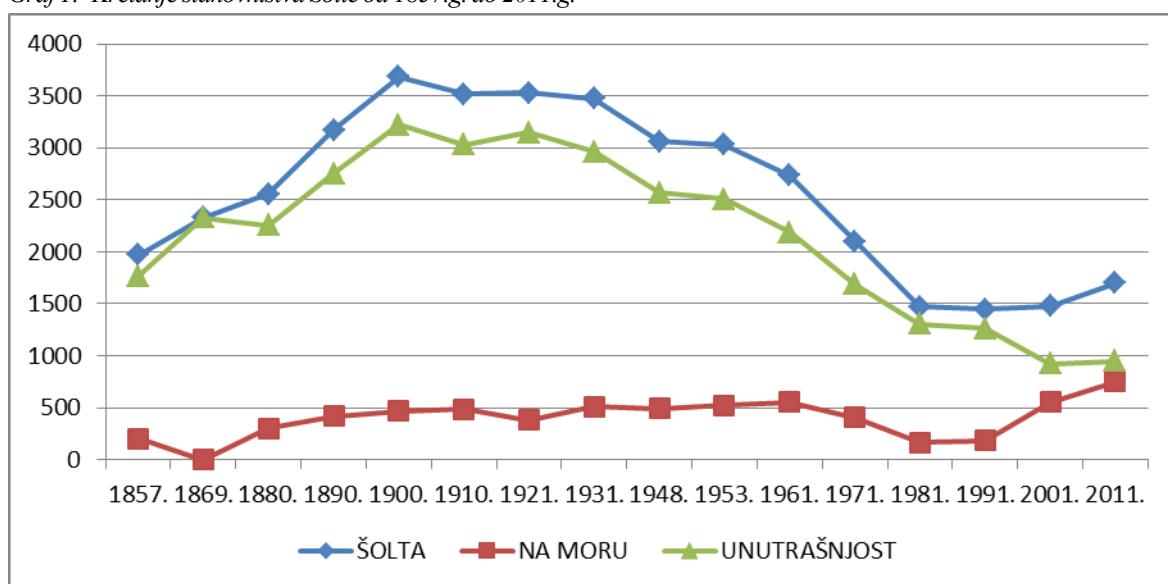
1.2.1 Stanovništvo

Broj i kretanje stanovnika

U 1857. godini izvršen je prvi službeni, sveobuhvatniji i valjani popis područja današnje Hrvatske. Tada je otok Šolta brojao 1970 stanovnika, što je za 270 stanovnika više od popisa 2011. godine, dakle nakon 148 godina. Stanovništvo se u idućih 50-tak godina gotovo udvostručilo (indeks 1900./1857.=187), što ukazuje na izrazito pozitivna demografska kretanja otočnog pučanstva.

Prijelomna godina u razvoju otočnog pučanstva u cjelini, pa tako i otoka Šolte jest 1900. godina u kojoj broj stanovnika dostiže maksimalnu vrijednost (3687), nakon čega je uslijedilo konstantno sužavanje demografske osnovice, sve do 1981.g., nakon čega dolazi do stabilizacije i laganog uzlaznog kretanja. Donji graf pokazuje takova kretanja na Šolti.

Graf 1. Kretanje stanovništva Šolte od 1857.g. do 2011.g.

Graf pokazuje da naselja u unutrašnjosti pokazuju pad broja stalnih stanovnika od 1900. kao i otoka u cjelini. Međutim, od 1981.g. kada dolazi do laganog uzlaznog trenda kod naselja u unutrašnjosti i dalje se bilježi pad, dok kod naselja na moru imamo izraženiji rast stanovništva. Rast stalnih stanovnika na moru u odnosu na spoznaje o prirodnom kretanju ipak moramo pripisati mehaničkim prilivom, ili bolje rečeno formalnim promjenom mjesta boravaka radi određenih beneficija koje imaju „otočani“.

Prema rezultatima popisa stanovništva od 2011. godine ukupna broj stanovnika na Šolti je 1700, što u odnosu na 2001. godinu (1470) predstavlja porast od 14%, ili prosječni godišnji porast od +1,4%.

Međutim, kada ukupna broj stanovnika prema popisu iz 2011. usporedimo sa brojem birača iz prosinca 2011. koji iznosi 2031 onda opažamo ozbiljnu razliku, koja je još i veća ako se broju birača pridoda cca. 10 do 15% malodobnog stanovništva (200).

Ova razlika možebitno je uvjetovana različitom metodologijom se određivanja "ukupnog broja stanovnika" koja se primjenjivala u popisu stanovništva 2011 i "statusu birača".

Status birača prema Zakonu o popisima birača imaju hrvatski državljanici koji su navršili 18 godina života, osim onih koji su pravomočnom sudskom odlukom potpuno lišeni poslovne sposobnosti (u dalnjem tekstu: birači). Upis u popis birača je uvjet za ostvarivanje biračkog prava na dan izbora. Birači se upisuju u popise

birača prema mjestu prebivališta u Republici Hrvatskoj. S druge strane u Popisu 2011., u skladu s međunarodnim statističkim standardima, za definiranje ukupnog stanovništva **primjenjuje se koncept uobičajenog mjeseta stanovanja** (place of usual residence)⁸.

Zaključno se može kazati da se u biračkom spisku nalaze sve punoljetne osobe koje imaju prijavljeno prebivalište na Šolti bez obzira na stvarni boravak, a u ukupni broj stanovnika iz popisa ulaze osobe koje na Šolti i stanuju.

Znači, možemo uzeti da faktički broj stanovnika koji "stalno žive" se kreće od 1700 do 2200 stanovnika.

Kalkulacije sa brojem stanovnika, odnosno brojem korisnika na otoku još više čini složenima kategorija "sekundarnog stanovanja".

Tablica 10. Pregled stanovnika, kućanstava i stanova prema popisu 2011.

Pregled stanovnika, kućanstava i stanova prema popisu 2011.

Naselja	Ukupan broj stanovni ka	Kućanstva		Stambene jedinice			Procijenjeni broj povremenih stanovnika	Sveukupno stalno i "povremeno" stanovništvo
		ukupno	stanovi za stalno stanovanje	RAZLIKA stanovi za stalno stanovanje i kućanstva	Stanovi za povremeno stanovanje			
Donje Selo	161	86	232	143	57	89	267	428
Gornje Selo	237	94	220	156	62	64	192	429
Grohote	441	188	397	263	75	134	402	843
Maslinica	208	114	404	135	21	269	807	1.015
Nečujam	173	113	487	176	63	311	933	1.106
Rogač	110	58	183	66	8	117	351	461
Srednje Selo	104	53	133	66	13	67	201	305
Stomorska	241	135	631	207	72	424	1272	1.513
UKUPNO	1.675	841	2.687	1.212	371	1.475	4425	6.100

Kako je vidljivo iz tabelarnog prikaza stanova za povremeno stanovanje ima 1475⁹ stanova, ako se uzme da na jedan povremeni stan u prosjeku dolazi 3 povremena stanovnika, onda dobivamo da na otoku ima cca. 4425 povremenih stanovnika. Kada broju od cca. 1700 do 2200 stalnih stanovnika pridodamo i cca. 4500 povremenih stanovnika onda dobivamo da na otoku maksimalno boravi od cca. 6200 do 6700 stanovnika. Pojavnost sekundarnog (povremenog) stanovanja na otoku formira dvije matrice života "zimsku" i "ljetnu". **Ta dvostruka matrica sa različitim brojem korisnika otežava dimenzioniranje kapaciteta javnih službi.**

Ne znam što je točno „sekundarno stanovanje“. Je li se to odnosi na ove koji su prijavljeni na otoku ali u biti ne žive tu ili na ove koji nisu prijavljeni ali dolaze vikendima i slično? Jer, ako se odnosi na ove prve mislim da je potrebno napomenuti kako su razlog za jedan dio ovog povećanja velike beneficije na koje otočani imaju pravo kao npr. trajekti i slično.

⁸ Prema tom konceptu ukupnim stanovništvom naselja Popisa odnosno zemlje smatraju se sve osobe koje u tom naselju odnosno zemlji imaju svoje uobičajeno mjesto stanovanja. Uobičajenim mjestom stanovanja smatra se ono mjesto gdje osoba provodi većinu svoga dnevnog vremena bez obzira na kratkotrajnu odsutnost iz tog mjesta (npr. zbog odlaska na odmor, putovanje, liječenje, u posjet i sl.). Prema članku 15. Zakona o popisu stanovništva 2011 (NN, 92/10) u ukupan broj stanovnika Republike Hrvatske neće biti uključene osobe: – koje u Republici Hrvatskoj imaju prebivalište, a u kritičnom trenutku Popisa su odsutne dulje od jedne godine ili namjeravaju biti odsutne dulje od jedne godine, a u Republiku Hrvatsku ne dolaze tjedno. Izuzetak su diplomatsko i vojno osoblje Republike Hrvatske zajedno s članovima njihovih obitelji, bez obzira na trajanje odsutnosti u inozemstvu; – koje u Republici Hrvatskoj imaju boravište kraće od jedne godine i ne namjeravaju ostati u Republici Hrvatskoj dulje od jedne godine; – studenti koji studiraju u inozemstvu bez obzira na učestalost dolaska u Republiku Hrvatsku, s izuzetkom studenata koji svakodnevno prelaze granicu.

⁹ 2687 (ukupno stanova) - 1212 (stalni stanova) = 1475 povremenih stanova

Dobna struktura stanovništva

Jedna od najznačajnijih pokazatelja strukture stanovništva je ***dobna struktura stanovništva***. Depopulacijska kretanja i izuzetno sužena demografska osnovica uvjetovala je i negativne demografske strukture otočnog pučanstva. Karakteristika dobne strukture stanovništva otoka je izrazito velik udio skupine iznad 60 godina starosti, (44,6%) i znatno smanjen udio dobne skupine u radno sposobnim godinama (44,3%), te drastično smanjen udio mlade skupine na svega 11,1%.

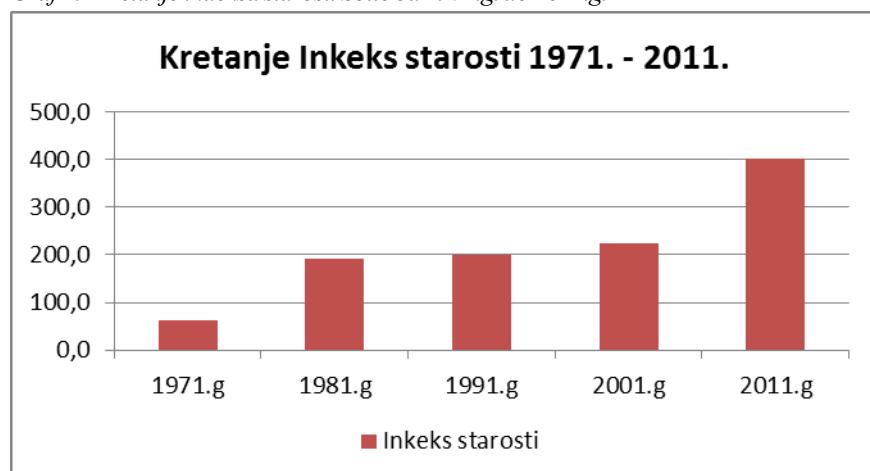
Kretanje dobnih skupina stanovništva općine Šolta pokazuju od 1971. pa na ovamo negativne trendove, koji se očituju u stalnom padu mlade dobne skupine (0 do 19.g.) i rastu stare dobne skupine (60 go. i više). Negativni trendovi se vide iz donjih tabličnih prikaza.

Tablica 11. Kretanje udjela velikih dobnih skupina 1971. do 2011.

Dobne skupine	1971	1981	1991	2001	2011	INDEX			
						81/71	91/81	01/91	11/01
0-19	30,4	18,3	18	17,7	11,1	60	98	98	63
20-59	50,3	46,5	46	42,53	44,3	92	99	92	104
60 i više	19,3	35,2	36	39,62	44,6	182	102	110	113

Indeks starosti¹⁰ za Šoltu je izuzetno visok i iznosi 401 (kritična vrijednost indeksa starosti je 40), dakle može se ustvrditi da je promatrano područje demografski jako staro. Radi usporedne indeks starosti 1971. iznosi o je 63,5. Iz donjeg gafa je vidljivo stalno povećavanje indeksa starosti u razdoblju 1971.–2011.

Graf 2. Kretanje indeksa starosti Šolte od 1971.g. do 2011.g.

Ovi podaci najbolje svjedoče o demografskim zbivanjima na otoku, koje će imati posljedice i na daljnja kretanja broja i strukture stanovništva. Poremećaj dobne strukture stanovništva ukazuje da je reproduktivni potencijal znatno sužen. Udio ženskog stanovništva u fertilnoj dobi (15-49) godina iznosio je 2001.g samo 32,92%, a 2011. 30,8 %.

Ovdje je važno pokazati i današnju dobnu strukturu po naseljima kao rezultati dugogodišnjih procesa.

¹⁰ Indeks starosti pokazuje broj starih 60 i više godina prema broju mladih stanovnika manje od 20 godina.

Tablica 12. Dobna struktura po naseljima 2011.

	0 do 19	19 do 59	60 i više
Šolta	1.700	11,1	44,3
Donje Selo	159	6,3	39,6
Gornje Selo	238	17,6	42,0
Grohote	449	16,0	49,4
Maslinica	208	7,7	42,8
Nečujam	171	<u>4,7</u>	44,4
Rogač	126	<u>4,0</u>	50,8
Srednje Selo	104	13,5	44,2
Stomorska	245	9,0	38,0
			53,1

Iz tablice je vidljivo da je udio mlade dobne skupine (0-19.) znatno veći u naseljima u unutrašnjosti (Srednje Selo, Grohote i Gornje Selo) od 13,5% do 17,6% u odnos na naselja u obali (Rogač, Nečujam, Maslinica i Stomorska od 4% do 9%). Za primijetiti je da je relativno veća vitalnost naselja u unutrašnjosti koja ujedno prate pad ukupnog stanovništva. Tako je izračunata negativna korelacija između kretanja broja stanovnika i udjela mlade dobne skupine (0 - 19 g.) (*spearman's rho* =-0,524). Iz ovog možemo naslutiti karakter rasta broja stanovnika u naseljima na moru, odnosno njihova obilježja, tj. radi se prijavljivanju boravka na otoku neaktivnog stanovništva u „kuće za odmor“.

Promjene u kretanju brojnosti pojedinih velikih dobnih skupina sasvim jasno i određeno upozoravaju na povećanje brojnosti najstarijih dobnih skupina čija je uloga u obnavljanju stanovništva i njegovog radnog dijela neznatna. S druge strane, intezitet opadanja mladog stanovništva kao nosioca populacijskog i gospodarskog razvijenja općine, ukazuje na pojave značajne nerazmjernosti među generacijama koja dovodi do slabljenja neophodnog demografskog dinamizma.

Proces nezaustavljivog demografskog starenja na području otoka predstavlja jedan od najnepovoljnijih elemenata demografske situacije, te pored navedenog ima znatne utjecaje na gospodarsku i socijalnu politiku. U demografskom pogledu, proces starenja stanovništva negativno utječe kako na ukupno kretanje, tako i na strukture stanovništva. U gospodarskom smislu, starenje stanovništva utječe na smanjenje broja stanovnika u radnoj dobi te na stupanj aktivnosti ukupnog stanovništva.

Stalno slabljenje demografske osnovice stalnog stanovništva, na naročito onog autohtonog koje je vezano za otoka sa svojim posjedima, zavičajnošću i ukupnim identitetom s jedne, te jačanje kategorije „sekundarnog stanovanja“ koja se transformira u „stalno stanovništvo“ neće pozitivno utjecati na otočne razvojne sposobnosti.

Spolna struktura stanovništva

Spolna struktura stanovništva kao rezultat djelovanja prirodnog kretanja i migracija ukazuje na veći broj muškog stanovništva. Opća stopa maskuliniteta iznosila je 1070 muškarca na 1000 žena. Osnovna karakteristika spolne strukture stanovništva sadržana je u tome da u mlađim dobnim skupinama prevladava muško stanovništvo, a u zrelim i starijim skupinama žensko.

Kontingent stanovništva

Tablica 13. Kontingent stanovništva

Spol	Ukupno	0 – 6	0 - 14	0 - 19	60 i više	Žene u fertilnoj	Radno sposobno	Prosječna starost stanovništva
		godina	godina	godina	godina	dobi		
						Svega (15 – 49 godina)	od toga 20 - 29 godina	(15 – 64 godine)
sv.	1.700	50	127	189	758	-	-	1.035
m	879	24	64	97	390	-	-	540
ž	821	26	63	92	368	253	65	495

Gornja tablica pokazuje da izrazito nepovoljnju sliku stalnog stanovništva sa malim udjelom mlađih dobnih skupina, a velikim udjelom starijih dobni skupina, te sa viskom prosječnom starošću od 52 god., a malog udjela djece do 6 godina (svega 2,9%), dok je nacionalni prosjek oko 7%.

Također je mali udjel žena u fertilnoj dobi (od 20 do 29 god.) svega 65 ili 7,9% ženske populacije, znatno ispod nacionalnog prosjeka (12,16%).

Migracijska obilježja

Migracijska obilježja stanovnika nam pokazuju da je stalno stanovništvo Šolte obilježava sve je manji udio stanovnika koji od rođenja žive u istom naselju na otoku. Prema popisu iz 2011. g. svega 30,8% stalnih stanovnika živu u naselju od rođenja, što nam govori o niskoj autohtonosti stanovništva (županijski prosjek je 50,3 %). Ako uzmemo otok Šoltu u cjelini, onda vidimo da 38,2 % stalnog stanovništva od rođenja živi na otoku, što znači da je 67,8 % stanovnika doseljeno. Najviše je doseljeno s područja Splitsko dalmatinske županije (71,5% od ukupno doseljenih).

Ovaj odnos starosjedioca i doseljenih, uz sve veće učešće povremenog stanovništva može se odraziti na buduće razvojne procese posebno u sferi javne diskusije i definiranja razvojni ciljeva.

Obrazovna struktura stanovnika

Obrazovna struktura stanovnika je poboljšana, premda je još veliki udio bez završene osnovne škole 5,4 %, dok je onih sa visokom školom (16,9%). Udio sa srednjom školom je 51,4%, a samo za osnovnom školom 25,9%. Uspoređujući podatke između dva popis (1991 -2011) vidljiv je trend smanjenja broja stanovnika niže kvalifikacijske strukture u korist više kvalifikacijske strukture. Također je značajno i perspektivno da gotovo polovina od ukupnog broja stanovnika ima nekakvo stručno obrazovanje, što je značajan potencijal za gospodarski razvitak.

Tablica 14. Obrazovnu strukturu stanovništva

Ukupno	Nezavršena OŠ	OŠ	SŠ	Visoka
1573	85	407	815	266
udio %	5,4	25,9	51,8	16,9

Pored pozitivnih trendova, ipak određene kvalifikacijske skupine na Šolti imaju manji udjel od županijskog prosjeka gdje je udio sa visokom obrazovanjem 18%, srednjim 56,1%.

Kod nezaposlenog stanovništva kvalifikacijska struktura pokazuje slab ljudski kapital tako da gotovo 50% nezaposlenih nemaju stručnih kvalifikacija (spadaju u kategoriju NKV, NSS i PKV), dok je jako malo nezaposlenih s višom i visokom stručnom spremom (ukupno manje od 3%). Ovo bitno smanjuje njihov potencijal zapošljavanja i samozapošljavanja. Na Šolti nema institucije koje bi se aktivno bavile poticanjem gospodarskog razvoja i zapošljavanja, a ni odgovarajućih programa poticanja zapošljavanja i samozapošljavanja.

Informatička pismenost stalnih stanovnika Šolte nam govori da s manje od 50% stanovnika koristi pojedinim aplikacijama na kućnom računalu.

Tablica 15. Pokazatelji informatičke pismenosti stalnih stanovnika Šolte

	Obrada teksta	Tablični izračuni	Korištenje -mail	Internet
Šolta	43,42	38,81	46,80	49,94
SDŽ	54,47	48,80	56,19	60,76

Radi usporedbe možemo iznijeti podatak da je informatička pismenost stanovnika Šolte ispod županijskog prosjeka.

Stalni stanovnici Šolte danas se manje školuju od županijsko prosjeka što je vidljivo iz donje tablice.

Tablica 16. Pohađanje škole

	Pohađanje škole udio % u ukupnom stanovništvu				
	Predškolsko	Osnovna	Srednja	Stručni studij	Sveučilišni studij
Šolta	1,4	4,8	3,0	1,4	2,5
SDŽ	2,2	8,9	4,8	1,6	4,0

Za potrebe ovog rada zanimljivo je i razmotriti i kvalifikacijsku strukturu stanovništva, kao bi se moglo ocijeni ponuda različitih kvalifikacija odnosno na potražnju za zanimanjima.

Tablica 17. Stanovništvo prema završenoj školi i obrazovnim područjima

OBRAZOVNA PODRUČJA	Srednja škola		Visoka škola	
	ukupno	udio %	ukupno	udio %
Opći programi	73	8,96	0	0,00
Obrazovanje	4	0,49	30	11,28
Humanističke znanosti i umjetnost	12	1,47	22	8,27
Društvene znanosti, poslovanje i pravo	152	18,65	77	28,95
Prirodne znanosti	2	0,25	9	3,38
Inženjerstvo, preradivačka industrija i građevinarstvo	324	39,75	52	19,55
Poljoprivreda	9	1,10	6	2,26
Zdravstvo i socijalna skrb	24	2,94	15	5,64
Usluge	202	24,79	53	19,92
Ostalo	13	1,60	2	0,75

Iz gornjeg prikaza je vidljivo da je srednje školsko obrazovanje zastupljeno najviše u obrazovnim područjima prerađivačke industrije i građevinarstva (39,75%) zatim usluga (24,79%) i društvenih djelatnosti (18,655). Sa visokoškolskim obrazovanjem ima ukupno 266 osoba, od čega je njih 77 ili (28,95%) u području društvenih znanosti.

Ponuda određenih kvalifikacija na otoku daleko nadilaze potražnju za kvalificiranim i visoko kvalificiranim osobama.

Ekonomska struktura stanovništva

Ekonomsku strukturu stanovništva za potrebe ovog rada razmatramo u užem smislu, tako da uzimamo ekonomsku aktivnost, izvore za život, radni kontingenat i stanovništvo sa teškoćama.

Tablica 18. Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti.

		Nezaposleni		Ekonomski neaktivni				
Ukupno	Zaposleni	Ukupno	ukupno	Umirovljenici	Osobe koje se bave obvezama	Učenici i studenti	Ostali neaktivni	u kući
1573	405	131	1037	728	112	98	99	
<i>100%</i>	<i>25,75</i>	<i>8,33</i>	<i>65,92</i>	<i>46,28</i>	<i>7,12</i>	<i>6,23</i>	<i>6,29</i>	

Iz gornjeg prikaza je vidljivo da na Šolti živi 405 ili 25,75% zaposlenog, odnosno aktivnog stanovništva što je znatno manje od županijskog prosjeka (39,28%). Ekonomski neaktivnih ima 1037 (cca. 66%), od čega su najviše zatupljeni umirovljenici 728 ili 46,28% u populaciji preko 15. g.

Nezaposlenih, odnosno onih koji traže posao 2011. bilo je 131 ili 8,33%.

Tablica 19. Stanovništvo prema glavnim izvorima sredstava za život

	Prihodi od stalnog rada	Prihodi od poljoprivrede	Prihodi od mirovina	Prihodi od imovine	Socijalne naknade	Bez prihoda
Šolta	1700	367	18	736	18	54
	%	21,59	1,06	43,29	1,06	3,18
RH	%	32,62	1,85	25,59	0,57	0,42
						32,15

Na Šolti je najviše onih koji žive od mirovina, čak 736 ili 43,29%, što je znatno više od nacionalnog prosjeka (25,59). S druge strane svega 22,59% ili 367 žive od stalnog rada, što je znatno manje od nacionalnog prosjeka (32,32%).

Na kraju se možemo osvrnuti na radni kontingenat koji na Šolti broji 1035 stalnih stanovnika ili 61%, dok za Republiku Hrvatsku taj udio iznosi 67%. Broj onih koji žive od stalnog rada je 367 što čini svega 35,4% radnog kontingenta. Ovdje je važno ukazati na činjenici da je 2011. na Šolti bilo 1573 stanovnika preko 15. godina, te ako je radni kontingenat brojao 1035 stanovnika, znači da je 538 stanovnika bilo izvan radnog kontingenta. S druge strane podaci govore da je 736 živjelo od mirovine, iz ovog se da zaključiti da je cca. 198 osoba koji žive od mirovine u radnom kontingenatu.

1.2.2 Stanovanje

Šolta prema popisu stanovništva u 2011. ima ukupno 2687 stambenih jedinica¹¹. Stanova za stalno stanovanje¹² bilo je 1212 (45,22%), što znači da stanova za povremeno stanovanje ima 1475. Ovo nam govori o izraženoj funkciji sekundarnog stanovanja na otoku.

Analizirajući veličinu stambenog fonda na području općine Šolta, u odnosu na 2001. godinu može se uočiti povećanje stambenog fonda za 32%, te povećanje stanova za stalno stanovanje za 37%. Porast broja stanova za stalno stanovanje nije rezultat gradnje novih stanova nego i prenamjena stanova za povremeno stanovanje kao posljedica izbjegavanja plaćanja poreza na kuće za odmor i nastanjivanja stanova (uglavnom umirovljenici).

Tablica 20. Stambene jedinice po naseljima

Naselje	Stambene jedinice		Stanovi za stalno stanovanje		Stanovi za povremeno stanovanje	
	ukupno		broj	%	broj	%
Maslinica	404	15,04	135	11,14	269	18,24
Donje Selo/Donja Krušica	232	8,63	143	11,8	89	6,03
Srednje Selo	133	4,95	66	5,45	67	4,54
Grohote	397	14,78	263	21,7	134	9,08
Rogač	183	6,81	66	5,45	117	7,93
Nečujam	487	18,12	176	14,52	311	21,08
Gornje Selo/Gornja Krušica	220	8,19	156	12,87	64	4,34
Stomorska	631	23,48	207	17,1	424	28,75
Ukupno	2687	100	1212	100	1475	100,00

Izvor. www.dzs.hr/ Popis 2011

Odnos stanova i stanovnika je danas u omjeru 0,6 stanovnika na jedan stan.

Nadalje, popisom je ustanovljeno 841 kućanstvo¹³, uz pretpostavku da u prosjeku jedno kućanstvo živi u jednom stalno nastanjenom stanu onda dobijemo da se za stalno stanovanje korist 841 stan, tako da imamo 371 napušten stan. Ako uzmemo broj stanova koji se povremeno koriste (1475), naspram nastanjenih stanova koji se stalno koriste (841) onda opažamo da se radi o omjeru 1:1,75 u korist sekundarnog stanovanja. Ovo nam jasno govori o dominaciji modela povremenog boravka (sekundarnog stanovanja) na otoku. Broj kuća za odmor koji je gotovo dvostruko je veći od stalno

¹¹ Stan je građevinski povezana cjelina namijenjena stanovanju koja se sastoji od jedne ili više soba s odgovarajućim pomoćnim prostorijama (kuhinja, smočnica, predsoblje, kupaonica, zahod i sl.) ili bez pomoćnih prostorija i koja ima svoj zaseban ulaz izravno s hodnika, stubišta, dvorišta ili ulice. (*Popis stanovništva 2011., Metodološka objašnjenja, http://www.dzs.hr/, 2011.*)

¹² Stanovi za stalno stanovanje jesu stambene jedinice koje odgovaraju definiciji stana, a koje su se u kritičnom trenutku Popisa koristile samo za stanovanje, za stanovanje i obavljanje djelatnosti ili su bile privremeno nenašanjene ili napuštene. (*Popis stanovništva 2011., Metodološka objašnjenja, http://www.dzs.hr/, 2011.*)

¹³ Kućanstvom se smatra svaka obiteljska ili druga zajednica osoba za koje se izjavi da zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirivanje osnovnih životnih potreba (stanovanje, prehrana i sl.), bez obzira na to borave li svi članovi u naselju gdje je kućanstvo nastanjeno ili neki od njih privremeno borave u drugom naselju Republike Hrvatske ili u inozemstvu, radi zaposlenja, školovanja ili su odsutni iz drugih razloga. (*Popis stanovništva 2011., Metodološka objašnjenja, http://www.dzs.hr/, 2011.*)

korištenih stambenih jedinica stvara ozbiljan debalans između produktivnog korištenja prostora (stalno stanovanje i rad) i ukupnog zauzimanja prostora (prostornog opterećenja) koje rezultira značajnim problemima u uređenju naselja i infrastrukture, te funkcioniranja javnih službi. Dok s druge strane stare jezgre naselja, naročito onih u unutrašnjosti, značajno i brzo propadaju.

Opremljenost stanova pomoćnim prostorijama i instalacijama pokazatelj je standarda stanovanja. Prema podacima iz popisa 2011. stanje opremljenosti stanova pokazuje da zahod ima 97,57% stanova (2001.g.= 92,45%), kupaonicu 93,07% (2001.g.= 85,38%), kuhinju 100% (2001.g.=99,53%), električno struju 99,64% (2001.g.=99,53%) vodovod 98,39% (2001.g.=93,87%) i kanalizaciju (septička jama) 98,05 %(2001.g.= 96,38%).

Iz ovog komparativnog prikaza u odnosu na 2001.g. je vidljivo da je standard opremljenosti stanova u 2011.g. porastao.

1.2.3 Naselja i središnje funkcije

Naselja

Naselja otoka Šolte smjestila su se na sjeveroistočnoj i zapadnoj obali otoka, te u njegovoj unutrašnjosti u blizini polja. Na južnoj strani otoka nema formiranih naselja, iako su u pojedinim uvalama izgrađene pojedinačne kuće za odmor ili skupine takvih kuća. Na obali su smještена naselja Stomorska, Rogač, Nečujam i Maslinica. U unutrašnjosti otoka, uz polja, smješteni su Gornje, Donje i Srednje Selo, te Grohote. Formu naseljenog mjesta poprimaju postepeno i aglomeracije kuća u uvalama Gornja i Donja Krušica (Donja Krušica ima zapravo dosta dugu tradiciju naseljenosti), ali je prometna infrastruktura do tih naselja i u njima primarni problem.

U starim naseljima (u njihovim jezgrama) problem su stare kuće i njihovo održavanje. Te zgrade koje svakako predstavljaju ambijentalnu vrijednost, najčešće su ili nenastanjene, ili u njima stanuju stari ljudi koji nemaju ni sredstava ni snahe za redovito održavanje tih kuća. Tako upravo u jezgrama naselja zjape razvaljeni krovovi, prazni prozori i vrata, urušeni zidovi ... Nesređenost i strahovita usitnjjenost vlasništva nad tim zgradama dodatna je prepreka njihovoj prodaji i/ili renoviranju. Ove osobine razmještaja stanovništva vidljive su i u posve kratkim zabilješkama o pojedinim naseljima:

- **Grohote** su općinsko središte, ujedno o središnje naselje u kojem je koncentrirana većina institucija i kapaciteta društvene infrastrukture otoka. Grohote zbog svog središnjeg položaja dobro je povezano sa svim mjestima na otoku. Grohotama izravno gravitiraju Donje i Srednje selo, te Rogač, koje je danas glavna otočna luka i koji sa Grohotama čini gotovo povezanu aglomeraciju. Danas Grohotama sve više gravitiraju naseljene uvale zapadne strane Nečujma Šumpjivina, Podkamenica i Maslinica.
- Naselje **Rogač**, odnosno luka, pored povezanosti sa Grohotama sve se više afirmira kao zasebni naseljski entitet. Rogač kao i ostala naselja na obali obilježava dominacija funkcije sekundarnog stanovanja i sezonski karakter življena.
- Naselje **Stomorska** obilježava izrazita funkcija povremenog boravka uslijed intenzivne gradnje kuća za odmor u proteklom razdoblju što znatno opterećuje postojeću infrastrukturu, naročito kanalizaciju, a mogli bi zaključiti problem ukupnog prihvatnog kapaciteta. Mjesto ima najdinamičnije privatno ugostiteljstvo i turističku djelatnost na otoku, a privatna inicijativa u ekonomskoj sferi je također dinamična. U Stomorskoj je izražena funkcija sekundarnog stanovanja što obilježava način života i daje mu izraziti sezonski karakter.
- Iako u unutrašnjosti otoka, **Gornje Selo** ima povoljniju demografsku strukturu na otoku od ostalih naselja (neke su se mlađe obitelji s djecom vratile). Gornje Selo je nekoć obilježavala snažna

poljoprivredna aktivnost. Pored trenda opadanja poljoprivredne aktivnosti ona je u Gornjem Selu intenzivnija od drugih naselja.

- **Nečujam** se razvio kao vikendaško naselje kojemu se stalno povećava broj stanovništva, što je rezultat mehaničkog priliva, odnosno dobrim se dijelom odnosi na ljude koji su prijavili boravak u svojim vikendicama. Mjesto se uglavnom razvijalo suprotno prostornim planovima što je proizvelo infrastrukturne probleme. Nekada, turistički prvijenac na Šolti turističko naselje, koje je kasnije dodatnom intervencijom narušeno, danas je potpuno izvan funkcije, a dio turističkog naselja je poprimio stambenu funkciju.
- **Srednje Selo** je smješteno neposredno uz Grohote s kojim dijeli mnoge infrastrukturne kapacitete (npr. škola i ambulanta nalaze se na granici između Grohoti i Srednjeg Sela). Starenje i opadanje stanovništva glavni je problem Srednjeg Sela.
- **Donje Selo** također gubi stanovništvo, koje se sve manje bavi poljoprivredom. Sjeverno od Donjeg Sela na moru uvala Donja Krušica se postupno se formira kao malo naselje.
- **Maslinica** je najzapadnije naselje na otoku, do jučer donekle izolirano od otočnih zbijanja. Međutim, adaptacijom dvorca „Martinis Marchi“ i izgradnjom luksuzne luke nautičkog turizma Maslinica je postala turistički najatraktivnije mjesto na Šolti, koju također obilježava funkcija sekundarnog stanovanja i sezonski karakter.

Središnje funkcije

Sustav naselja bitna je odrednica kvalitetnog prostornog uređenja i razvijanja. U planiranju mreže i funkcija središnjih naselja polazi se od utjecaja tih naselja na razvoj njihovih gravitacijskih područja kao i na procese urbanizacije i migracija. Sustav naselja i središnjih funkcija definira se dokumentom prostornog uređenja.

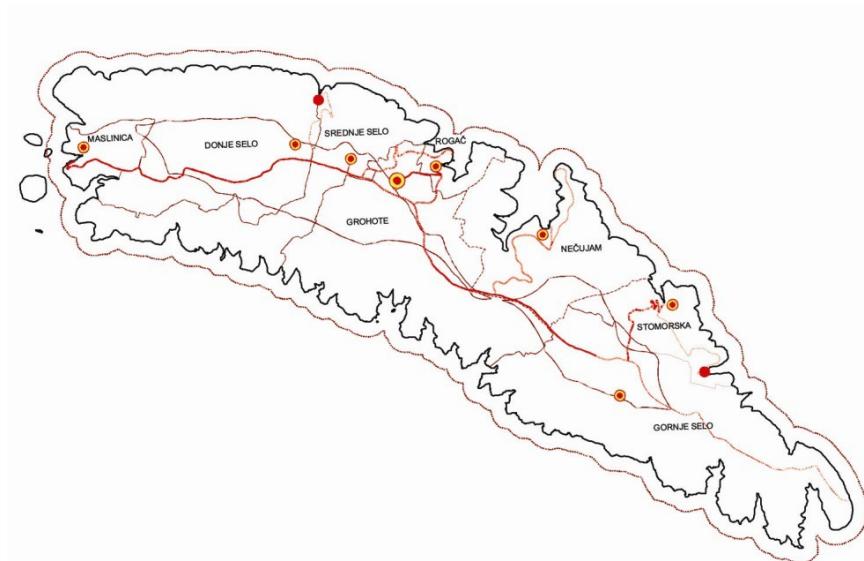
Prostornim planom uređenja općine Šolta utvrđena je slijedeća mreža naselja:

- Općinsko središte:	Grohote
- Središta razvojnog područja:	Maslinica i Stomorska
- Ostala naselja:	Donje Selo, Srednje Selo,
Rogač, Nečujam i Gornje Selo
Donja Krušica, Gornja Krušica

Tablica 21. Broj i udio stanovnika prema tipu naselja

Kategorija naselja	Broj Naselja	%	Naselje	Broj stanovnika 2011	Udio broja stanovnika u ukupnom broju stanovnika
Naselja od 201 do 500 stanovnika	4	50	Gornje Selo	237	14,15
			Gornja Krušica		
			Grohote	441	26,33
			Maslinica	208	12,42
Naselja od 51 do 200 stanovnika	4	50	Stomorska	241	14,39
			Donje Selo	161	9,61
			Donja Krušica		
			Nečujam	173	10,33
			Rogač	110	6,57
		8	Srednje selo	104	6,21
				1675	100

Slika 2. Sustav naselja

Sustav naselja i raspored središnjih funkcija nakon nove administrativno-teritorijalne podjele za općinu Šolta potrebno je sagledati u širem obuhvatu i u odnosu na sustav naselja u županiji.

Na Šolti se zbog blizine Splita, značajnoga gravitacijskog središta na susjednom kopnu, nikada nije razvilo gradsko naselje, kao ni gradske funkcije. Grad Šolte je grad Split.

Grad Split se javlja kao makroregionalno i županijsko središte u kojemu su razvijene sve značajnije središnje funkcije na razini županije (pravne, pravosudne, samoupravne, finansijske, odgojno obrazovne, zdravstvene, socijalne, uslužne i druge) kojemu gravitiraju sva lokalna (općinska) središta sa svojim stanovništvom.

Općina Šolta broji 8 (10) samostalnih naselja, unutar kojih se u skladu planiranim razmještajem stanovništva, njihovim potrebama, gospodarskim mogućnostima i prethodno postavljenim kriterijima planira prikazani sustav središnjih naselja i funkcija.

Općinsko središte Grohote predstavlja važnije lokalno (malo razvojno) središte kao administrativno-upravno, prometno i trgovačko središte kojemu gravitira čitava općina. U tom središtu će biti zastupljeni servisi, usluge i službe koje su od značaja za cijelo područje.

Naselja Maslinica i Stomorska javljaju se kao poticajna razvojna središte odnosno pomoćno središnje naselje sa razvojem pojedinih središnjih funkcija, dok će se ostala naselja razvijati kao samostalna naselja ili osnovne gravitacione jedinice sa sadržajima i uslugama neophodnim za zadovoljavanje dnevnih potreba stanovništva (trgovina, ugostiteljstvo i sl.).

Tablica 22. Razmještaj planiranih funkcija u dvostrukom modelu sustava naselja

FUNKCIJE	Općinsko središte	Ostala naselja						Povremena središta	Sezonska naselja		
		Ostala naselja			Gornje Selo	Maslinica	Stomorska				
		Grohote	D. i S. I Sel	Rogač							
UPRAVA	Općinska uprava	+						*			
	Ispostava županije	+									
	Policija	+									
	Sudac za prekršaj	*									
	Lučka kapetanija			+							
ODGOJ I OBRAZOVANJE	Osnovna škola	+									
	Dječji vrtić	+									
	Jaslice	+									
ZDRAVSTVO	Zdravstvena služba	+						*	*		
	Ljekarna	+									
ISOCIJALNA SKRB	Veterinarska stanica			+							
	Crveni križ	+									
	Dom staraca			+							
KULTURA	Muzzej	+									
	Galerije	+			*		*	*	*		
	Knjižnica	+									
	Kino	+									
	Radio postaja	+									
	Izдавaštvo	+									
	KUD	+									
ŠPORT I REKREACIJA	Otvorena šp.gradevina	+	+	+	+	+	+	+	*		
	Polival. dvorana	+			+	+					
	Zatvoreni bazen				+		+	+			
	Obj. za zab.i rekr.	+	+	+	+	+	+	+	*		
	Športske udruge	+	+	+		+	+	+			
BANKA i FIN. USTAN.	Ispostava banke	+			*		*	*			
	Ispost. osiguranja	+									
TRGOVINA, TURIZAM i UGOSTITEV LJSTVO	Osnovne trgovine	+	+	+	+	+	+	+	*		
	Specijaliz. trgovine	+					*	*			
	Tržnice	+		*	*	+	*	*			
	Turist.smješt.gradevina			+			+	+			
	Restorani	+		+	*		*	+			
	Ostali ugost.gradevina	+	+	+	+	+	+	+	*		
	Turistički biro	+		*			*	*			
USLUGE i USLUŽNO ZANATSTVO	Usluž.zanat. radnja	+									
	Servis	+									
	Autoservis	+									
	Servis za plovila			+			*	*			
	Taksi služba	+	*	*			*	*			
OSTALE JAVNE SLUŽBE	Poštanski ured	+			*		*	+			
	Javni cest. promet	+	+	+	+	+	+	+			
	Javni pomor.prom.			+	*		*	*			
	Komunalna služba	+									
	Vatrogasna služba	+									

1 pojedine funkcije u Srednjem i Donjem Selu se javljaju zbog pripadnosti tih naselja jednom "konurbanizacijskom" sklopu koji tvore s naseljima Grohote i Rogač. To je centralni urbanizirani prostor otoka u kojemu se mogu naći centralne funkcije otoka po principu pogodnosti lokacije

+ funkcije koje se stalno razvijaju

* funkcije koje se povremeno razvijaju

U naseljima u unutrašnjosti proces pada broja je izrazit, dok se u mjestima na obali osjeća značajan mehanički priljev ljudi koji veći dio godine ili stalno borave u svojim vikendicama. Zbog boravka vikendaša, ali i Šoltana iz Splita i okolice ljeti, te u ranu jesen i proljeće, broj ljudi na Šolti se značajno mijenja tijekom godine. Ovo pokazuje razinu opterećenja i zahtjeva koji se postavljuju pred ukupnu infrastrukturu otoka – kako onu fizičku, tako i društvenu. U vezi s tim funkcija sekundarnog stanovanja na otoku formira dvije matrice odnosa: stalnih - "zimskih" i povremenih - "ljetnih".

U skladu s tim sustav naselja i sustav središnjih funkcija ostvarivati će se kroz dva modela i to:

- stalni, tradicionalno-otočni "zimski" model kada funkcija povremenog boravka nije izražena
- povremeni, sezonski "ljetni" model kada je izražena funkcija povremenog boravka.

U stalnom modelu sustava naselja područje Grohote-Rogač ima i imati će ulogu administrativno-upravnog, prometnog i trgovackog središta kojemu gravitira čitavi otok. U tom centru će biti zastupljeni servisi, usluge i službe koje su od značaja za cijeli otok. Ostala naselja razvijaju se kao samostalna naselja sa većom ili manjom ovisnošću o centru ili osnovne gravitacione jedinice sa sadržajima i uslugama neophodnim za zadovoljavanje dnevnih potreba stanovništva (trgovina, ugostiteljstvo i sl.).

U povremenom modelu sustava naselja, kada je na otoku izražena funkcija povremenog boravka u vrijeme turističke sezone, razmještaj stanovništva je bitno izmijenjen u odnosu na "zimsko" razdoblje. U "ljetnom" razdoblju dolazi do koncentracije stanovništva u obalnim naseljima u kojima boravi 63% ukupnog stanovništva otoka (stalni i povremeni stanovnici). Uzimajući u obzir i turiste, koji su u najvećem broju smješteni na obali u naseljima i turističkim zonama može se očekivati boravak na obali čak 76% svih kategorija osoba koji borave na otoku. Promjena strukture razmještaja stanovništva u "ljetnom" razdoblju u odnosu na "zimsko" nužno dovodi do prelociranja funkcija za zadovoljavanjem svakodnevnih potreba osoba na obali. Stoga je potrebno sustav naselja i sustav središnjih funkcija prilagoditi "ljetnom režimu" života na otoku, kao vršnom.

Ova obilježja velike neravnomjernosti korištenja prostora uzrokuju probleme u dimenzioniranju javnih službi kako u pogledu institucionalnih rješenja tako i u tehnološko tehničkom aspektu pružanja javnih usluga.

1.2.4 Društvene djelatnosti

Društvene djelatnosti trebaju u potpunosti zadovoljiti potrebe stanovništva u oblasti predškolskog odgoja, osnovnog obrazovanja, zdravstvene zaštite, kulture i fizičke kulture.

Predškolski odgoj

Predškolski odgoj za djecu stariju od 3 godine organiziran je kroz rad dječjeg vrtića u Grohotama koji je smješten u staroj građevini i bez pratećih sadržaja, površina građevine je 73 m^2 , te po korisniku danas prosječno iznosi 3 m^2 , što je ispod normativa $7\text{-}10\text{ m}^2$ po korisniku, tako da ne odgovara potrebama.

Vrtić radi samo pola radnog vremena tako da djeca ne dobijaju topli obrok u vrtiću. U vrtiću je zaposlena odgajateljica i domaćica, a ukupan broj djece je 28.

Osnovno obrazovanje

Na otoku je jedna osnovna škola u Grohotama. OŠ Grohote, jedina je škola na otoku Šolti te je za učenike iz ostalih 7 mjesta - Stomorska, Gornje Selo, Nečujam, Rogač, Srednje Selo, Donje Selo i Maslinica - organiziran prijevoz za dolazak i odlazak iz Škole. Škola radi samo u jutarnjoj smjeni: od 8:00 do 13:10 za redovnu nastavu od 13:15 do 14:30, odnosno do 15:00 sati za izbornu nastavu te izvannastavne aktivnosti.

Svi nastavni predmeti su stručno zastupljeni, a škola je opremljena najsuvremenijom tehnologijom te odgovarajućim nastavnim sredstvima i pomagalima.¹⁴

U školu trenutno pohađa manje od 80 učenika, a škola ima ukupno 26 zaposlenika. Broj učenika u zadnji 15 godina gotovo konstantno pada što se vidi iz donje tablice.

¹⁴ <http://os-grohote-solta.skole.hr/>

Tablica 23. Kretanje broja učenika

Škol.godina	Broj učenika
1999/00	123
2000/01	114
2001/02	104
2002/03	103
2003/04	99
2004/05	96
2005/06	84
2006/07	86
2007/08	77
2008/09	81
2009/10	81
2010/11	76
2011/12	66
2012/13	68
2013/14	64
2014/15	54

Izvor: Đurić, D.:Razvoj školstva na Šolti, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.

Daljnja organizacija školstva na otoku ovisit će o dinamici i oblicima demografskog, ekonomskog i socijalnog oživljavanja otočne sredine.

U rujnu 2014.godine je sportska dvorana stavljen u uporabu, isto tako i igralište ispred škole, a renovirana je i škola i nadograđen aneks kojim se proširila kvadratura škole.

Na Šolti nema srednje škole (niti ima izgleda da će je u doglednoj budućnosti biti), ali dobre brodske veze sa Splitom omogućuju srednjoškolcima da stanuju na Šolti i pohađaju nastavu u Splitu.

Malobrojni šoltanski studenti dijelom putuju, a dijelom borave u Splitu.

Zdravstvena zaštita

Zdravstvena služba organizirana je kroz zdravstvenu stanicu splitskog Doma zdravlja koja se nalazi u Grohotama. U ambulanti u dvije smjene rade dva liječnika i njihove pomoćnice, jedna patronažna sestra (dva dana radi poslijepodne, a tri prijepodne), otvorena je i stomatološka ordinacija u kojoj su zaposleni jedan stomatolog i njegova pomoćnica. Služba hitne pomoći radi 24 sata pozivom na broj dežurnog liječnika.

Na otoku posluje jedna privatna ljekarna, također u Grohotama.

Obzirom na očekivani razvoj i izdvojenost od susjednog većeg centra, na otoku postoji potreba za organiziranjem kompleksnije primarne zdravstvene zaštite sa dva liječnička tima, stomatologom, laboratorijem, povremenim specijalističkim pregledima i mogućnostima opservacije težih bolesnika.

Planom se na užoj lokaciji sadašnje zdravstvene stanice u zoni naselja u Grohotama osigurava prostor za njeno širenje sukladno potrebama razvoja primarne zdravstvene zaštite s apotekom.

Planom se osigurava prostor za potrebe hitne helikopterske službe, odnosno postoji izgrađen i ureden heliodrom.

Primarna zdravstvena zaštita na Šolti organizirana je dosta dobro s kapacitetom znatno većim nego što to zahtijevaju kopneni normativi. Nabavljeni oprema za tele-medicinsku ambulantu se ne koristi.

Specijalističku zdravstvenu zaštitu Šoltani moraju potražiti u Splitu, što ih čini ovisima o prometnim vezama, za koje se može kazati da su dobre.

Proširenje zdravstvene stanice Grohote (2008.) poboljšana je zdravstvena zaštita, svaki liječnički tim ima svoju samostalnu ordinaciju i zajedničko previjalište. Opremljena je EKG-om koji pridonosi boljem dijagnosticiranju mnogih stanja pacijenata, te ostalom opremom. U skladu sa standardima koji vrijede u čitavoj državi i zdravstvena stanica u Grohotama se intenzivno informatizira, pa možemo očekivati da će i to podići standard zdravstvene zaštite na otoku.¹⁵

Danas je problem što na Šolti ne rade stabilni timove, već se liječnici, sestre, tehničari stalno mijenjaju te dolaze mlađi liječnici s malo iskustva, postoje problemi vezani za sate pripravnosti i slično.

Socijalna zaštita

Usko vezana za zdravstvenu zaštitu je i skrb za starije osobe u najširem smislu. Ona na Šolti, s obzirom na starosnu strukturu stanovništva, ima poseban značaj. Nažalost, danas se jedva može govoriti o organiziranoj skrbi za starije osobe. Ovdje se ne radi samo o socijalnom pitanju, već o potencijalnoj djelatnosti koja može osigurati stalno zaposlenje.

Na Šolti, brigu o starijim osobama obavlja ustrojena služba u kojoj radi gerontodomaćica koja pomaže starima i nemoćnima te im raznosi hranu, odlazi u apoteku, prevozi ih itd. Služba je organizirana preko katoličke udruge Lovret iz Splita.

Idejni projekt doma umirovljenika je izrađen, osigurano je i zemljište (nasuprot ambulante) i pripremljena odgovarajuća dokumentacija, međutim nedostaju sredstva za izgradnju. Dom će, bude li izgrađen, imati i problem naplate usluga jer dobar dio starijih stanovnika Šolte neće moći podmirivati troškove. Problem je i u samom stavu prema domu - lokalni stanovnici najradije ostaju u svojim kućama. U domu bi se mogli smjestiti stariji ljudi porijeklom sa Šolte koji bi rado provodili treću dob na rodnom otoku.

Imajući u vidu raspoloživi stambeni prostor na otoku, te izraženu odbojnost lokalnog stanovništva prema napuštanju vlastitog doma i smještaju u domu, na Šolti je urgentniji patronažni oblik brige - ne samo medicinske, nego i one redovne koja treba starijim osobama u vlastitoj kući. Taj je oblik brige svakako i društveno ekonomičniji (ne zahtijeva značajne investicije, i ima manje operativne troškove) i može se fleksibilno organizirati.

Kultura, šport i rekreacija

Društvene i kulturne djelatnosti na Šolti imaju dugu tradiciju. S obzirom na veličinu otoka, može se reći da imaju i širok spektar. Ogledaju se u interpretaciji tradicionalnih obilježja življjenja, narodnim običajima, sociologiji svakodnevnog života i komuniciranja, narodnoj nošnji, folklornoj glazbi i napjevima, tradicionalnim alatima i pomagalima, materijalnim ostacima pisane baštine, itd.

Međutim, pored ove činjenice etnografsko istraživanje provedeno na otoku Šolti u periodu od 2007. do 2013. godine među različitim generacijama šoltanskoga stanovništva ukazalo je, među ostalim, na potrebu za *mjestom interpretacije vlastite kulture*. Šolta, naime, nema muzeja, zavičajne zbirke ni ikakvoga javno dostupnoga prostora u kojemu bi se prikazivala šoltanska baština te različitim aktivnostima komunicirala s otočanima i posjetiteljima. Postoji izložbeni mali prostor u bratskoj kući u Grohotama gdje se ljeti svakodnevno održavaju različite izložbe, a i druge manifestacije. Planira se rekonstrukcija bratske kuće kako bi se ostali dio sklopa kuća uredio upravo za ovakve namjene. Ova

¹⁵ Andreis,M., Kamenjarin, M., Petric, D. i Tomić, V.: Zdravstvene prilike na Šolti od 19. stoljeća do danas, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.

se činjenica reflektira kao nedovoljna svjesnost o vrijednosti i jedinstvenosti vlastite baštine te kao osjećaj nesigurnosti o postojanju nečega vrijednoga na Šolti odnosno nepostojanje jasne slike o vlastitome identitetu. Rezultat ove nesvesnosti je, primjerice, neznanje otočnoga stanovnika o posebnosti šoltanske tradicijske gradnje i jedinstvenoga krajolika što je dalje vidljivo u neprilagođenima zahvatima na stambenim objektima i, ponekad nepotrebnom, rušenju suhozida¹⁶.

Intenzitet kulturnih djelatnosti na otoku nije visok i podložan je značajnim oscilacijama. S obzirom na izoliranost otoka, mogućnosti društvenih i kulturnih aktivnosti su male, što je značajan čimbenik snižavanja kvalitete života na otoku. To naročito dolazi do izražaja u one 3/4 godine kada nema turizma. Postojeće aktivnosti i inicijative u velikoj su mjeri limitirane nedostatnim sredstvima što se izdvajaju za ovu svrhu. S druge strane, Šolta je privlačna kao mjesto (najčešće ljetnog) boravka većeg broja umjetnika i kulturnih djelatnika, što je značajan potencijal za razvoj kulturnih djelatnosti.

Od kulturnih institucija na Šolti se mogu istaknuti u prvom redu ŠGZ „Olinta“ s limenom glazbom, te KUD „Šolta“. U Grohotama djeluje javna knjižnica, koja je u sklopu Gradske knjižnice Marka Marulića iz Splita. U njoj je jedan stalni službenik kojeg plaća općina. Uz rad knjižnice vezano je i publiciranje zbornika „Bašćina“ koji izlazi jednom godišnje.

„Šoltansko kulturno ljeto“ ima određenu tradiciju – pod okriljem Turističke zajednice organiziraju se različita događanja. Udruga „Šoltanski trudi“ promiče proizvodnju i prezentaciju tradicionalnih šoltanskih proizvoda i rukotvorina, što je doprinijelo upotpunjavanju turističke ponude.

U Grohotama je uređena polivalentna sala u sklopu Doma, te se povremeno koristi za kulturna događanja. Sala bi mogla služiti za kino-predstave, predavanja, večeri poezije, jednostavnije dramske priredbe, zabavne priredbe itd.

U Grohotama je postavljena galerija poznatog slikara naivca Eugena Buktenice. Također postoji nekoliko privatnih zbirki.

Od sportskih organizacija, danas na Šolti funkcioniraju tri ribolovno-sportska društva (u Maslinici, Rogaču, Nečujmu i Stomorskoj), te nekoliko sportskih klubova. Sportski tereni izgrađeni su uz osnovnu školu, dok su u naseljima su izgrađeni tereni za balote (u Stomorskoj je privatni jedan teren za tenis, u Rogaču je poviše Euro cluba mali nogometni/rukometni teren, u Maslinici je improviziran teren na ulasku u mjesto).

U društveno-infrastrukturne djelatnosti na Šolti može se ubrojiti i Dobrovoljno vatrogasno društvo „Šolta“ koje djeluje u Grohotama, kao i Lovačka udruga „Šolta“ koji imaju veliku tradiciju. DVD je dobro opremljeno i uvježbano. Iz proračuna Općine finansiraju se njegova 3 zaposlenika i nabavka najnužnije opreme.

Na Šolti djeluje oko 30 raznih udruga civilnog društava.

1.2.5 Komunalne djelatnosti i druge javne službe

Komunalne djelatnosti i komunalna infrastruktura

Komunalne djelatnosti i pružanje komunalnih usluga, kojima se zadovoljavaju neposredne potrebe stanovništva, spadaju u temeljne nadležnosti općina. Upravljanje lokalnim jedinicama usmjerava se prvenstveno na organiziranje i brigu za kontinuirano i djelotvorno funkcioniranje komunalnih služba. Komunalna infrastruktura obuhvaća javne površine, nerazvrstane ceste, groblja, javnu rasvjetu, objekte za

¹⁶ Marina Blagaić Bergman: Doprinos etnologije i kulturne antropologije otočnim studijima na primjeru otoka Šolte, doktorski rad, Zagreb 2014.

opskrbu pitkom vodom, odvodnju otpadnih voda, zbrinjavanje otpada i tržnice na malo.

Opskrba pitkom vodom

U općini Šolta više od 95% izgrađenog područja pokriveno je mjesnom vodovodnom mrežom sa izvedenim vodovodnim priključkom.

Opskrba pitkom vodom vrši se putem vodovodne mreže gdje je to moguće. Vodovod i kanalizacija Split upravlja i održava mrežu sa svoja četiri djelatnika. Vodoopskrbu onih potrošača koji nisu priključeni na mjesnu vodovodnu mrežu obavlja Komunalno poduzeće Basilija putem hidrantske mreže (za one do kojih se na taj način može doći), a DVD Šolta prevozi vodu cisternom do onih koji ne mogu dobiti iz hidrantu. U Komunalnom taj posao obavlja jedna osoba, a u DVD-u dvije osobe ovisno o smjeni u kojoj se radi.

Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Od objekata za odvodnju otpadnih voda jedino je u Nečujmu izgrađen sabirni kolektor sa podmorskim ispustom, bez pročistača za potrebe nekadašnjeg turističkog naselja. Danas se postupno priključuju zgrade provode reda na kolektor (cca. 20% zgrada u Nečujmu.) U Stomorskoj je kanalizacijski sustav (glavni kolektor sa crpnim postajama) u završnoj fazi izgradnje, u toku je rješavanje dokumentacije sa imovinsko pravnim odnosima za uređaj za pročišćavanje. Za kanalizacijski sustav naselje Maslinice u postupku je ishodenje potvrde glavnog projekta.

S obzirom na to da na otoku do danas nema izgrađenog kanalizacijskog sustava, na Šolti se pod navedenim djelatnostima podrazumijeva pražnjenje septičkih jama (fekalnih voda). Ove poslove obavlja Komunalno poduzeće „Basilija“ d.o.o.

Javna rasvjeta

Mreža javne rasvjete izgrađena je u svim naseljima. Održavanje javne rasvjete koja obuhvaća 900 rasvjetnih tijela s 15 trafostanica sukladno ugovoru s Općinom Šolta obavlja komunalno poduzeće „Basilija“ d.o.o. s jednim djelatnikom i vozilom (po potrebi vozilo s košarom). Zbog prisutne disperzije stambenih građevina broj rasvjetnih mjesta od 900 i 35 km mreže u odnosu na broj korisnika znatno prelazi omjere koji osiguravaju racionalno i ekonomično gospodarenje sustavom.

Ovo nameće potrebu prilagodbe sustava prema racionalnijem i energetski učinkovitijem modelu.

Groblja i pogrebne usluge

Na Šolti su izgrađena i uređena sva mjesna groblja, koja se uredno održavaju. U Grohotama je izgrađena mrtvačnica. Komunalno poduzeće obavlja pogrebne usluge.

Javno prometne površine

U naseljima na Šolti gotovo je 90% javno prometnih površina asfaltirano/betonirano. U posljednje vrijeme asfaltirano/betonirano je više od 5000 m² seoskih putova i javnih površina. Na pojedinim dionicama zadržan je, obnovljen ili vraćen prvobitni pokrov ulice (npr. peveraj) kojeg treba čuvati.

Uređena su i stalno se uređuju središta naselja hortikulturnim zahvatima i postavljanjem urbane opreme. Urbana oprema kao klupe, vase, koševi za otpatke u većoj mjeri je zastupljena u turističkim naseljima na moru i u Grohotama.

Zelene površine također se postupno uređuju i održavaju. Održavanje javnih površina sukladno ugovoru s Općinom Šolta obavlja Komunalno poduzeće „Basilija“ d.o.o. Održavanje se obavlja u svim otočnim mjestima (deset mjesta) po planu i programu (svakodnevno i povremeno).

Bez obzira na činjenicu da su u svim obalnim naseljima i općinskom središtu doneseni/ili u donošenju

UPU-a nedostaju odgovarajući planovi uređenja i korištenja javnih površina naselja.

Nerazvrstane ceste

Na Šolti je izgrađeno i uređeno oko cca. 120 km nerazvrstanih cesta i putova (gospodarske, izletničke staze i sl.) kao makadamskih. Održavanje nerazvrstanih cesta sukladno ugovoru s Općinom Šolta obavlja Komunalno poduzeće „Basilija“ d.o.o. Održava se oko 120 km cesta, kao i prometnice unutar naselja.

Tržnica na malo

Na Šolti nema izgrađene tržnice na malo, niti prikladno uređenog prostora za tu namjenu. Djelatnost tržnica obavlja se na JPP putem štandova ili kioska. **Međutim nedostaje odgovarajući plan i program uređenja javnoprometnih površina.** Tržnica Grohote je pred ishodenjem građevinske godine, u prvom kvartalu 2015. godine biti će raspisan natječaj za građevinske radove.

Objekti za gospodarenje otpadom

U organizaciji općine komunalni otpad domaćinstava i gospodarstva skuplja se na području Maslinice, Donjeg i Srednjeg Sela, Grohota, Rogača, Nečujma, Gornjeg Sela i Stomorske. Na području Općine miješani komunalni otpad sakuplja komunalno poduzeće Komunalno Basilija d.o.o. i odvozi na službeno odlagalište „Borovik“. Skupljanje otpada obuhvaća 100% stanovništva.

Odlagalište „Borovik“ je sanirani "divlji deponij" sada ograđen, čuvan i održavan, površine oko 2 ha. Snovni problem u vezi odlaganja otpada je u sanaciji postojećeg odlagališta, te definiranju budućeg načina tretiranja otpada na lokaciji "Borovik" u smislu Plana gospodarenja otpadom u Splitsko dalmatinskoj županiji koja predviđa izgradnju regionalnog centra. Međutim nije izgledno u bližoj budućnosti da će doći do izgradnje regionalnog centra, i opće je upitno koje je to racionalno rješenje za otroke. Obzirom na obveze novog Zakona o održivom gospodarenju otpadom, općina Šolta pristupa sanaciji odlagališta „Borovik“, izgradnjom reciklažnog dvorišta i sortirnice, što je u tijeku provedbe.

U narednom razdoblju potrebno je iznaći mogućnosti selekcije u primarnom izvoru, te sagledati mogućnosti i predložiti rješenja zbrinjavanja otpadom na Šolti u potpunosti (na način da otpada prestane biti otpad).

Javni prijevoz

Javni linijski obalni promet

Javni prijevoz u linijskom obalnom pomorskom prometu u Republici Hrvatskoj obuhvaća prijevoz putnika, tereta i vozila u unutrašnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske, koji se obavlja na unaprijed utvrđenim linijama prema javno objavljenim uvjetima reda plovidbe i cjenika. Obavljanje javnoga prijevoza u linijskom obalnom pomorskom prometu je od interesa za Republiku Hrvatsku.

Javni prijevoz u linijskom obalnom pomorskom prometu u odnosu na otok Šoltu odnosi se na svakodnevnu povezanost otoka Šolte sa Splitom.

Šolta je sa Splitom povezana je redovno trajektnom linijom između luke Rogač na Šolti i Splita. Trajektni prijevozom obavlja JADROLINIJA d.d. sa 4 povratne veze u vansezonskom razdoblju i 6 povratnih veza u sezoni.

Pored trajektne veze Šolte je povezana sa brzo-brodskom linijom (katamaran), i to sa dvije povratne veze dnevno, tokom cijele godine. Od sredine 2013. godine imamo van sezone od ponedjeljka do petka 2 povratne linije na dan, dok subotom i nedjeljom postoji po jedna povratna, a u sezoni tj. od

01.07. do 31.08. tijekom cijelog tjedna postoji samo jedna povratna linija dnevno.

Ako razmotrimo u cijelosti, Šolta je preko luke Rogača sa Splitom u prosjeku 6 do 8 veza.

Lučka infrastruktura u Rogaču omogućava u odvijanje javnog linijskog pomorskog prometa gotovo u svim uvjetima.

Trajekti i katamarani koji prometuju na liniji Split Šolta zadovoljavaju potrebe putnika.

Prijevoz putnika u javnom cestovnom prometu

Sukladno ugovoru Općine Šolta i JP-a „Promet-Split“, prijevoz putnika u javnom prometu obavlja JP „Promet-Split“ s dva autobusa te šestero zaposlenih djelatnika. Autobusne linije uskladene su s pomorskim te potrebama osnovne škole.

Elektroopskrba

Elektroopskrbu otoka putem opisane elektro-energetske infrastrukture osigurava HEP ODS Elektrodalmacija Split, Pogon Split, Odsjek Šolta, sa 3-4 stalno zaposlena. Prema se radi o relativnom malom broju potrošača, zbog veoma disperziranog sustava, poslovi održavanja elektroopskrbnog sustava su veoma zahtjevni. Elektroopskrbna otoka u cjelini zadovoljava.

Telekomunikacijske usluge

Telekomunikacijske usluge u nepokretnoj mreži putem komunikacijskih čvorišta i podzemnih vodova pruža vodeći je davatelj telekomunikacijskih usluga u Hrvatskoj T-Hrvatski Telekom (T-HT) kroz svoje poslovne jedinice za privatne i poslovne korisnike. Uz pružanje usluga fiksnih telefonskih linija (pristup i promet fiksnim telefonskim linijama, te dodatne usluge fiksne mreže), T-HT pruža internetske usluge, uključujući IPTV, usluge prijenosa podataka.

Usluge mobilne telefonije na otoku osiguravaju operateri mobilne telefonije (T-mobile, VIP, Tele 2).

Telekomunikacijske usluge u fiksnoj telefoniji zadovoljavaju, a isto tako i u području mobilne telefonije, izuzev nepokrivenosti nekih manjih područja na otoku.

Poštanski promet

Usluge poštanskog prometa na otoku osigurava JP Hrvatske pošte putem Centra pošta i poštanskih ureda. Na Šolti u sastavu Centra pošta Split djeluje poštanski ured u Grohotama, dok će poštanski ured u Stomorskoj u budućnosti biti sezonskog karaktera. Trenutno su zaposlena 3 radnika. Kvaliteta poštanskih usluga zadovoljava potrebe korisnika.

RTV usluge

Emitiranje radio televizijskog signala, pružanje radiodifuzijskih usluga vrši javna televizija HRT i privatne TV i radijske kuće sustavom odašiljača, te putem Interneta.

Novo uvedeni digitalni TV signal nije na svim lokacijama otoka zadovoljavajući, posebno na području Maslinice. Nužno je osigurati kvalitetan digitalni signal na svim otočnim lokacijama.

1.2.6 Stupanj razvijenosti općine

Ocjena stupnja razvijenosti jedinica lokalne samouprave sukladno Zakonu o regionalnom razvoju ("Narodne novine", br.1147/14) temelji se na indeksu razvijenosti.

Indeks razvijenosti jedinica lokalne samouprave određuje se na temelju sljedećih pokazatelja:

1. *stope nezaposlenosti* (stopa nezaposlenosti izračunava se kao omjer broja nezaposlenih i zbroja svih zaposlenih te nezaposlenih osoba na području pojedine jedinice lokalne samouprave),

2. *dohotka po stanovniku*(dohodak po stanovniku izračunava se kao omjer ukupnog iznosa dohotka kojega su tijekom jednoga poreznog razdoblja (kalendarska godina) ostvarili porezni obveznici, fizičke osobe s prebivalištem ili uobičajenim boravištem na području jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave za koju se vrši izračun, i broja stanovnika koji žive na području te jedinice.),
3. *proračunskih prihoda jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku*, (proračunski prihodi jedinica lokalne, samouprave po stanovniku izračunavaju se kao omjer ostvarenih prihoda jedinica lokalne samouprave, umanjenih za prihode: od domaćih i stranih pomoći i donacija, iz posebnih ugovora: sufinanciranje građana za mjesnu samoupravu ostvarene na osnovi dodatnih udjela u porezu na dohodak i pomoći za izravnjana za financiranje decentraliziranih funkcija i od prireza porezu na dohodak i broja stanovnika na području jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave.),
4. *općega kretanja stanovništva* (izračunava se kao omjer usporedivog broja stanovnika jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave u dva zadnja popisa stanovništva Republike Hrvatske.)i
5. *stope obrazovanosti* (stopa obrazovanosti izračunava se kao udjel stanovništva sa završenom srednjom školom i višom razinom obrazovanosti u ukupnom stanovništvu, u dobi između 16 i 65 godina, na području jedinice lokalne samouprave).

Na temelju navedenih kriterija indeks razvijenosti općine iznosi 116,3 to znači da je za 16,3 postotna poena veći od državnog indeksa razvijenosti.

Na temelju dobivenog indeksa razvijenosti, sukladno Odluci o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti ("Narodne novine", br. 89/10), prema stupnju razvijenosti općine i gradovi razvrstavaju se u 5 skupina, i to ovisno o vrijednosti njihova indeksa razvijenosti u odnosu na prosjek RH :

- I. indeks manji od 50% prosjeka RH,
- II. indeks 50% - 75% prosjeka RH,
- III. indeks 75% - 100% prosjeka RH,
- IV. indeks 100% - 125% prosjeka RH,
- V. indeks veći od 125% prosjeka RH.

Općina Šolta sa indeksom razvijenosti od 116,13% svrstana je po razvijenosti u **IV skupinu** jedinica lokalne samouprave.

Valja naglasiti da je indeks razvijenosti otoka Šolte iskazan 2010.g. sa 104,1% (računat u razdoblju 2006. – 2008.) porastao na 116,13% iskazan 2013. (računat u razdoblju 2010. – 2012.)

Ovako visoko svrstavanje otoka Šolte na skali razvijenosti bez uzimanja u obzir dugogodišnje gospodarske i demografske poteškoće, nisku naseljenost i otočnu specifičnost udaljava Šoltu od mogućnosti korištenja sredstva iz fondova i drugih oblika pomoći.

1.3. GOSPODARSTVO OTOKA ŠOLTE

1.3.1 Osnovne karakteristike

Današnji nivo i struktura otočnog gospodarstva ukazuje na veoma skromnu osnovu. Gospodarstvo Šolte je kao i u ostalim područjima RH nakon procesa pretvorbe i privatizacije gotovo sve otočne firme do kolapsa. Privatiziran je i zatvoren „Gorsel“ u Gornjem Selu, privatizirana je trgovачka tvrtka „Dalma“, nakon čega je opskrba otoka bila jedno vrijeme u problemima. U postupku pretvorbe došlo je do zatvaranja pogona „Diokom – holdinga“ (bivše „Jugoplastike“) u Grohotama, „Bila boja“ je u stecaju. Ratna zbivanja i nedostatak turista su prvo paralizirali, a kasnije je pretvorba definitivno uništila HT Šoltu, jedino i nekad uzorno turističko poduzeće na Šolti, sa poznatim apartmansi naseljem „Nećujam Centar“. Nažalost, zbog nesnalaženja i nemogućnosti za iznalaženje rješenja prestale su gotovo sve aktivnosti PZ-a Grohote (u svom sastavu je imao bloketaru, stolarsku radnju, trgovine maloprodaje u Grohotama, Srednjem Selu i Donjem Selu, kamion i traktor itd.), sličnu sudbinu je doživjela i PZ Gornje Selo.

Jedan od najboljih pokazatelja gospodarske razvijenosti određenog područja jest aktivno stanovništvo, odnosno stvarni radni potencijal određenog područja u određenom vremenu (Lajić, Mišetić, 2006).

U djelu „Ekonomска struktura stanovništva“ pokazano je da na Šolti živi 405 ili 25,75% zaposlenog, odnosno aktivnog stanovništva što je znatno manje od županijskog prosjeka (39,28%), ekonomski neaktivnih ima 1037 (cca. 66%). Od ukupnog radnog kontingenta koji broji 1035 stalnih stanovnika (61% od ukupnog stanovništva)¹⁷ broj onih koji žive od stalnog rada je 367 što čini svega 35,4% radnog kontingenta.

Važan je pokazatelj i struktura zaposlenih (ranih mjeseta) na određenom području po sektorima. Temeljni pokazatelje je odnos broja zaposlenih (radnih mjeseta na Šolti) u privatnom¹⁸ i javnom sektoru¹⁹.

Tablica 24. Radna mjesta na Šolti u privatnom i javnom sektoru

OSNOVNI SEKTORI	Stalna radna		Sezonska radna	
	mjesta	%	mjesta	%
	broj	broj		%
PRIVATNI SEKTOR	150	60	300	71
JAVNI SEKTOR	100	40	120	29
Ukupno	250		420	

Iz gornje tabele je vidljivo da na Šolti ima 41% stalno radno mjesto u javnom sektoru, što je više od ukupnog udjela u RH (30%), međutim za vrijeme sezone znatno se povećava broj radnih mjeseta u privatnom sektoru. U modelu stalnog radnih mjeseta imamo 150 zaposlenih u privatnom sektoru na 100 zaposlenih u javnom sektoru, dok je taj odnos znatno povoljniji u sezoni 250 u privatnom/100 u javnom sektoru.

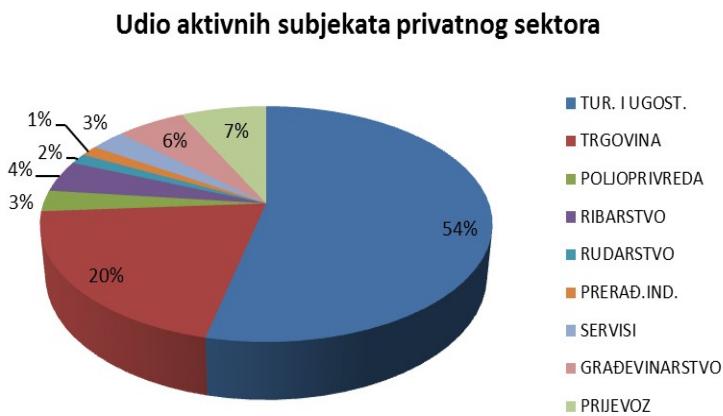
¹⁷ Za Republiku Hrvatsku taj udio iznosi 67%.

¹⁸ (engl. Private sector) Poznat još kao profitni sektor. Organizacije ili firme koje pružaju usluge ili se bave proizvodnjom i koje posluju na tržišnim principima sa ciljem ostvarivanja profita za svoje vlasnike i zainteresirane strane (<http://ngo.ba/component/glossary/Rje%C4%8Dnik-pojmova-40/P/Privatni-sektor-193/>). Slična definiciju daje i Ekonomski leksikon Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“.

¹⁹ Javni se sektor sastoji od: 1. opće države (središnje države te regionalnih i lokalnih državnih tijela); 2. nefinancijskih javnih poduzeća; 3. javnih finansijskih institucija. Javnim nefinancijskim poduzećima smatraju se poduzeća u vlasništvu i/ili pod kontrolom države (javna poduzeća), a finansijska poduzeća u vlasništvu ili pod kontrolom države nazivaju se javnim finansijskim institucijama (npr. središnja banka). (Baletić, Z. (1995). *Ekonomski leksikon, Leksikografskog zavod „Miroslav Krleža“*, Zagreb.)

U privatnom sektoru na Šolti prema podacima sa terena djeluje cca. 69 gospodarskih subjekata (90 poslovnih jedinica). Njihova zastupljenost po sektorima, danas bez preradivačkih kapaciteta jasno ukazuje na usmjerenost Šolte na uslužne sadržaje ugostiteljstva i trgovine, što se vidi iz donjeg grafa.

Graf 3. Udio aktivnih subjekta privatnog sektora

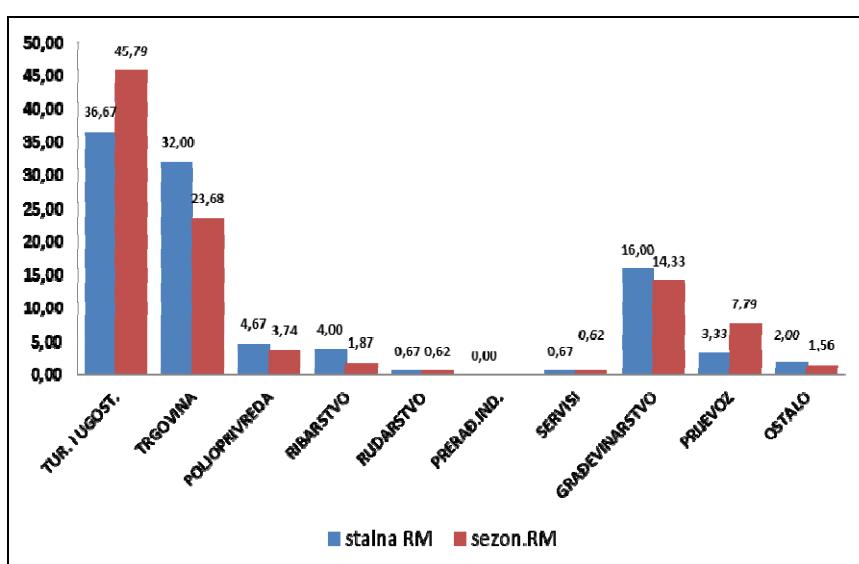
Iz grafa je vidljivo da je najviše zastuplje turizam sa ugostiteljstvom sa 54%, te trgovina sa gotovo 20%.

Poduzeća se bave najviše turizmom i ugostiteljstvom te trgovinom, zatim građevinarstvom, brodarstvom, i marikulturom, te vinogradarstvom i maslinarstvom i uslugama.

Poduzeća su pretežno registrirana u Grohotama, Stomorskoj, Gornjem Selu, Maslinici, Rogaču i Nečujmu. Dok su je gospodarska slika u Srednjem Selu i Donjem Selu oskudna, u njima nema niti trgovine mješovitom robom.

U privatnom sektoru na otoku prema podacima sa terena ima cca. 150 stalna radna mjesta, i oko 330 radnih mjesta u sezoni. Udio radnih mjesta po sektorima slijedi trend udjela i aktivnih gospodarskih subjekata, kojeg dajemo u donjem grafu.

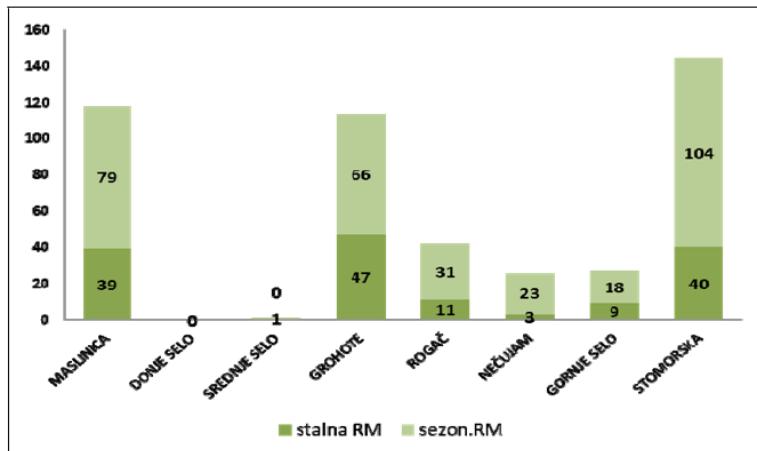
Graf 4. Udio stalni i sezonskih radnih mjesta po djelatnostima

Radna mjesta kako stalna tako i sezonska najviše su zastupljena u turizmu i ugostiteljstvu te trgovini koji zajedno imaju oko 70% udjela u stalnim i u sezonskim radnim mjestima. Zatim su nešto više zastupljena radna mjesta u građevinarstvu.

Razmještaj radnih mјesta (150 stalnih i oko 330 sezonskih) u privatnom sektoru na otoku pokazuje da su radnja mјesta koncentrirana u središnjem naselju Grohote i dva obalna naselja Maslinici i Stomorskoj naročito u sezoni.

Graf 5. Udeo stalni i sezonskih radnih mјesta po naseljima

Iz ovog prikaza je vidljiva odsutnost gospodarske aktivnosti u Donjem i Srednjem Selu, što može prouzročiti daljnje propadanje tih naselja.

Prema podacima FINE („Osnovni finansijski rezultati poslovanja poduzetnika za 2012.“)²⁰ na otoku je u 2012. u bilo aktivno 60 poduzetnika sa 146 zaposlenih.

Osnovni finansijski rezultati poslovanja poduzetnika za 2012. dati su u donjoj tablici.

Tablica 25. Finansijski rezultati poslovanja poduzetnika za 2012.²¹

Opis	iznosi u tisućama kuna		
	Prethodna godina	Tekuća godina	Indeks
Broj poduzetnika		60	
Broj dobitaša		23	
Broj gubitaša		37	
Broj zaposlenih	146	147	100.7
Ukupni prihodi	70.709	49.516	70
Ukupni rashodi	90.58	60.093	66.3
Dobit prije oporezivanja	2.424	1.913	78.9
Gubitak prije oporezivanja	22.296	12.49	56
Porez na dobit	250	277	110.6
Dobit razdoblja	2.175	1.643	75.6
Gubitak razdoblja	22.297	12.497	56
Dobit razdoblja (+) ili gubitak razdoblja (-)	-20.122	-10.854	53.9
Izvoz	3.641	3.187	87.5
Uvoz	1.299	568	43.7
Trgovinski saldo (izvoz minus uvoz)	2.342	2.619	111.8
Investicije u novu dugotrajnu imovinu	27.572	5.668	20.6
Prosječne mjesečne neto plaće po zaposlenom	3.811	4.292	112.6

²⁰ FINA, listopad 2013.

²¹ Tablica napravljena prije uvođenja fiskalizacije (krajem 2012.)

Prema pokazateljima za 2012. ukupni prihod poduzetnika na Šolti iznosio je 49.516 tisuće kuna, tj. cca 6.602 tisuća eura. Ovdje zabrinjava podatak da je u prethodnoj godini ukupni prihod poduzetnika na Šolti iznosio 70.709 tisuće kuna, ili 9.428 tisuća eura.

Zaključno opći pokazatelji

Važno je naznačiti kako nepovaljan odnos zaposlenih u privatnom sektoru u odnosu na zaposlene u javnom sektoru i umirovljenika.

Na Šolti kod stalno zaposlenih imamo svega 18 zaposlenih u privatnom sektoru na 100 zaposlenih u javnom sektoru i broj umirovljenika što je znatno ispod županijskoj prosjeka (36). Dok je u sezoni taj odnos poboljšan na 38 zaposlenih u privatnom sektoru na 100 zaposlenih u javnom sektoru i broj umirovljenika, međutim, i dalje je jako nepovaljan.

1.3.2 Gospodarske djelatnosti na otoku

Turizam

Turizma zbog svoje gospodarske osobitosti²² zajedno sa ugostiteljstvom može se uzeti kao osnovna gospodarska grana otoka, posebno u odnosu na činjenicu da otok ima povoljne prirodne uvjete, bogatu graditeljsku baštinu, relativno dobru unutar otočnu povezanost i dr. Prednosti koje otok u tom pogledu ima nisu do danas adekvatno vrednovane, tako da je turistička ponuda otoka vrlo skromna.

Danas na Šolti gotovo nema niti jednog hotelskog smještaja. Ranije najveći šoltanski turistički kompleks je u Nečujmu, u uvali Supetar "Nečujam centar" koji je imao u funkciji oko 600 ležaja, danas je gotovo funkcionalno devastiran. Izgrađeni dodatni apartmani (300) južno od postojećeg naselja, pogrešnom politikom izgradnje i gospodarenja danas nisu u gospodarskoj funkciji već egzistiraju kao "sekundarno stanovanje". Isti scenarij je pripremljen za kompleks nekad atraktivnog "Nečujam centar" koji gubi turističku, odnosno gospodarsku funkciju. Ostali turistički objekti, kao i apartmani "Banje" u Rogaču (koji još uvijek funkcioniraju u svrhu turizma u obliku Eurocluba koji cijelo ljetno ima grupe djece koji borave u kućicama i pohađaju školu stranog jezika), objekt u Stomorskoj je porušen, a prostor nije saniran.

Zadnjih godina na Šolti raste broj nisko kategoriziranih i, objektivno, niskokvalitetnih privatnih apartmanskih smještajnih jedinica koje turistima ne nude nikakve dodatne sadržaje osim zadovoljavanja osnovnih životnih potreba i uživanja u prirodnim ljepotama²³. Ova ocjena nam ukazuje da se ne može govoriti o bilo kakvom iskoraku u poboljšanju turističke ponude otoka. Jedino se za prostor bivšeg hotela "Avlija" u Maslinici može kazati da je doživio primjerenu rekonstrukciju u ekskluzivni dvorac-hotel („Martinici-Marchi“) tvrtke „HL Dvorac“, te sa izgradnjom manje marine (cca. 50 vezova) čini turistički najznačajniji zahvat na otoku (ukupno ulaganje oko 15 miliona eura) i koji je podigao ukupnu razinu turističke ponude na otoku.

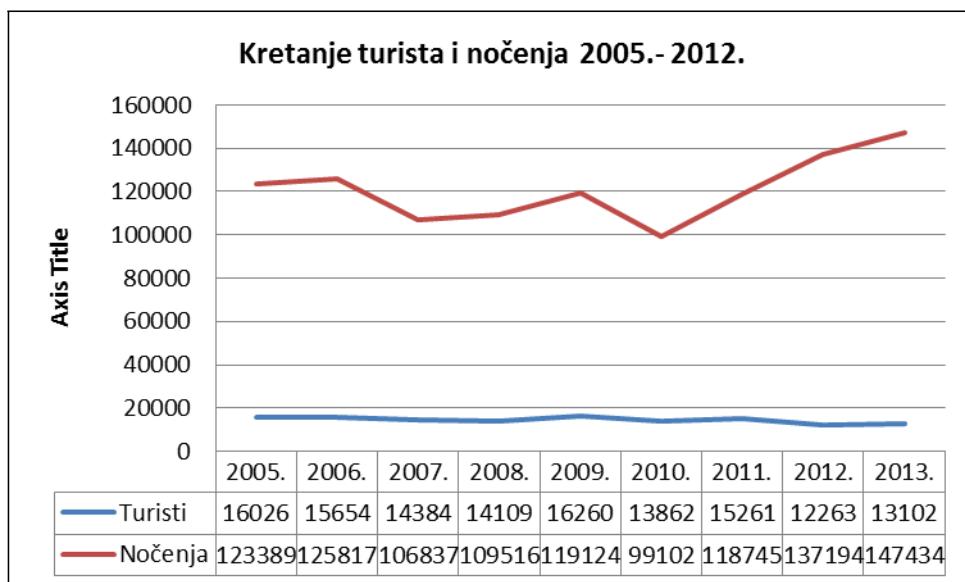
²² Turizam potiče ukupnu potrošnju materijalnih i nematerijalnih dobara koja se, u pravilu, financira uvezenom štednjom. U tom smislu turizam se može percipirati kao izvoz na domaćem tržištu s priljevom deviza i utjecajem na poboljšanje bilance plaćanja. To je jedna od važnih funkcija turizma na nacionalnoj razini. Čak i kad se turistička potražnja realizira u okviru istog nacionalnog okvira, domaća turistička potrošnja povećava nacionalni BDP i povećava prosječan standard stanovništva. Turizam ima poseban značaj za receptivne turističke zemlje poput Hrvatske. On je jedan od najvažnijih pokretača razvoja gospodarstva u Republici Hrvatskoj i bez sumnje među ključnim komponentama nacionalne ekonomije i vanjskotrgovinske razmjene. (Jakovčević,D. i Andelinović,: Šolta i turizam, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.)

²³ Ocjena Prof.dr.sc. Drage Jakovčevića (Jakovčević,D. i Andelinović,: Šolta i turizam, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.)

U privatnom smještaju u sobama ili apartmanima se iznajmljuje oko **2160** kreveta u **komercijalne** svrhe i cca. **900** kreveta u **nekomercijalne** svrhe²⁴.

Međutim, ova ponuda ne može biti nosiva komponenta otočnog turizma jer nema naročitih multiplikativnih efekata.

Kretanja broja turista u proteklim godinama ukazuje na stagnaciju i variranje iz godine u godinu.

Vidljivo je da broj turista u razdoblju 2005. - 2013. varira u to od -10 do + 10% u odnosu na srednju vrijednost razdoblja (14536 turista) sa padom u posljedne dvije godine. Broj noćenja također varira od - 1% do + 22% u odnosu na srednju vrijednost razdoblja (120795 noćenja) sa tendencijom porasta u posljednje tri godine, što nam govori o dužem zadržavanju turista zadnjih godina (od prosječno 7 dana u 2010. do 11 dana u 2012. i 2013.). Ovo može ukazivati na poboljšanje ukupne ponude koja zadržava turiste, ali može govoriti o nečem drugom što ovdje nije analizirano²⁵.

Za ilustraciju možemo navesti da je u 2013. godi ostvareno 102.135 komercijalnih noćenja čiji se ukupni prihod može procijeniti na cca. 12.000.000 kuna od noćenja i još toliko po osnovi ostale potrošnje.

Orijentacija na izletnički, vikend i odmarališni turizam ne povećava kvalitetu usluge i destimulira potencijalne ulagače. Šolta se pretvorila u veliku spavaonicu niskoplatežnih gostiju koji su tri puta dnevno s plaža odlazili ili do zajedničkih ili do svojih kuhinja ili pak do kuhinja svojih prijatelja i "prijatelja" trošeći na tom putu za sladoled i kupujući u samoposluži namirnice.

Bitno obilježje turističke djelatnosti Šolte je koncentracija turističkog prometa u svega tri mjeseca. Zbog neodgovarajućih karakteristika turističkih kapaciteta (na primjer, neriješen sustav grijanja) ali i

²⁴ Podaci TZ Šolte (rujan 2013.)

²⁵ U porastu broja noćenja i dolazaka osim stvarnog povećanja imaju i bolje vođenje statistike . U 2013. godini pa na dalje, legalizacija je omogućila dijelu onih koji su radili na crno, a nisu imali mogućnost izvaditi rješenje jer nisu imali građevinsku dozvolu, da se registriraju i počnu prijavljivati svoje goste.

nedostatka osmišljenih sadržaja koji bi mogli privući goste i izvan turističke sezone, otok danas ne može računati na ostvarivanje predsezone niti podsezone.

Potrebo je naglasiti da je jedan od primarnih problema u produljivanju turističke sezone, je nedostatak hotela i organiziranog turizma²⁶. Nedostatak hotela i prisustvo mnoštva različitih pružatelja smještaja s malim brojem jedinica ne pruža priliku nastupa prema velikim turoperatorima jer su suviše mali te ovise o subagentima velikih agencija kojima jednostavno nije dovoljno profitabilno ulagati u promociju destinacije kod svojih inozemnih partnera.

Ugostiteljska ponuda se u zadnjih nekoliko godina višestruko povećala, tako da na Šolti u sezoni radi više desetaka ugostiteljskih objekta. Međutim kvaliteta te ponude nije na visini, iznimku čini restoran "Martinis Marchi" u Maslinici i ugostiteljska ponuda u obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu. U posljednje vrijeme otvoreni su neki manji solidni restorani u Maslinici i Stomorskoj.

Druga važna perspektivna sastavnica otočnog turizma nautičkim turizam je u usponu. U svim naseljenim uvalama se pružaju usluge priveza nautičkih plovila. U Stomorskoj je organiziran prihat nautičkih plovila sa mogućih 30 vezova sa pratećim sadržajima: voda i struja (uz nadoplatu), recepcija, Wi-Fi, sanitarni čvor i tuševi. Isto tako u Rogaču je organizirano privezište sa 25 vezova s pratećim sadržajima: voda i struja (uz nadoplatu), sanitarni čvor sa tuševima. U Nečujmu nema organiziranog privezišta. U Maslinici je sagradena ekskluzivna marina sa cca 55 vezova. Razvojnim i prostornim planovima predviđene su luke nautičkog turizma u Šušeli (80 vezova) i uvali Livka (160 vezova).

Ostala ponuda, a posebno kulturno-zabavni i rekreativni sadržaji premda se kreću uzlaznom putanjom, međutim, još su uvijek nedostatni.

Za daljnji razvoj turističkih kapaciteta pored mogućnosti razvijanja turističkih sadržaja u svim naseljima, korištenjem slobodnih prostora i postojećeg graditeljskog fonda Prostornim planom Šolte sukladno Prostornim planom Splitsko dalmatinske županije planirane su izdvojene ugostiteljsko turističke zone, i to:

- Uvala **Šešula** gdje će se smještajni i drugi sadržaj osigurati novom izgradnjom na cca. 7,7 ha, sa planiranim 400 ležaja, pretežno u vilama (70%), uz taj sadržaj planira se marina sa 80 vezova, u tijeku je izrada UPU-a. Investitor je zainteresiran, a ukupna investicija trebala bi iznositi 80 milijuna EUR;
- Uvala **Šipkova** gdje će se smještajni i drugi sadržaj osigurati novom izgradnjom na cca. 4,9 ha, sa planiranim 350 ležaja, pretežno hotelskog tipa. Izrađen je UPU-a. Investitor zainteresiran, a ukupna investicija bi trebala iznositi 60 milijuna EUR;
- Uvala **Livka** gdje će se smještajni i drugi sadržaji osigurati novom izgradnjom na cca. 38,5 ha, sa planiranim 1850 ležaja, pretežno u vilama (70%), uz taj sadržaj planira se marina sa 180 vezova. Izrađen je UPU-a. Izdane lokacijske dozvole za prateću infrastrukturu. Investitor je zainteresiran, a ukupna investicija bi trebala iznositi 170 milijuna EUR, a procijenjeni broj zaposlenih cca. 300 osoba;
- Rt **Rakotina**, uvale Podkamenica i Maslinica(Nečujam) gdje će se smještajni i drugi sadržaj osigurati novom izgradnjom na cca. 8,9 ha, sa planiranim 450 ležaja, pretežno u vilama (70%), uz taj sadržaj planira se marina sa 120 vezova, u tijeku je izrada UPU-a. Ukupna investicija trebala bi iznositi 80 milijuna EUR;
- Uvala Kašijun gdje će se smještajni i drugi sadržaji osigurati novom izgradnjom na cca. 6,3 ha, sa planiranim 350 ležaja, pretežno hotelskog smještaja. Nema zainteresiranog investitora.
- Uvali Nečujam- Supetar u široj zoni postojećeg turističkog naselja sanacijom devastiranog

²⁶ Hotelska kuća u potrazi sa vlastitim profitom u principu zapošjava profesionalce za prodaju i promoviranje svojih kapaciteta, što se u konačnici reflektira na cjelokupnu destinaciju. (Grabin, J.: Turizam na Šolti danas, u: Radman,

turističkog kompleksa moguće je poboljšati će se osnovna turistička ponuda;

Kako je vidljivo na otoku Šolti, kao i na čitavom obalnom području još uvijek dominira koncept masovne turističke izgradnje pretežno u izdvojenim zonama što otvara brojna pitanja i probleme. U prvom redu radi se o problemu integracija u otočni prostor kako u funkcionalnom tako i u sociološkom smislu. Obzirom na planiranu tipologiju dvojbeni su očekivani efekti po lokalnu zajednicu, kako u pogledu ekološke i društvene održivosti tako i u pogledu javnih prihoda lokalne zajednice. Stoga sukladno globalnim orijentacijama razvoja turizma prema održivom razvoju što je akceptirano Agendom 21 u Riu koja je odredila okvir radi osiguranja održivog razvitka turizma²⁷ potrebno je ovakav koncept dodatno evaluirati, radi dalnjeg re/definiranja smjera održivog turističkog razvoja. Ovo se naglašava tim više ako se uzme u obzir devastacija Nečujma koja nam pokazuje, kako privatizacija i komercijalizacija turističkih zona mora biti u suglasju sa okolišem, tradicijom i kulturom te lokalnim društvenim i prostornim osobitostima.

Master plan turizma Šolte izrađen 2003. u konceptualnom smislu ne odstupa značajnije od gore navedenog modela, isti nije u većoj mjeri konzultiran u procesu odlučivanja u oblasti turizma. Nadalje, postepeno dolazi do novih gledanja razvoja turizma na otocima u pravcu snažnijeg poticanja održivog turizma i jačanju svijesti u korištenju resursa kojima raspolaže otočno stanovništvo.

Novi trendovi u turizmu kroz veću ulogu nautičkog turizma, seoskih oblika turizma, integracije turista sa lokalnim stanovništvom nameće pitanje preispitivanja odrednica master plana turizma otoka Šolte s naglaskom na integralni pristup razvoja otočnog turizma, uz prikaz efekata koji turizma može dati uzimajući u obzir fizičko i socijalno opterećenje otoka.

Novi master plan turizma je svakako potrebno napraviti jer se dosadašnji iz 2003. ne može primjenjivati.

Turizam otoka Šolte je na prekretnici, treba mu dati novi impuls.

Postojeću paradigmu otočnog turizma koja se bazira na ponudi prirodnih datosti sunca i mora, uz izostanaka drugih atraktivnosti i sadržaja, poput rekreacije, sporta, kulture, povijesnih i tradicijskih obilježja treba napuštati i okretati se suvremenim preferencijama tržišta potražnje kroz druge tipove turizma, kao ekoturizam, kulturni turizam, tematski turizam, avanturistički turizam i naravno te nautički turizam. Uz ovo potrebno je jačanje gastronomске ponudu, prezentacija kulturnog nasljeđa otoka i osobitosti, odnosno definiranje, oblikovanje i adekvatna promocija otoka Šolte kao **cjelovitog turističkog proizvoda**.

Radi povećanja ekonomski koristi od turizma, i njegovih pozitivnih razvojnih učinaka na lokalnu zajednicu u cjelini neophodno je voditi računa o održivosti razvoja turizma s orijentacijom na one oblike turizma koji će stvarati koristi svim sudionicima. Stoga se koncept razvoja turizma, posebice otočnog, mora redefinirati u skladu sa strateškom odrednicom, po kojoj temeljni cilj turističkog razvoja nije ulaganje stranog kapitala nego osiguranje opstanka živih ljudi na otocima. Stoga, tek ugradnjom ove odrednice u koncepciju održivog razvoja otoka Šolte mogu se očekivati pozitivni učinci u ekonomskom, demografskom, socijalnom i kulturnom životu Šoltana²⁸.

Z.(ur.): *Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.*)

²⁷ Svjetska turistička organizacija konkretizira za turizam: »Održivi razvitak turizma u obzir uzima potrebe današnjih turista i turističkih destinacija, no također štiti i poboljšava razvojni potencijal za budućnost. Svi se resursi smiju koristiti samo u toj mjeri u kojoj su zadovoljeni ekonomski, socijalni i estetski zahtjevi svih sudionika na turističkom tržištu.« (Jakovčević, D. i Andelinović, : Šolta i turizam, u: Radman, Z.(ur.): *Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.*)

²⁸ Prema: Jakovčević, D. i Andelinović, : Šolta i turizam, u: Radman, Z.(ur.): *Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.*

Poljoprivreda

Poljoprivreda, odnosno poljoprivredna proizvodnja je specifična gospodarska grana jer pored toga što je determiniraju brojni faktori (društveno-ekonomski, klimatski, demografski, tehnološki i sl.) determinira je vezanost za određeni prostor²⁹. Od svih djelatnosti kojima se čovjek na Šolti održavao i razvijao, poljoprivreda je bila prva, najvažnija i najveća³⁰. Međutim, poljoprivreda na Šolti gubi svoj prvotni značaj.

Nedovoljno korištenje resursa te poslovični manjak radne snage i zamršeno vlasništvo nad poljoprivrednim zemljištem spustilo je poljoprivredu, najstariju i do nedavno najvažniju gospodarsku djelatnost otoka Šolte veoma nisko na ljestvici gospodarskih prioriteta. Od nastanka samostalne Republike Hrvatske 1990. godine dogodile su se velike promjene u šoltanskoj poljoprivredi. Prelazak ekonomije iz socijalističke u kapitalističku doveo je prvenstveno do promjena u plasmanu viška proizvoda. Bivši giganti kao „Dalmacijavino“, „Voće-export“, „Dalma“ i „Maraska“ zapadaju u krizu ili propadaju, cijene poljoprivrednih proizvoda padaju, a plasman postaje sve teži. Istovremeno poljoprivredni proizvođači, potaknuti mogućnošću bavljenja poduzetništvom, pokušavaju sami plasirati svoje proizvode. Sve ovo dovodi do pada proizvodnje većine poljoprivrednih kultura³¹. Otvaranje prema Europi, liberalizacija uvoza šoltanske poljoprivrednike dovodi ju još teži položaj. Isti trebaju učini iskorak i tražiti odgovore u novo nastalim globaliziranim uvjetima privredivanja.

Kako je za poljoprivrednu proizvodnju poljoprivredno zemljište temeljni resurs valja poći od istog.

U tijeku izrade dokumenta prostornog uređenja 1989. izvršeno je rekognisticiranje poljoprivrednih površina (obilaskom terena od strane relevantnih eksperata i uz korištenje validnih geodetskih podloga). Prepoznate su, te dokumentima prostornog uređenja (2000./ 2006.) definirane poljoprivredne površine, i to:

- vrijedna obradiva tla (površine većih polja kao Donje, Srednje i Gornje polje) koja zauzimaju 472 ha;
- ostala obradiva tla (manje vrijedna tla sa maslinicima i danas zapuštenim poljoprivrednim površinama na padinama) veličine 518 ha.

Međutim, u vezi termina iz dokumentima prostornog uređenja potrebno je dati jednu ogragu. Kao prvo termin "vrijedno poljoprivredno zemljište" ne bi se moga shvatiti u pravom smislu riječi jer se radi o polju u kojem je crvenica koja nije idealna za mnoge kulture. S druge strane zimi se zbog vlage ne može ništa raditi a u proljeće je izloženo mrazu. Stoga bi se odgovarao jedan opći pojam poljoprivredno zemljište ili obradivo tlo.

Prema procjeni šoltanskih poljoprivrednika danas je na Šolti obrađeno cca. 500 do 600 ha.

Slika 3. Šoltansko polje

²⁹ Poljoprivredna proizvodnja se nizom svojih značajki razlikuje od svih drugih proizvodnih grana. Te značajke – i osobitosti – proizlaze iz njezine vezanosti za prirodnu sredinu ... (Defilipps, J.: Ekonomika poljoprivrede, Školska knjiga, Zagreb, 2002).

³⁰ Elezović, D.: Poljoprivreda Šolte, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.

³¹ Kaštelanac , V.: Velike promjene u šoltanskoj poljoprivredi od 1990. do danas, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012

Izvor.: Radman Z. (ur.): Otok Šolta, 2012. (Foto: Zoran Alajbeg).

Popisom poljoprivrede 2003. na Šolti je bilo registrirano 309 poljoprivrednih kućanstava koji su koristili cca. 700 ha poljoprivrednog zemljišta, premda su potencijali cca. 1100 ha. Ostali podaci iz popisa poljoprivrede, koji se odnose na strukturu poljoprivrednog zemljišta prema ocjeni poljoprivrednika sa terena nisu ni približno točni, te se neće uzimati.

Površina ukupno korištenog poljoprivrednog zemljišta, prema Akordu je 141,78 ha, dok je ukupan broj parcela upisanih u Arkod: 827.

Ukupan broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG-a) na dan 30.11.2011. godine na otoku je 186.

Iz prikaza je vidljivo da površina korištenog poljoprivrednog zemljišta od cca. 110 ha čini svega 10 % realno potencijalnog poljoprivrednog zemljišta, što nije obećavajuće. Međutim, prema procjeni šoltanskih poljoprivrednika danas se na Šolti obrađeno cca. 500 do 600 ha, stoga se može tvrditi da su podaci Akorda neažurni.

Maslinarstvo

Maslinarstvo je jedina poljoprivredna kultura na otoku koja se povećala u prethodnom razdoblju. Maslinarstvo se danas može smatrati značajnom granom. Danas se na otoku trenutno obrađuje cca. 50 000³² stabala što stavlja Šoltu u razvijeniji maslinarski kraj u odnosu na okruženje, ako se gleda površina i broj stanovnika. Bez obzira na usitnjenošć parcela masline su na mnogim područjima dosta koncentrirane te praktično postoje vrlo veliki maslinici što teoretski pruža mogućnost primjene suvremenih agrotehničkih metoda. Također treba naglasiti i potencijal od cca 50 000 zapuštenih stabala. Propadanje šoltanskih poduzeća dovelo je do viška slobodne radne snage, koja se usmjerava uglavnom na maslinarstvo. Istodobno, potiče se razvoj maslinarstva u zemlji te se stvara pozitivna klima vezana za potrošnju maslinovog ulja. Cijena ulja raste, kao i broj mladih stabala. Godine 2003. na otoku se otvara nova moderna uljara pa se prerađivački kapaciteti udvostručuju³³. Broj stabala po domaćinstvu koja proizvode tržne viškove raste i sada iznosi više od 200 stabala (dok je taj broj prije 25 godina bio 120 stabala)³⁴. Prinosi u količini ubranih maslina se povećavaju tako da se 2000. godine ubralo 1200 tona, što je najveća berba u prethodnih 50 godina. Godine 2009. taj rekord se premašuje i iznosi 1400 tona. U 2012. ubrano je cca 1.300 tona, što sa randmanom od 12 do 13% daje cca 163 tona maslinova ulja (što odgovara tržnoj vrijednosti 1.700 tisuća eura).

³² Procjena šoltanski maslinari (2013).

³³ Isto.

³⁴ Kaštelanac , V.: Velike promjene u šoltanskoj poljoprivredi od 1990. do danas, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012

U 2013. prinos je bio znatno manji , ubrano je oko 700 tona maslina, međutim u najlošijim godinama prinos ne pada ispod 600 tona.

Prerada se odvija u dvije uljare jedna u Grohotama (PZ Grohote) i druga u Gornjem selu (Olynthia natura d.o.o.).

Općina Šolta je u zadnjih desetak godina napravila je po otoku mrežu od oko sto kilometara gospodarskih prometnica, uvažavajući glavna maslinarska područja. Na otoku se zalijeva ili na neki drugi način navodnjava manje od 5 posto stabala maslina, što je ispod hrvatskog prosjeka, i to je zbog promjene klime i sve sušnijih godina vrlo zabrinjavajući podatak³⁵.

Vinogradarstvo

Bavljenje poljoprivredom više nije dopunska već rekreativno-dopunska djelatnost. Vinogradarstvo je bila najvažnija grana od 1860. do 1960. godine. Međutim, vinogradarstvo danas jedva da daje tržne viškove i da pokriva potrebe stanovništva. Vinogradarstvo je nazadovalo po površini vinograda i broju trsova. U pravcu revitalizacije vinogradarstva pokrenut je projekt revitalizacije *dobričića*. Projekt je dao rezultate, jer je pored dotadašnjih 15.000 trsova dobričića i 5.000 trsova ostalih sorti došlo do sadnje novih trsova cca. 55.000 do 60.000 novih trsova³⁶. Procjenjuje se, da na Šolti, na 15 ha pod vinogradima ima cca. 80.000 trsova. Količinom od 80.000 trsova na Šolti se može proizvesti oko 90 tona vina (što odgovara tržišnoj vrijednosti oko 300.000 eura).

Ratarstvo

U prošlosti je ono bilo treća poljoprivredna grana po važnosti iz osnovnog razloga nedostatka dovoljnih površina.. Žitarice su zauzimale najbolja tla: polja, doce, zaravni. Danas ratarstvo na Šolti kao grana ne postoji, odnosno u današnje vrijeme bilo bi ekonomski neodrživo.

Vočarstvo

Na Šolti nema niti jedan voćnjak. Premda se ne raspolaže sa pouzdanim podacima³⁷, na otoku nešto su nešto više zastupljenije bajame, citrusi i smokve i rogači. Pored velike mogućnosti plasmana voća i proizvoda od voća u turističkoj sezoni, proizvodnja voća je zanemariva, te se potrebe za voćem na otoku zadovoljavaju iz trgovачkih centara (uglavnom uvoznog voća). Trenutno se proizvodi po nekoliko tona smokava, međutim značajnijih tržišnih viškova nema, jedino rogač ima tržne viškove od 10 tona godišnje. Svjetski trendovi vezani za zdravu prehranu daju mogućnost ponovnog razvoja tih kultura.

Povrtlarstvo

Povrća ima, gotovo svih vrsta, ali uglavnom za vlastite potrebe. Tržnih viškova osim nešto krumpira nema. Na Šolti postoje dobri uvjeti za proizvodnju djelomično u polju a naročito u plodnim docima. Međutim, takva proizvodnja se do danas nije razvila.

Industrijsko, aromatsko, začinsko i ljekovito bilje

Od industrijskog bilja Šolta je imala brnistru, ruj, lan i buhač. Otok je bogatiji aromatskim biljem, ali ono nema značenje u otočnom gospodarstvu. Tu je na prvom mjestu lavanda, potom ružmarin, smilje, lovor. Na Šolti nema destilerija za aromatsko bilje. Od začinskog bilja raste dvadesetak vrsti kao napr. majčina dušica,

kim, anis, mak, menta i drugo. Slično je stanje i s ljekovitim biljem. Osim općih vrsti ljekovitog bilja,

³⁵ *Isto.*

³⁶ Stručni dio projekta revitalizacije, koji je predviđao vinifikaciju, proizvodnju zdravog sadnog materijala te edukaciju vinogradara u podizanju nasada i proizvodnji vina, provodio je Institut za jadranske kulture i melioraciju krša iz Splita. Nakon prvih rezultata vinifikacije predrasude se ruše i Šoltani postaju svjesni da je *dobričić* vrijedan i da ima budućnost. (*Isto*).

³⁷ Popis poljoprivrede iz 2003. nije pouzdan pokazatelj. Pored vremenskog odmaka, isti je i pogrešan.

primjerice sljeza, kupine, gorušice, kamilice i dr., postoje i sredozemne vrsti: kadulja, morski luk, ruta. Međutim, ni začinsko ni ljekovito bilje na Šolti nema gospodarski značaja.

Medarstvo

Šoltanski med uživao je od starine dobar glas i slovio kao jedan od najboljih na Sredozemlju. Pa ipak pčelarstvo nije nikada uzelo velikog maha, a bilo je i vrlo primitivno³⁸. Danas je na otoku je registrirano samo jedno poduzeće za proizvodnju i prodaju meda sa cca. 150 pčelinjih zajednica/košnica (2003. bilo ih je 215) čija godišnja proizvodnja dostiže cca 4.000 kg meda (tržna vrijednost iznosi oko 50.000 eura).

Stočarstvo

Stočarstvo se na otoku nije nikada razvilo do granice koju pašnjačke površine i flora nude. Danas gotovo i nema stoke, osim koza (30-tak) što nema osobitog gospodarskog značaja. Na otoku je najrašireniji uzgoj peradi oko 1.100 kom.. Međutim, riječ je uglavnom o proizvodnji za vlastite potrebe. U zadnje vrijeme pojavile su se nekakve inicijative uzgoja ovaca, čak i krava (prodaju mlijeko, proizvode sir, jogurt i slično).

Prerada poljoprivrednih proizvoda

Prerada poljoprivrednih proizvoda na otoku je skromna, i ne predstavlja značajniju djelatnost. Na Šolti su dva pogona za preradu maslina, u Gornjem Selu (Olynthia natura) i Grohotama (PZ Grohote), u Gornjem Selu u se još vrši konzerviranje maslina ("Goripojka" doo). Pojedini OPG vrše i flaširanje vina i maslinova ulja.

Poljoprivredna mehanizacija i melioracija.

Šoltanski poljoprivrednici ne raspolažu sa snažnjom poljoprivrednom mehanizacijom (dvosovinski traktori i sl.). Međutim, gotovo svako domaćinstvo ima nekakav poljoprivredni strojni alat (freze, prskalice, motorne pile i kosilice i sl.), pa se može reći da je vidljiva skromna tehnološka osnova za šoltanski poljoprivrednu.

Na otoku se ne provode ozbiljnije agromelioracijske mjere. Postoji jedan stroj za mljevenje kamena i pripremu poljoprivrednog zemljišta.

Zadrugarstvo

Duga tradicija zadrugarstva do sada nije iznjedrila nove oblike okupljanja novih poljoprivrednika. Oni preostali okupljeni su u poljoprivrednim zadrugama u Grohotama i Gornjem Selu. Međutim te zadruge su gotovo izgubile svoju osnovnu ulogu, zadržana je nabava zaštitnih sredstava i ostalih potrepština za zadrugare.

Radi pokretanja poljoprivredne proizvodnje Općina je donijela odluku da se osnuje klaster za poljoprivrednu, koji bi ujedinio sve otočne subjekte potrebne i zainteresirane za pokretanje poljoprivredne proizvodnje na Šolti. Krajem 2012. osnovana je PZ "Šoltanaka" i sklopljen je ugovor sa stručnom osobom koja priprema projekt kojim bi se osigurala sredstva od države i EU. Osnovna ideja je bilo okrupnjavanje posjeda putem odgovarajućeg ugovora sa vlasnicima. Početkom ljeta 2013.g. zasađene su povrtlarske kulture, međutim nisu polučeni očekivani rezultati.

Osnova budućeg razvoja poljoprivrede na otoku Šolti polazi od mogućnosti maksimalnog korištenja prirodne osnove. Šolta posjeduje prirodne uvjete za poljoprivrednu proizvodnju, maslinarstvo, vinarstvo, povrtlarstvo, voćarstvo, agrumarstvo, ovčarstvo, kozarstvo, pčelarstvo i uzgoj aromatskog bilja i sl.

³⁸ Elezović, D.: Poljoprivreda Šolte, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.

Ograničenje i temeljni problemi razvoja otočne poljoprivrede:

- 1). Poljoprivredni posjedi su usitnjeni sa mnoštvom vlasnika, te disperzirani, čime ne pružaju mogućnost za intenzivniju i suvremeniju obradu poljoprivrednih površina.
- 2). Usitnjeno, disperzija i dubioznost vlasništva poljoprivrednog zemljišta; evidencija posjedovnog stanja i zemljišno knjižna evidencija poljoprivrednog zemljišta su neusklađene i neažurne, a poljoprivredno zemljište je gotovo u cijelosti u privatnom vlasništvu;
- 3). Nepostojanje učinkoviti instrumenta za okrupnjene poljoprivrednog zemljišta i nepostojanje kapaciteta za brže sređivanje imovinsko pravog stanja;
- 4). Nedostatak oborinske vode u proljetno-ljetnom razdoblju, nedostatak vlastitih tokova, a postojeći kapaciteti vode s kopna nedostatni su za poljoprivrednu proizvodnju;
- 5). Skroman radni contingent otočnog stanovništva (udio 55,5%) i sve manji udio poljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu ukazuje na problem nedostatka radne snage za poljodjelstvo;
- 6). Nestimulativna poljoprivredna politika, te neuvažavanje otočne specifičnosti.

Radi osiguranja osnovnih prepostavki razvoja poljoprivrede na otoku nužno je poduzimanje sljedećih mjera i aktivnosti:

- Radi potpunijeg korištenja poljoprivrednog zemljišta i provođenja mjera zemljišne politike, nužno je izvršiti sređivanje evidencije vlasnika i posjednika poljoprivednog zemljišta usklađivanjem evidencija katastra sa stvarnim stanjem na terenu i sa zemljišnim knjigama.
 - Okrupnjavanje posjeda nužan je korak u intenziviranju poljoprivredne proizvodnje. Za područje najvećeg kompleksa poljoprivrednog zemljišta - Donjeg polja - potrebno je provesti okrupnjavanje odgovarajućim instrumentima zemljišne politike, isto tako i za područje Gornjeg polja, pripolja i ostalih poljoprivrednih površina.
 - Radi osiguranja dostačnih količina vode za poljodjelstvo (obzirom na nedostatne količine iz vodoopskrbnog sustava u ljetnom periodu i nedostatnost izravnog korištenja oborinskih voda) potrebno je urediti već postojeće akumulacije u Donjem polju (Lokva-Grohot, Basilija, Lokva- Donje Selo, Studenca i Strličina-Srednje Selo) i u Gornjem polju (Lokva i Studenac), izvršiti regulaciju sakupljanja i kanaliziranja oborinskih voda u akumulacije. Također je potrebno ispitati mogućnosti izgradnje-uređenja akumulacija van polja, za sakupljanje oborinskih voda s prometnicama i drugih slivnih površina.
 - Za korištenje i osiguranje dostupnosti ukupnog otočnog poljoprivrednog resursa potrebno je modernizirati postojeće i izgraditi nove poljske puteve i gospodarske prometnice i to u skladu sa šumskim i protupožarnim putovima. Te prometnice imat će višestruku namjenu.
 - Radi uspješnog plasmana poljoprivrednih proizvoda nužno je razviti brendiranje proizvoda sa oznakom izvornosti i sl.
- Za plasman poljoprivrednih proizvoda trebalo bi razmotriti mogućnost vezivanja za turističku ponudu u obliku jedinstvenog turističkog proizvoda (napr. "boravak na Šolti uz uživanje u šoltanskim jelima"). Isti tako se može govoriti o razvoju raznih oblika turizma kao npr. „maslinarski“ turizam koji je idealan za produljenje sezone u kojem turisti sudjeluju sa lokalnim stanovništvom u branju maslina itd.
- Pored poticanja razvoja zadrugarstva (kao u zemljama EU³⁹) na otoku je uz pomoć i sinergiju sa loklanom samupravom, nužno je jačati i poticati razvoja modernih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva koji su okosnica poljoprivredne proizvodnje u mnogim evropskim regijama.

Trgovina

Nasuprot proizvodnom, uslužno obrnštvo posebno u dijelu trgovačkih aktivnosti kontinuirano raste (1995-te

³⁹ U Evropskoj uniji djeluje oko 300.000 zadruga koje osiguravaju oko 4,8 milijuna radnih mjesta... Evropsko zadrugarstvo je jedan poslovni sustav koji je jači od multinacionalnih kompanija. U Europi su skoro svi poljoprivrednici u zadrugama.... ističe za "Privrednik" Antona Matijašević, tajnik Hrvatskog poljoprivrednog zadružnog saveza i savjetnik za poduzetništvo (<http://www.snv.hr/tjednik-novosti/574/>).

bilo je 10 poduzeća sa 11 zaposlenih, 1996-te 22 sa 19 prosječno zaposlenih, a 2000-te 23 sa 28 zaposlenih). Danas na otoku posluje trgovački lanac "Studenac" sa 5 prodavaonica, "Ribola" sa 1 prodavaonicom, Mesna industrija "Pivac" sa 1 prodavaonicom i "Konzum" sa 1 prodavaonicom, prodavaonica građevinskog materijala i druge opreme za kuću, te više manjih trgovina i pokretnih radnji. U djelatnosti trgovine ima oko 50 stalnih radnih mjesto i 70 do 80 u sezoni.

Industrija

Industrija otoka Šolte svodi se na jedno jedino industrijsko poduzeće "Bila boja" d.o.o. registriranom za preradu plastičnih masa tehnologijom roto lijeva, koja proizvodi bokobrane. Ono je trenutno u stečajnom postupku i ne radi.

Snažna konkurenca, povećani troškovi transporta, nedostatak menadžerskog i drugog stručnog kadra, nepostojanje inovativnih kapaciteta destimulira proizvodne poduhvate na otoku.

Djelatnosti vezane uz more

Ribarstvo

Ribarstvo na otoku Šolti je jedno od tradicionalnih zanimanja, međutim ribarstvo je u opadanju, tako da se danas samo nekolicina ribara bavi ribanjem kao isključivim zanimanjem. Tehnička razina ribarstva na otoku je niska, a ulov ne može zadovoljiti ni potrebe otočana.

Ribarstvo kao značajan podsektor poljoprivrede, razvijat će se na otoku Šolti u ovisnosti o općim prilikama ribarstva i ribarske politike EU i RH, o povećanju potražnje za ribom na samom otoku, u prvom redu razvojem turizma i ugostiteljstva, organizaciji otkupa i osiguranju plasmana rive na razini regije i šire, te osiguranju kreditnih sredstava za investicije u djelatnosti.

Marikultura na Šolti je u začetnoj fazi (1995. počelo raditi jedno uzgajalište), međutim u priobalnom akvatoriju otoka Šolte ima prostornih mogućnosti za razvoj ove djelatnosti.

Trenutačno na otoku postoji obrt „Hlap“ za uzgoj bijele rive i školjkaša čiji je vlasnik Boris Blagaić.

Samo uzgajalište nalazi se u uvali Šešula, južno od naselja Maslinica, između luke Maslinica i uvale Marinča te je orijentirano na zapad. Proizvodnja rive na ovoj lokaciji započela je 2005. godine. Trenutno važeća povlastica izdana je za uzgoj 45 tona bijele rive i pet tona školjkaša godišnje, na koncesijskoj površini od 1 ha. Proizvodnja rive za 2011. godinu bila je 12-15 tona komarče i 30 tona lubina, nešto manja nego 2010. Drugi obrt za uzgajanje bijele rive i dagnji je pod vlasništvom Pjera Novakovića iz Stomorske. Samo uzgajalište vodi se pod imenom Sajtija d.o.o. i nalazi se u uvali Vela Luka na istočnome dijelu otoka⁴⁰. Obzirom na povoljnije prilike za razvoj marikulture (osigurana riblja mlađ, potražnja za svježom ribom, mogućnost dobivanja kredita, osiguran visokostručni nadzor i znanstveni pristup) na Šolti je ovu djelatnost moguće razvijati. Za razvoj marikulture na otoku dokumentima prostornog uređenja utvrđene su lokacije povoljne za postavljanje oprema ribogojilišta.

Pomorstvo

Pomorstvo se na Šolti danas njeguje kroz organiziranu turističku djelatnost obnovljenih šoltanskih logera. Prema broju turističkih brodova prednjači Stomorska. Turistički brodovi, većinom logeri, danas su uređeni u brodove za kružna putovanja. Opremljeni su apartmanima i opremom za odmor i razonodu⁴¹.

Brodogradnje na Šolti dana nema. Jedino preostalo brodogradilište bilo je u Rogaču, međutim danas je izvan funkcije i prostorno nepriladno za ti djelatnosti.

Upravljanje lučkim djelatnostima i pomorskim dobrom

⁴⁰ Radman, M.: Ribarstvo otoka Šolte, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012

⁴¹ Vidan, P.: Pomorstvo Šolte, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012

Obalni pojas otoka predstavlja jedan od osnovnih turističkih resursa. Ukupna dužina obale iznosi 73,1 km, s koeficijentom razvedenosti 2,65. Obalno područje otoka koristi se kroz dva osnovna vida i to:

- a) pomorskog, za privez i pristan brodova u lukama otvorenim za javni promet, sportskim lukama i lukama nautičkog turizma, te sidrištima;
- b) rekreacijsko - kupališnog.

U lukama Maslinici, Rogaču, Nečujmu i Stomorskoj od ukupno 2500 m izgrađene obale pojedini dijelovi koriste se kao: operativna obala 430 m, obala namijenjena za privez plovila domicilnog stanovništva (sportska luka ili komunalni vez) cca. 1300 m i 430 m za privez nautičkih polovila., za ostale izgrađene dijelove luka namjena nije striktno određena.

Operativnim dijelovima luka upravlja lučka uprava Splitsko dalmatinske županije u partnerstvu sa komunalnim poduzećem "Basilija".

Dijelovima luka za privez plovila domicilnog stanovništva upravljaju sportska društva putem koncesijskog odobrenja, i to: PŠRD "Malinica", "Koralj" iz Rogača i "Pelegrin" iz Stomorske koji pojedine dijelove koriste u komercijalne svrhe (za privez nautičkih plovila).

Jedina luka nautičkog turizma je u Maslinici sa cca. 50 vezova, 300 m obale (cca. 3250 m² kopna i 10650 m² akvatorija) koju je na temelju koncesije izgradila tvrtka "HL" Dvorac i kojom danas upravlja.

Ukupno na poslovima upravljanja lučkim područjem na Šolti u sezoni otvoreno je desetak radnih mjesta.

Ostale djelatnosti

Ostale djelatnosti, osim građevinarstva (koje ima od 20 do 40 radnih mjesta), nisu razvijene. Nema uslužnih radnji ni servisa osim jedne drvodjelske i jedne mehaničarke radnje. Šoltani potrebe za servisima i uslugama zadovoljavaju u Splitu.

1.3.3 Prateće strukture

Fizička infrastruktura

Izgrađenost prometne i ostale fizičke infrastrukture dijelom zadovoljava gospodarstvo danas, što se ne može kazati za budući gospodarski razvoj. U donjoj tablici dat je prikaz utjecaja fizičke infrastrukture kao prepostavke funkciranja osnovnih gospodarskih djelatnosti.

	TURIZAM	POLJOPRIVREDA	OSTALE DJELATNOSTI (trgovina, usluge, ugostiteljstvo)
VODOPRSKRA sadašnje potrebe	Djelomično se zadovoljavaju potrebe, u ljetnoj sezoni javlja se nes�ašća vode.	Ne za dovoljavajuće potrebe za vodom u poljoprivredi.	Ne predstavlja ograničavajući faktor u naseljima.
ODVODNINA sadašnje potrebe	Za planirani razvoj turističkih kapacitet ne mogu se zadovoljiti potrebe za vodom. Nužno je povećati dotok vodesa kopna i optimizirati sustav.	Vodoopskrba predstavlja ozbiljan ograničavajući faktor.	Neće predstavljati ograničavajući faktor. Međutim za razvoj ugostiteljskih sličnih djelatnosti izvan naselja predstavljati će ograničavajući faktor.
ELEKTROPSKRBA sadašnje potrebe	Sustav je neizgrađen ne zadovoljava potrebe, ugrožava okoliš i snižava kvalitetu destinacije.	Ne predstavlja ograničavajući faktor.	Sustav je neizgrađen ne zadovoljava potrebe, ugrožava okoliš i snižava kvalitetu destinacije.
PROMETNICE sadašnje potrebe	Odvodnja predstavlja otežavajući faktor razvoja djelatnosti. Međutim zbog mogućnosti razvoja zasebnih sustava neće biti ograničavajući faktor.	Neće predstavljati ograničavajući faktor.	Odvodnja predstavlja otežavajući faktor razvoja djelatnosti.
MOGUĆOĆ razvoja	Zadovoljava sadašnje potrebe.	Ne predstavlja ograničavajući faktor.	Ne predstavlja ograničavajući faktor.
MOGUĆOĆ razvoja	Mogu se za dovoljin potreberazvoja, jer distributer prati razvoj konzuma.	Neće predstavljati ograničavajući faktor.	Neće predstavljati ograničavajući faktor u naseljima. Međutim za razvoj ugostiteljskih sličnih djelatnosti izvan naselja predstavljati će otežavajući faktor poslovanja.
MOGUĆOĆ razvoja	Zadovoljavaju sadašnje potrebe za cestovnim prometom. Nedostatne biciklističke pješačke staze za rekraciju i obalne šetnice.	Zadovoljavaju sadašnje potrebe za cestovnim prometom. Gospodarske prometnice djelomično zadovoljavaju.	Ne predstavlja ograničavajući faktor.
MOGUĆOĆ razvoja	Mogu se za dovoljiti potrebe razvoja, cestovne i druge komunikacije neće predstavljati ograničavajući faktor.	Mogu se za dovoljiti potrebe razvoja, cestovne i druge komunikacije neće predstavljati ograničavajući faktor.	Neće predstavljati ograničavajući faktor.

Podražavajuća infrastruktura

Posljednjih se godina u Hrvatskoj, usporedo s donošenjem i provođenjem odgovarajućih zakonskih propisa, razvijala i **podržavajuća infrastruktura za razvoj gospodarstva**, posebno u ruralnim i potpomognutim područjima. Stvorena je mreža institucija sa zadatkom da pružaju informacijsku, stručnu i finansijsku potporu razvoju gospodarstva, a osobito obrta, te malog i srednjeg poduzetništva. Međutim, na otoku Šolti nema institucija podržavajuće infrastrukture što predstavlja veliki hendikep za ukupni razvoj poduzetničke klime na otoku. Nakon donošenja Programa održivog razvoja Šolte iz 2003. prokušano je sa upošljavanjem jednog stručnjaka kao gospodarskog konzultanta, ali projekt nije dao rezultate. Sve institucije vezane za informiranje, pomoći i posredovanje u realizaciji poduzetničkih ideja nalaze se na kopnu, dok na otoku ostaje jedina mogućnost da se u takvoj situaciji, zainteresirani obraćaju tijelima lokalne samouprave koji nisu dovoljno ospozobljena za cijelovito i kvalitetno obavljanje tih poslova.

Radna snaga

Ukupna zaposlenost na Šolti promatrana po naseljima i postojećim djelatnostima dana je na početku ovog poglavlja. Ukupan broj stalno zaposlenih prama popisu iz 2011. je 405, ili 25,75% od broja stalnih stanovnika otoka stariji od 15 g. (1573) što je ispod državnog i županijskog prosjeka.

Broj nezaposlenih 131 ili 8,33 % od broja stalnih stanovnika otoka starijih od 15 g. (1573).

Tablica 26. Nezaposleni prema završenoj školi (31. 12. 2011)

Školska spremna	Broj	%
Bez i nezavršena OŠ	4	3,1
Osnovna škola	33	25,8
Srednja škola (3g.)	36	28,1
Srednja škola (4g.)	36	28,1
Gimnazija	7	5,5
Viša škola (I stup)	5	3,9
Visoka škola	7	5,5
Ukupno	128	

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Statistički podaci za 2011. godinu

Sezonska radna snaga se uglavnom regrutira izvan otoka. S druge strane, znatan broj nezaposlenih, posebno u ljetnim mjesecima, radi „na crno”.

Zaključci

Osnovni gospodarski problemi isticani u dosadašnjim razvojnim dokumentima nisu se promijenili, te se i sada svode na sljedeće:

- institucionalno okružje je nedjelotvorno (nesređeni vlasnički odnosi, nedostatak podzakonskih akata, neažurirane zemljišne knjige, siva ekonomija);
- na Šolti postoji samo malo broj objekata za kvalitetan turizam;
- kadrovska osnovica za razvoj poduzetništva je slaba (zabrinjavajuća dobna i loša kvalifikacijska struktura) i predstavlja znatno ograničenje;
- poljoprivredni resursi se nedovoljno iskorištavaju zbog nepristupačnosti, nesređenih vlasničkih odnosa, ograničenog tržišnog potencijala, nezainteresiranosti mlađeži itd.;
- finansijska potpora države otočnom gospodarstvu ne zadovoljava;
- gospodarske aktivnosti osim maloprodaje i turizma su nerazvijene;
- struktura nezaposlenih ukazuje na neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama gospodarstva:

Gospodarski razvoj usprkos nedostatnim instrumentima potrebno je usmjeravati u sljedećim smjerovima:

- Turizam s ugostiteljstvom i poljodjelstvo biti će osnovne gospodarske grane na otoku;
- Turizam se na otoku treba razvijati u skladu s fizičkim kapacitetom prostora (atraktivnosti, prirodnih datosti te kulturnog naslijeđa), socio-kulturnim okruženjem, postojećom komunalnom infrastrukturom, te potencijalom stalnog stanovništva i raspoložive radne snage za rad u turizmu.
- Poljoprivreda s ribarstvom kao protuteža turizmu kroz proizvodnju hrane neophodna je radi podizanja aktiviteta te radi dostizanja ekonomske stabilnosti.
- Dvokomponentnu strukturu gospodarstva otoka valja obogaćivati u svrhu postizanja gospodarske neovisnosti otoka. Stoga treba razvijati proizvodne i uslužne djelatnosti na osnovi pomorske tradicije otoka (mala brodogradnja i brodarstvo) i raspoloživih prirodnih sirovina (kamen), te onih djelatnosti koje su u službi osnovnih usmjerenja (prijevoz, trgovina, graditeljstvo, razne vrste obrta i sl.).
- Promicati razvitak onih djelatnosti koje će koristiti, čuvati i unapređivati resurse otoka, koje su ekološki, ekonomski i društveno održive, koje nisu upućene na znatniju energetsku potrošnju te za koje ne treba osiguravati veće količine sirovina i repromaterijala.
- Poticati i privlačiti održivo-razvojne pothvate, tj. pothvate čiji će nositelji imati gospodarski interes za očuvanjem otoka i stoga se sami suprotstavljati svakoj njegovoj uporabi koja je nepotpuna ili ekološki neodrživa (ili umjetno održiva). Svaki program mora biti interesno utemeljena i uravnotežena gospodarsko-programska valorizacija cjelovitog otočnog resursa.

1.4. INSTITUCIJE RAZVOJNOG UPRAVLJANJA

Uvod

Na razvojno upravljanje, oblikovanje i provedbu javnih politike, formuliranje strategija, te njihovu implementaciju pored ostalih faktora (ekonomskih, prostornih, demografskih, sociooloških, političkih i dr.) veliki značaj imaju institucije⁴². Institucije u ovoj analizi uzimamo u užem smislu kao formalne javno-pravne strukture, odnosno organizacije koji određuju skupove normi i pravila ponašanja u javnoj sferu te obavljaju određene javne funkcije od značaja za zajednicu. Institucije koje ovdje analiziramo su institucije vlasti i uprave, ostale javne i privatne institucije sa javnim ovlastima.

Institucija vlasti i uprave:

1.) Državna razina:

- a) Zakonodavna vlast – predstavničko tijelo – Hrvatski Sabor,
- b) Izvršna vlast – Vlada RH,
- c) Sudbena vlast – Sudovi,
- d) Državna uprava.

2.) Područna (regionalne) - županijska razina:

- a) Predstavničko tijelo – Županijska skupština,
- b) Izvršno tijelo – Župan,
- c) Upravna tijela županije
 - upravni odjeli,
 - zavodi,

3.) Lokalna razine:

- a) Predstavničko tijelo – Općinsko vijeće
- b) Izvršno tijelo – Općinski načelnik,
- c) Jedinstveni upravni odjel,
- d) Lokalne ustanove, javna poduzeća i organizacije.

Ostali dio javnog sektora

Nalaze se brojne javne i privatnih institucija kao: javna poduzeća koja upravljaju s prometnim i infrastrukturnim sustavima, te institucije koje obavljaju komunalne djelatnosti i ustanove koje obavljaju djelatnosti u oblasti zdravstva, obrazovanja, socijalne skrbi, kulture i športa.

U pristupu analizi institucija razvojnog upravljanja potrebno je obuhvatiti elemente sustava državne uprave koji djeluju na područnoj (regionalnoj) lokalnoj razini, te područnu (regionalnu) samoupravom s težištem na jedinice lokalnog samouprave.

1.4.1 Institucije državne razine

Kod institucija državne razine razlikujemo institucije vlasti i ostale institucije iz širokog kruga javnog sektora koje imaju javne ovlasti i obavljaju javne polove.

⁴² Institucije su pravila ponašanja u određenom društvu, ili formalnije rečeno, ograničenja koja je čovjek iznašao kako bi oblikovalo ljudske interakcije. (North, 2003). Institucije su ustanove koje određuju političko ponašanje stvaranjem složene strukture norme koje služe da ograničavaju individualni izbor i akciju (Baker, 2011.).

Institucije vlasti obuhvaćaju politička i političko-izvršna tijela, te upravna tijela, i to:

- a) Predstavničko tijelo – Sabor RH, kao političko predstavničko tijelo
- b) Izvršno tijelo – Vlada RH, kao izvršno-političko tijelo
- c) Tijela državne uprave
 - ministarstva,
 - središnji uredi državne uprave
 - državne upravne organizacije (izvan ministarstva)
 - državne uprave,
 - državni zavodi i
 - državna ravnateljstva
 - nezavisne regulatorne agencije
 - uredi državne uprave u županijama

Upravni sustav na državnoj razni u okviru političkog sustava uređene je slijedećim propisima:

1. Ustav Republike Hrvatske («Narodne novine», br. 85/10)
2. Poslovnik Hrvatskog Sabora (»Narodne novine«, br. 81/2013.),
3. Zakon o Vladi (»Narodne novine«, br. 151/11),
4. Zakon sustavu državne uprave (»Narodne novine«, br. broj 150/11 i 12/13 - Odluka i Rješenje USRH)),
5. Zakon o ustrojstvu i djelokrugu ministarstva i drugih organa državne uprave (Urednički pročišćeni tekst, „Narodne novine“, broj 150/11, 22/12, 39/13, 125/13 i 148/13)

Na upravljanje razvojem otoka utječe cijelokupni politički i upravni sustav na državnoj razini i to prvenstveno kroz donošenje Zakona i podzakonskih akta, smjernica, programa, mjera od stane zakonodavne i izvršene vlasti i tijela središnje Državne uprave.

Institucionalnom analizom za potrebe ovog rada nije neophodno izvršiti analizu utjecaja svih tijela državne uprave, premda njihovi učinci kroz djelatnost regulacije i pružanja usluga utječu na razvoj otoka.

Općenito gledajući, utjecaj središnjih državnih institucija na otočni razvoj snažno se očituje kroz regulacijsku funkciju države i to u odnosu na financiranje razvoja, financiranja lokalne samouprave, regulaciju gospodarstva, poreznu politiku, subvencije i sl.. uvjeti za investiranje , cijenu rada i sl.

Za potrebe ove analize nećemo se zadržavati na političko - izvršnoj (Sabor i Vlada) i sudske komponenti vlasti, jer je to stvar političko konstitucionalne analize, već ćemo naglasak dati na upravni element političkog sustava.

Državna uprava

Državna uprava je posebna organizacijska sastavnica unutar sustava vlasti organizirana na središnjoj razini javnog upravljanja, kao organizacijska podstruktura. Državna uprava ustrojena je radi obavljanja poslova državne uprave, a to su neposredna provedba zakona, donošenje propisa za njihovu provedbu, obavljanje upravnog nadzora te drugi upravni i stručni poslovi. Pored ovog državna uprava prati stanje u okviru svog djelokruga prikupljanjem potrebnih podataka i obavijesti, izradom odgovarajućih stručnih podloga te poduzimanjem majra i radnji za koje su zakonom i drugim propisima ovlašteni. Nadalje pripremaju nacrte prijedloga propisa iz svog djelokruga, izrađuju stručne podloge za

rješavanje ili objašnjenje određenih pitanja.

Posebnim zakonom određeni poslovi državne uprave mogu se povjeriti tijelima jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili drugim pravnim osobama koje na temelju zakona imaju javne ovlasti (u dalnjem tekstu: pravne osobe koje imaju javne ovlasti).

Tijela državne uprave su ministarstva, državni uredi Vlade Republike, državne upravne organizacije i uredi državne uprave u županijama.

Ministarstva, državni uredi i državne upravne organizacije središnja su tijela državne uprave, a uredi državne uprave u županijama su prvostupanska tijela državne uprave.

Za obavljanje određenih poslova državne uprave iz nadležnosti središnjih tijela državne uprave mogu se u županiji, gradu i općini osnivati područne jedinice. Nadalje, za obavljanje određenih poslova državne uprave iz nadležnosti ureda državne uprave u jedinicama područne (regionalne) samouprave mogu se u gradu, odnosno općini osnivati uspostave.

Od tijela državne uprave potrebno je istaknuti samo ona tijela državne uprave koja su izravno vezana za problematiku otoka, te one organizacijske jedinice koje obavljaju poslove državne uprave na otoku.

Ministarstva

U suvremenoj državi, ministarstvo je osnovno i najvažnije tijelo državne uprave. Polazeći od organizacijskog i funkcionalnog aspekta, ono čini samu srž „upravne organizacije“ čiji je čelnik odnosno ministar član Vlade koja je nositelj izvršne vlasti i u praktično političkom smislu kontrolora parlamentarnu većinu koja donosi zakone koja Vlada predlaže.

Ministarstvo je nositelj izrade i pripreme nacrta prijedloga zakona i prijedloga drugih propisa u okviru resora ili upravnog područja, neposredno primjenjuje zakone i druge propise te osiguravaju provedbu zakona i drugih propisa.

Stoga ministarstva imaju ključnu ulogu i utjecaj na razvoj svakog, pa tako i otočnog područja.

Broj ministarstava i raspored resora definira se svakom novom Vladom.

Zakonom o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave danas je ustrojeno 20 ministarstava.

Od posebne važnosti za istaknuti je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije u čijem je nadležnosti briga o otočnom razvoju.

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na: planiranje i provođenje regionalne razvojne politike i uspostave cjelovitog sustava planiranja, programiranja, upravljanja i financiranja regionalnoga razvoja.

U okviru Ministarstva za obavljanje svojih poslova ustrojene su Uprava za strateško planiranje, Uprava za upravljanje operativnim i Uprava za regionalni razvoj.

Uprava za regionalni razvoj obavlja upravne i stručne poslove koji se odnose na predlaganje politike regionalnoga razvoja i uspostavu cjelovitog sustava planiranja, programiranja, upravljanja i financiranja regionalnoga razvoja. Uprava između ostalog predlaže politiku održivog razvoja Jadranskog mora, otoka i priobalja te uspostavu cjelovitog sustava planiranja, programiranja, upravljanja i financiranja održivog razvoja otoka i priobalja za sve upravne razine te planira izradu i

provedbu strateških dokumenata i projekata prometne, komunalne i društvene infrastrukture na Za obavljanje poslova iz nadležnosti Uprave za regionalni razvoj ustrojavaju se sljedeće ustrojstvene jedinice: Sektor za politiku regionalnoga razvoja, Sektor za otoke i Sektor za provedbu razvojnih programa.

Sektor za otoke obavlja upravne i stručne poslove koji se odnose na održivi razvoj Jadranskog mora, otoka i priobalja: oblikovanje i predlaganje razvojne politike održivog razvoja otoka i priobalja, te predlaganje i uspostavljanje cjelovitog sustava planiranja, programiranja, upravljanja i financiranja održivog razvoja otoka i priobalja. Za obavljanje poslova iz nadležnosti Sektora za otoke ustrojavaju se: Služba za politiku razvoja otoka i Služba za provedbu i praćenje otočnih razvojnih programa i projekata.

Ovdje valja naglasiti da je u odnosu na ranije razdoblje spuštena upravna razina sa Uprave za otoke na čijem se čelu nalazio Državni tajnik, na Sektor za otoke, što se može ocijeniti na smanjenu pozornost Vlada prema otocima.

Od izravnijeg značaja za razvojno upravljanje otokom Šolta nadležno je Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, koje u postupku izrade i donošenja Prostornog plana uređenja općine (strateškog dokumenta prostornog uređenja općine) te urbanističkih planova uređenja kao provedbeni prije njihova donošenja daje *prethodnu suglasnost*, čime u postupku ishodenja suglasnosti utječe na planska rješenja. *Može se kazati da se u tom postupku ponekad ne uvažava lokalna i otočna specifičnost veće se pristupa generalno birokratski, što ponekad može gušiti interesantne i razvojno potencijalne poduzetničke inicijative.*

Državni uredi

Državni uredi ustrojeni su za obavljanje poslova državne uprave u jednom ili više upravnih područja koja su od posebnog značaja za učinkovitiji rad Vlade. Državni uredi jesu: Državni ured za središnju javnu nabavu; Državni ured za upravljanje državnom imovinom; Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske; Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje.

Za razvojno upravljanje na u lokalnoj samoupravi od posebnog je značaja Državni ured za upravljanje državnom imovinom.

Ovo se ističe zbog još uvijek prisutnih dubioza u vlasništvu i nerazriješenih odnosa i pravu raspolažanja zemljištem koja je bila bivše društveno vlasništvo između općina/gradova sa jedne i Države (Hrvatske šume) s druge strane. Ovo posebno dolazi do izražaja u planiranju i privođenju namjena pojedinih površina koje se planiraju za gospodarske aktivnosti, a naročito kada se javlja privatni investitora. Problemi idu to te mjere da se ne gotovo zaustavljaju investicije i dovode u pitanju već započeta ulaganja.

Državne upravne organizacije

Državne upravne organizacije se ustrojene su za obavljanje poslova državne uprave u jednom ili više upravnih područja. Državne upravne organizacije osnivaju se u pravilu kao državne uprave, zavodi i ravnateljstva.

Državne upravne organizacije obavljaju upravne, stručne i druge poslove iz svog djelokruga, a osobito proučavaju i istražuju određena pitanja koja zahtijevaju primjenu posebnih načina rada, a koje je nužno obavljati u okviru državne uprave.

U odnosu na razvojno upravljanje možemo istaknuti: Državnu geodetsku upravu, Državni zavod za statistiku i Državna uprava za zaštitu i spašavanje.

Posebni je od značajna državna geodetska uprava koja vodi prostorne podatke, sa područnim jedinicama za katastar zemljišta. Ovo je naročito važno za poslove prostornog uređenja i gospodarenje prostorom u cjelini.

Nezavisne regulatorne agencije

Postupnom transformacijom poslova državne uprave sve su prisutnije **nezavisne regulatorne agencije** kao nezavisna regulatorna tijela utemeljena na zakonima i formalno izdvojena iz sustava državne uprave, i odgovorna su izravno parlamentu. Moglo bi se reći da se radi horizontalnoj decentralizaciji, s prijenosom funkcija na tijela izdvojena iz središnje uprave i pod njezinim slabijim utjecajem. Zakonodavstvom je uspostavljeno oko 50 neovisnih agencija, od kojih je određeni broj definiran kao „nezavisni regulatori“. Agencije su uvedene prema preporukama savjetnika i pregovarača bez dovoljnog vođenja o računa njihovom položaju u hrvatskoj političkoj i upravnoj strukturi. U njima su objedinjene regulatorne, egzekutivne i upravne funkcije što na određeni način redefinira načela diobe vlasti.

Agencijama upravljanju ravnatelji i upravna vijeća koje najčešće imenuje izravno Vlada i koja tim putem ima najznačajniji utjecaj na rad agencija.

Sve prisutnija agencifikacija javnih poslova sužava prostor prijenosa ovlasti na lokalnu samoupravu sukladno načelima političke decentralizacije i umanjuje značaj lokalnih jedinica.

Nejasni odnosi i komunikacijski kanali, nedefiniran nadzor, politička kontrola i autonomija agencija ne pruža mogućnost gotovo nikakvog utjecaja jedinica lokalne samouprave na rad agencija premda se može raditi o veoma važnim aktivnostima za jedinicu lokalne samouprave.

Prema ocjeni stručnjaka status agencija u sustavu državnih finansija nije jasan, a često su nepoznati kriteriji za osnivanje kao i rezultati njihova poslovanja, isto tako uz napomenu da transparentnost poslovanja nije zadovoljavajuća.

Pored mnoštva agencija, zbog značaja pojedinih javnih poslova za otočne jedinice lokalne samouprave za potrebe ove analize mogu naznačiti pojedine agencije.

Agencija za obalni linijski pomorski promet je samostalna pravna osoba, osnovana 1. listopada 2006. godine temeljem Zakona o prijevozu u linijskom i povremenom obalnom pomorskom prometu. Najznačajniji posao Agencije je raspisivanje javnih natječaja za dodjelu koncesija i sklapanje ugovora o prijevozu na svim državnim linijama u javnom obalnom pomorskom prometu, te nadzor nad kvalitetnim korištenjem sredstava koji se iz proračuna RH izdvajaju za održavanje pomorskih veza s otocima.

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju je javna ustanova osnovana radi operativne provedbe mjera tržišne i strukturne potpore u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Agencija kroz jasne radne procedure korisnicima nastoji omogućiti ostvarivanje prava na potporu iz djelokruga poljoprivrede i ruralnog razvoja. Agencija posluje u ozračju podrške održivom razvoju hrvatskog ruralnog prostora i jačanja tržišta poljoprivrednih proizvoda.

Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske osnovana je Uredbom o osnivanju Agencije za regionalni razvoj Republike Hrvatske (NN 155/08), 24. prosinca 2008. godine, kao bitni čimbenik provedbe dijela regionalne razvojne politike Republike Hrvatske iz nadležnosti Ministarstva

regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.

Hrvatsku agenciju za malo gospodarstvo i investicije (HAMAG INVEST) osnovala je Republika Hrvatska Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva (NN 29/02, 63/07, 53/12). Djelatnosti HAMAG INVEST-a u nadležnosti su Ministarstva poduzetništva i obrta. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo i investicije osnovana je s ciljem pružanja kvalitetne potpore u poslovanju subjekata malog i srednjeg gospodarstva, što omogućava lakši i brži ekonomski razvoj na nacionalnoj razini.

Tijela državne uprave u Županijama

Poslovi državne uprave na teritorijalnoj razini obavljaju se kroz tri osnovna oblika institucionalna oblika:

- a) putem mreže državnih ureda u županijama
- b) putem izdvojenih organizacijskih jedinica – ispostava središnjih državnih tijela
- c) prenošenjem poslova državne uprave na jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave

Državni uredi u županijama

Za obavljanje upravnih poslova u prvom stupnju ustrojava se mreža državnih ureda. Člankom 53. Zakona o sustavu državne uprave („Narodne novine“, broj 150/11 i 12/13) određeno je, sljedeće: „Za obavljanje poslova državne uprave u više upravnih područja na području jedinice područne (regionalne) samouprave ustrojava se ured državne uprave. „,

Na području Splitsko dalmatinske županije Uredbom o unutarnjem ustrojstvu ureda državne uprave u županijama osniva se Ured državne uprave sa sjedištem u Splitu.

Ured državne uprave obavlja upravne i druge stručne poslove u upravnim područjima gospodarstva, društvenih djelatnosti, opće uprave i imovinsko-pravnih poslova.

Za obavljanje poslova iz djelokruga Ureda državne uprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji ustrojavaju se sljedeće unutarnje ustrojstvene jedinice:

1. Služba za zajedničke poslove,
2. Služba za gospodarstvo,
3. Služba za imovinsko-pravne poslove,
4. Služba za društvene djelatnosti,
5. Služba za opću upravu.

Za obavljanje određenih poslova državne uprave iz nadležnosti ureda državne uprave u jedinici područne (regionalne) samouprave mogu se osnovati ispostave u gradovima i općinama koje odredi Vlada na prijedlog predstojnika ureda državne uprave.

Na području otoka Šolte nisu ustrojene ispostave Ureda državne uprave.

Poevi državne uprave u jedinicama lokalne samouprave

Izvan samoupravnog djelokruga, zakonom se pojedini poslovi državne uprave prenose na jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave.

Članak 116. Ustava određuje da određeni poslovi državne uprave mogu se zakonom povjeriti tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti.

Zakon o sustavu državne uprave određuje da tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe koje imaju javne ovlasti, u povjerenim im poslovima državne uprave:

1. rješavaju u upravnim stvarima u prvom i drugom stupnju kad su im ti poslovi zakonom izrijekom stavljeni u nadležnost,
2. vode očeviđnike određene zakonom i drugim propisima i izdaju propisana uvjerenja i druge potvrde,
3. obavljaju i druge poslove državne uprave koji su im zakonom izrijekom stavljeni u nadležnost.

Što se tiče ulogu državnih institucija u dosadašnjem razvitu otoka, misleći posebno na uredske pojedine ministarstava i Ured državne uprave, koji su izravno pod kontrolom središnje države, može se zaključiti da njihova uloga u razvitu otoka bila prvenstveno pasivna, a pristup birokratki.

1.4.2. Institucije područne (regionalne) - županijske razine

Prema odredbama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (pročišćeni tekst) („Narodne novine“, broj 19/13) županija je jedinica područne (regionalne) samouprave čije područje predstavlja prirodnu, povjesnu, prometnu, gospodarsku, društvenu i samoupravnu cjelinu, a ustrojava se radi obavljanja poslova od područnoga (regionalnog) interesa.

Županija u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove od područnoga (regionalnog) značaja, a osobito poslove koji se odnose na:

- obrazovanje,
- zdravstvo,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- gospodarski razvoj,
- promet i prometnu infrastrukturu,
- održavanje javnih cesta,
- planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova,
- izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata vezanih uz gradnju te provedbu dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada,
- te ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Posebnim zakonima kojima se uređuju pojedine djelatnosti odredit će se poslovi čije je obavljanje županija dužna organizirati te poslovi koje županija može obavljati.

Ustroj županije

Zakonom i Statutom Županije utvrđena je organizacijska struktura županijskih tijela kako političko izvršne komponente, tako i upravne komponente, i to:

- a) Predstavničko tijelo – Županijska skupština,
- b) Izvršno tijelo – Župan,
- c) Upravna tijela županije

- upravni odjeli,
- zavodi,

Na razni županije pobliže ćemo razmotriti upravnu komponentu županijske strukture.

Temeljem Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Splitsko-dalmatinske županije, kao i poslova državne uprave prenijetih na Županiju ustrojavaju se upravni odjeli i službe (upravna tijela).

Upravnim tijelima upravljaju pročelnici koje na temelju javnog natječaja imenuje Županijsko poglavarstvo.

U Splitsko-dalmatinskoj županiji ustrojeno je sedam upravnih odjela i to:

- Upravni odjel za gospodarstvo, razvitak i europske integracije,
- Upravni odjel za pomorstvo i turizam,
- Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb,
- Upravni odjel za prosvjetu, kulturu i šport,
- Upravni odjel za proračun i financije,
- Upravni odjel za graditeljstvo, komunalne poslove, infrastrukturu i zaštitu okoliša,
- Upravni odjel za prostorno uređenje,

Upravni odjeli prate stanje u svom području, izrađuje izvješća, stručne podloge, prijedloge i nacrte akata iz djelokruga upravnog tijela.

Upravni odjel za gospodarstvo, razvitak i europske integracije obavlja upravne i druge stručne poslove iz područja gospodarstva, razvijanja, europskih integracija i predpristupnih programa EU, a u cilju boljeg i ravnomjernijeg gospodarskog razvoja Županije.

Upravni odjel za pomorstvo i turizam obavlja upravne i stručne poslove iz područja pomorstva i turizma, a u cilju boljeg i ravnomjernijeg pomorskog i turističkog razvoja Županije.

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb obavlja upravne i stručne poslove iz područja zdravstva i socijalne skrbi, a u cilju razvijanja tih djelatnosti na području Županije.

Upravni odjel za prosvjetu, kulturu i šport obavlja upravne i stručne poslove iz područja prosvjete, kulture, športa, informiranja, tehničke kulture, vjerskih zajednica i udruga građana, a cilju razvijanja tih djelatnosti na području Županije. Rješava po žalbama na rješenja jedinice lokalne samouprave iz područja spomeničke rente.

Upravni odjel za proračun i financije obavlja upravne, stručne i analitičke poslove vezane za izradu, praćenje i izvršenje Proračuna, prati ostvarenje proračunskih prihoda, te obavlja poslove kontrole korištenja proračunskih sredstava.

Upravni odjel za graditeljstvo, komunalne poslove, infrastrukturu i zaštitu okoliša obavlja upravne i druge stručne poslove iz područja graditeljstva, komunalnih poslova, infrastrukture i zaštite. Rješava po žalbama na rješenja jedinica lokalne samouprave iz područja komunalnog gospodarstva i vodne naknade.

Upravni odjel za prostorno uređenje obavlja upravne i druge stručne poslove iz područja prostornog uređenja. Ovaj upravni odjel izdaju lokacijske i građevne dozvole, rješenja o izvedenom stanju,

uporabne dozvole, dozvole za uklanjanje, rješenja o građenju, te izdavanje ostalih potvrda za koje se vodi službena evidencija. Također, izdaje suglasnosti na dokumente prostornog uređenja jedinica lokalne samouprave po ovlaštenju župana, kada je to predviđeno zakonom.

Temeljem posebnih propisa ustrojeni su:

- Javna ustanova Županijski zavod za prostorno uređenje,
- Županijska lučka uprava,
- Javna ustanova ReRa
- Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode,
- Županijska uprava za ceste,
- Zavod za bolesti ovisnosti.

Osvrnuti ćemo se na one javne ustanove koje imaju neposredniji značaj za razvojno upravljanje na otoku.

Javna ustanova Županijski zavod za prostorno uređenje,

Stručne poslove prostornog uređenja za županiju obavlja zavod za prostorno uređenje županije, i to izradu, odnosno koordinaciju izrade i praćenje provedbe prostornih planova područne (regionalne) razine, pripremu polazišta za izradu prostornih planova užih područja, te pružanje stručne savjetodavne pomoći u izradi prostornih planova lokalne razine.

Posebna ovlast je davanje mišljenja na PPUO o usklađenosti s PPŽ u postupku ishodenja suglasnosti ministarstva.

U davanju mišljenja ova ustanova često pitanja prostornog uređenja i prava lokalne samouprave u toj oblasti shvaća na svoj načina, koji u praksi sužava prava lokalne samouprave na uređenja vlastitog prostora, čime dodatno komplikira i otežava već ionako složen proces donošenja dokumenta prostornog uređenja.

Županijska lučka uprava

Radi upravljanja, gradnje i korištenja luka otvorenih za javni promet koje su od županijskog i lokalnog značaja za područje Splitsko dalmatinske županije 1999.g.osnovana je županijska lučka uprava, sa osnovnom svrhom brige o gradnji, održavanju, upravljanju, zaštiti i unapređenju pomorskog dobra koje predstavlja lučko područje, te gradnje i održavanja lučke podgradnje, osiguravanja trajnog i nesmetanog obavljanja lučkog prometa, tehničko – tehnološkog jedinstva i sigurnosti plovidbe, osiguravanja pružanja usluga od općeg interesa ili za koje ne postoji gospodarski interes drugih gospodarskih subjekata.

Županijska lučka uprava na otoku Šoltu upravlja djelovnima luka otvorenih za javni promet, i to: glavnom otočnom lukom Rogač, te dijelovima luka otvorenih za javni promet u Stomorskoj, Maslinici i Nečujmu.

Županijska lučka uprava na otoku ima zaposlenog djelatnika u svojstvu svojevrsnog koordinatora između loklane uprave i lučke uprave što se može ocijeniti ako dobar korak u pravcu kvalitetnijeg obavljanja djelatnosti lučke uprave.

Javna ustanova ReRaSD (regionalna razvojna agencija), za koordinaciju i razvoj SDŽ multidisciplinarna je operativna institucija koju, radi učinkovitog koordiniranja i provedbe programa i projekata iz područja regionalnog razvoja za jedinicu područne (regionalne) samouprave, osniva županija. Ona je neprofitna ili neprofitno orijentirana pravna osoba zadužena za: koordinaciju izrade županijske razvojne strategije i akcijskog plana za provedbu ReraSD-a, te koordinaciju svih aktivnosti vezanih za regionalni razvoj između jedinica lokalne samouprave u županiji.

Suradnja agencije sa općinom ogleda se slanju informacija vezanih za natječaje, seminare i radionice na koje se može prijaviti.

Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Splitsko-dalmatinske županije utemeljena je 1996. godine prema odredbama Zakona o zaštiti prirode , članka 54 Zakona o ustanovama (NN 75/93).

Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području županije osnovana je za upravljanje zaštićenim područjem od lokalnog značenja, a to su: regionalni park, spomenik prirode, značajni krajobraz, park-šuma i spomenik parkovne arhitekture.

Na prostoru otoka Šolte nema zaštićenih područja prirode kojim upravlja javna ustanova.

Temeljem Zakona o otocima (“Narodne novine” 34/99, 32/02), te temeljem Pravilnika o sastavu i zadaćama povjerenstva za otoke (“Narodne novine” 48/03) Splitsko-dalmatinska županija je osnovala Povjerenstvo za otoke.

Povjerenstvo čine:

- župan obalno-otočne županije, predsjednik Povjerenstva;
- predstavnik Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstva – Uprava za otočni i područni razvoj, član
- predstojnik ureda državne uprave, član
- gradonačelnici otočnih gradova, članovi
- načelnici otočnih općina, članovi
- pomoćnik predstojnika ureda državne uprave nadležan za poslove gospodarstva, član.

Povjerenstvo sudjeluje u izradi i provedbi Državnih programa razvijanja otoka, te prati provedbu Programa održivog razvijanja otoka. Povjerenstvo daje mišljenje o kreditnim zahtjevima otočnih ulagača uz povlaštene uvjete podnesenih Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak.

Povjerenstvo u Splitsko dalmatinskoj županiji je osnovano a sastaje se rijetko. Iz ovog se da zaključiti da nije pokazan potreban interes za problematiku otoka.

Županija je pokrenula određene aktivnosti prema otocima, te je donijela Strategiju razvoja u kojoj su sagledani i otočni razvojni problemi. Županija je pokretač više razvojnih projekata na otocima.

1.4.3 Institucije lokalne razine

Ustavom RH građanima se jamči pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu. Pravo na samoupravu ostvaruje se preko lokalnih, odnosno područnih (regionalnih) predstavničkih tijela koja su sastavljena od članova izabralih na slobodnim i tajnim izborima na temelju neposrednog, jednakog i općega biračkog prava. Građani mogu neposredno sudjelovati u upravljanju lokalnim poslovima, putem zborova, referendumu i drugih oblika neposrednog odlučivanja u skladu sa zakonom i statutom.

Otok Šolta je do 1992. bio sastavu velike Općine Split. Zakonom o područjima županija, gradova i općina otok je dobio status općine, za čija tijela su provedeni izbori početkom 1993.g. nakon čega su konstituirani općinsko vijeće i poglavarstvo kao izvršno tijelo.

Djelokrug poslova

Osnovni poslovi samoupravnog djelokruga kojeg trebaju obavljati jedinice lokalne samouprave navedeni su člankom 134. Ustava RH i to kao poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a osobito poslove koji se odnose na uređenje naselja i stanovanja, prostorno i urbanističko planiranje, komunalne djelatnosti, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu.

Nadalje poslovi samoupravnog djelokruga utvrđeni su u temeljnog zakonu o lokalnoj samoupravi, Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi i to na način sličan kako to navodi Ustav.

Člankom zakona 19. navedeno je da jedinice lokalne samouprave u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima i to osobito poslove koji se odnose na:

1. uređenje naselja i stanovanje,
2. prostorno i urbanističko planiranje,
3. komunalne djelatnosti,
4. brigu o djeci,
5. socijalnu skrb,
6. primarnu zdravstvenu zaštitu,
7. odgoj i osnovno obrazovanje,
8. kulturu, tjelesnu kulturu i šport,
9. zaštitu potrošača,
10. zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša,
11. protupožarnu i civilnu zaštitu.

Također je navedeno da će se posebnim zakonima kojima se uređuju pojedine djelatnosti iz gore navedenih područja, odrediti poslovi koje je jedinica lokalne samouprave dužna organizirati te poslovi koje jedinica lokalne samouprave može obavljati, ako je osigurala uvjete za njihovo obavljanje.

Zakon o lokalnoj samoupravi nije išao mnogo dalje u razradi poslova u odnosu na Ustav, s tim što je implicite iznjedrio princip »opće klauzule».

Pored poslova iz samoupravnog djelokruga, jedinice lokalne samouprave dužne su obavljati i poslove koje tijela državne uprave prenose na jedinice lokalne samouprave, a koji spadaju u preneseni djelokrug poslova. Analizom zakona, kojim se na jedinice lokalne samouprave prenose pojedini

poslovi vidljivo je da se u samo manjem broju slučajeva radi o pravu jedinica lokalne samouprave da uređuju i upravljaju bitnim dijelom javnih poslova i da su im nadležnosti potpune i cjelovite. Znatnije nadležnosti su iz područja komunalnog gospodarstva, prostornog uređenja i društvenih djelatnosti, dok se ostali poslovi pojavljuju sporadično i nemaju osobito značenje za zadovoljavanje lokalnih potreba građana.

Izmjenama nekoliko Zakona proširuje se djelokrug jedinica lokalne samouprave i to:

Zakonom o pomorskom dobru i morskim lukama – proširuje se nadležnost gradova na izdavanju koncesijskih odobrenja i pruža se mogućnost osnivanja vlastite lučke uprave;

Zakonom o zaštiti prirode pruža se mogućnost gradova da kroz dokumente prostornog uređenja preventivno zaštiti pojedina dobra prirodne baštine;

Izmjenama Zakona o financiranju jedinica lokalne samouprave proširuju se mogućnost financiranja lokalne samouprave i instrumenti prisilne naplate.

Posebno je značajno za upravljanje u lokalnoj zajednici uvođenje načela supsidijarnosti, kao temeljnog načela za određivanje djelokruga jedinica lokalne samouprave. Ovo načelo ide za tim da se javne poslove obavljaju one institucije koje su najbliže građanima. Sadašnje rješenje koje je uvedeno Ustavom RH promijenilo je prijašnje stanje. Uveden je princip opće klauzula prema kojoj je presumpcija u korist jedinica lokalne samouprave, koje obavljaju sve poslove iz lokalnog djelokruga kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana na način da se poslovi dodjeljuju onim tijelima koja su najbliža građanima, odnosno da obavljaju sve one poslove koje nisu date u nadležnost drugima.

Međutim, analizirajući stavak 2. Članka 19. Zakona o područnoj (regionalnoj) i lokalnoj samoupravi (NN 33/01) u kojem se ističe („Posebnim zakonima kojima se uređuju pojedine djelatnosti iz stavka 1. ovoga članka odredit će se poslovi obavljanje kojih je jedinica lokalne samouprave dužna organizirati te poslovi koje jedinica lokalne samouprave može obavljati, ako je osigurala uvjete za njihovo obavljanje.“) na svojevrstan način aktualizira se načelo enumeracije. Nadalje, zbog neusklađenosti i nedorečenosti pojedinih propisa i njihove nedorečenosti, donošenje mnogih podzakonskih akata pridržava se nadležnom ministru. Time se u većini slučajeva sužavaju dodatno pravo lokalne zajednice. Novim zakonskim rješenjima o prostornom uređenju, strateškim projektima, pomorskom dobru i morskim lukama, poljoprivrednom zemljištu sužava se autonomija lokalne samouprave. Sve prisutna agencifikacija regulacije pojedinih područja i obavljanja javnih poslova dodatno ograničava prava lokalnih jedinica i bez obzira na deklarirana stajališta u praksi je prisutan proces recentralizacije. Još veći problem je da se jedinicama lokalne samouprave nameću određene obveze bez fiskalne decentralizacije.

Potrebno je naznačiti pitanje nadzora središnje državne vlasti nad lokalnom samoupravom. Ustav RH u svom članku 136. određuje da su u obavljanju poslova iz svojeg djelokruga tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave samostalne i podliježu samo nadzoru ustavnosti i zakonitosti ovlaštenih državnih tijela.

U razradi ovog ustavnog članka Zakon o područnoj (regionalnoj) i lokalnoj samoupravi navodi da država radi zaštite ustavnosti i zakonitosti kao i zaštite prava građana obavlja nadzor nad zakonitošću rada i akata tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

U provedbi se događa da se kod kontrole ustavnosti i zakonitosti od strane državne uprave zalazi u sama sadržaj političkog odlučivanja (primjer u oblasti prostornog uređenja kod izdavanja suglasnosti na dokumente prostornog uređenja).

Struktura lokalne samouprave

Na otoku Šolti temeljem Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj iz 1992. ustrojena je općina Šolta kao jedna jedinica lokalne samouprave za čitav otok, što se može ocijeniti kao veoma povoljno sa aspekta upravljanja.

U Općina Šolta formirana su sljedeća naselja: Malinica, Donje Selo, Srednje Selo, Grohote, Rogač, Nečujam, Gornje Selo. Naknadno su odlukom općinskog vijeća izdvojena iz postojećih naselja i formirana nova naselja Donje Krušica, Gornja Krušica i Podkamenica. Međutim ta naselja nisu još obuhvaćena Zakona o područjima županija, gradova i općina.

Upravljačku strukturu u lokalnoj zajednici razmatramo kroz tri komponente, i to:

- a). Političko-izvršnu komponentu,
- b). Upravnu komponentu i
- c). Mjesnu samoupravu.

Političko-izvršna komponenta

Političko izvršna komponenta proizlazi iz stranačkog sustava i odnosa koja se izbornim procesom transformira u predstavnički sustav čime se obrazuje predstavničko tijelo.

Političko-izvršnu komponentu čine:

- a). Općinsko vijeće općine Šolta koje broji 11 članova,
- b). Općinski načelnik sa zamjenikom.

Predstavničko tijelo se konstituiraju nakon provedenih izbora u kojem se nadmeću stranačke liste i liste nezavisnih kandidata po proporcionalnom sustavu sa jednom izbornom jedinicom. Nakon konstituiranja formira je jasna pozicija i opozicija u predstavničkom tijelu

Iskustvo na Šolti u posljednjih nekoliko mandatnih razdoblja pokazuje da svijest o potrebi zajedništva i rješavanja ključnih otočnih problema nadilaze stranačke i druge ideološke i sl. podjele. Ovo je izuzetno povoljna činjenica.

Međutim, izborni sustav ne osigurava predstavljenost svakog naselja u općinskom vijeću što je veoma važno za otočnu zajednicu. Ova činjenica uzima se kao nepovoljna.

Predstavničko tijelo, sukladno zakonu i statutu odlučuje o svim važnim pitanjima iz samoupravnog djelokruga jedinice lokalne samouprave, i to donoseći proračun općine sa smjernicama za naredne tri godine, donosi strateške razvojne dokumente, te sve dokumente prostornog uređenja, odluke iz oblasti komunalnog gospodarstva te ostale odluke predviđene zakonom. Također, odlučuje od svim važnim pitanjima za općinu, odnosno nadležno je za donošenje svih općih akata kojim se ostvaruje regulacijska i distribucijska funkcija. Ostvaruje vezu i surađuje sa mjesnom samoupravom i regionalnom samoupravom.

Izvršnu funkciju u općini obavlja načelnik općine kao nositelj izvršne vlasti, koji ima zamjenika. Načelnik općine sa zamjenikom bira se na neposrednim izborima, čime je uveden lokalni prezidencijalni sustav.

Općinski načelnik zastupa općinu. Općinski načelnik odgovoran je središnjim tijelima državne uprave za obavljanje poslova državne uprave prenijetih u djelokrug tijela općine. Općinski načelnik obavlja poslove utvrđene statutom općine u skladu sa zakonom. Općinski načelnik ima pravo obustaviti od

primjene opći akt predstavničkog tijela.

Općinski načelnik, obavlja sljedeće poslove i zadatke i ima sljedeće nadležnosti: 1. priprema prijedloge općih akata; 2. izvršava ili osigurava izvršavanje općih akata predstavničkog tijela; 3. usmjerava djelovanje upravnih tijela jedinice lokalne samouprave u obavljanju poslova iz njihovoga samoupravnog djelokruga te nadzire njihov rad; 4. upravlja nekretninama i pokretninama u vlasništvu jedinice lokalne samouprave kao i njezinim prihodima i rashodima, u skladu sa zakonom i statutom; 5. odlučuje o stjecanju i otuđivanju nekretnina i pokretnina jedinice lokalne samouprave i raspolaganju ostalom imovinom u skladu s ovim Zakonom, statutom jedinice i posebnim propisima; 6. imenuje i razrješuje predstavnike jedinice lokalne samouprave u tijelima javnih ustanova, trgovačkih društava i drugih pravnih osoba; 7. obavlja i druge poslove utvrđene zakonom i statutom.

Općinski načelnik sukladno novim zakonskim rješenjima ima znatne ovlasti i odgovornosti u obavljanju poslova lokalne samouprave, posebno u pogledu upravljanja općinskom imovinom i upravljanju poduzećima u vlasništvu jedinice lokalne samouprave.

Upravna komponenta

Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kao i poslova državne uprave prenijetih na te jedinice ustrojavaju se upravni odjeli i službe (upravna tijela).

Sukladno Zakonu u općinama i gradovima na području do 3. 000 stanovnika, ustrojava se jedinstveni upravni odjel za obavljanje svih poslova iz samoupravnog djelokruga. Ustrojstvo upravnog tijela članka uređuje se općim aktom jedinice lokalne samouprave u skladu sa statutom i zakonom.

Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada Jedinstvenog upravnog odjela Općine Šolta utvrđen je unutarnji ustroj i način rada Jedinstvenog upravnog odjela općine Šolta, poslovi koji se obavljaju u Jedinstvenom upravnom odjelu, način rada u Jedinstvenom upravnom odjelu te sistematizacija radnih mesta (prikaz u donjoj tablici).

Pozicija	Uvjeti	Izvršitelj	Popunjeno
1. Pročelnik JUO	VSS - pravni ili ekonomski fakultet	1	1
2. Viši finansijski stručni suradnik	VSS - ekonomski fakultet	1	1
3. Viši pravni stručni suradnik	VSS - pravni fakultet	1	
4. Stručni suradnik – porezna potraživanja	VSS- ekonomskog usmjerenja	1	1
5. Referent-komunalna naknada	SSS- upravnog usmjerenja	1	1
6. Referent- finansijski	SSS - ekonomskog usmjerenja	1	1
7. Administrativni tajnik	SSS - društvenog smjera	1	1
8. SSS - društvenog smjera	SSS - društvenog smjera	1	1

Jedinstveni upravni odjel nije popunjen u potpunosti. Ključna mjesta pročelnika i voditelja financija popunjana su odgovarajućom stručnom spremom, međutim u JUO nije popunjeno mjesto višeg

stručnog suradnika za pravna pitanja.

Jedinstveni upravni odjel u najvećoj mjeri obavlja tekuće poslove i provodi upravne postupke iz nadležnosti jedinice lokalne samouprave te stručno i tehnički servisira općinsko vijeće i načelnika.

U općini nema posebnog tijela koje se bavi analizom javnopolitičkih problema iz samoupravnog djelokruga, analizom problema i pokretanjem rješenja.

Općinski načelnik je osnovao stručno savjetodavno tijelo sastavljeno od Šoltana sa akademskim zvanjima, međutim to se tijelo sustavno se ne koristi.

Uprava ne pokazuje veliku inventivnost u pogledu predlaganja rješenja političkim tijelima, što znači da je njena uloga kao inicijatora političkog procesa mala.

Uprava je slaba po pitanju inicijative, predlaganja alternativnih rješenja kao i u implementacijskoj fazi.

U području kulturnih djelatnosti o kojima skrbi općina Šolta ustanovljena je zasebna ustanova Kulturno-informativni centar otoka Šolte, koja prema sistematizaciji uz ravnatelja ima tri službenika.

Način donošenja odluka

Pitanje načina donošenja odluka ulazi u analizu procesa političkog odlučivanja, transmisijskog lanca i instancijskog puta.

Osnovna i pojednostavljena formula odlučivanja je da uprava predlaže i nakon odlučivanja izvršava. Proces političkog odlučivanja čini:

- a) inicijativa za odlučivanje o nečemu,
- b) analize i vrednovanja pojedinih alternativnih rješenja,
- c) odlučivanje,
- d) implementacija,
- e) evaluacija posljedica odlučivanja.

Da li odluke što ih donose predstavničko tijela prolaze taj proces u potpunosti ? Odgovor je ne u potpunosti. Nakon inicijative koja dolazi najčešće od samog općinskog načelnika, stranačkih vodstava, vijećničkih grupa, rjeđe uprave i interesnih skupina ne prolazi fazu stručne analize i vrjednovanja pojedinih alternativnih rješenja. Nakon odlučivanja u implementacijskoj fazi često nedostaju odgovarajuće organizacije i pravilna interpretacija od strane donositelja odluka. Politička podrška donesenim odlukama kao važno sredstvo implementacije nije uvijek prisutna (uprava se prepusta da se sama bori sa poteškoćama prilikom implementacijskog postupka). A kako smo ranije naglasili ni sama uprava nije dovoljno osposobljena za implementacijski postupak.

Jedan od većih problema da javnopolitička rešenja, tj. Odluke koje se donose često nisu utemeljene na stručnim podlogama („politika nije zasnovana na dokazima“), čime se uvijek mogu otvarati pitanja legitimite javnopolitičkog izbora.

Evaluacija najčešće nedostaje, tako da se rijetko vraćamo razmatranju što činiti sa donesenim odlukama koje ne daju željene rezultate.

Kod donošenja političkih odluka koje su od strateškog značenja postiže se konsenzus.

U općini Šolta nitko se sustavno ne bavi razvojnim planiranjem, odnosno ne postoji odgovarajuće tijelo za strateško planiranje na razini otoka. Također, nitko ne prati tijek i razvoj javnih problema i s time u vezi nema analize javnih politika usmjerene na traženje odgovarajućih rješenja. Ovi problemi se naročito očituju prilikom izrade dokumenta prostornog uređenja gdje se osjeća nedostatak kapaciteta lokalne uprave.

Ni političko-izvršna komponenta, a niti upravna komponenta ne pokazuje interesa za uključivanje zainteresiranih aktera i građana u raspravu o rješavanju lokalnih problema, čime izostaje legitimitet donesenih odluka, tako da se ne ostvaruje koncept dobrog upravljanja.

Mjesna samouprava

Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi uređeno je da se u osnivaju mjesni odbori kao oblik neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanja o lokalnim poslovima od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život i rad građana. Statutima općina/gradova uređuju se pitanja ustrojstva i djelokruga mjesnih odbora.

Izbor članova vijeća mjesnih odbora vrši se prema Zakonu o izboru članova predstavničkih tijela, odnosno po proporcionalnom sustavu sa jednom listom.

Ovaj način izbora nepotrebno potiče „stranačka svrstavanja“ u tako maloj zajednici koja bi trebala biti homogena, što se i održava na zajednički pristup mjesnim problemima.

Rad mjesnih odbora se svodi uglavnom na „moljakanja“ sredstva od strane općinskog načelnika za mjesne programe. Potrebno je napomenuti da ljudi nisu zainteresirani. Na prošlim izborima za MO čak dva mjesta nisu imala kandidate, a neka su imala samo po jednu listu.

Javna poduzeća i ustanove

Za obavljanje komunalnih i drugih poslova općina Šolta osniva trgovačka društva i ustanove. Javna poduzeća i ustanove koje osniva njihov je vlasnik, vrši nad njima nadzor. Ustanove financira jedinica lokalne samouprave a javna poduzeća financiraju se obavljanjem djelatnosti.

Na Šolti su osnovani:

- Komunalno poduzeće „Basilija“.
- Kulturno-informativni centar Općine Šolta.

Komunalno poduzeće „Basilija“

Komunalno poduzeće „Basilija“ obavlja slijedeće djelatnosti:

1. Groblja – održavanje sedam mjesnih groblja, pružanje grobljanskih usluga, održavanje mrtvačnice
2. Javna rasvjeta – održavanje javne rasvjete na području Općine Šolta na približno 850 rasvjetnih mjesta
3. Nerazvrstane ceste – održavanje nerazvrstanih cesta na području Općine Šolta
4. Javne površine i zelene površine – održavanje javnih i zelenih površina na području Općine Šolta
5. Opskrba pitkom vodom – opskrba pitkom vodom putem hidranta i cisterne
6. Čistoća - zbrinjavanje komunalnog otpada iz kućanstava i gospodarskih subjekata na čitavom području otoka Šolte, organizirano prikupljanje glomaznog otpada, održavanje deponija „Borovik“, održavanje deponija građevinskog materijala.
7. Crpljenje, odvoz i zbrinjavanje fekalija
8. Ostale djelatnosti
 - Parking – upravljanje parkingom u luci Rogač
 - Ugovor s lučkom upravom Splitsko-dalmatinske županije – koncesija za obavljanje priveza i odveza te održavanje reda u luci Rogač i koncesija na operativnu obalu u dijelu luka Maslinica i Nečujam
 - Kulturno ljeto – postavljanje i uklanjanje bina, stolova i stolica te priprema i čišćenje prije i poslije događanja

- Socijalna skrb – potpora u aktivnostima socijalne skrbi.

Komunalno poduzeće zapošljava dvadesetak zaposlenih, te ima potreban vozni park za obavljanje djelatnosti.

Kulturno-informativni centar Općine Šolta

Kulturno-informativni centar Općine Šolta je samostalna kulturna, znanstvena, prosvjetna, umjetnička i informativna javna ustanova, koja revitalizira, osniva, objedinjuje i koordinira rad svih kulturnih ustanova i udruženja te kulturnih destinacija, manifestacija i kulturnih programa na području Općine Šolta, kao što su: 1. Bratska kuća „Grohote“ sa muzejskim prostorom, 2. Eko-etno selo „Ruića dvori“, 3. Manifestacije „Dani Vesne Parun“ i Likovna kolonija „Eugen Buktenica-Đenko“, 4. Općinska knjižnica i čitaonica, 5. Šoltanski glazbeni zbor „Olinta“, Kulturno-umjetničko društvo „Šolta“, Amatersko kazalište „Sulet“, 6. Uredenje spomen kuće Marka Marulića u Nečujmu, 7. Uređenje Dikolecijanovog ribnjaka u Nečujmu, 8. Projekt uređenja benediktinskog samostana na otočiću Stipanska kod Maslinice, 9. Program NATURA 2000 –zaštita podmorja i prirode otoka Šolte.

Kulturno informativnim centrom upravlja ravnatelj kojega imenuje općinsko vijeće, u kojem radi tri službenika.

Turistička zajednica

Na Šolti, prema odredbama posebnog propisa, Zakona o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma osnovana je i djeluje Turistička zajednica općine Šolta kao samostalna pravna osoba, čije su članice pravne i fizičke osobe u djelatnostima ugostiteljstva i turizma i s tim neposredno povezanim djelatnostima na području općine Šolta.

Turistička zajednica obavlja poslove i zadatke na jačanju i promociji otočnog turizma, i to osobito: promoviranje turističke destinacije na razini općine samostalno i putem udruženog oglašavanja, upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane općine, sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou općine, sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou općine, poticanje i sudjelovanje u uređenju općine u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture.

Turistička zajednica ima stručnu službu za obavljanje stručnih i administrativnih poslova vezanih za zadaće Zajednice - Turistički ured. Tijekom sezone na području otoka osim glavnog ureda koji se nalazi u Rogaču djeluju i tri Turističko-informativna centra i to Stomorska, Nečujam i Maslinica. Turističku ured ima jednog zaposlenog.

Javna poduzeća koja obavljaju svoju djelatnosti na otoku Šolta koja su u suvlasništvu općine

JKP „Vodovod i kanalizacija“ Split u čijem suvlasništvu je i općina Šolta, obavlja polove vodoopskrbe putem šoltanskog vodovoda kojim upravlja. Upravljačka prava općina Šolta ostvaruje kroz Skupštinu društva u čijem radu sudjeluje općinski načelnik.

Novim ustrojem uslužnih područja (kojim se vrši okrupnjavanje vodovodnih poduzeća) predviđa se da će šoltanskim vodovodom upravljati će Vodovod Makarska. Ovim rješenjima Šolta procjenjuje se da će imati manji utjecaj na upravljanje sustavom.

PROMET, d.o.o Split, u čijem suvlasništvu je i općina Šolta, obavlja polove javnog cestovnog prijevoza. Upravljačka prava općina Šolta ostvaruje kroz Skupštinu društva u čijem radu sudjeluje općinski načelnik.

Ostale službe od općeg interesa⁴³

Od ostalih službi od općeg interesa na otoku svoje ekspoziture imaju: Hrvatska elektroprivreda, Hrvatske ceste, Hrvatska pošta, Jadrolinija. One obavljaju aktivnosti nužne za svakodnevni život građana i poduzeća. Međutim, o obavljanju svojih aktivnosti gotovo ne i koordiniraju sa lokalnom samoupravom u iznalaženju kvalitetnijih rješenja prilagođenim otočnim specifičnostima i prioritetima. Kod planiranja razvoja, godišnjih programa aktivnosti matične kuće navedenih službi ne kontaktiraju lokalnu samoupravu. Ovo se nepovoljno odražava na kvalitetno zadovoljavanje potreba otočana.

LAG-a „Škoji“

U cilju korištenja sredstava iz strukturnih fondova iz programa „LEADER“ osnovana je i „Lokalnu akcijsku grupu“ (LAG) kao oblik javno-privatno partnerstva predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora određenog ruralnog područja kkoje je osnovano s namjerom izrade i provedbe lokalne razvojne strategije tog područja. Šolta je uključena u LAG-a „Škoji“ zajedno sa Hvarom i Visom.

1.4.4 Razvojni dokumenti

Za općinu Šolta do danas su izrađeni:

- a) Program održivog razvoja otoka Šolte,
- b) Master plan turizma otoka Šolte,
- c) Plan i program unapređenja javnih službi

a) Program održivog razvoja otoka Šolte

Program održivog razvijanja otoka Šolte, prvi je razvojni dokument takve vrste na hrvatskim otocima. Izradili su ga inozemni i domaći stručnjaci i sami Šoltani, a određuje što sve u narednih nekoliko godina treba učiniti kako bi život na Šolti bio bolji. Program opisuje postojeće stanje Šolte, ocjenjuje što je na otoku dobro, a što loše i što se sve može učiniti da stvari krenu na bolje. Program navodi i razvojne ciljeve do kojih su Šoltani došli na skupovima održanim tijekom izrade Programa, a za njima i poslove i zadatke koji stoje pred općinskom i županijskom samoupravom i državnom upravom.

Program održivog razvoja otoka Šolte ima i svoje zakonsko uporište. Izrađen je na osnovi Nacionalnog programa razvijanja otoka i Zakona o otocima (NN 34/99 i 32/02) koji određuju da Program bude općinski, ali i županijski kojeg pripada Šolta i Vlade RH. Program je izrađen sukladno *Uredbi o sadržaju i metodologiji izrade programa održivog razvijanja otoka, sa sadržajem i metodologijom izrade programa održivog razvijanja otoka* ("NN" br. 94/02), a Vlada RH ga donosi na osnovi članka 7. Zakona o otocima.

⁴³ Službe od općeg interesa pokrivaju široko područje aktivnosti, od velikih mrežnih industrija poput energije, telekomunikacija, prometa, audiovizualnog emitiranja i poštanskih usluga, do obrazovanja, opskrbe vodom, zbrinjavanja otpada, zdravstva i socijalnih službi. Te službe su nužne za svakodnevni život građana i poduzeća i odražavaju europski model društva. One imaju glavnu ulogu u osiguravanju društvene, gospodarske i teritorijalne kohezije na području Unije i presudne su za održivi razvoj EU u pogledu više razine zapošljavanja, društvene uključenosti, gospodarskog rasta i kvalitete okoliša.“ (EC, 2007: 3).

Općinskog Vijeća 7. veljače 2002. usvojilo je Program održivog razvijanja otoka Šolte, a Vlada Republike Hrvatske je u studenom 2003. prihvatala Program održivog razvijanja otoka Šolte (Klasa:304-03/03-02/03; Urbroj:5030115-03-1; od 21.11.2003.)

U njemu su sadržani projekti i mјere koji se odnose na gospodarstvo, zaštitu okoliša, društvene djelatnosti, općinsku samoupravu, državnu upravu i javna poduzeća. Vlada je zadužila Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo da nositeljima aktivnosti dostavi Program održivog razvijanja otoka Šolte na provedbu.

Međutim, nakon formiranja nove Vlade sa novim ministarstvima Program se nije provodio.

Obzirom da se je Program radio primjenom participativne metode uz učešće relevantnih aktera (dionika) vrijedno je naznačiti ciljeve koji su primjenom metodologije sudjelovanja zainteresirani definirani:

1. *Uspostava "Šolte kao poduzetnika"*
2. *Uspostava "Šolte kao proizvoda"*
3. *Uspostava odgovarajućeg upravljanja općinskim financijama*
4. *Poboljšanje športskih, društvenih i kulturnih aktivnosti*
5. *Zaštitu kulturne baštine*
6. *Općenito poboljšanje cjelokupne kvalitete zdravstvene zaštite i posebno skrbi za starije osobe*
7. *Poboljšanje komunikacije s institucijama relevantnim za razvoj otoka na županijskoj i državnoj razini kao i uspostava komunikacijskih struktura između otoka*
8. *Poboljšanje djelovanja turističke zajednice*
9. *Poboljšanje javnih usluga u nadležnosti Općine*
10. *Razvoj i poboljšanje sustava fizičke infrastrukture*
11. *Poboljšanje provedbe prostornih planova*
12. *Uspostavljanje odgovarajućeg upravljanja obalnom zonom kako bi se razvile ekološki održive djelatnosti uz more*

Nakon identificiranja i razvrstavanja razvojnih ciljeva, Programom su formulirani poslovi, zadatci, projekte i mјere kako bi se ciljevi postigli. U vezi provedbe zadataka, projekata i mјera uočena je važnost institucionalne sposobnosti, a odgovor na postojeće probleme odnosi se na široki pristup sposobljavanju, kako u sektoru vlasti tako i u nevladinom sektoru (sektoru civilnog društva). Najpotrebnije mјere nisu zahtijevale, međutim, velike finansijske izdatke (osim nekoliko mјera koje se tiču građevinskih radova ili tehničke opreme). Programom je istaknuto da budući razvoj Šolte u najvećoj mjeri ovisi o stručnosti i kvalificiranosti njenih institucija. Izuzetak je društveni sektor u kojemu treba realizirati mnogo projekata kako bi se poboljšala kvaliteta života cijele populacije i određenih dobnih skupina.

Projekti i mјere definirane Programom održivog razvijanja otoka Šolte evaluirati će se ovim Planom u odnosu na primjene koje su se dogodile kao i nove razvojne potrebe, te redefinirati i eventualno obuhvatiti ovim Planom.

b) Master plan turizma otoka Šolte

Master plan turizma otoka Šolte među prvim je razvojnim dokumentima takve vrste na hrvatskim otocima. Izrada ovog strateškog dokumenta razvoja turizma temelji se na odrednicama "Programa održivog razvoja otoka Šolte" (usvojenog od strane Općinskog Vijeća 7. veljače 2002.), u kojem je priprema i izrada Master plana turizma određena kao prioritet prvog reda.

Izrada Master plana, koji je zapravo strategija razvoja turizma na otoku, bila je neophodna radi rastuće aktivnosti u turizmu koja je neusklađena s ostalim razvojnim aktivnostima na otoku (usluge, trgovina, sportske i kulturne aktivnosti), zbog čega su otočni prirodni resursi izloženi permanentnoj opasnosti od pretjerane eksploracije. Osnovno polazište ovog plana je da otok Šoltu treba nastojati profilirati kao specifičan turistički proizvod koji će biti katalizator visoke integracije svih otočnih

struktura i djelatnosti, doprinoseći tako ostvarivanju dugoročnog održivog razvoja otoka.

Master plan razvoja turizma općine Šolta dokument je koji sustavno usmjerava turistički razvoj Općine u sljedećem srednjoročnom razdoblju. Zasnovan je na temeljitoj analizi postojećeg stanja i suvremenih trendova turističke potražnje. Pokazalo se da Šolta ima osnovne preduvjete za turistički procvat: dugačku obalu, čisto more, relativno dobre smještajne kapacitete u privatnom sektoru, a povoljan je čimbenik i blizina Splita.

Od tri ponuđena scenarija odabrani "Scenarij održivog razvoja turizma" zauzima prostor između scenarija intenzivnog turizma i umjerene varijante scenarija maksimalne zaštite okoliša (kojoj je znatno bliži).

Na temelju sadržaja odabranog scenarija razvoja turizma definirane su aktivnosti za njegovu realizaciju u obliku strateških zadataka i projekata, koje će se *evaluirati* *će se ovim Planom u odnosu na primjene koje su se dogodile kao i nove razvojne potrebe, te redefinirati i eventualno obuhvatiti ovim Planom.*

c) Plan i program unapređenja javnih službi

Stoga je svrha ovog elaborata bila je da pruži stručni temelj za donošenje realnih odluka u pravcu rješavanja konkretnog problema. Pošto akteri na lokalnoj razini odlučivanja ne trebaju imati stručna znanja u za vrednovanje pojedinih politika i sagledavanje rezultata pojedinih rješenja, neophodan je stručni pristup u analizi pojedinih rješenja i predlaganja optimalnih rješenja.

Opći je cilj ovog projekta stvoriti stručnu podlogu za donošenje potrebnih Odluka od strane nadležnih tijela radi poboljšanja obavljanja navedenih javnih polova. A kao specifični ciljevi su:

- iznaći najoptimalniju organizacijsku strukturu koja će jamčiti najučinkovitije i najracionalnije obavljanje javnih poslova (priključivanje otpad, vodoopskrbe, javnog prijevoja i upravljanje obalnim područjem);
- jačati lokalnu zajednicu upravu u pravcu upravljanja i vođenja javnih poslova;
- osposobiti lokalnu zajednicu u upravljanju obalnim područjem;
- osposobiti općinsku upravu u provedbi uređivanja prostora.

Obzirom da je odlučivanje o navedenim djelatnostima područje javne politike ovaj elaborat ponudio je moguće načine obavljanja javnih službi za određeno vrijeme.

Sam elaborat se sastoji od šest odvojenih cjelina, i to:

- I. Poboljšanje sustava prostornog uređenja
- II. Poboljšanje organiziranja uz upravljanje lučkim i obalnim područjem
- III. Izvodljivost zbrinjavanja komunalnog otpada na Šolti
- IV. Poboljšanje organiziranja javnog prijevoza
- V. Poboljšanje sustava vodoopskrbe

Ovim Planom razmotriti će se ponuđena rješenja i procijeniti njihova današnja relevantnosti te ukoliko se ukaže kao nužno oblikovati u odgovarajuće projekte.

2. PRIKAZ SNAGA, SLABOSTI, PRILIKA , PRIJETNJI I ALTERNATIVNIH STRATEGIJA

Analiza okruženja ili okoline podrazumijeva istraživanje svih važnijih karakteristika kako vanjskog tako i unutarnjeg okruženja sa svrhom identifikacije strateškog čimbenika koji će utjecati na razvoj otoka. Analiza okruženja i identifikacija strateških čimbenika može se sagledati kao potpora odlučivanju u procesu formulacije strategije. Identifikacija prilika i prijetnji u okolini sastavni je dio strateške analize koja se koristi u procesu strateškog planiranja. Obzirom da se u izradi strateških dokumenta susrećemo sa veoma kompleksnim okolinama s velikim brojem promjena i varijabli utjecaja, njihov cjelokupni obuhvat i detaljna analiza zahtijevala bi previše vremena i truda a najvjerojatnije se ne bi niti isplatila obzirom na vrijeme potrebno za provedbu takve analize i brzinu kojom se odvijaju pojedine promjene u okolini. Stoga se ovdje koncentriramo na one činjenice i događaje koji imaju najveći (kritični) utjecaj na razvojni trenutak stanje u kojoj se nalazi otoka. SWOT analiza upravo omogućava izradu takve analize. Matrica predstavlja konceptualni okvir za sustavnu analizu i olakšava uspoređivanje vanjskih prijetnji i prilika s unutrašnjim prednostima i nedostacima. Osnovna je svrha SWOT analize izolirati ključne činjenice i događaje da bi olakšala strateški pristup i prepoznavanje strateških problema. Isto tako SWOT analiza može se promatrati kao sredstvo za razumijevanje i proučavanje organizacijskih internih snaga i slabosti i prilika i prijetnji iz okoline. U sljedećim tablicama prikazana je shema izvođenja SWOT analize⁴⁴. SWOT analiza izvodi se zasebno za područja: Prostorni razvoj, infrastruktura i okoliš; Lokalna zajednica, društvene i komunalne djelatnosti; Gospodarstvo i Institucije razvojnog upravljanja

⁴⁴ Prema: Paliaga, M: Strateški urbani marketing, Rovinj, 2014.

2.1. PRIKAZ SNAGA , SLABOSTI, PRILIKI I PRIJETNJI PO SEKTORIMA

2.1.1. Prostorni razvoj, infrastruktura i okoliš

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Neizgrađen prostor otoka - značajan prostorni resurs; • Kontinuitet u prostornom planiranju; • Općina donosi provedbene dokumente prostornog uređenja; • Kontinuirana suradnja između općine Šolta i prostorno planerskih kuća u izradi temeljnog prostorno planskog dokumenta; • Izgrađenost cestovnih prometnica; • Izgrađenost vodoopskrbnog sustava; • Izgrađenost elektroenergetskog sustava i telekomunikacijskog sustava; • Dovoljne prostorne mogućnosti za smještaj djelatnosti; • Postoji lučki potencijal na izgrađenim i djelomično izgrađenim dijelovima obale • Izgrađena trajektna luka Rogač, kao ključan dio pomorske infrastrukture; • Otočna kulturna i etnografska baština je bogata, ne i unikatna; • Definirana je konačna lokacija gredevine za gospodarenje otpadom koja se uređuje; • Planiranje sustava odvodnje u dokumentima prostornog uređenja; • Organizirana zaštita od požara na otoku Šolti; • Okoliš otoka (kopneni i morski) nije zagađen; • Djelovanje Lovačkog društva na održavanju lovno gospodarske osnove; 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljni kapaciteti lokalne administracije u prostornom uređenju, nema sustavnog stručnog praćenja izrade i provođenja dokumenata prostornog uređenja; • Općina nejasno definira ciljeve prostornog uređenja i nedovoljno komunicira sa civilnim sektorom i zainteresiranom javnošću; • Neodgovarajuća skrb o spomeničkoj i prirodnoj baštine; • Prisutna je devastacija pomorskog dobra bez adekvatne kontrole, sprječavanja i saniranja; • Općinsko komunalno redarstvo nema dovoljne kapacitete (posebno nakon novih ovlasti u oblasti kontrole građenja); • Veliki gubici u vodovodnoj mreži (neadekvatni način dosadašnje izgradnje mjesnih vodovodnih mreža); • Neiskorištenost resursa za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora; • Najveći broj zgrada nema traženu energetsku učinkovitost; • Neadekvatno planiranje sustava otpadnih voda u odnosu na aplikaciju za sredstva iz fondova EU; • Mogući potencijalni korisnici izvan granica prihvatnog kapaciteta; • Nepotpuna evidencija općinske imovine; • Nenastanjeni stanovi i objekti u derutnom stanju, posebno u povijesnim jezgrama; • Neizgrađeno sustav odvodnje; • Slabo razvijena svijest o zaštiti okoliša; • Nisu zaštićena prirodna staništa i prirodne vrijednosti;

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Izgrađen sustav prostornog uređenja; • Uspostavljane IPSO (informacijskog sustava prostornog uređenja); • Prirodne i administrativne granice otoka se poklapaju; • Regionalno povezivanje i uključivanje u razvojne trendove EU; • Mogućnosti korištenja sredstva iz EU fondova; • Novi propisi i strategije koji se donose, znatno će doprinijeti jačanju zaštite okoliša i učinkovitijem gospodarenju otpadom; • Jačanje ukupne svijesti o nužnosti zaštite okoliša; • Šolta raspolaže sa značajnim potencijalom vrijednog obradivog zemljišta; • Atraktivan prostor za razboj svih oblika turizma • Nova Zakonska rješenja sustav sprečavanja bespravne gradnje učinit će učinkovitijim (komunalno redarstvo ovlašteno za nadzor); 	<ul style="list-style-type: none"> • Legalizacija bespravne izgradnje, loša poruka; • Nova zakonska rješenja dijelom smanjuju utjecaj općine na planiranje značajnih gospodarskih zona i „udaljavaju“ lokalnu zajednicu od planiranja gospodarskog razvoja i osjećaja vlasništva i odgovornosti; • Nema jasne nadležnosti u planiranju uređenja prostora na županijskoj razini i razini gradova i općina; • Nedorečene procedure donošenje dokumenata prostornog uređenja; • Nije osigurano sustavno povezivanje razvojnih planova sa dokumentima prostornog uređenja; • Neažurnost katastarskih planova i zemljišnih knjiga; • Nema učinkovitih instrumenata osiguranja zemljišta za javne potrebe; • Zakonska ograničenja u iskorištavanju snage vjetra (prema ZPU u području 1000 m od mora ne mogu se postavljati vjetrogeneratori); • Neznatan utjecaj općine u upravljanju sa pomorskim dobrom i lučkim resursima; • Nema potencijalnih crpilišta pitke vode; • Nesigurna vodoopskrba iz postojećeg regionalnog; • Ekonomski kriza smanjuje sredstva za javnu potrošnju (za izgradnju infrastrukture); • Neusklađeni i neprovodivi brojni propisi; • Povećani pritisak na izgradnju objekta za potrebe odmora, te turističkih kompleksa, povećan je broj posjetilaca otoka i otočnog akvatorija. • Općina nema nikakve nadležnosti u reguliraju pitanja ribolova u svom akvatoriju. • Državni inspekcijski nadzor u zaštiti okoliša (kopna, zraka i mora) je neučinkovit.

2.1.2. Lokalna zajednica, društvene i komunalne djelatnosti

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Sociokулturni identitet s razvijenim osjećajem pripadnosti lokalnoj zajednici; • Zadovoljavajuće izgrađena osnovna fizička infrastruktura (ceste, struja, voda, telefonija). • Postoji značajan fond stambenih jedinica nekorištenih ili tek povremeno korištenih za stanovanje i/ili privređivanje; • Izgradnja nove sportske dvorane (poboljšanje uvjeta za školske i izvanškolske aktivnosti i jačanja otočne ponude); • Zadovoljavajuća povezanost s kopnjom; • Postojanje komunalnog poduzeća za pružanje zajedničkih komunalnih usluga, koje uspješno obavlja; • Unaprijeđen sustava gospodarenja sa otpadom na otoku; • Znatan broj udruga u području kulture i športa i institucionalno organiziranje kroz forum udruga. • Izgrađena struktura lokalne administracije. 	<ul style="list-style-type: none"> • Loša demografska struktura – staro stanovništvo, s malo mladih, te posebno u aktivnoj dobi - demografsko propadanje pojedinih naselja; • Znatan dio najkvalificiranih kadrova ne živi na otoku i s otokom; • Selektivno napuštanje otoka; • Nedostatak inicijative među stanovništvom – kako u ekonomskoj sferi, tako i u društvenoj; • Nepostojanje potrebnih kulturno zabavnih sadržaja; • Ne zadovoljavajuća primarna zdravstvena zaštita; • Slaba uključenost dijela stalnih i naročito povremenih stanovnika ('vikendaši') u život lokalne zajednice; • Pored znatnog broja NVO, zanemarivo je bavljenje javno-političkim problemima otoka i razvojem građanskog aktivizma (izvan vlastitih hobija); • Nezadovoljavajuća urbana uređenost naselja; • Socijalna skrb za starije nije razvijena;

PRIЛИKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Poboljšanje komunikacijskih tehnologija uz smanjenje troškova, omogućava uključivanje otočana u suvremene društvene tokove; • Relativna blizina Šolte glavnom regionalnom centru i komunikacijskim koridorima uz poboljšanje brodskih veza; • Šoltanska dijaspora (prvenstveno u Hrvatskoj) koja ima potencijal za pomaganje u razvoju otoka; • Porast motiviranosti za život izvan velikih urbanih centara; 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrebe za radnom snagom za planirane turističke sadržaje nadilaziti će autohtone izvore, što će zahtijevati „uvoz“ radne snage a time promjenu demografske slike i lokalnog kulturnog identiteta; • Nedostatak sredstava (na regionalnom i nacionalnom nivou) za financiranje društvene infrastrukture u malim i slabijim lokalnim zajednicama; • Koncentracija kulturnih i općenito društvenih aktivnosti i sadržaja u većim centrima;

- Opadanje pažnje i značaja koji se u Hrvatskoj pridaje otocima u zadnje vrijeme;
- Porast važnosti koje socijalna infrastruktura ima za mlade generacije, a koja na Šolti nije razvijena;
- Percepција Šolte kao mjesta na kojem je život težak, ne prvenstveno u materijalnom smislu, već u smislu opće zaostalosti sredine;
- Skokovite promjene broja ljudi koji borave na otoku – vikendom i naročito u ljetnoj sezoni;
- Nepostojeća ili bolje rečeno samo deklarativna demografska politika;
- Pritisak zainteresiranih kupaca za kupnju nekretnine;
- Relativno veliki prostori za novu izgradnju izvan demografskih procjena;
- Povećanje sezonskog stanovništva stavlja teške zadatke pred lokalnu zajednicu u pogledu infrastrukture i obavljanje javnih službi.

2.1.3. Gospodarstvo

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Okoliš otoka u najvećoj mjeri očuvan i u cjelini je čist ; • Doneseni ključni dokumenti prostornog uređenja PPUO Šolta, UPP-a naselja na moru te pojedinih turističkih zona kao prepostavka razvoja; • Zadovoljavajuće izgrađena osnovna infrastruktura; • Obnovljen dvorac "Marinis Marchi" sa izgrađenom marinom (dobar je primjer); • Organizacija prihvata nautičkih plovila; • Djelovanje turističke zajednice; • Očuvane potencijalne površine za razvoj poljoprivrede; • Gospodarske komunikacije se uređuju; • Postoji gospodarska tradicija na otoku posebno u poljoprivredi, djelom pomorstvu i ribarstvu; • Unaprijeđena proizvodnja maslinova ulja kao i vina; 	<ul style="list-style-type: none"> • Osiromašena gospodarska struktura otočnog gospodarstva; • Krajnje nepovoljan odnos zaposlenih u privatnom sektoru u odnosu na javni i broj umirovljenika; • Zabrinjavajuća depopulacija i loša starosna struktura i s time povezan manjak radno- aktivnog stanovništva; • Neusklađenost kvalifikacije radne snage sa potrebama otočnog gospodarstva; • Usitnjeno posjeda i vlasnički odnosi; • Neobradivo zemljište; • Nema pokušaja za stvaranje zajedničkih kapaciteta za rad u poljoprivredi; • Nije razvijeno brendiranje otočnih proizvoda; • Sporost u prihvaćanju novih načina proizvodnje u poljoprivredi (vino i maslinovo ulje); • Neiskorišteni prirodni resursi za iskorištavanje, ljekovitog, aromatičnog i začinskog bilja; • Ne postoje poduzetnički inkubator za promicanje i pomoć u izradi poduzetničkih projekata i pripreme aplikacija za kandidiranje na fondove EU; • Rastuća ovisnost potrošnje i života na otoku o kopnu; • Nedostatak vlastitih poduzetničkih inicijativa i struktura (nedostatak pojedinaca i grupa – nositelja razvojnih inicijativa, nerazvijeni mehanizmi poticanja i prihvaćanja inicijativa); • Privatni sektor nezainteresiran za otočne razvojne probleme (čeka da ih netko drugi rješava i stvoriti uvjete za poslovanje); • Nizak stupanj kvalitete usluga i servisa u turizmu; • Nedostatak turističkih atrakcija i ekskluzivne turističke ponude;

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Porast interesa za turizam baziran na specifičnim prirodnim, ekološkim i sociokulturnim vrijednostima turističke destinacije; • Klima, more i pejzaž povoljni su i atraktivni i to je najveća komparativna prednost otoka; • Povoljan geoprometni položaj Šolte (mala udaljenost od regionalnog centra – grada Splita, administrativnog, gospodarskog i prometnog čvorišta); • Općina, možda u manjoj mjeri nego prije ipak može računati na finansijsku i drugu pomoći iz središnjeg proračuna, županijskog proračuna; • Sinergija gospodarske i ekološke održivosti u poljoprivredi i turizmu; • Donesena je strategija razvoja turizma RH; • Izgradnja Autocese Split - Zagreb čime se ovo područje približava srednjeeuropskom prostoru; • Ulaskom u EU veća raspoloživost razvojnih fondova za poslovnu infrastrukturu; 	<ul style="list-style-type: none"> • Propusnost tla zbog kojeg unatoč dovoljnim količinama kiše nema površinskih vodotoka; • Nesređen katastar i dubiozno vlasništvo nad zemljištem i zgradama; • Izraziti socijalni problemi mlađeg i potencijalno najproduktivnijeg segmenta stanovništva; • Neprovođenje Zakona o otocima koji nije poludio odgovarajuće rezultate, te neučinkovita i administriranjem opterećena procedura poticanja razvoja poduzetništva, posebno u sektoru kreditiranja; • Općina gotovo da i nema u nadležnosti učinkovitih alata za poticanje gospodarstva; • Indeksiranje razvijenosti i nerazvrstavanje ne odražava stupanj razvoja otoka; • U odnosu na većinu otoka Šolta nema perspektivnih lokacija investicijskih projekata prema Strategiji razvoja turizma do 2020. • Novim Zakonom o strateškim investicijskim projektima i Zakonom o prostornom uređenju dodatno se smanjuju mogućnosti utjecaja na gospodarski razvoj; • Globalizacija tržišta EU (vanjska konkurentnost poljoprivrednih proizvoda) • Cijena prijevoza ljudi i roba na relaciji otok- kopno umanjuje konkurentnost otočnog gospodarstva; • Neselektivna porezna politika; • Uslijed krize sve teži dolazak do investicijskog i obrtnog kapitala; • Pretjerano administriranje i komplikirano postupanje;

2.1.4. Institucije razvojnog upravljanja

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Ustrojena općinska administracija; • Profesionalno obavljanje dužnosti načelnika i zamjenika; • Mjesni odbori su ustrojeni; • Općina razrezuje poreze i u cijelosti nadzire trošenje svojih proračunskih sredstava, te je osposobljena za planiranje proračuna; • Javna poduzeća i ustanove ustrojene za osnovne javne funkcije; • Rješavanje komunalnih problema vlastitim snagama i inicijativama; • Isularnost – općina je prostorno određena kao otok; • Gospodarenje otočnim prostorom zadovoljavajuće; • Gospodarenje resursima nautičkog turizma; 	<ul style="list-style-type: none"> • Neznatni utjecaj na razvojno odlučivanje na županijskoj razini; • Razvojni dokumenti ne donose se sustavno; • Strateški pristup u planiranju zajednice ne potiče se odstrane lokalnih vlasti (već na inicijativu vanjskih aktera); • Nedovoljni kapaciteti strateškog upravljanja na lokalnom nivou. • Kontrola uprave od strane izvršne vlasti i predstavničkog tijela nije adekvatna; • Izvorni općinski prihodi nedostatni za razvojne projekte u infrastrukturu i druge javne svrhe; • Velika većina županijskih i državnih ureda je na kopnu i teško je dostupna; • Uprava nije dovoljno osposobljena za svoju ulogu, nije inicijativna ni motivirana; • Proces odlučivanja ne odvija se "lege artis", proces formulacije politika ne odvija se po pravilima struke. Ne provode se javne politike zasnovane na dokazima, nema policy analize; • Nesudjelovanje u odlučivanju od strane zainteresirane javnosti; • Rijetke rasprave sa građanima o lokalnim pitanjima; • Rad s mjesnih odbora svodi se na moljakanje općine, sa malo samoinicijative i samoorganizacije;

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Institucionalno uređen sustav regionalne i lokalne samouprave; • Deklarativno i ustavom utvrđeno načelo supsidijarnosti, važan pravni i politički temelj za jačanje otočne subjektivnosti; • Općina može računati na stanovitu novčanu pomoć iz državnog proračuna i županijskog proračuna. • Pristupanje EU povećati će zahtjeve za investiranje na otoku; • Pristupanje EU pomaže razvijanju dobrih praksi u razvojnem planiranju i jačanju projektnog pristupa razvijjem metoda dobrog upravljanja, logičke matrice i sl.alata; • Pristupanje EU omogućava korištenje sredstava iz Fondova EU; • Otočne razvojne mjere i prioriteti od strane države. • Razvojne mjere županije pokrivaju otočke probleme; 	<ul style="list-style-type: none"> • Donošenje drugih sektorskih zakona i propisa ne slijedi duh decentralizacije, već obrnuto. • Državna javna poduzeća ne pokazuju interes za razvoj otoka. • Neuvažavanje interesa lokalne zajednice i razvojnih potreba od strane pojedinih javnih poduzeća; • Sektora za otoke umjesto Uprave za otoke; • Ne postoji dovoljna konzistentnost sektorskih strategija i planova koje se odnose i na otoka; • Ne donošenje programa održivog razvoja hrvatskih otoka i odstupanje od ciljeva Nacionalnog programa razvoja otoka; • Jača centralizacija kroz reorganizaciju JP-a i formiranje agencija umanjuje utjecaj lokalne samouprave; • Centralizacija uprave i odlučivanja; • Rad povjerenstva za otoke u SDŽ se ne osjeća; • Nadležnosti lokalne samouprave se sužavaju brojnim kontrolama i nepovjerenjem u lokalnu samoupravu; • Primjena načela supsidijarnosti nedosljedna, izigrava se načelo opće klauzule, a vraća se načelo enumeracije; • Kontrola zakonitosti i ustavnosti izlazi izvan ustavnog okvira; • Državna razina je „udaljena“ ne razumije i ne pokazuje interes za rješavanje problema na lokalnoj razini.

2.2. SINTEZA SWOT ANALIZE SA TOWS MATRICOM

Uočena snaga i slabosti, prilike i prijetnji u prethodnim tablicama ovdje su date sumarno i to ključni pokazatelji, koji su ocijenjeni su s obzirom na intenzitet njihova utjecaja. Korištena je skala od 1 do 10, pri čemu veća vrijednost znači jači utjecaj. Treba odmah naglasiti da je ovo vrednovanje potpuno subjektivno i namijenjeno prvenstveno povezivanju i sumiranju zaključaka koji slijede iz prethodne analize.

SNAGE	SLABOSTI	
Kontinuitet u prostornom planiranju i doneseni ključni dokumenti prostornog uređenja kao razvojna prepostavka , te osigurani prostori za razvoj djelatnosti;	Nedovoljan kapacitet lokalne administracije za poslove prostornog uređenja (planiranja i provedbe), nadzora korištenja otočnog prostora i obale;	8
Izgrađenost fizičke prometne, pomorske i druge i druge infrastrukture;	Nije optimiziran sustav vodoopskrbe ni planirane odvodnje, te neiskorišteni resursi za korištenje obnovljivih izvora energije;	7
Stanje okoliša na zadovoljavajućoj razini (stanje onečišćenja, očuvanost otoka, graditeljska baštine i neizgradenost);	Neučinkovito korištenje i instrumenta zemljišne politike (komunalna naknada i doprinos, osiguravanje prostora za javne potrebe);	8
Unaprijeđeno čišćenje javnih površina i gospodarenje otpadom s određenim i projektiranim reciklažnim dvorištem i selekcijom otpada u primarnom izvoru.	Neodgovarajuća briga o zaštiti prirode, okoliša, graditeljske baštine i ne vodi se računa o načelima održivog razvija, posebno sa aspekta prihvatnog kapaciteta	7
Razvijen osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici, sa izgrađenom strukturu lokalne administracije i razvijenoj organizacija civilnog društva;	Loša demografska struktura (dobna, radno sposobna, kvalifikacijska) sa selektivnim migracijama – nedostatak adekvatne radne snage za moguće produktivne poduzetničke projekte.	9
Poboljšavaju se sadržaji za razvoj društvenih djelatnosti;	Nedostatak gradanskog aktivizma za rješavanje otočnih problema, te odsustvo angažmana civilnog i privatnog sektora na javno-političkim problemima u promicanju razvoja i stvaranja povoljnijih uvjeta poslovanja;	8
Zadovoljavajuće pružanje komunalnih usluga;	Nisu razvijeni potrebni kulturno zabavni sadržaji te zadovoljavajuća urbana uređenost naselja koja daju sliku neutaktivnosti prostora za život mladih.	8
Postoje prostorni uvjeti za razvoj turizma, nautičkog turizma i poljoprivrede, te prateća infrastruktura;	Nepovoljan odnos sa 18 zaposlenih u priv.sektoru na 100 u javnom sektoru i umirovljenika, te nepovoljna struktura stanovništva (starosna i kvalifikacijska)	10
Zadnjih godina unaprjeđenje djelatnosti u ugostiteljstvu i turizma, te je znatno poboljšana djelatnost nautičkog turizma.	Nizak stupanj kvalitete usluga i servisa u turizmu i nedostatak ekskluzivne turističke ponude i atrakcija;	7
Zadnjih godina izgraduju se gospodarske komunikacije kao uvjeti poljop.proizv., te se unaprjeđuje poljoprivredna proizvodnja (maslina i vino).	Nerazvijeno brendiranje otočnih proizvoda, sporo prihvaćanje suvremenijih načina proizvodnje poslovanja i nezainteresiranost za kooperiranje;	7
Sačuvan krajobraz, prirodna i kulturna baština kao turistički resurs;	Nedostatak poduzetničkih inicijativa i angažiranosti na poboljšavanju gospodarskih uvjeta, te nepostojanje poduzetničkih inkubatora za promicanje i pomoći u izradi poduzetničkih projekata.	8
Postoji gospodarska tradicija na otoku u poljoprivredi, pomorstvu i ribarstvu, te djelom u turizmu.	Neobrađeno zemljište, usitnjeni posjedi, dubiozni vlasnički odnosi sa nesređenim katastrom, te nedostatak vode.	9
Stabilna lokalna vlast sa ustrojenima općinskom upravom i mjesnom samoupravom i u određenoj mjeri sposobnom za obavljanje svojih funkcija;	Nedovoljni kapaciteti za strateško planiranje, koje se ne potiče iznutra ta nema sustavnog strateškog pristupa razvoju. Nedovoljno se polaze računa za strateškim planiranjem i programiranjem.	8
Općina ima ustrojen sustava ubiranja javnih prihoda i upravlja rashodima putem lokalnog proračuna;	Općinska uprava nije inicijativna ni motivirana, nije sposobljena za pripremu projekata, te nije učinkovito nadzirana;	7

Općina ima nužne ustanove za obavljanje komunalnog gospodarstva i ostalih javnih službi;	6 Proces odlučivanja ne odvija se sukladno policy pristupa bez uključivanja zainteresiranih aktera i bez adekvatne komunikacije sa javnošću. Mjesna samouprava nije samoinicijativna i nedovoljno sudjeluje o formuliranju politika;	8
Granice općine i otoka se poklapaju;	5 Izvorni općinski prihodi nedovoljni za razvojne projekte u infrastrukturu i druge dugoročne projekte .	7

PRILOGE	PRIJETNJE	
Izgrađen sustav prostornog uređenja sa informacijskim sustavom;	6 U praksi prostornog planirana nejasne nadležnosti i nedorečene procedure u donošenju prostornih planova, nepovezanost razvojnih i prostornih planova, te neusklađeni i neprevodivi propisi;	7
Prirodne i administrativne granice otoka se poklapaju;	5 Nova zakonska rješenja smanjuju utjecaj općine u planiranju prostornog i gospodarskog razvoja i smanjuju povezanost lokalne zajednice sa lokalnim razvojnim pitanjima; Neznatan utjecaj općina u upravljanju obalom;	8
Regionalno povezivanje uključivanje u šire razvojne trendove i pristupanje EU omogućava pristup sredstvima za optimizaciju infrastrukture i učinkovitije zaštite okoliša.	6 Ne postoje učinkoviti instrumenti za vođenje zemljišne politike (osiguranja zemljišta za javne potrebe i uređenja građevinskog zemljišta);	9
Novi propisi, strategije i razvoj dobrih praksi doprinijeti će jačanju svijesti i učinkovitijoj zaštiti otočnog prostora i okoliša, kao nužnih prepostavki razvoja;	6 Povećani pritisak na izgradnju objekata za potrebe odmora, te turističkih kompleksa, povećava izgradnju i broj korisnika prostora otoka izvan granica održivosti, čime se jača pritisak na lokalnu vlast i zanemaruje aspekte zaštite okoliša;	8
Otoka raspolaže sa značajnim potencijalima obradivog zemljišta i atraktivnog prostora za razvoj poljoprivrede i turizma;	8 Nesigurna vodoopskrba iz postojećeg regionalnog vodovoda, a ekomska kriza smanjuje javna sredstva za financiranje vodnog gospodarstva (vodoopskrbe i odvodnje);	7
Poboljšanje informacijske tehnologije i elektroničkih komunikacija omogućava uključivanje otočana u modernizacijske tokove i razmjenu iskustva;	7 Potrebe za radnom snagom za planirane turističke sadržaje nadilaziti će autohtone izvore, što će zahtijevati „uvoz“ radne snage, a time promjenu demografske slike i lokalnog kulturnog identiteta;	8
Relativna blizina Šolte glavnim regionalnim centrom i komunikacijskim koridorima uz poboljšanje brodskih veza;	8 Nedostatak javnih sredstava za financiranje društvene infrastrukture na otocima, i koncentracija kulturnih i općenito društvenih sadržaja na kopnu;	7
Porast motiviranosti za život izvan velikih urbanih centara dovodi na otoka obrazovanje stanovništvo	6 Percepcija otoka kao mjesta življenja bez perspektive, uslijed zaostalosti sredine bez potrebnih društvenih sadržaja, te važnost koju socijalna infrastruktura ima za mlade generacije, a koje na otoku nedostaje;	5
Porast interesa za turizam baziran na specifičnim prirodnim, ekološkim i sociokulturnim vrijednostima turističke destinacije;	8 Nepostojeća, ili deklarativna populacijska otočna politika, kao i općenito loša otočka politika u cijelosti, neprovodenje Zakona o otocima;	8
Klima, more i pejzaž povoljni su i atraktivni, povoljan je geoprometni položaj Šolte (mala udaljenost od regionalnog centra daju Šolti veliku komparativnu prednost za razvoj);	9 Općina nema u nadležnosti učinkovitih alata za poticanje gospodarstva, te u zadnje vrijeme sve manje mogućnosti utjecaja na planiranje gospodarskog razvoja;	8
Izgradnja Autoceste Split - Zagreb ovo područje približava srednjeeuropskom prostoru;	8 Globalizacija tržišta EU (vanjska konkurentnost otočnih proizvoda), neselektivna fiskalna politika i dodatni troškovi pomorskog prijevoza smanjuju otočnu konkurenčnost;	7
Ulaskom u EU povećane su šanse za korištenje razvojnih fondova za poslovnu infrastrukturu i druge razvojne projekte;	7 Neučinkovita i administriranjem opterećena procedura poticanja razvoja poduzetništva, pretjerano administriranje i komplikirano postupanje;	8

Općina može računati na stanovitu novčanu pomoć iz državnog proračuna i županijskog proračuna;	3 Sve teži pristup povoljnem investicijskom i obrtnom kapitalu;	9
Deklarativno i ustavom utvrđeno načelo supsidijarnosti, važni pravni i politički temelj za jačanje otočne subjektivnosti;	5 Ne postoji konzistentnost sektorskih strategija, planova i programa koji se odnose na otok;	6
Pristupanje EU pomaže razvijanju dobrih praksi u razvojnom planiranju i jačanju projektnog pristupa razvojem metoda dobrog upravljanja, logičke matrice i sl. alata;	5 Zaobilaznje u primjeni načela supsidijarnosti, jačanje centralizacije kroz reorganizaciju JP-a i formiranje agencija umanjuje utjecaj lokalne samouprave;	8
Razvojne mjere županije djelom pokrivaju otočne probleme;	5 Državna razina je „udaljena“ ne razumije i ne pokazuje interes za rješavanje problema na lokalnoj razini; Neuvažavanje interesa lokalne zajednice i razvojnih potreba od strane pojedinih javnih poduzeća i agencija;	8

Ne temelju iskazanih intenziteta utjecaja pojedinih elementa, za svaki pokazatelj utjecaja izračunati su ukupno ponderi kao i prosječni ponder za svaki pokazatelj te je izrađena sljedeća matrica. Pošto SWOT ne pokazuje razlučite veze između vanjskih i unutarnjih faktora, ovdje ćemo izraditi TOWS matricu⁴⁵ koja nam pomaže u identifikaciji veza između snaga, slabosti, prilika i prijetnji te daje osnovu formuliranja strategija na tim odnosima.

TOWS matrica:

		INTERNE			
		SNAGE (S)		SLABOSTI (W)	
EKSTERNE	PRIJETNJE (T)	107,00		126,00	
		6,70		7,90	
		Maxi-maxi strategija (SO) 42,6		Mini-maxi strategija (WO) 50,2	
		Maxi-mini strategija (ST) 50,6		Mini-mini strategija (WT) 59,6	

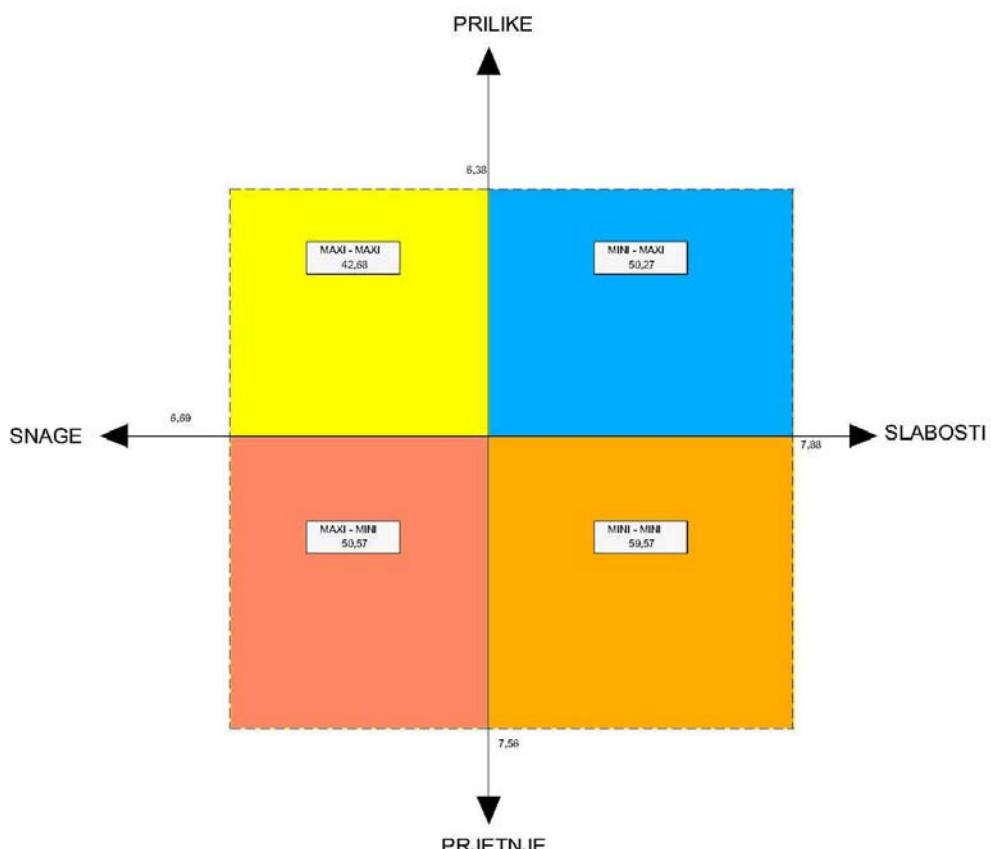
Iz matrične tablice se uočava da je nešto jači intenzitet djelovanja internih elemenata (u segmentu snaga i slabosti), nego eksternih elemenata (prilika i prijetnji). Lako je uočiti da je znatno viši utjecaj internih slabosti nego vlastitih snaga. Kod utjecaja eksternih elemenata, vidljiv je veći utjecaj prijetnji, u odnosu na prilike. Ovo bi se moglo protumačiti na način da rezultati razvoja ipak više leže u rukama Šolte. Stoga se teško složiti sa učestalim tvrdnjama da sve ovisi od državi, županiji da se sa

⁴⁵ TOWS predstavlja konceptualni je okvir za identificiranje i analiziranje prijetnji (T – threats) i prilika (O – opportunities) u vanjskom okruženju te procjenjivanje organizacijskih slabosti (W – weaknesses) i snaga (S - strengths) u unutarnjem okruženju. (Weihrich, Kington, UK, 1982., u: Božac, M.G. 2007.)

razine otoka ne može utjecati. Međutim, ove ocjene zahtijevaju dublju kvalitativnu analizu.

Procjene intenziteta temeljnih faktora za formiranje strategije razvoja općine Šolta izvršene SWOT analizom i date u TOWS matrici, mogle bi se prikazati u odgovarajućem koordinantnom sustavu. Vrijednosti dobivene kao sume intenziteta po svakom području nanesene su na odgovarajuće osi (svaka os ima relativnu vrijednost 10), a zatim su spajanjem koordinata dobivene točke presjeka u sva četiri kvadranta. Povezivanjem tih točaka konstruiran je „poligon strategija“.⁴⁶

Grafikon : „Poligon razvojnih strategija“ za otok Šolti

TOWS pokazuje kako vanjske prilike i prijetnje s kojima se suočava određeni subjekt mogu biti suprotstavljene unutarnjim snagama i slabostima da bi se kao rezultat dobilo četiri skupa alternativnih strategija. *Cilj koji stojiiza TOWS matrice nije identifikacija jedne najbolje strategije već jednostavno generiranje različitih strategija od kojih neke mogu biti implementirane*⁴⁷.

⁴⁶ Goić, S.: SWOT analiza sektorskih struktura Općine Šolta, GTZ – Ekonomski institut Zagreb, Zagreb, 2001.

⁴⁷ Proctor, T., Ruocco, P., (1992), Generating Marketing Strategies: A Structured Creative Decision Support Method, Management Decision, (30), 5, str. 51. u: Božac, M.G. 2007.

2.3. ALTERNATVINE STRATEGIJE

Strategije po TOWS matrici temeljiti će se na promišljanju prikladnih kombinacija s lista snage, slabosti, prilika i prijetnji. Četiri se kombinacije strategija nazivaju: maksi-maksi (snage - prilike), maksi-mini (snage - prijetnje), mini-maksi (slabosti - prilike) i mini-mini (slabosti - prijetnje). S obzirom na značaj, odnosno težinu koju svako od područja analize ima u konkretnom slučaju, može se odrediti strateška situacija, a iz identificirane strateške situacije proizlaze i moguća strateška ponašanja:

1. Maxi-maxi (S-O) je najpovoljnija strateška situacija, u kojoj su eksterne šanse i interne snage dominantne. Razvojnom bi strategijom trebalo maksimalno razvijati i upotrebljavati snage da se bi maksimalno iskoristilo prilike.
2. Mini-maksi (W-O) je situacija u kojoj postoje dobre šanse, ali i opterećenje internim slabostima (koje ometaju maksimalno korištenje šansi). Mini-maksi strategijom bi trebalo nastojati minimizirati slabosti da bi se maksimiziralo korištenje šansi.
3. Maksi-mini (S-T) označava situaciju u kojoj postoje značajne snage, ali su i vanjske opasnosti izražene. Radi se o turbulentnoj situaciji u kojoj treba težiti maksimalnom iskorištenju snage i njihovom usmjeravanju na minimiziranje prijetnji.
4. Mini-mini (W-T) radi se o okruženju koje jako prijeti, a interno postoje velike slabosti. Ova kombinacija pokazuje slabosti u usporedbi s prijetnjama. To je krajnje obrambena strategija kako bi se smanjile slabosti i izbjegle prijetnje.

2.3.1 Strategija Maxi-Maxi

Kako da na najbolji mogući način iskoristimo naše SNAGE u odnosu na novo ukazane povoljne PRILIKE u našoj okolini ?

Prepoznati su prostorni uvjeti za razvoj turizma, nautičkog turizma i poljoprivrede kao snaga koja bi trebala iskoristiti priliku povoljnog geoprometnog položaja otoka koji ima atraktivnu klimu, more i pejzaže koji su preduvjeti za razvoj bilo koje od ovih djelatnosti. U prilog boljem razvoju turizma ide i približavanja srednjodalmatinskog područja Evropi izgradnjom autoceste. Isto tako otok raspolaže značajnim površinama obradivog zemljишta koje je zasad nedovoljno iskorišteno pa je i to prilika koja se može iskoristiti u svrhu razvoja poljoprivrede.

Znatno poboljšanje ugostiteljstva i turizma posljednjih godina kao snaga ima priliku za razvoj u porastu motiviranosti za život izvan velikih urbanih centara, što dovodi na otok novo stanovništvo koje onda ima priliku raditi u ovim djelatnostima, kako i osnovati vlastite poduzetničke inicijative.

1. Općina treba stvoriti preduvjete za prijavu projekata za financiranje iz fondova i iskoristiti vlastite kadrove u tu svrhu.
2. Očuvani krajobraz, prirodna i kulturna baština preduvjet su za razvoj turizma koji treba pomoći lokalna samouprava preko Turističke zajednice.
3. Potaknuti razvoj poljoprivrede poticajima lokalne samouprave, informiranjem o poticajima izvan JLS, te poticanje kroz odgovarajuće oblike udruživanja (zadruga).
4. Prostornim planiranjem stvoreni preduvjeti da osim luke Rogač na otoku postoji još jedna luka približiti će otok još više kopnu i Splitu kao regionalnom centru, a pomoći će i u poboljšanju brodskih veza što će vjerojatno rezultirati povećanjem broja stanovništva jer će posao i ostali sadržaji u gradu biti bliži lokalnom stanovništvu.
4. JLS kroz TZ treba iskoristiti sačuvan krajobraz, prirodnu i kulturnu baštinu, rast interesa za turizam baziran na izvornosti, prirodnim resursima i ekološkim vrijednostima.

2.3.2 Strategija Mini-Maxi

Što učiniti da prebrodimo naše SLABOSTI a da iskoristimo novonastale PRILIKE?

U svrhu prevladavanja slabosti nedovoljne optimiziranosti vodovodnog sustava, sustava odvodnje te boljeg iskorištavanja obnovljivih izvora energije treba iskoristiti priliku regionalnog udruživanja i ulaska u EU koja omogućava pristup sredstvima za optimalizaciju infrastrukture i učinkovitiju zaštitu okoliša. Prilika je također i u korištenju razvojnih fondova EU.

Nizak stupanj kvalitete usluge i servisa u turizmu kao i nedostatak ekskluzivne turističke ponude i atrakcija slabosti su koje bi se mogle otkloniti porastom interesa za turizam baziranim na specifičnim prirodnim, ekološkim i sociokulturnim vrijednostima turističke destinacije kao i time da otok raspolaže dovoljnom količinom atraktivnog prostora za razvoj turizma (kao i dovoljnom količinom već postojećih objekata čiji bi se rad mogao optimalizirati udruživanjem u primjerice difuzni hotel.) Nedostatak poduzetničkih inicijativa i angažiranosti na poboljšavanju gospodarskih uvjeta, te nepostojanje poduzetničkih inkubatora za promicanje i pomoći u izradi poduzetničkih projekata slabost je za čije otklanjanje predlažemo koristiti priliku u dostupnosti sredstava iz EU fondova, ali i u prirodnim resursima za razvijanje raznih oblika gospodarstva koje otok ima (poljoprivredne površine, prirodne ljepote, atraktivan prostor za razvoj turističkih djelatnosti). U ovom kontekstu prilika može biti i dolazak na otok obrazovanijeg stanovništva koje bi moglo razvijati poduzetničke ideje. Također ovdje su bitna i novčana sredstva koje općina može dobiti iz državnog i županijskog proračuna, a u ovom slučaju bi joj mogla koristiti i za davanje poticaja (novim i postojećim poduzetnicima).

1. Kroz organizaciju odjela/sustava/osobe unutar općinskog sustava koji će se baviti korištenjem prostora i obale otoka može se postići veća kvaliteta upravljanja prostornim uređenjem
2. Iskoristiti mogućnost financiranja iz EU fondova kako bi se povećala razina kvalitete vodoopskrbe i odvodnje, te počelo razvijati otok u smjeru većeg korištenja obnovljivih izvora energije
3. Iskoristiti nove propise kako bi educirali ljudi o očuvanju prirode, graditeljske baštine i uostalom samom održivom razvoju, s tim da se JLS treba aktivno uključiti u isto kako bi bila primjer drugima.
4. Preduvjet za popravak loše demografske strukture su dobra prometna povezanost sa gradom, ali i drugim otocima, ulaganje u razvoj otoka putem investicija ali i novca iz EU fondova. Važno je također od strane JLS poticati razvoj turizma i poljoprivrede kako bi se otvorila nova radna mjesta i stvorili preduvjeti za život mlađih obitelji na otoku. Potaknuti samozapošljavanje što se sada i radi kroz program poduzetničkog savjetovanja koje je pokrenuto nedavno.

2.3. 3 Strategija Maxi-Mini

Kako možemo iskoristiti naše snage da bi prebrodili prijetnje iz okoline ?

Iako nova zakonska rješenja smanjuju utjecaj općine u planiranju prostornog i gospodarskog razvoja i smanjuju povezanost lokalne zajednice sa lokalnim razvojnim pitanjima, kontinuitet u prostornom planiranju i doneseni ključni dokumenti prostornog uređenja kao razvojna prepostavka, snaga su koja bi trebala pripomoći u tome da se svi budući planovi rade u skladu s osiguranim planovima prostora za određene djelatnosti.

Nesigurna vodoopskrba iz regionalnog vodovoda je na nezadovoljavajućoj razini. U ovome trenutku predstavlja velik problem pogotovo u turističkoj sezoni, međutim njega je teško riješiti na bilokakav način s obzirom na činjenicu da se radi o organizaciji na koju se nema mnogo utjecaja. Međutim, smatramo da postoji mnogo prostora za uređivanja sustava odvodnje u mjestima uz more korištenjem sredstava dobivenim na natječajima (bilo državnim, bilo EU).

Kao prijetnja je navedeno i to da općina nema u svojoj nadležnosti učinkovitih alata za poticanje poduzetništva, ali mi predlažemo da se fokusira na ono što je izvedivo. Dakle, smatramo da bi se

trebalo davati poticaje za poduzetnike, ali možda ići i u smjeru objavljivanja(na webu prvenstveno) građevina i općinskih zemljišta (s naznakom kako bi se potencijalno mogle koristiti) koje se trenutno ne koriste i koje bi na taj način nekome mogle pomoći da dobije ideju za osnivanje vlastitog biznisa.

Činjenica je i da se otok percipira kao sredina za život bez perspektive i da iako po našem mišljenju na otoku ima dovoljno kulturnih sadržaja, udruga i sličnog ovaj je problem najbolje rješavati ulaganjem u gospodarstvo te podizanjem poduzetničke klime jer se jedino na taj način (kada se riješe primarne ljudske potrebe) može utjecati na kvalitetu življenja na otoku.

1. Sustavnim i kvalitetnim prostornim planiranjem i radom sukladno strateškim dokumentima može se sprječiti pretjerana izgradnja (najviše turističkih) kapaciteta na način na koji se to sada radi te se na taj način stanje može održati u granicama održivosti.
2. Razvoj turizma, nautičkog turizma i poljoprivrede izazvat će razvoj prateće infrastrukture što će omogućiti daljnji razvoj otoka odnosno poboljšanje kvalitete život, čime će otok postati privlačnije mjesto za života mladim generacijama.

2.3.4. Strategija Mini- Mini

Kako minimalizirati unutarnje slabosti da bi se prevladale prijetnje?

Loša demografska struktura i nedostatak adekvatne radne snage za poduzimanje poduzetničkih inicijativa je definitivno problem, međutim potrebe za „uvozom“ nove radne snage za zapošljavanje u turizme ne shvaćamo toliko kao prijetnju, nego i kao prednost zbog potencijalnog naseljavanja na otok. Dakle, ukoliko se bude radilo na jačanju poduzetničke klime, te poticanja mladih na cijelogodišnji boravak na otoku ova se prijetnja može postepeno pretvoriti u priliku. Ako se na ovome poradi moći će se prevladati i prijetnja po kojoj se otok percipira kao mjesto za život, bez perspektive bez posebnih društvenih sadržaja za mlade. Porast broja stalno prisutnih mladih na otoku će onda indirektno utjecati i na društveni aspekt života na otoku.

Nedostatak poduzetničkih ideja i angažiranosti na poboljšanju gospodarskih uvjeta kao i nepostojanje poduzetničkog inkubatora su slabost kojima ne pomažu ni općenito stanje u državi, niti državna politika, međutim smatramo da se na Šolti poduzetništvo može poticati i bez prevelikih ulaganja, dakle u skladu s mogućnostima. Predlažemo davanje nekretnina u vlasništvu općine u najam zainteresiranim, kao i program za poticanje (novčano) novih poduzetničkih ideja.

1. Konstantnim prostornim planiranjem i radom prema strateškim dokumentima na otoku osigurati održivi razvoj otoka, sprječiti pretjeranu izgradnju i sl.
2. Lokalna samouprava treba informirati poduzetnike o mogućnostima za financiranje, ali i sama razviti model poticanja razvoja poduzetništva
3. Ulaganjem većih napora u razvoj turizma, nautičkog turizma, poljoprivrede za koje postoje odlični prirodni preduvjeti unaprijediti gospodarstvo odnosno izazvati razvoj prateće infrastrukture što će povećati potrebu za zaposlenima, a na kraju rezultirati naseljavanjem otoka.
4. Pronaći najbolji model za financiranje izrade zemljišnih knjiga što će omogućiti daljnji razvoj otoka.
5. Općina kao institucija terba primjenjivati pravilnik o radu i provoditi ocjenjivanje kako bi se povećala učinkovitost i motivacija zaposlenika. Doškolovanje zaposlenika.
6. Prepoznati EU fondove kao izvor financiranja za većinu razvojnih projekata na otoku i ulaganje u znanje zaposlenika općinske uprave po ovom pitanju.

3. VIZIJA, STRATEŠKI CILJEVI I MJERE

3.1. UVOD

Prirodne datosti otoka, veličina njegova prostora, položaj blizini razvojnih tokova, morfološke karakteristike otoka i obale, klimatske prilike, vegetacija i čistoća okoliša, ukupna krajobrazna obilježja kao skup prirodnih datosti, prirodna i kulturna baština otoka, bogata kulturna, arheološka i etnografska baština, dobra "pokrivenost" područja dokumentima prostornog uređenja, dobra pokrivenost općinskog prostora osnovnom infrastrukturom čine takve usporedne razvojne prednosti koje otoku pružaju mogućnosti svekolikog razvijanja, a posebnu turizma, poljodjelstva, ribarstva, pomorskih djelatnosti i drugih otoku primjerenih djelatnosti.

Demografska slika otoka, slaba demografska osnova i nepovoljna starosna i kvalifikacijska struktura stanovništva, mali udio aktivnog u ukupnom stanovništvu, neprimjereno oblikovana, neplanska izgradnja u prostoru, nerazvijenost gospodarske strukture, zapuštena poljoprivredna proizvodnja, ribarstvo i ostale tradicijske djelatnosti, ovisnost potrošnje i življena na otoku od kopna, loša urbana oprema naselja, neriješeno deponiranje otpada, zapušteni i neprohodni poljski putovi, neodgovarajuće odlaganje otpada i problemi odvodnje, neriješeni imovinsko-pravni odnosi na nekretninama, usitnjeni posjedi, nesređeni katastar i zemljišnik, nepovoljna struktura postojećih turističkih kapaciteta i nerazvijene prateće djelatnosti, nedostatak popratnih kulturnih, sportskih i zabavnih događanja i manifestacija čine ograničavajuće čimbenike razvoja otoka.

Razvitak otoka temeljiti će se na svim spomenutim usporednim razvojnim prednostima otoka, tim više što će naglašeni ograničavajući čimbenici s vremenom gubiti svoju ograničavajuću ulogu.

U vođenju politike budućeg razvoja, definiranju pravaca i rješenja prostornog razvijanja zasnovanih na datim uvjetima i prednostima koje otok pruža, nužno se nameće potreba uvažavanja granica održivog razvoja otoka.

Granice i ograničenja se odnose na:

- zaštitu, racionalno korištenje i očuvanje prostora za buduće generacije;
- zaštitu okoliša, naročito zaštitu otočnih obala;
- osiguranje čistoće tla i obalnog mora od zagađenja;
- zaštitu i očuvanje poljoprivrednih i šumskih površina;
- zaštitu i očuvanje prirode i otočnog krajobraza;
- zaštitu i očuvanje kulturnih vrijednosti i graditeljske baštine;
- očuvanje autentičnosti otočne zajednice.

U razvitku otoka poželjnije je polaziti od postavke da razvitak ne treba isforsirati izvan očekivanih potreba lokalnog stanovništva i njegova normalnog rasta.

3.2. EUROPSKI, NACIONALNI I REGIONALNI RAZVOJNI OKVIR

3.2.1. Europa 2020.

Europe 2020 Strategija za pametan, održiv i uključiv rast temeljni je strateški dokument EU za razdoblje od 2014. do 2020. godine. Strategijom su definirani prioriteti i ciljevi djelovanja i razvoja EU u datom programskom razdoblju. Prioriteti i ciljevi određeni ovom Strategijom ugrađuju se u sve sektorske strateške i planske europske dokumente te druge dokumente niže razine. Zemlje članice dužne su ove prioritete ugraditi u nacionalne i regionalne programske dokumente koji moraju biti usmjereni upravo ostvarenju zacrtanih ciljeva i prioriteta EU. Fondovi i instrumenti financiranja pomagat će realizaciju projekata kod kojih je jasna povezanost s tim ciljevima i prioritetima.

Ciljeve i prioritete definirane u usklađenim strategijama (europskim i nacionalnim) podupiru instrumenti tzv. kohezijske ili politike regionalnog razvoja, a to su Strukturni fondovi i Kohezijski fond, fondovi koji podupiru zajedničku poljoprivrednu i zajedničku ribarsku politiku, te razni finansijski programi koje provodi Europska komisija izravno (tzv. Programi Unije).

Europska strategija donesena je u jeku svjetske gospodarske krize koja je nezapamćena današnjim generacijama, stalni gospodarski rast ostvarivan zadnje desetljeće tijekom krize je gotovo izbrisano – BDP EU 27 je pao za 4,3 %, industrijska je proizvodnja na razini iz 90-ih godina, dok je 25 milijuna ljudi ili preko 11 % (u nekim regijama i preko 30%) radno aktivnih nezaposleno.

Jednako tako, područje javnih financija je jako pogodeno. Prosječni deficit od 7% BDP-a i javni dug iznad 80% BDP-a pokazuju da je u 2 godine krize izbrisano 20 godina fiskalne konsolidacije.

Europa ima talentirane i kreativne ljude, jaku industrijsku bazu, propulzivan uslužni sektor, visokokvalitetan poljoprivredni sektor, snažnu pomorsku tradiciju, jedinstveno tržiste i zajedničku valutu, vodeća je destinacija stranim ulaganjima, itd.

Tri osnovna prioriteta Unije za naredno plansko razdoblje:

- **Pametan rast** – rast i razvoj gospodarstva zasnovanog na znanju i inovacijama
- **Održiv rast** – rast koji uključuje efikasnu upotrebu resursa i energije, te ekološki prihvatljivo i konkurentno gospodarstvo
- **Uključiv rast** – rast koji uključuje sve zemlje članice, regije i svakog pojedinca, to je gospodarstvo visoke zaposlenosti i socijalne uključenosti.

Posebni mjerljivi ciljevi koje EU želi postići krajem planskog razdoblja, dakle 2020. godine su:

- zaposlenost populacije između 20 i 64 godine na razini od 75 %
- ulaganje u istraživanje i razvoj (R&D) na razini od 3% EU BDP-a
- postignuće klimatsko/energetskog cilja '20/20/20'
- postotak ranog napuštanja školovanja ispod 10%, te minimalno 40% mlade generacije s diplomom
- 20 milijuna manje ljudi izloženih riziku siromaštva

Proračun od 2014. do 2020. godine

- Pametan i uključiv rast: 490 mlrd eura (48%) od čega kohezijska politika 376 mlrd eura,
- Održivi rast i prirodni resursi: 383 mlrd eura (37%) od čega tržišni rashodi ZPP-a 282 mlrd eura,
- Sigurnost i državljanstvo: 19 mlrd eura (2%),
- Globalna Europa: 70 mlrd eura (7%),

- Administracija: 63 mlrd eura (6%),

UKUPNO: 1.025,0 mlrd eura

S obzirom da se ovi strateški ciljevi i prioriteti prenose dalje u sve druge europske sektorske i horizontalne strategije, programske dokumente, fondovsku regulativu, zatim sve relevantne nacionalne dokumente, jasno je kakvi će projekti biti prihvatljivi za finaciranje iz EU fondova. **Prihvatljivi su projekti koji doprinose pametnom, održivom i uključivom rastu i konkretnim, začrtanim, mjerljivim ciljevima.**

3.2.2. Nacionalni razvojni dokumenti

STRATEGIJE I POLITIKE RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE OD 2014. DO 2020. GODINE: CILJEVI, SREDSTVA I IZVORI KAO SMJERNICE ZA STRATEGIJU RAZVOJA JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

Sveukupno, u razdoblju od 2014. do 2020. godine Hrvatska može očekivati oko 13,7 mlrd eura bespovratnih sredstava iz proračuna EU.

Nakon šta je Europska komisija prihvatile prioritete Hrvatske za financiranje iz europskih fondova, do kraja godine će Vlada usvojiti i nacrt za razdoblje do 2020. godine. Hrvatska će se koncentrirati na tri operativna programa. Najveći, koji bi trebao uzeti 75% predviđenih sredstava koji će u sebi objediniti brojna područja, malo manji koji će se baviti povećanjem zaposlenosti, te posljednji koji će biti usredotočen na tehničku pomoć.

Kao glavne izazove za Republiku Hrvatsku Europska komisija ističe sljedeće:

- nedovoljan razvoj na znanju utemeljenih čimbenika rasta i nedovoljna povezanost čvorišta rasta;
- niska razina sudjelovanja na tržištu rada, posebno mladih, te neučinkovit obrazovni sustav i teška socijalna situacija;
- zaštita okoliša, očuvanje prirodnih resursa i baštine te prilagodba klimatskim promjenama;
- neučinkovita javna uprava na središnjoj i lokalnoj razini te slaba uključenost civilnog društva i socijalnih partnera.

Strategija Vlade Republike Hrvatske temelji se na izradi konkretnih smjernica ekonomске i fiskalne politike, fiskalne konsolidacije realnog i održivog državnog proračuna, provedbi strukturnih reformi, restrukturiranja u svrhu očuvanja radnih mjesta, investicija javnog sektora i investicija privatnog sektora, a sve u svrhu izlaska iz gospodarske krize i započinjanja gospodarskog rasta za razdoblje od 2014. do 2020. godine.

Prema tome temeljni ciljevi za Republiku Hrvatsku su: sigurnost, solidarnost, ravnopravnost, pravednost i napredak svih hrvatskih građana u smislu načela na kojima će Vlada graditi svoju politiku i rješenja za novu zaposlenost i gospodarski rast u pravednjem društvu.

Ta rješenja se temelja na tri osnovna stupa: na gospodarskom rastu temeljenom na stvaranju novih vrijednosti, manjoj i učinkovitoj državnoj potrošnji i mijenjanju sustava društvenih vrijednosti što će se provoditi u 3 faze. Prvo sanacijom naslijedenih problema, pokretanjem novog razvojnog ciklusa i korištenjem novostvorene vrijednosti. Strategije i politike razvoja će se prema tome temeljiti na društveno ekonomskom razvoju prema sljedećim osnovnim točkama: rast BDP-a i zapošljavanja na temelju novog investicijskog ciklusa, rast proizvodnje i konkurentnosti orijentacijom na inozemnu i domaću potražnju, održivi rast proračunskih prihoda uz dovođenje proračunskih rashoda u sklad sa fiskalnim kapacitetima i razvojnim potrebama kroz smanjenje javne uprave.

Na lokalnoj razini će se provesti mjere za uklanjanje korupcije iz svih tijela javne vlasti i ostvariti konačna uspostava djelotvornog i pravednog pravosuđa. Povećat će se ulaganje u znanje i obrazovanje kao bitnim čimbenicima gospodarskog i društvenog razvoja zemlje. Reformirat će se porezni sustav u smjeru poreznog opterećenja radi postizanja troškovne konkurentnosti pomicanjem poreznog težišta

od rada prema kapitalu radi veće socijalne pravednosti. Osnažit će se programi horizontalne potpore poduzetništvu na korištenju državne imovine za pokretanje izglednih razvojnih investicijskih projekata.

Mjerama porezne obiteljske, obrazovne i socijalne politike stvorit će se okruženje koje je poticajno obrtnicima i poduzetnicima, a uz pomoć fondova EU i RH za ekonomsko i socijalno osnaživanje uz aktivno poticanje novog zapošljavanja, a posebno zapošljavanja mlađih i visoko obrazovanih te radno aktivnih srednje i starije generacije koji su zbog krize ostali bez posla, na način da će se povećati potpore za zapošljavanje te otvoriti proces cjelo životnog obrazovanja.

Konkretnе obveze na razini Republike Hrvatske, a sukladno smjernicama iz strategija i politika EU od 2014. do 2020. godine će biti kako slijedi:

- smanjenje deficit-a na manje od 3% BDP-a;
- zaustavljanje javnog duga uvećanog za državna jamstva na razinu manju od 60% BDP-a,
- Vlada će provesti funkcionalnu i fiskalnu decentralizaciju na regionalne i lokalne jedinice samouprave u cilju jačanja njihove ekonomske i administrativne snage odnosno fiskalnih kapaciteta;
- redefinirati će se sustav dodjele tekućih i kapitalnih potpora jedinica lokalne i regionalne samouprave iz državnog proračuna i fondova EU uz uvođenje kriterija standarda i procedura EU koji će se primjenjivati za vođenje svih projekata za dodjelu tekućih i kapitalnih potpora;
- obveza je da se smanje krupne socijalne i ekonomske razlike u stupnju razvijenosti jedinica regionalne samouprave kroz program ruralnog razvoja;
- kroz radionice i seminare sposobit će se potreban broj stručnjaka na svim razinama društveno političke zajednice za učinkovito korištenje Predpristupnih te Strukturalnih i Kohezijskih fondova.

Jedan od izuzetno važnih pravaca strategije održivog razvoja Republike Hrvatske svakako je i ruralni razvoj koji je od posebnog interesa za utvrđivanje realnih održivih strategija razvoja za jedinice regionalne i lokalne samouprave. Upravo iz tih razloga ovu strategiju održivog ruralnog razvoja ćemo izraditi kao temelj za uspostavljanje realnih strategija održivog razvoja jedinica lokalne samouprave srednjodalmatinskih otoka, a pilot program će biti ova strategija održivog razvoja Općine Šolta.

Nacionalne strategije

Nacionalna strategija regionalnog razvoja je važna za podizanje blagostanja svih hrvatskih regija te smanjenja zaostajanja za prosjekom EU. Njome su utvrđeni razvojni ciljevi usmjereni prema društveno-gospodarskom

razvoju Republike Hrvatske, smanjenju regionalnih razvojnih nejednakosti te jačanju razvojnog potencijala onih dijelova zemlje koji zaostaju u razvoju.

Zbog sve većeg produbljivanja društveno-gospodarskih razlika i razvojnih mogućnosti u različitim dijelovima zemlje te među različitim društvenim skupinama, Republika Hrvatska utvrdila je potrebu definiranja koherentne regionalne razvojne politike⁴⁸.

Jedan od temeljnih strateških ciljeva je razvoj županija i statističkih regija kojima se nastoji postići bolja povezanost lokalnih i regionalnih razvojnih potreba s nacionalnim razvojnim prioritetima, a koji pruža osnovu za strateško planiranje i izradu razvojnih programa.

Na porast značenja regionalne razvojne politike je pristupanje EU. U vez s tim iznimno je važno biti dobro pripremljen za korištenje fondova Europske Unije namijenjenih regionalnom razvoju.

⁴⁸ Cilj je politike regionalnog razvoja pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, sukladno načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.

Strategija kao važan međusektorski i teritorijalno usmjeren sastavni dio planiranja nacionalnog razvojnog procesa ima za temeljni cilj pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, sukladno načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.

Jedan od tri specifična strateška cilja koji je relevantan za razmatrano područje je: "Razvoj županija i statističkih regija"⁴⁹. Općina Šolta u Splitsko dalmatinskoj županiji pripada Jadransko Hrvatskoj regiji (sa 1.441.035 stanovnika).

Ovaj strateški cilj se temelji na potrebi boljeg povezivanja razvojnih prioriteta središnje razine s potrebama statističkih regija te jedinica lokalne i regionalne samouprave. Također ovaj strateški cilj stavlja lokalne i regionalne sudionike razvojnog procesa u središte razvoja njihovih područja, i to njihovim uključivanjem pri identificiranju prioritetnih potreba njihove županije ili statističke regije i predlaganju zajedničkih strateških rješenja.

Ovakav pristup opravdava se time što stanovništvo na lokalnoj i regionalnoj razini mnogo jasnije razumije teškoće s kojima se susreće nego oni koji planiraju razvoj na nacionalnoj razini. Specifični lokalni i regionalni problemi često zahtijevaju specifična lokalna ili regionalna rješenja. Bez obzira na činjenicu da održivi razvoj i gospodarska i socijalna kohezija mogu biti središnji ciljevi Vladine politike, međutim nijedan od njih ne može biti postignut samo putem upravljanja razvojem odozgo (tzv. *top-down* pristupom) i programa osmišljenih isključivo na središnjoj razini. Stoga se lokalni i regionalni sudionici razvojnog procesa trebaju sposobiti za rješavanje razvojnih izazova svojih područja. Oni trebaju sudjelovati u identificiranju i usklađivanju prioritetnih potreba, oblikovanju i provedbi rješenja, čime se jača demokratska osnova odlučivanja i osigurava legitimitet razvojnih projekata a lokalna zajednica sposobljava za rješavanje vlastitih problema.

Za regiju Jadranska Hrvatska Strategijom regionalnog razvoja definirani su sljedeći ciljevi:

1. **Održivo gospodarenje prirodnim i kulturnim vrijednostima u svrhu jačanja konkurentnosti regije**
 - Razvoj selektivnih oblika turizma, diversifikacija usluga i proširenje turističke ponude te poboljšanje kvalitete postojećih i izgradnja novih smještajnih kapaciteta i pratećih sadržaja
 - Održivi razvoj zaštićenih područja
 - Održivo gospodarenje prirodnim resursima
 - Valorizacija i revitalizacija kulturne i prirodne baštine
 - Održivi razvoj poljoprivrede
2. **Razvoj regionalne infrastrukture**
 - Razvoj i unapređenje prometne infrastrukture i logistike te intermodalnog prometa za robu i putnike
 - Razvoj i unapređenje javne infrastrukture
 - Razvoj i unapređenje energetske infrastrukture
 - Razvoj i unapređenje informatičke i elektroničke komunikacijske infrastrukture
 - Razvoj i unapređenje sustava navodnjavanja

⁴⁹ NUTS (franc. Nomenclature des unités territoriales statistiques): Statisticka nomenklatura prostornih jedinica koju je definirao Europski statistički ured (Eurostat). NUTS 2: druga razina NUTS klasifikacije. Prostorne jedinice za statistiku na razini NUTS 2 imaju između 800.000 i 3.000.000 stanovnika.

- Razvoj sustava javne vodoopskrbe i javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda i ostale komunalne infrastrukture

3. Jačanje konkurentnosti poslovnog sektora

- Razvoj gospodarstva kroz jačanje strukovnog i cjeloživotnog obrazovanja u skladu s potrebama poslovnog sektora
- Poticanje poduzetništva i samozapošljavanja
- Jačanje poslovne infrastrukture i poslovnih potpornih institucija
- Tehnološko osvremenjivanje, restrukturiranje i diversifikacija gospodarstva
- Razvoj proizvoda i usluga s većom dodanom vrijednošću
- Povezivanje poslovnog, znanstveno-istraživačkog i/ili javnog sektora u svrhu transfera znanja, uvođenja novih tehnologija i komercijalizaciju inovacija i razvoj klastera

4. Zaštita okoliša

- Gospodarenje otpadom
- Zaštita od požara
- Zaštita voda i mora
- Zaštita zraka i tla
- Razvoj i promicanje korištenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti

STRATEGIJA RURALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE OD 2014. DO 2020. GODINE: CILJEVI, SREDSTVA I IZVORI KAO SMJERNICE ZA ODRŽIVI RAZVOJ OTOKA

Po podacima Eurostata, u trenutku ulaska u EU hrvatski BDP po stanovniku iznosi 61% prosjeka za 27 dosadašnjih članica EU koji iznosi 25.600 eura po stanovniku, što Hrvatsku smješta na samo dno ljestvice, ispred Rumunjske i Bugarske, u kojima BDP po stanovniku iznosi 49% i 47% prosjeka EU 27. Odmah ispred Hrvatske su Cipar (62%) te Mađarska i Poljska (po 66% prosjeka EU 27), a na samom čelu ljestvice, s BDP-om po stanovniku u iznosu od 271% od prosjeka EU 27 nalazi se Luksemburg.

Uredba ruralnog razvoja EU definira sljedeća tri dugoročna strateška cilja i šest prioriteta:

Cilj 1. Povećanje konkurentnosti poljoprivrednog i preradivačkog sektora,

Cilj 2. Održivo upravljanje prirodnim resursima i klimatskim promjenama,

Cilj 3. Uravnotežen razvoj ruralnih područja.

Prioritet 1. Promicanje znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima

Prioritet 2. Jačanje konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede i jačanje održivosti poljoprivrednih gospodarstava

Prioritet 3. Promicanje, organiziranja lanca prehrane i upravljanje rizicima u poljoprivredi

Prioritet 4. Obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava ovisnih o poljoprivredi i šumarstvu

Prioritet 5. Promicanje učinkovitosti resursa i pomaka prema klimatski elastičnom gospodarstvu s niskom razinom ugljika u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru

Prioritet 6. Promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj u ruralnim područjima

Najvažnije potrebe identificirane u programu

- povezivanje poljoprivrednih proizvođača (poljoprivredni proizvođači nisu organizirani - udruženi, gospodarstva su usitnjena),
- nužnost povećanja dodane vrijednosti proizvoda (diversifikacija PG-a),
- povećanje konkurentnosti i produktivnosti rada u sektoru poljoprivrede i prerade (zastarjela tehnologija, strojevi, oprema i objekti),
- uključivanje mladih u sektor poljoprivrede (nepovoljna starosna struktura PG),
- povećanje stupnja korištenja informacijskih tehnologija,
- uvođenje sustava informiranja, savjetovanja, te cjeloživotnog obrazovanja i usavršavanja,
- izgradnja sustava navodnjavanja i odvodnje,
- korištenje tehnologija koje smanjuju negativan utjecaj poljoprivrede na tlo, vodu i zrak
- očuvanje genetskih resursa,
- razvoj i poboljšanje lokalne komunalne, socijalne, gospodarske i komunikacijske infrastrukture,
- povećanje razine korištenja energije iz obnovljivih izvora.

3.2.3. Regionalni razvojni dokumenti

Splitsko-dalmatinska županija je jedna od većih po kopnenom i morskom obuhvatu površine i druga najmnogoljudnija županija u Republici Hrvatskoj, od čega je kopno 4.524 km² ili 8% teritorija Republike Hrvatske, a more 9.576 km² ili 31% teritorija Republike Hrvatske. Na ovom prostoru obitava 462.676 stanovnika ili 10,4% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske. Gustoća naseljenosti iznosi 105,5 stanovnika/ km² ili 78,55% gustoće naseljenosti Rebulike Hrvatske, što znači da Splitsko dalmatinska županija spada u ruralno područje Republike Hrvatske. Prostor Splitsko dalmatinske županije čine tri prostora koja se razlikuju u prirodnom krajobrazu te demografskim, gospodarskim i razvojnim značajkama i to:

- **Priobalje** koje je najmanje teritorijalno raspostranjeno ali je najviše naseljeno i gospodarski najaktivnije
- **Zaobalje** koje je teritorijalno najrasprostranjenije i srednje naseljeno što znači da iziskuje veću pažnju u razvojnem periodu od 2014. do 2020. godine u smislu investicijskih ulaganja i veće kvalitete upravljanja resursima, prostorom i okolišem
- **Otocí** koji su najslabije naseljeni i kao takvi zahtjevaju u razvojnem periodu najveća ulaganja u razvoj u smislu zaustavljanja procesa demografskog pada te veća ulaganja u gospodarski razvoj i očuvanje okoliša. U Splitsko-dalmatinskoj županiji su 4 velika otoka, 70 manjih i 50 hridi od kojih je naseljeno svega 10 otoka što nameće potrebe ulaganja u prometnu infrastrukturu, povezanosti samih otoka te otoka s kopnom.

Što se tiče političko teritorijalnog ustroja u Splitsko dalmatinskoj županiji djeluje 16 gradova i 39 općina, a u prostornom smislu može se podijeliti na 12 cijelina. Najvažnije djelatnosti Splitsko-dalmatinske županije s obzirom na prirodne i klimatske uvjete su turizam i pomorstvo te uzgoj mediteranskih kultura i ribarstvo.

Razvojna strategija Splitsko dalmatinske županije

Sukladno Strategiji regionalnog razvoja Republike Hrvatske temeljni planski dokument za održivi društveno-gospodarski razvoj svake jedinice područne (regionalne) samouprave u kojem se određuju

osnovni smjerovi razvoja (ciljevi i prioriteti) jedinice područne (regionalne) samouprave jest Županijska razvojna strategija (ŽRS).

Županijska razvojna strategija ŽRS ključni je planski dokument za županije definiran unutar Strategije regionalnog razvoja RH s ciljem dugoročnog društveno-gospodarskog razvoja županije. Smjernice za izradu županijskih razvojnih strategija zadane su Pravilnikom o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija (NN 53-1304/2010).

Razvojna strategija Splitsko dalmatinske županije važila je do 1.1.2015. (nova nije donesena)

Osnovni smjerovi razvoja u ŽRS moraju biti u suglasju s ciljevima i prioritetima razvoja utvrđenim u Strategiji regionalnog razvoja Republike Hrvatske kao osnovnom planskom dokumentu središnje razine kojim se utvrđuju ciljevi politike regionalnog razvoja. ŽRS je predviđena kao logičan nastavak tzv. regionalnih operativnih programa (ROP-ova) koji su dosad pripremljeni u gotovo svim županijama.

Ciljevi Županijske razvojne strategije jesu:

- postići konsenzus među svim relevantnim nacionalnim, regionalnim i lokalnim partnerima vezanim za razvojne potrebe županije (gospodarski razvoj, zapošljavanje i edukaciju, infrastrukturu, okoliš, lokalni, urbani i ruralni razvoj, rješavanje pitanja siromaštva i socijalne isključenosti) te, sukladno tomu, služiti kao osnova za pregovaranje, usklađivanje i financiranje aktivnosti definiranih strategijom;
- dati osnovne smjernice za izradu županijskih razvojnih projekata;
- pomoći ispunjenju zajedničkih strateških ciljeva u suradnji sa susjednim županijama te stvoriti osnovu za djelovanje u vezi s prekograničnim, transnacionalnim i međuregionalnim potrebama i mogućnostima;
- dati osnovne smjernice za lokalne razvojne planove i projekte jedinica lokalne samouprave.

Razvojna strategija Splitsko dalmatinske županije odredila je pet strateških ciljeva kojima želi ostvariti viziju Splitsko-dalmatinske županije kao visoko razvijene, razvojno dinamične, pomorsko orientirane i otvorene europsko-mediteranske regije.

Konkurentno gospodarstvo kao prvi strateški cilj nastoji se postići stvaranjem konkurentnog gospodarstva temeljenom na znanju, kroz jačanje poduzetničke infrastrukture, razvoj turizma, poljoprivrede, ribarstva i marikulture te razvoj ruralnog područje poboljšanjem uvjeta života i rada na selu.

Razvoj infrastrukture, zaštite prirode i okoliša kao drugi strateški cilj planira se ostvariti jačanjem prometne i komunalne infrastrukture (razvojem cestovne, željezničke i lučke infrastrukture te razvojem zračnog prometa), poboljšanjem energetskog sustava, korištenjem obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti, te putem zaštite prirode i okoliša.

Razvoj ljudskih resursa i povećanje kvalitete života kao treći strateški cilj trebao bi se ostvariti razvojem ljudskih resursa i povećanim zapošljavanjem, poboljšavanjem uvjeta u institucijama socijalne skrbi, povećanjem brige za mlade, razvojem športa i kulture, razvojem sustava odgoja i obrazovanja, poboljšanjem zdravstvenog osiguranja i razvoj kulturnih sadržaja.

Unapređenje upravljanja razvojem kao četvrti strateški cilj ostvarit će se poboljšanjem kvalitete

upravljanja lokalne i regionalne samouprave (razvojem sustava strateškog upravljanja, uvođenjem elektroničko-informacijskog dokumentacijskog sustava i dr.), jačanjem kvalitete života i socijalne kohezije (jačanjem i suradnjom sa civilnim društвom putem partnerskih odnosa), te putem međunarodne suradnje.

Jačanje prepoznatljivosti županije kao posljednji strateški cilj ostvariti će se jačanjem regionalnog identiteta te promicanjem gospodarskih potencijala.

Razvojni programi i projekti općine Šolta trebaju biti u suglasju i u funkciji ostvarivanja strateških ciljeva i prioriteta definiranih u Razvojnoj strategiji Splitsko dalmatinske županije.

3.3. RAZVOJNA OGRANIČENJA (PROBLEMI) OTOKA ŠOLTA

Presudni preduvjet izrade strategije ili nekog razvojnog programa razvoja jest svijest i medusobna suglasnost sudionika razvoja. To vrijedi i za Strategiju razvoja otoka Šolte. Tek sudjelovanjem predstavnika različitih skupina sudionika razvoja otoka koji će izraziti svoje razvojne interese može se postići konsenzus o smjeru u kojem se otok treba razvijati.

Na Šolti je u dva navrata održana radionica su na kojoj su raspravljeni razvojni problemi i identificirani ciljevi budućeg razvoja.

U okviru izrade POR-a Šolte u rujnu 2001. godine održana je radionica na kojoj su predstavnici razvojnih sudionika kroz četiri radne skupine (radna skupina za gospodarski razvoj, radna skupina za društveni razvoj, radna skupina za razvoj u prostoru i radna skupina za institucionalni razvoj) na temelju prikazanih nalaza

SWOT analiza šoltanskog prostora, zajednice, gospodarstva i institucija (koje su izradili vanjski stručnjaci) definirali rang listu rang-listu otočnih problema i zapreka uspješnom razvoju.

Istom participativnom metodologijom kroz četiri radnje skupine u sklopu izrade Strategije održivog razvoja otoka Šolte (SOR-a) na radionici u prosincu 2013., također na temelju SWOT analiza šoltanskog prostora, zajednice, gospodarstva i institucija definirani se otočni problemi koji predstavljaju razvojna ograničenja.

Nakon odmaka od 12 godina zanimljivo je komparirati percepciju razvojnih ograničenja od strane učesnika radionica koje su vođene istom metodologijom kako u pogledu broja i sastava radnih skupina tako i u pogledu prepoznavanja razvojnih ograničenja.

Rezultati komparacija razvojnih ograničenja 2001. i 2013. pokazuju nam sljedeće:

U **području gospodarstva** razvojna ograničenja ostala su gotovo identična gdje se kao najveća ograničenja ponovo ističu institucionalna ograničenja kao dubiozna vlasnička struktura nad zemljištem (nepostojanje svih zemljišnih knjiga, neusklađenost katastra i zemljišnih knjiga) što predstavlja problem kod rješavanja imovinsko pravnih odnosa i predstavljaju zapreku realizacije razvojnih projekata u turizmu i korištenju poljoprivrednog zemljišta. Značajno ograničenje (koje se nije ublaženo), koje je rezultat loše demografske slike, predstavlja nizak radni contingent i loša kvalifikacijska struktura za vodeće djelatnosti turizma i poljoprivrede. Nadalje, uz još uvijek ne riješeno navodnjavanje polja, nizak nivo ugostiteljskih i drugih usluga u turizmu te nedostatak atrakcija i ekskluzivne ponude. Isto tako ponavlja se i kronični nedostatak vlastitih poduzetničkih inicijativa i struktura (nedostatak pojedinaca i grupa – nositelja razvojnih inicijativa, nerazvijeni

mehanizmi poticanja i prihvatanja inicijativa). Ostale gospodarske aktivnosti osim trgovine, pružanje usluga smještaja u turizmu i skromne poljoprivredne proizvodnje (ulje i vino) nisu se razvile koliko je očekivano u proteklom razdoblju. Potrebno je naglasiti da je pomak po svim spomenutim pitanjima vidljiv, ali su nam očekivanja uvijek veća.

U području **društvenog razvoja i razvoja društvenih djelatnosti** stvari se nisu značajnije primijenile, osim u nekim aspektima. Pored izgradnje športske dvorane i obnovljene osnovne škole, i dalje su neadekvatni prostori za predškolski odgoj i knjižnice, te nepostojanje doma za starije, a ističe se problem neadekvatne hitne medicinske skrbi što smanjuje kvalitetu življenja na otoku. Od javnih prostora na otoku ima višenamjenska sala u Grohotama, školska dvorana, stara škola u Gornjem Selu, Bratske kuće, prostorija MO u Stomorskoj, Bratske kuće u nekim ostalim mjestima itd. Još uvijek nedovoljno i neravnomjerno urbana oprema naselja i posebno plaža (što je nužno za podizanje standarda stanovanja i razvoj turizam) smanjuje kvalitetu življenja, a jača utisak o općem propadanju naselja. Nakon dvanaest godina uočava se da je pored financiranja civilnih udruga prisutan trend opće nezainteresiranosti i nemotiviranosti mladih što nikako nije obećavajuće. Pored činjenice da su pojedine mjere iz POR-a Šolte ostvarene, prisutna je ocjena da se strateški ne provode, ovo je moguće potkrijepiti tvrdnjom da mjere koje su iz POR-a realizirane, nisu realizirane po logici i zamišljenoj proceduri POR-a već izravnim kontaktima sa nadležnom institucijama, što nije sustavni pristup.

Što se tiče **problema razvoja u prostoru i zaštiti okoliša** pored neprevladanih razvojnih problema, određena ograničenja su umanjena ili otklonjena, odnosno nisu toliko više relevantna. I danas u uslijed nedostatnog kanalizacijskog sustava, nisu zadovoljeni ni minimalni kriteriji zaštite tla, voda i priobalja od zagadenja, međutim u odnosu na ranije razdoblje gospodarenje otpadom je riješeno u pogledu sakupljanja i deponiranja na prihvatljiv način. Pitanje nadzora nad okolišem koji se ne nadzire na odgovarajući način (gdje se postojeći planovi i primjena odgovarajućih mjera i zakona ne provode adekvatno) i dalje predstavlja ozbiljni razvojni problem u kontekstu sve viših standarda zaštite okoliša. Sporost administracije i birokratizacija u prostornom uređenju na svim razinama nije prevladana. U ovoj oblasti općina Šolta kontinuirano, prema potrebama mijenja Prostorni plan otoka, isto tako doneseni su urbanistički planovi uređaja za većinu naselja. Na inicijativu investitora, doneseni su svi predloženi urbanistički planovi uređenja za gospodarske sadržaje. Međutim, implementacija koju osigurava državna uprava kao i upravna tijela u županiji je spora i komplikirana, što predstavlja ozbiljnu zapreku su realizaciji investicija.

Bespravna izgradnja i korištenje zemljišta protivno njegovoj namjeni u posljednjih su godina prevladani donošenjem dokumenta prostornog uređenja te provedbom legalizacije nezakonitih zgrada. Lučka infrastruktura i prometna povezanost sa Splitom, ne predstavljaju ograničenje kao ranije. Međutim, kao ozbiljni problem danas se uočava stalno prisutna usurpacija pomorskog dobra protuzakonitom gradnjom uz nedjelotvornost institucija za upravljanje nad pomorskom dobrom nisu dovoljno aktivne i izvan su nadležnosti lokalne samouprave. U odnosu na ranije razdoblje danas se posebno ističe problem neodgovarajuće gospodarenje spomeničkom baštinom naročito povijesnim jezgrama u naseljima gdje postoji znatan broj građevina koje devastiraju prostor, dok s druge strane zapanjeni i gotovo urušene stare zgrade predstavljaju značajan resurs.

Problemi **institucija razvojnog upravljanja** pored općih institucionalnih ograničenja u području regulacije gospodarskog okvira, upravljanja ključnim resursima obalom i šumama te morskim resursima uslijed neprovjedene decentralizacije nisu prevladane slabosti lokalne administracije (slabi kapaciteti, nemotiviranost i nedovoljna inicijativnost). Organiziranost i djelovanje turističke zajednice znatno je unaprijeđena kao i obavljan je komunalne djelatnosti te više ne predstavljaju jači razvojni problem. Međutim, problemi oko planiranja proračuna i dalje su prisutni. Danas u odnosu na ranije

razdoblje kao razvojni problemi ističe se činjenica da institucije civilnog društva za bavljenje razvojnim problemima nisu razvijene. Isto tako primjetna je loša koordinacija izvršne vlasti i mjesnih odbora što slabi inicijativu, motiviranost i kreativnost mjesne samouprave. Pored prisutnog ljudskog kapitala na Šolti i u vezi sa Šoltom primjećuje se nedovoljno korištenje formalnih i neformalnih kapaciteta za razvojno upravljanje.

Iz rasprave na radionici najvažnija ograničenja uspješnom i održivom razvoju u različitim sektorima poredana su po važnosti. U raspravi su ocijenjena ograničenja koja proizlaze iz institucionalnog okvira u kojima se nalazi lokalna samouprava kroz Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, odnosno njegovoj spornoj odredbi koja uvodi princip enumeracije, ograničenja iz Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama, te kroz ograničenja u drugim sektorskim zakonima te nedovoljnu provedbu "Zakona o otocima". Pristupanje EU donose otoku mnoge razvojne prilike, ali i odgovornost da se one iskoriste. Općinska samouprava ne posjeduje, međutim, resurse, sredstva, a niti instrumente (npr. neophodne podzakonske akte), da iskoristi sve prilike. Budući da lokalni razvoj uvelike ovisi o vanjskom institucionalnom i političkom okruženju kao i vanjskim resursima na radionici je preusmjerena pozornost na probleme i razvojne zapreke koji se odnose na strukturne nedostatke otočnog gospodarstva, društvenog razvoja, razvoja u prostoru i institucija. Problemi i razvojna ograničenja koji su istaknuti i rangirani kroz četiri radne skupine sintetizirani su i grupirani po sektorima, i to ovako:

Gospodarski problemi

1. Institucionalna ograničenja kao dubiozna vlasnička struktura nad zemljištem (nepostojanje svih zemljišnih knjiga, neusklađenost katastra i zemljišnih knjiga) što predstavlja problem kod rješavanja imovinsko pravnih odnosa i predstavljaju zapreku realizacije razvojnih projekata u turizmu i korištenju poljoprivrednog zemljišta.
2. Ljudski resursi za razvoj poduzetništva slabi (dobna struktura), te posebno kvalifikacijska struktura za vodeće djelatnosti turizma i poljoprivrede. Nepovoljna demografska struktura (visok postotak starog stanovništva, malo mladih ljudi, sve manje i manje stanovnika u radno-aktivnoj dobi).
3. Poljoprivredni resursi ne iskorištavaju se kako treba radi nedostupnosti, usitnjjenosti, ograničenog tržišnog potencijala, nezainteresiranosti mladih, itd.
4. Neriješeno navodnjavanje polja.
5. Na Šolti je nizak nivo ugostiteljskih i drugih usluga u turizmu te nedostatak atrakcija i ekskluzivne ponude. Nepostojanje hotela kao ključnih sadržaja i ekskluzivne ponude, te nedostatna logistika za nautički turizam
6. Nedostatak vlastitih poduzetničkih inicijativa i struktura (nedostatak pojedinaca i grupa – nositelja razvojnih inicijativa, nerazvijeni mehanizmi poticanja i prihvatanja inicijativa)
7. Ostale gospodarske aktivnosti osim trgovine, pružanje usluga smještaja u turizmu i skromne poljoprivredne proizvodnje (ulje i vino) nisu razvijene.

Problemi društvenog razvoja i društvenih djelatnosti

1. Prisutna je opća nezainteresiranost i nemotiviranost mladih u društvene tokove na otoku
2. Nedovoljna i nezadovoljavajuća hitna zdravstvena zaštita
3. Neprovodenje strateških dokumenta (pored činjenice da su pojedine mjere iz POR-a Šolte ostvarene, prisutna je ocjena da se strateški ne provode)
4. Neadekvatni prostori za društvene djelatnosti (predškolski odgoj i knjižnice, te nepostojanje doma za starije), što smanjuje kvalitetu življena

5. Nedostatak javnih prostora, neravnomjerna urbana oprema naselja i plaža (nužno za podizanje standarda stanovanja i razvoj turizma). Slabo urbano opremanje naselja smanjuje kvalitetu življenja, a jača utisak o općem propadanju naselja i zahtjeva stalne investicije.
6. Nedovoljna i nezadovoljavajuća hitna zdravstvena zaštita.
7. Financiranje udruga ne daje zadovoljavajuće rezultate.
8. Provedba javnih manifestacija kao kulturno ljeto u proteklim razdobljima nije bilo dovoljno koordinirano (u 2014.bilo je bilo više nego koordinirano).

Problemi prostornog razvoja i okoliša

1. Sporost administracije i birokratizacija u prostornom uredenju na svim razinama zapreka su realizaciji investicija.
2. Uslijed nedostatnog kanalizacijskog sustava, nisu zadovoljeni ni minimalni kriteriji zaštite tla, voda i priobalja od zagađenja.
3. Neodgovarajuće gospodarenje sa spomeničkom baštinom naročito povijenim jezgrama u naseljima gdje postoji znatan broj građevina koji devastiraju prostor, dok s druge strane zapuštene i gotovo urušene stare zgrade predstavljaju značajan resurs.
4. Okoliš se ne nadzire na odgovarajući način. Postojeći planovi i primjena odgovarajućih mjera i zakona za održiv razvoj ne provode se adekvatno.
5. Stalno prisutna usurpacija pomorskog dobra protuzakonitom gradnjom uz nedjelotvornost institucija za upravljanje nad pomorskom dobrom nisu dovoljno aktivne i izvan su nadležnosti lokalne samouprave.

Problemi institucija razvojnog upravljanja

1. Općinska administracija nedovoljno iskorištava vlastite kapacitete i nije dovoljno inicijativna
2. Loša koordinacija izvršne vlasti i mjesnih odbora što u slabi inicijativu, motiviranost i kreativnost mjesne samouprave.
3. Pored prisutnog ljudskog kapitala na Šolti u vezi sa Šoltom primjećuje se nedovoljno korištenje formalnih i neformalnih kapaciteta za razvojno upravljanje.
4. Poteškoće u realnom planiranju proračuna.
5. Institucije civilnog društva za bavljenje razvojnim problemima nisu razvijene.
6. Instrumenti ubiranja lokalnih naknada i pristojbi ne koriste se u potpunosti.

3.4. VIZIJA RAZVOJA

Ključni element strateškog razvojnog dokumenta odnosi se na formulaciju razvojne vizije i ciljeva. Samo na temelju poznавање постојеће ситуације провођењем деталне структурне анализе, те уз препознавање највећих запрека идентификацијом ključnih problema, могуће је разматрати заhtijevan ili поželjan будући статус планираног подручја. То заhtijevano или поželjno stanje обично се назива визијом.

Vizija дaje integralnu interpretaciju поželjne будућnosti lokalne zajednice, te представља ново промишљање комплексне природне просторне cjeline. То је тек замисљена слика најboljeg mogućeg stanja у регији или сектору. Но, zbog složености регионалних или секторских структура, као и zbog учинака на које локални чимbenici не могу утјечати, нико не треба очекивати да ће се визија pretvoriti у стварност. Сврхе definiranja vizije је да artikulira опće ciljeve razvoja, omogući sagledavanje posljedica njihove реализације и nužnih koraka које треба preuzeti. Vizija mora иći у правцу ostvarivanja „ zajedničkog dobra“. Vizija mora pružiti načelne идеје како prevladati konceptualна, институционална и друштвена ограничења, те треба да definirati integrativne koncepte, uspostavlja ciljeve i prioritete, te omogućavati definiranje specifičnih mjera i projekata.

Viziju otoka Šolte mogli bi definirati:

Usmjeravanje svih resursa i znanja koje ima na raspolaganju u cilju njegovanja i očuvanja izvornih vrijednosti, a na način da pravilno i stručno planira aktivnosti i zahvate u prostoru te tako postane jedna od vodećih jedinica lokalne samouprave po načinu upravljanja javnim dobrima i komunalnom gospodarstvu, a u isto vrijeme pružanjem cijelovitih i kvalitetnih usluga u optimalnim rokovima opravdati povjerenje stanovnika, gospodarskih i subjekata u društvenim djelatnostima, poslovnih partnera, nevladinih organizacija i turista, uz smanjenje troškova poslovanja.

Kontinuirano zapošljavanje mladog kadra kroz razvoj poljoprivrede, ribarstva, uslužnih obrta i obiteljsko – poljoprivrednih gospodarstava i turizma.

Razvitak Općine Šolta u turističku destinaciju visokog društvenog standarda, u okvirima uravnoteženog održivog razvoja, koja će biti prepoznatljiva u Hrvatskoj i svijetu po očuvanoj kulturnoj i povijesnoj baštini kao i kvalitetnim smještajnim kapacitetima.

Sve ovo zajedno sa razvijenom komunalnom, prometnom i energetskom infrastrukturom, jednako kao i visokom razinom zdravstvene, obrazovne, kulturne te rekreativne infrastrukture učiniti će Općinu Šoltu još sigurnijim i poželjnijim mjestom za život i rad.

Ostvarenje ove razvojne vizije Šolte, mora se temeljiti na načelima Nacionalnog programa razvijatka otoka potvrđenim Zakonom o otocima i na nekim općim načelima od kojih svatko treba dobiti jednaku političku pažnju:

1. Iako ignorirani tijekom mnogih desetljeća planiranja, samo zaštita i pažljivo **ekološki održivo** korištenje prirodnih resursa mogu osigurati dugoročan razvoj.
2. **Društvena stabilnost** jednako je važna, što poziva na izradu i provedbu odgovarajućih strategija za ublažavanje društvenih konflikata te izbjegavanje nejednakih prilika i nejednake participacije raznih socijalnih skupina u razvojnem procesu.
3. **Gospodarski rast**, prije svega u smislu stvaranja i proširenja zaposlenosti i povećanja prihoda, ključni je faktor zadovoljavanja potreba stanovništva i sposobljavanja državne uprave i lokalne samouprave za obavljanje njihovih višestrukih funkcija u gospodarskom ali i u društvenom i ekološkom sektoru

Formulacija ciljeva razvijatka kao i identifikacija projekata i mjera za postizanje razvojnih ciljeva, moraju biti usmjereni ka približavanju viziji. Dok je vizija nedostizna, razvojni ciljevi moraju biti dostižni, stoga treba povezivati viziju sa stvarnim mogućnostima.

3.5. RAZVOJNI CILJEVI

U metodologiji izrade strateškog plana logično se nakon analize stanja i ocjena ključnih razvojnih problema pristupa definiranju ciljeva razvoja, koji nam daju jedan opći rezultat, odnosno ishod koji otok Šolta kao lokalna zajednica treba postići. Ciljevi se postavljaju u okviru razvojne vizije kao konsenzus između sasvim razumljivih suprotstavljenih interesa. Ciljevi naznačuju orientacije i smjerove razvojnih nastojanja ključnih razvojnih subjekta odnosno aktera/dionika u premošćivanju jaza između postojećeg stanja (koje obilježavaju ključni problemi) i poželjnog budućeg stanja ("vizije"). Vizije nisu dostižne slike budućnosti regije ili sektora, ali ciljevi moraju konačno biti postignuti kako bi ispunili svoju ulogu mostova između sadašnjeg i budućeg stanja. Ciljevi koji se ovdje postavljaju trebaju biti ostvarivi i realni. Formulacija rješenja ključnih problema općenito znači pronalaženje razvojnih ciljeva koji opisuju poželjne buduće situacije, koje treba ostvariti u predvidivom razdoblju. Praktičnost nalaže da nakon prepoznavanja ključnih problema, slijedeći logični programski korak bude formulacija razvojnih ciljeva vezanih uz ključne probleme⁵⁰.

⁵⁰ Drager, S., Starc, N., Sumpor, M. i dr. (2003): Vodič za izradu strateških razvojnih programa, GTZ&EI Zagreb

3.5.1 Realizirani ciljevi postavljeni POR-a Šolte (2003)

Prije prikaza odabranih ciljeva sa radionice iz prosinca 2013. potrebno je dati prikaz ciljeva POR- a iz 2003.g. i ocjenu njihove realizacije, obzirom da metodološki ova Strategija predstavlja nastavak POR-a Šolte.

Za evaluaciju, odnosno procjenu rezultata uzimamo tri dimenzije i to:

1. NEPOSREDNI REZULTAT – **IZLAZ** (*Output*) = Rezultat - posljedica neke aktivnosti poduzete u okviru nekog projekta. Rezultati (output) predstavljaju količinu pruženih javnih usluga i osiguranih javnih dobara kojima se realiziraju u tvrđeni posebni ciljevi. **IZLAZI** su oni rezultati koji su postignuti odmah nakon provedbe aktivnosti.
2. STVARNI REZULTAT- POSLJEDICA/**ISHOD** (*Outcome*) sa **neposrednim učinkom** = Radi se o onome što je stvarno postignuto aktivnostima aktera politike nad ciljanom ili slučajnom populacijom. Željena je razina ostvarenih učinaka (kratkoročni) koji su značajni za društvo. **Ishodi** se mogu smatrati srednjoročni rezultati (Ishodi = učinci odmah po završetku aktivnosti – “effect”, “outcome”).
3. DUGORIČNI UČINAK - **UTJECAJ** (*Impact*) = Učinak projekta na šиру okolinu, njegov doprinos širim sektorskim ciljevima sažetima u općim ciljevima projekta. (dugoročni ucinci – “impact”).

Za evaluaciju ciljeve i mjera po sektorima za sve tri dimenzije uzeta je skala od jedan do pet (1 – 5).

Ciljevi postavljeni POR-a Šolte (2003)		Ocjena realizacije (1 – 5)		
		IZLAZ (output)	ISHOD (outcome)	UTJECAJ (impact)
	POR-a u cjelini	3,05	2,42	2,11
A	GOSPODARSKI RAZVOJ	2,83	2,22	1,81
1.	Šolta kao "poduzetnik"	1,81	1,31	1,25
2.	Šolta kao "proizvod"	3,00	2,33	2,00
3.	Poboljšanje rada turističke zajednice	3,67	3,00	2,17
B	DRUŠTVENI RAZVOJ	2,74	2,34	2,10
4.	Unapređenje športskih, društvenih i kulturnih djelatnosti	2,93	2,61	2,29
5.	Zaštita i očuvanje kulturne baštine	3,13	2,75	2,50
6.	Poboljšanja zdravstvene zaštite i brige o starijima	2,17	1,67	1,50
C	ODRŽIVI PROSTORNI RAZVOJ	3,61	2,91	2,46
7.	Uspostava odgovarajućeg upravljanja obalnim područjem otoka radi održivih pomorskih i obalnih gospodarskih djelatnosti	4,00	3,25	2,50
8.	Razvoj sustava fizičke infrastrukture	3,21	2,57	2,43
D	INSTITUCIONALNI RAZVOJ	3,32	2,65	2,35
9.	Unapređenje komunikacije s relevantnim državnim i županijskim tijelima nadležnim za razvoj otoka	3,17	2,67	2,33
10.	Podržavanje provedbe prostornih planova	3,45	2,65	2,25
11.	Unapređenje javnih usluga u nadležnosti općine	3,67	2,92	2,71
12.	Uspostavljanje upravljanja općinskim financijama	3,00	2,38	2,13
E	PROVEDBA DALJNJIH PLANSKIH POSTUPAKA	2,75	2,00	1,83

Iz gornje evaluacijske tablice je vidljivo da su na razini čitavog PRO-a izlazi (*output*) ocjenjeni sa 3,05, ishodi (*outcome*) su nešto niži 2,43, dok je utjecaj (*impact*) POR-a Šolte na ukupnu zajednicu

ocijenjen sa 2,12 odnosno oko 40% od očekivanog. U gospodarskom sektoru su postignuti najmanji utjecaji na zajednicu sa ocjenom *impacta* 1,81. Ciljevi koji su prema ovoj evaluacijskoj procjeni postigli *impact* 2 i manji od 2 prenijeti će se u naredno razdoblje, ako i mjere ukoliko budu sukladne ciljevima.

3.5.2 Definiranje ciljeva razvoja koje treba postići Strategijom razvoja do 2020.

Definiranje razvojnih ciljeva je u funkciji prevladavanja, otklanjanja razvojnih problema koje su radne skupine na radionici (prosinac 2013.) na temelju SWOT analize detektirali kao ograničenja razvoja. Lista problema za svaku radnu skupinu iskorištena je za određivanje razvojnih ciljeva gospodarstva, društvenih djelatnosti, prostornog uređenja i otočnih institucija. Ciljevi su odabirani prema kriterijima kao što su očekivani učinak, održivost i mogućnost provedbe bez veće podrške izvana.

Slijedom tih kriterija svaka radna skupina odredila je tri do pet ciljeva po sektoru. Predstavnici, koje je imenovala svaka radna skupina procijenili su zatim međusobne odnose i međuvisnost identificiranih ciljeva. Time je učinjen važan korak ka razumijevanju složenosti otočnog razvoja i upravljanja njime.

Ovdje dajemo ciljeve po sektorima koje su utvrstile radne skupine, na način da su neki ciljevi preformulirani i objedinjeni jer su pojedine radne skupini utvrstile gotovo identične ciljeve:

CILJEVI GOSPODARSKOG RAZVOJA:

1. Definirana nova razvojna strategije turizma sa ciljem obogaćivanja svih aspekata ponude.
2. Osigurano stalno obrazovanje kadrova u poljoprivredi, ugostiteljstvu i turizmu.
3. Ostvarena nova radnih mjesta kroz poticanje poduzetništva (brže i učinkovitije reagiranje i prepoznavanje poduzetničkih ideja).
4. Osigurane dovoljne količine pitke vode, te dovoljne količina energije iz vlastitih obnovljivih izvora.

CILJEVI DRUŠTVENOG RAZVOJA:

5. Poboljšana zdravstvena zaštita i brige o starijima
6. Ostvareni uvjeti za povratak i naseljavanje na otok osiguranjem povećanje kvalitete života kroz jačanje javnih usluga, fizičke infrastrukture i bolje prometne povezanosti.

CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA:

7. Uskladen katastr i zemljišne knjige, te riješeni imovinsko-pravni odnosi za sve vrste nekretnina u vlasništvu JLS.
8. Učinkovito upravljanja obalnim resursima, uređenja i upravljanja pomorskim dobrom.
9. Sanacija i očuvanje prostora devastiranog neplanskim izgradnjom, kroz osmišljavanja mjera za njegovu sanaciju, te jaču zaštita kulturne i prirodne baštine.

CILJEVI INSTITUCIONALNOG RAZVOJA:

10. Poboljšana efikasnost lokalne administracije
11. Ojačani institucionalni i izvaninstitucionalni kapaciteti za razvoj
12. Ojačane institucija civilnog društva za veće sudjelovanje u rješavanju javnopolitičkih problema

3.5.3 Određivanje prioritetnih razvojnih ciljeva

Gore navedenih dvanaest ciljeva kako ih vide šoltanske radne skupine važni su za usmjeravanje razvoja otoka Šolte. Financijski i kadrovski resursi za njihovo ostvarenje su, međutim, ograničeni. Ciljeve stoga treba, razvrstati prema važnosti i usredotočiti se na nekoliko najprimjerenijih ciljeva kako bi zahtijevani razvojni proces počeo što prije.

Posljednji korak u formuliranju razvojnih ciljeva je određivanje međuvisnosti pojedinih ciljeva. Za sofisticirano planiranje apsolutno je nužno znati što više o učincima jednoga cilja na druge. Provedba mjera za postizanje jednoga cilja utjecat će na postizanje drugih ciljeva negativno ili pozitivno, nestimulativno ili stimulativno. Uspoređujući svaki formulirani cilj s drugim ciljevima, može se izraditi relacijska matrica, koja će naznačiti najbolju raspodjelu ograničenih resursa, omogućujući postizanje najvećih mogućih koristi, bez dvostrukih troškova i protuslovnih učinaka. Kao rezultat tog analitičkog koraka, relacijska matrica ciljeva razlučuje tri različita kriterija, koji omogućuju formuliranje programa usmjerenog na učinkovitu, ali i uspješnu strukturu, uzimajući u obzir ograničene resurse, u smislu financijskih i institucionalnih kapaciteta.

Najprimjereniji ciljevi ovdje su izdvojeni kroz relacijsku matricu pomoću tri kriterija koji polučuju različite rezultate:

- koliko se postizanjem promatranog cilja ostvaruju drugi ciljevi (važnost cilja)
- koliko je promatrani cilj uključen u napore da se postignu drugi ciljevi, to jest koliko se postizanjem drugih ciljeva ostvaruje promatrani cilj (integriranost cilja)
- kakav je odnos između utjecaja promatranog cilja na postizanje ostalih i utjecaja ostalih na njegovo postizanje, to znači jak utjecaj na ostvarenje drugih ciljeva uz istovremenu i malu ovisnosti o njima (vrijednost cilja).

Nakon izračuna relacijske tablice u sljedećem prikazu dati su ciljevi prema vrijednosti, odnosno odnosu važnosti cilja, tj. njegovu utjecaju na ostvarenju drugih ciljeva, u odnosu na stupanj integriranosti cilja, tj. ovisnost cilja o ostvarenju drugih ciljeva. Što je odnos važnosti u odnosu na integriranost veća to je cilj vrijedniji i zaslužuje veći prioritet i obrnuto. Od 18 definiranih ciljeva obzirom da se neki ciljevi podudaraju, odnosno neki istaknuti ciljevi implicirani su u drugim širim ciljevima, izvršena je koherencija i harmonizacija na 12 ciljeva.

PRIORITET	RB	CILJEVI / SEKTORSKE STRATEGIJE	VRIJEDNOST
1	(IR)	Poboljšana efikasnost lokalne administracije	3,54
2	(IR)	Ojačani institucionalni i izvaninstitucionalni kapaciteti za razvoj	1,31
3	(IR)	Ojačane institucija civilnog društva za veće sudjelovanje u rješavanju javnopolitičkim problemima	1,26
4	(PR)	Usklađen katastra i zemljišne knjige, te riješeni imovinsko-pravni odnosi za sve vrste nekretnina u vlasništvu JLS	1,15

5	(GR)	Definirana nova razvojna strategije turizma (sa ciljem obogaćivanja svih aspekata ponude).	0,95
6	(PR)	Učinkovito upravljanja obalnim resursima, uređenja i upravljanja pomorskim dobrom.	0,87
7	(GR)	Osiguranje stalnog obrazovanja kadrova u poljoprivredi, ugostiteljstvu i turizmu.	0,87
8	(DR)	Ostvareni uvjeti za povratak i naseljavanje na otok osiguranjem povećanje kvalitete života kroz jačanje javnih usluga, fizičke infrastrukture i bolje prometne povezanosti.	0,86
9	(DR)	Poboljšana zdravstvena zaštita i brige o starijima	0,80
10	(GR)	Osigurane dovoljne količine pitke vode, te dovoljne količina energije iz vlastitih obnovljivih izvora.	0,78
11	(PR)	Sanacija i očuvanje prostora devastiranog neplanskim izgradnjom, kroz osmišljavanje mjera za njegovu sanaciju, te jaču zaštita kulturne i prirodne baštine.	0,63
12	(GR)	Otvorena nova radna mjesta, poticanje poduzetništva (brže i učinkovitije reagiranje i prepoznavanje poduzetničkih ideja).	0,55

Mogli bi kazati da je očekivano da su institucionalni ciljevi ispali najznačajnijima. Cilj: “ Poboljšana efikasnost lokalne administracije” znatno se izdiže iznad drugih ciljeva, što je razumljivo, jer upravo lokalna administracija je ta koja treba biti generator razvojnih ideja, inicijator i pokretač. Činjenica da ne može uvijek donositi konačnu odluku jer su prisutni regionalni, državni i drugi vertikalni i horizontalni akteri ne umanjuje značaj lokalne uprave koja treba biti najzainteresiranija za razvoj. Isto tako cilj:“ Ojačani institucionalni i izvaninstitucionalni kapaciteti za razvoj“ se pokazuje kao značajan, i to iz razloga jer na Šolti i Šoltana izvan Šolte ima mnogo, isti raspolažu znatnim stručnim znanjima u svim sektorima i bilo bi značajno koristiti te ljudske resurse u planiranju i realizaciji otočnog razvoja. Također nije iznenadujuće da se pored velikog broja civilnih udruga na Šolti kao visoko rangiran cilj javlja: „Ojačane institucija civilnog društva za veće sudjelovanje u rješavanju javnopolitičkom problemima,,. Ovaj cilj ističe se pored velikog broja udruga koje se financiraju iz lokalnog proračuna. Neznatan broj udruga bavi otočnim razvojnim problemi i njihovim rješavanjem, te se ocjenjuje da je nužno udruge dovesti u poziciju aktivnijeg razvojnog aktera.

Ovakvo redanje ne vodi do zanemarivanja ili isključivanja ciljeva koji nisu visoko pozicionirani. Ono samo pomaže tijelima koje donose odluke da usmjere početne napore ka ostvarenju najznačajnijih ciljeva i da u najvećoj mogućoj mjeri iskoriste postojeće ovisnosti. Uz to, stvara se i predodžba o tome kako predstavnici različitih interesnih skupina na Šolti i vanjski stručnjaci ocjenjuju odnos između različitih ciljeva specifičnih za određeni sektor.

3.6. Konačno definiranje razvojnih ciljeva

Nakon definiranja prioritetnih ciljeva kao rezultata radionica, razmotrena je evaluacija ostvarenja ciljeva iz POR-a Šolte, te vrednovanje ciljeva u anketi koja je izvršena na uzorku od 100 građana Otoka.

Konačna slika međusobnih učinaka identificiranih ciljeva dobivena je kombinacijom procjene lokalnih sudionika kroz radne skupine, prenošenjem ciljeva koji su postavljeni u POR-a Šolte a nisu u znatnijoj mjeri ostvarili značajniji utjecaj, te neovisne procjene vanjskih stručnjaka.

Razvojne ciljeve bilo je teško formulirati jer pojedine radne skupine ciljeve definiraju kao izražavne stanja stvari, a pojedine radne skupine na nižoj razini kao mjere ili projekte. U tom smislu bilo je potrebno izvršiti preformulaciju nekih ciljeva i definiranjem pojedinih specifičnih ciljeva.

CILJEVI GOSPODARSKOG RAZVOJA:

➤ Definirana nova razvojna strategije turizma

Ovaj cilj zahtjeva poseban i dobro ciljani napor obzirom da je došlo do promjene uvjeta i paradigm turističkog razvoja. Dosadašnja očekivanja kroz investiranje u veće izdvojene turističke zone nije se dogodila, a postojeći turistički kompleks je ugašen. U turističkom razvoju dati naglasak na izgradnju osnovnih smještajnih kapaciteta, odnosno hotela sa pratećim sadržajima, kao ključnim turističkim sadržajima i nosiocima turističke ponude. Međutim, pored potrebe za hotelima kao temeljnog osnovnog sadržaja, potrebno je pronaći načine kako iskoristiti i staviti u funkciju napušteni i zapušteni stambeni fond u naseljima u unutrašnjosti koji kao pučka arhitektura predstavlja atrakciju i bio bi privlačan turistima, na čijoj podlozi je moguće razviti tzv. difuzne hotele. Također kao veoma važno je razvijati sve oblike turističkih atrakcija i pobude na razini čitavog otoka bazirajući se na prirodnim obližnjima, očuvanosti, tradiciji, gastronomiji kao i prezentaciji otočnog načina života. Potrebno je poticati da svakodnevni život čini turističku privlačnost, da se turista jednostavno „uklapa“ u otočnu svakodnevnicu, da doživi otoka, a izbjegavati stvaranje slike „izloga za turiste“ koji će zanemariti svakodnevni život.

U ovom kontekstu izuzetno je važna turistička promidžbu, gdje institucionalna odgovornost pada na turističku zajednicu. Bez obziran na promjene zakonskih rješenja u pogledu rada turističkih zajednica, turistička zajednica Šolte kao institucionalizirana asocijacija treba biti pokretač turističkog. Nužno je postizanje stručnosti turističke zajednice što je presudno je za razvoj turizma. Zahtjev za novom turističkom ponudom (turizmom integriranim u druge djelatnosti na primjer), i za produženjem turističke sezone putem otvaranja dodatnih turističkih područja (mogućnosti razgledavanja biljnog i životinjskog svijeta, mountain-biking, kulturni turizam, i sl., su velike), prepostavlja i opredjeljivanje za sveobuhvatni otočni koncept turističkog razvoja.

➤ Osigurano stalno obrazovanje kadrova u poljoprivredi, ugostiteljstvu i turizmu.

Današnje suvremeno gospodarstvo u oštrim tržišnim uvjetima treba biti konkurentno. Otok u poljoprivredi i turizmu posjeduje komparativne prednosti što je istaknuto u analizi ove Strategije. Međutim, za postizanje globalne konkurentnosti i spremnosti za tržišnu utakmicu u poljoprivredi, turizmu i ugostiteljstvu nužni su stručni i osposobljeni kadrovi, kojim Šolta danas ne obiluje. Nužno je osigurati visoko stručne kadrove u turizmu (menadžere u turizmu, recepcionare, animatore, vrsne kuhare, barmene i konobare), u poljoprivredi agronome i tehnologe.

➤ Ostvarena nova radnih mesta kroz poticanje poduzetništva (brže i učinkovitije reagiranje i prepoznavanje poduzetničkih ideja).

Ova opći cilj moguće je realizirati kroz dva specifična cilja koje prenosimo iz POR-a Šolte i to:

▪ *Stvaranje “Šolte kao poduzetnika”*

Šolta je suočena s manjkom poduzetničke kulture i poduzetničkog načina razmišljanja u najširem značenju tih riječi. Gospodarstvo otoka označeno je iseljavanjem ljudi u aktivnim godinama prema gospodarski aktivnijim zonama (Splitu, Zagrebu....) u potrazi za poslom kao i usredotočenjem na usluge koje zahtijevaju niže kvalifikacije poput prodaje i trgovine, poljoprivrede (koja je u stalnom padu) i turizma. Čak ni turističke aktivnosti nisu vođene na primjereni poduzetnički način. Stoga je potrebno temeljno poboljšanje poduzetničke kulture na Šolti kako bi se stvorila osnova za nove i održive gospodarske aktivnosti zasnovane na uporednim razvojnim prednostima otoka. Ovo

uključuje jačanje ljudskog kapitala i poboljšanje institucionalnog okruženja i pravilno generiranje i usmjeravanje ulaganja. Kako bi se postigao ovaj cilj potrebne su slijedeće mjere: utemeljivanje udruga, stvaranje svijesti među stanovništvom, prilagodba javnih službi postignućima gospodarskog razvoja, stvaranje primjerenog informacijskog sustava i bolji pristup slobodnom kapitalu i kreditima.

- *Promidžba "Šolte kao proizvoda"*

Korištenje usporednih prednosti Šolte omogućuje promicanje "Šolte kao proizvoda". Promidžbom bi se izašlo u susret rastućoj turističkoj potražnji, što je važno i za razvoj novih tržišta poljoprivrednih proizvoda koji se proizvode ili bi se mogli proizvoditi na otoku (maslinovo ulje, vino...). Prirodni i kulturni potencijal Šolte nije do danas iskorišten do potrebnih i mogućih razmjera. Povoljni uvjeti na Šolti nisu prepoznati niti su poznati izvan otoka, što uključuje i kopnenu Hrvatsku i inozemstvo, pogotovo zemlje Europske unije odakle trebaju doći "visoko kvalitetni turisti". Pored agresivne promidžbene strategije, ovaj razvojni cilj podrazumijeva stvaranje odgovarajućih institucionalnih, poduzetničkih i prostornih uvjeta. Cijeli otok treba smatrati složenim ali jedinstvenim proizvodom u kojem se različiti sektori i podsektori nadopunjaju i ovise jedan o drugom.

- **Osigurane dovoljne količine vode te osigurati dovoljno količina energije iz vlastitih obnovljivih izvora.**

Osigurane dovoljne količine pitke vode, vode za navodnjavanje s naglaskom na bolju iskoristivost oborinskih voda kroz postojeće i nove akumulacije te osigurati dovoljno količina energije iz vlastitih obnovljivih izvora. Za otok Šoltu je nužno povećati kapacitete iz regionalnog vodovoda te optimizirati vodoopskrbu na samom otoku, korištenjem i alternativnih rješenja posebno za potrebe poljoprivrede, korištenjem otpadnih i oborinskih voda.

Šolta zbog velike insolacije ima mogućnosti iskorištavanje energije sunca za proizvodnju energije, u tom pravcu nužno je u što većoj mjeri kroz gradnju sunčevih kolektora (za toplu vodu) ili fotonaponskih elementa osigurati do 20% energije iz alternativnih izvora.

CILJEVI DRUŠTVENOG RAZVOJA:

- **Poboljšana zdravstvena zaštita i brige o starijima**

Preduvjet poboljšanja kvalitete života na Šolti je postojanje adekvatne zdravstvene zaštite. Iako je sustav zdravstvene zaštite na otoku u dobrom stanju, neki njegovi dijelovi ne zadovoljavaju trenutne potrebe.

U prvom redu radi se o nedovoljno efikasnijoj hitnoj medicinskoj službi čije je funkcioniranje je nužno za stvaranje osjećaja sigurnosti življenja na otoku.

Poseban cilj je i poboljšanje skrbi za starije osobe. Mnoge starije osobe ostaju bez utočišta i skrbi koju daje obitelj, budući da su obitelji napustile otok. Pored patronažne službe na otoku potrebna je sustavna skrb o starijim osobama kroz izgradnju stacionara, odnosno doma za starije, koji bi ujedno bio središnji logistički centar za organizaciju kućne njege.

Kontinuirano je potrebno podizati i razinu zdravstvene i socijalne skrbi i pratiti socijalne prilike, posebno starijeg stanovništva, te ih stalno dovoditi u srazmjer s ukupnom razvijenošću.

➤ **Ostvareni uvjeti za povratak i naseljavanje na otok osiguranjem povećanje kvalitete života kroz: jačanje javnih usluga, športskih, društvenih i kulturnih aktivnosti, poboljšanje fizičke infrastrukture i bolje prometne povezanosti**

Ovaj opći cilj moguće je realizirati kroz tri specifična cilja koje djelom prenosimo iz POR-a Šolte i to:

▪ *Poboljšanje javnih usluga u nadležnosti Općine*

Javne usluge treba razvijati tako da dostignu i dugoročno održavaju visoki standard. S jedne strane, mora se poboljšati pružanje javnih usluga. Ovdje je na raspolaganju nekolicina institucionalnih mogućnosti koje se mogu primijeniti, a definirane su relevantnim zakonima, poput formiranja javnih poduzeća ili dodjeljivanja koncesija privatnim društvima. S druge strane, nužni su odgovarajući instrumenti i postupci kako bi se koordinirale javne usluge kao i redovito praćenje i ocjena. Obavljanje komunalnih usluga i drugih javnih službi na otoku biti će stalno opterećen dvostrukom-sezonskom matricom života, koja se ogleda u potrebi kapacitiranja sustava u "špici" i održavanja rentabilnosti u "mrtvoj sezoni" kada je broj korisnika pet puta manji.

▪ *Poboljšanje športskih, društvenih i kulturnih aktivnosti*

Nepovoljan demografski razvoj na Šolti tijekom posljednjeg desetljeća sveo je športske, društvene i kulturne aktivnosti na najmanju moguću mjeru. Njihovo proširenje je stoga nužno. Motiviranje stanovništva da doprinese društvenom i kulturnom životu i da pokrene športske aktivnosti poboljšat će kvalitetu života i tako doprinijeti ostanku i povratku mladog stanovništva. Mlada generacija, i one koje dolaze za njom trebaju ostati na Šolti kako bi se poremećena demografska i kvalifikacijska struktura stanovništva poboljšala i pretvorila u dugoročni razvojni potencijal otoka. U pravcu poboljšanja uvjeta života i otočke privlačnosti potrebno je dalje razvijati kulturne institucije i rad u kulturi, te širiti i bogatiti kulturne programe (osnivanjem zavičajnog muzeja, izdavanjem zavičajne čitanke i sl.)..

▪ *Razvoj i poboljšanje sustava fizičke infrastrukture*

Adekvatna fizička infrastruktura smatra se preduvjetom ekološki održivog razvoja na otoku. Sadašnje stanje infrastrukture zadovoljava su sustavu vodoopskrbe i elektroopskrbe. Međutim, za odvodnju se ne može kazati Buduće proširenje gospodarskih i društvenih aktivnosti poput proizvodnje, turizma, stambene izgradnje, itd. još će više štetiti prirodi. Odvodnja i zbrinjavanje otpada mora biti na visokoj tehničkoj razini kako bi se sačuvali resursi otoka, a time i njegov razvojni potencijal.

Nužno je dovršit izgradnju objekata infrastrukture na način da se optimizira sustav koji će u eksploraciji biti rentabilniji. To se u prvom radu odnosi na optimiziranje sustava vodnog gospodarstva tretiranjem podsustava vodoopskrbe i odvodnje zajedno, koji će kao cjelina biti prihvatljiv za kandidiranje na sredstva iz fondova EU, te održiv u eksploraciji.

Izgradnju sustava za zbrinjavanje otpada sa građevinom za gospodarenje otpadom treba dovršiti sukladno novim tehničko-tehnološkim dostignućima i temeljnim odrednicama.

Važan je aspekt uređenje poljskih putova. Poboljšanje i održavanje poljskih putova povoljno će utjecati na poljoprivredne aktivnosti i alternativnu turističku ponudu. Pored ovoga, zaštita okoliša bit će potpomognuta boljom zaštitom od šumskih požara.

CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA:

- **Uskladen kataloga i zemljišne knjige, te riješeni imovinsko-pravni odnosi za sve vrste nekretnina u vlasništvu JLS.**

Radi uspješnijeg rješavanja imovinsko pravnih odnosa i sređivanja pitanja vlasništva kao preduvjeta investiranja u gospodarstvo i infrastrukturu, izrade i prijave projekta za fondove te upravljanja otočnim prostorom potrebno je ažurirati zemljišne knjige, uskladiti zemljišne knjige sa katastrom, izraditi zemljišne knjige za ko. Donje Selo i provesti novi primjer za sve kao osim Gornje Sela.

Riješeni imovinsko-pravni odnosi za sve vrste nekretnina u vlasništvu JLS – važna su institucionalna pretpostavka. Na otoku ima znatan dio imovine u javnom vlasništvu bilo u vlasništvu države ili vlasništvu općine. Nužno je sustavno evidentirati javno vlasništvo, raščistiti odnose vlasništva i korištenja nekretnina u općinskom vlasništvu odnosno pravu korištenja sa Hrvatskim šumama, Državnim uredom za upravljanje državom imovinom, te drugim institucijama, pravnim i fizičkim osobama.

- **Učinkovito upravljanje obalnim resursima, uređenje i upravljanje pomorskim dobrom.** Obalno područje otoka posljednjih je godina doživjelo dramatične promjene. Obala otoka je turistički najprivlačnija, stoga i najznačajnija za gospodarski razvoj otoka. Raširena izgradnja stambenih zgrada i kuća za odmor već je dijelom onečistila obalne resurse, a povećana turistička aktivnost će tome samo doprinijeti. Primjereno upravljanjem obalnim područjem mogli bi se osigurati uvjeti za zaštitu okoliša i održivi gospodarski razvoj u ovom osjetljivom ekosustavu. Omogućila bi se i promidžba pomorskih djelatnosti a time i diferenciranje turističke ponude Šolte.
- **Sanacija i očuvanje prostora devastiranog neplanskim izgradnjom, kroz osmišljavanje mjera za njegovu sanaciju, te jaču zaštita kulturne i prirodne baštine**

Povijest Šolte nataložila je jedinstvenu kulturnu baštinu. Ovo uključuje ne samo "nematerijalne" aspekte poput društvenih odnosa, specifičnih obrta i poljoprivrednih aktivnosti, već i "opipljive" strukture naselja, arhitekturu i umjetnost. Značajni pad gospodarstva posljednjih desetljeća rezultirao je iseljavanjem značajnog dijela stanovništva i promjenom mreže naselja u korist onih obalnih. Stara sela propadaju i najavljuju nestanak tradicionalne slike naselja, a tipičnoj otočnoj arhitekturi prijeti izgradnja novih zgrada koja ne uvažava tradicionalni dizajn. Zaštita širokog spektra kulturne baštine potaći će osjećaj lokalnog identiteta stanovništva što će povoljno utjecati na motivaciju za ostanak i rad na otoku. Povrh toga, turistička ponuda otoka će se obogatiti i pomoći u uspostavljanju Šolte kao turističke destinacije posebne i vrlo zanimljive strukture.

CILJEVI INSTITUCIONALNOG RAZVOJA:

- **Poboljšana efikasnost lokalne administracije**
- *Uspostava odgovarajućeg financijskog upravljanja na razini općine*

Održivi otočni razvoj nije moguć bez vlastite finansijske osnove i smanjenja vanjske finansijske ovisnosti na nužnu minimalnu razinu. Šolta danas u velikoj mjeri ovisi o sredstvima koja se prenose sa županijske i državne razine. To se neće promijeniti u bliskoj budućnosti jer je finansijska osnova Općine Šolta zbog veličine općine, slaba.

S druge strane, postojeće mogućnosti za generiranje dohotka na lokalnoj razini nisu iskorištene u potpunosti uglavnom zbog nedovoljne potrage za dodatnim izvorima prihoda i zbog suboptimalnog korištenja postojećih resursa. Finansijske tokove na općinskoj razini treba početi sustavno pratiti.

Novim Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi Općini su prepuštene nove obveze ali i otvorene nove mogućnosti. Preduvjet ispunjavanju ovih obveza i iskorištavanju mogućnosti su uvođenje i primjene odgovarajućeg sustava upravljanja općinskim financijama.

Posebnu pažnju treba posvetiti lokalnom tarifnom sustavu za javne usluge budući da se to smatra jednim od glavnih instrumenata punjenja općinskog proračuna. Djelotvorno pružanje javnih usluga ovisi o visini odgovarajućih pristojbi. Pristojbe za pojedine javne usluge mogu pri tom biti i instrumentom promidžbe poslovanja i poduzetništva ako se primjenjuju fleksibilno i prema dogovorenim pravilima i načelu transparentnosti. Prilikom utvrđivanja pristojbi za javne usluge moraju se uzeti u obzir društveni kriteriji. Javne usluge moraju biti pristupačne i dostupne svim stanovnicima Općine Šolta, neovisno o njihovim individualnim prihodima i društvenom statusu. Pronalaženje ravnoteže različitih aspekata čini uspostavljanje odgovarajućeg tarifnog sustava veoma važnim za budući razvoj Šolte.

- *Poboljšanje prostornog uređenja*

Razvoj u prostoru Šolte u velikoj mjeri ovisi o postojanju, a naročito o provedbi prostornih planova. Poboljšanje provedbene sposobnosti je stoga važan cilj budućeg razvoja Šolte. Ovo prije svega uključuje pripremu pouzdane i precizne dokumentacijske osnove kao i definiranje i primjenu provedbenih procedura i institucionalnih prilagodbi. Nužno je stalno jačati kapacitete općinskog komunalnog redarstva obzirom na nove obveze u nadziranju reda u prostoru i na pomorskom dobru koje se stavljamaju pred komunalno redarstvo.

- *Poboljšanje dijaloga s institucijama relevantnim za razvoj otoka na županijskoj i državnoj razini*

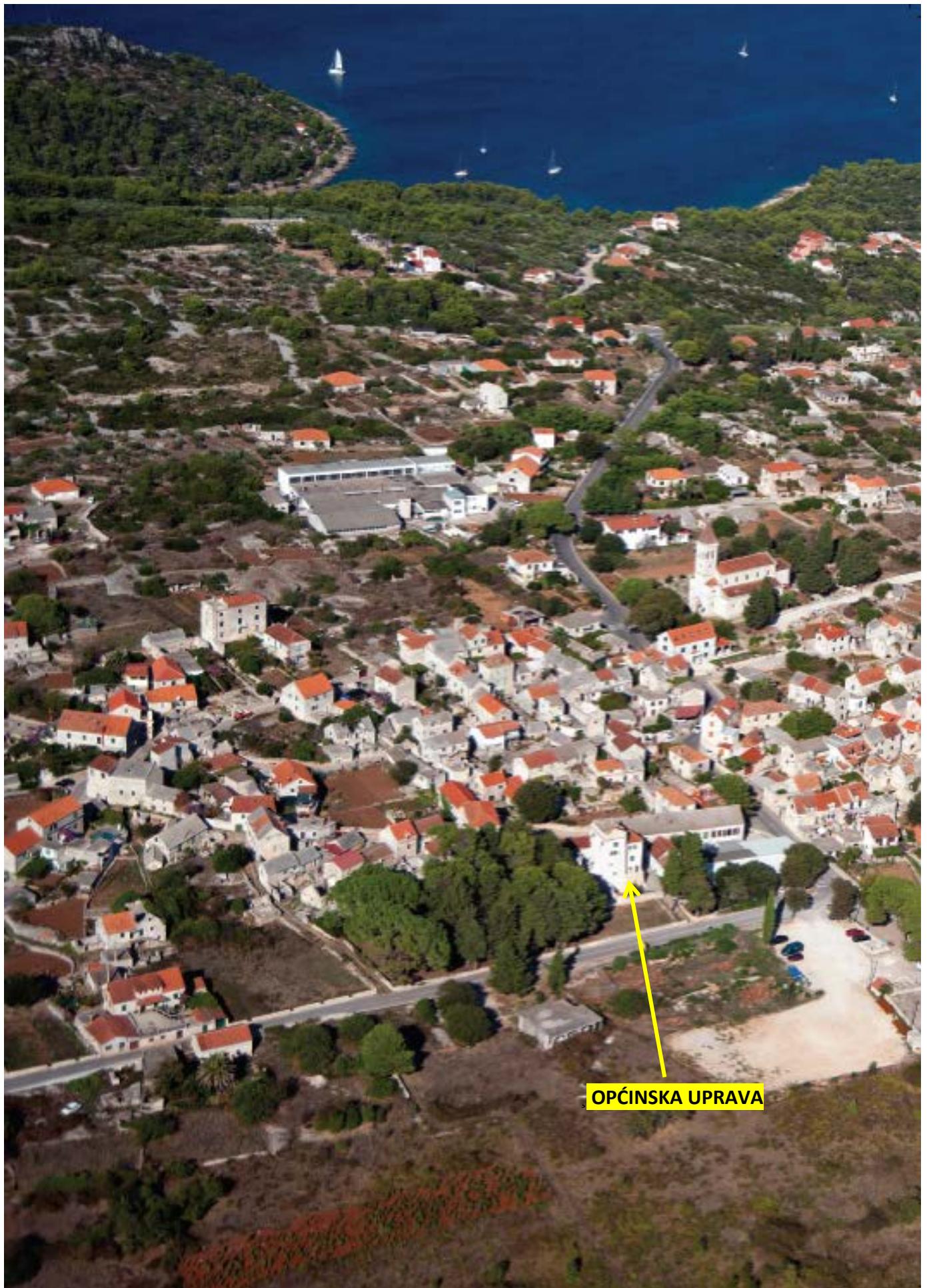
Otok Šolta ovisi uvelike o sredstvima, odlukama i pomoći koje dolaze od županije i države kao i programima ulaganja državnih javnih poduzeća koja je ocijenjena nedovoljnim. Važan cilj budućeg razvoja je jačanje adekvatnih komunikacijskih struktura s odgovarajućim institucijama na višim političkim i administrativnim razinama. Još jačim poboljšanjem dijaloga udovoljiti će se uvjetima za održivi razvoj otoka kao i za upravljanjem otokom od strane općinske samouprave. Potrebno je kontinuirano osiguravati dvosmjernu komunikaciju, što je osnova zajedničkog shvaćanja potencijala i ograničenja. Pored vertikalne komunikacije, razvojnim ciljem smatra se i jačanje horizontalne komunikacije s okolnim otocima koji su suočeni sa sličnim problemima.

- *Priprema projektnih prijedloga podobnih za financiranje iz fondova EU i drugih fondova*

Korištenje sredstava iz EU i drugi fondova zahtjeva dobro i na vrijeme pripremljene razvojne projekte koji se mogu financiraju iz fondova. Projekti trebaju biti pripremljeni sa pratećom dokumentacijom do razine same prijave, tako da nakon objavljenih natječaja preostaje formalno uskladivanje. U ovom pravcu potrebno je stalno jačati postojeće kapacitete lokalne administracije uz korištenje vanjske stručne pomoći i ljudskih potencijala samih Šoltana.

➤ **Ojačani institucionalni i izvaninstitucionalni kapaciteti za razvoj**

Pored jačanja lokalne administracije nužno je da čelništvo općine okuplja skupine konzultanata u prvom redu otočana i drugih zainteresiranih, a koji nisu angažirani u lokalnim institucijama. Kroz rad stalnih sektorskih timova potrebno je stalno unaprjeđivati lokalno upravljanje posebno prilikom izrade programa i projekta i kasnijeg vođenja razvojnih projekata. Potrebno je angažiranje Šoltana i prijatelja Šolte u ostvarivanju kontaktata i pomoći sa javnopravnim tijelima na regionalnoj i nacionalnoj razini, te sa gospodarskim subjektima i potencijalnim investitorima.

➤ **Ojačane institucije civilnog društva za veće sudjelovanje u rješavanju javnopolitičkih problema**

Institucije civilnog društava, u prvom redu razne udruge kojih na otoku ima priličan broj i koji okupljaju značajan broj aktivista, treba poticati i usmjeravati da se u svom radu posvete i otočnim razvojnim pitanjima.

Posebno je potrebno poticati osnivanje i rad onih udruga koji svojim programima temeljnim ciljevima imaju otočni razvoja, zaštitu otočne kulturne i prirodne baština i sl.

3.7. Ostvarivanje razvojnih ciljeva Splitsko dalmatinske županije

Nakon definiranja razvojnih ciljeva za provedbu Strategije razvoja otoka Šolte potrebno je razmotriti u kojoj se mjeri ciljevi razvoja otoka Šolte doprinose realizaciji razvojnih ciljeva koji su utvrđeni Strategijom razvoja Splitsko dalmatinske županije.

CILJEVI ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STARETGIJE		CILJEVI STRATEGIJE RAZVOJA ŠOLTA
STRATEŠKI CILJEVI	SPECIFIČNI CILJEVI (PRIORITY)	
1. Konkurentno gospodarstvo	1.1. Stvaranje konkurentnog gospodarstva temeljenog na znanju 1.2. Jačanje poduzetničke infrastrukture i privlačenje ulaganja 1.3. Razvoj turizma 1.4. Razvoj poljoprivrede, lovstva, ribarstva i marikulture	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Osigurano stalno obrazovanje kadrova u poljoprivredi, ugostiteljstvu i turizmu. ▪ Stvaranje “Šolte kao poduzetnika” ▪ Promidžba “Šolte kao proizvoda” ▪ Usklađen katastar i zemljišne knjige, te riješeni imovinsko-pravni za sve vrste nekretnina u vlasništvu JLS ▪ Definirana nova razvojna strategija turizma ▪ Usklađen katastar i zemljišne knjige, te riješeni imovinsko-pravni za sve vrste nekretnina u vlasništvu JLS
2. Razvoj infrastrukture, zaštita prirode i okoliša	2.1. Podizanje kvalitete prometne infrastrukture 2.2. Podizanje kvalitete komunalne infrastrukture 2.3. Poboljšanje energetskog sustava, korištenje obnovljivih izvora energije i promicanje energetske učinkovitosti 2.4. Zaštita prirode i okoliša	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Razvoj i poboljšanje sustava fizičke infrastrukture ▪ Razvoj i poboljšanje sustava fizičke infrastrukture ▪ Osigurane dovoljne količine pitke vode te osigurati dovoljno količina energije iz vlastitih obnovljivih izvora. ▪ Sanacija i očuvanje prostora devastiranog neplanskim izgradnjom, kroz osmišljavanje mjera za njegovu sanaciju, te jaču zaštita kulturne i prirodne baštine ▪ Učinkovito upravljanja obalnim resursima, uređenja i upravljanja pomorskim dobrom.

3. Razvoj ljudskih resursa i povećanje kvalitete života	3.1. Razvoj ljudskih resursa i povećanje zapošljivosti	▪ Osigurano stalno obrazovanje kadrova u poljoprivredi, ugostiteljstvu i turizmu.
	3.2. Jačanje kvalitete života i socijalne kohezije	▪ Poboljšanje javnih usluga u nadležnosti Općine
	3.4. Poboljšanje kvalitete zdravstvenog sustava	▪ Poboljšana zdravstvena zaštita i brige o starijima
	3.5. Razvoj kulturnih sadržaja te očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine	▪ Poboljšanje športskih, društvenih i kulturnih aktivnosti
	4.1. Poboljšanje kvalitete upravljanja lokalne i regionalne samouprave	▪ Poboljšana efikasnost lokalne administracije
4. Unapređenje upravljanja razvojem	4.2. Razvoj partnerstva među dionicima razvoja	▪ Ojačani institucionalni i izvaninstitucionalni kapaciteti za razvoj
	4.3. Jačanje međunarodne suradnje	▪ Ojačane institucije civilnog društva za veće sudjelovanje u rješavanju javno političkih problema
	5.1. Jačanje regionalnog identiteta	▪ Sanacija i očuvanje prostora koji devastiranog neplanskim izgradnjom, kroz osmišljavanja mjera za njegovu sanaciju, te jaču zaštita kulturne i prirodne baštine

Iz gornjeg prikaza može se zaključiti da razvojni ciljevi iz Strategije razvoja otoka Šolta doprinose realizaciji razvojnih ciljeva Splitsko dalmatinske županije.

4. RAZVOJNE MJERE I PROJEKTI

4.1. Uvod

Budući se radi o Planu razvojnih programa i projekata oni nisu izvedeni iz prethodno definiranih ciljeva, već su primjenom participativne metode definirani na radionicama na kojima su sudjelovali predstavnici gospodarstva, društvenih djelatnosti, civilnog društva i lokalnih institucija. Definirani programi i projekti uklopljeni su u ciljeve i prioritete naznačene u Razvojnoj strategiji Splitsko-dalmatinske županije.

Nakon identificiranja i razvrstavanja razvojnih ciljeva, treba formulirati poslove, zadatke, projekte i mjere kako bi se ciljevi postigli. U tu svrhu su, u kontekstu implementacije, ponovno procijenjeni promatrani ciljevi. Pokušaju li se, naime, detaljno formulirati koraci u postizavanju ciljeva, ponekad se može primjetiti neprikladnost nekog cilja ili njegova sličnost drugome. U pripremi poslova i zadataka neki ciljevi su stoga preformulirani, a neki izostavljeni jer su bili u cijelosti obuhvaćeni drugima.

Institucionalni razvoj zahtjeva poduzimanje mnogih mjer. Uočena je važnost institucionalne osposobljenosti, a odgovor na postojeće probleme odnosi se na široki pristup osposobljavanju, kako u sektoru vlasti tako i u nevladinom sektoru (sektoru civilnog društva). Najpotrebnejše mjerne ne zahtijevaju, međutim, velike finansijske izdatke. Osim nekoliko mjer koje se tiču građevinskih radova ili tehničke opreme, potrebe za financiranjem mjer u različitim sektorima relativno su niske, a očekivani razvojni učinci visoki. Može se reći da budući razvoj Šolte u najvećoj mjeri ovisi o stručnosti i kvalificiranosti njenih institucija. Izuzetak je društveni sektor u kojem treba realizirati mnogo projekata kako bi se poboljšala kvaliteta života cijele populacije i određenih dobnih skupina.

Rasprava o mogućim projektima i mjerama kojima treba potaći razvoj Šolte, jasno je pokazala da uvelike nedostaju pouzdani podaci i informacije o određenim pojavama. Stoga je cilj mnogih mjer u razdoblju provedbe do 2020. i dalje formiranje i unapredavanje pouzdane baze podataka i informacija. Samo uz postojanje pouzdanih podataka i informacija, sudionici razvoja otoka moći će razmatrati razne opcije i odlučivati na temelju kvalificiranoga znanja.

Strategija razvoja uključuje dakle strateške orientacije cjelokupnog razvoja Šolte u skladu s postojećim problemima i zaprekama razvoju i plan rada koji je pak podijeljen u planove rada po sektorima. Time su otvorena vrata za provođenje potrebnih poslova i zadataka unutar jasnog, realnog strateškog okvira.

Zbog mjer koje su potrebne i njihovih jakih (pozitivnih i negativnih) međuodnosa, treba osigurati koordinaciju brojnih inicijativa i predloženih aktivnosti. Koordinaciju i praćenje učinaka raznih inicijativa i aktivnosti, što je obveza općinskih vlasti, treba podržavati institucija koja posjeduje logističke mogućnosti kao i tehničku stručnost, te koju prihvataju razvojni sudionici na otoku. Koordinacija, praćenje i daljnje strateški planirane aktivnosti moraju se provoditi neovisno od pojedinačnih interesa jednog ili više sudionika razvoja kako bi se izbjeglo da pojedini sudionici odbace program zbog prepostavljene ili stvarne povrede ostvarenog konsenzusa o razvoju otoka.

Provđbu i učinke predloženih mjer treba stalno procjenjivati što može dovesti do promjena plana rada u nekom od područja. Potrebno je redovito ocjenjivati unutarnje i vanjske okvirne uvjete razvoja

na Šolti kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri povećao doprinos ovog programa razvoju. Strateški razvoj ovisit će o određenim strukturama, ali i o fleksibilnosti.

Zbog nedostatka pouzdanih podataka i informacija, u mnogim podsektorima trebat će prvo izraditi studiju izvedivosti, koncepciju i slično. Te studije i koncepcije odredit će daljnje aktivnosti i mjere, koje se za sada ne razmatraju, jer vrste, prioriteti, razdoblja provođenja i očekivani izdaci još nisu poznati. Ukoliko se javi hitna potreba ostvarenja neke predložene mjeru, postojeći operativni plan može se proširiti u bilo koje vrijeme.

Navedeni procijenjeni troškovi predstavljaju procijenjene ukupne troškove navedenog projekta odnosno mjeru, što znači da uključuju sufinanciranje od strane drugih (središnje države, županije, međunarodnih organizacija i sl.). Plaće već zaposlene administracije nisu uključene, što znači da navedeni iznosi predstavljaju dodatne proračunske izdatke. U dalnjem planu rada, ove kadrovske troškove trebalo bi također ubrojiti u predviđene izdatke, ali zbog loše postojeće baze podataka i stanja u računovodstvu to nije bilo moguće odmah učiniti. Mjere koje će se poduzeti u svrhu daljnje profesionalizacije javnog sektora moguće bi doprinijeti da se ovaj zahtjev ispunji.

Odgovorna institucija je najčešće Općina Šolta što uključuje predstavnike i izvršna tijela lokalne samouprave. U detaljnoj projektnoj dokumentaciji točno treba navesti instituciju ili pojedinca zaduženog za provedbu.

Strategiju razvoja Šolte treba promatrati kao početak novog, drugačijeg razvojnog procesa i ne smije ga se prihvati kao "gotovog". Riječ je samo o otvaranju vrata procesu razvoja. Stoga u slijedećem koraku treba pripremiti detaljniju dokumentaciju za prioritetne projekte, razvojne projekte koji će se moći kandidirati na Fondove EU kao nacionalne fondove. Ovo uključuje razradu projektnih obrazaca koji pokazuju očekivane učinke, svrhu projekta, potrebne rezultate i aktivnosti. Projektni obrasci će se izraditi po usvajanju strategije, ako logičan nastavak u provedbi strategije.

4.2. PROJEKTI I MJERE

REDNI BROJ	MJERA/PROJEKT	OPIS PROJEKTA	PRIORITET	Orijentacijska vrijednost projekta (kuna)	NAPOMENA (mogući izvori i dr.)
A	GOSPODARSKI RAZVOJ				
A.1	<i>Definirana nova razvojna strategija turizma</i>				
A.1.1	Izmjena Turističkog Master Plana otoka Šolte	Master plan turizma donesen je prije gotovo desetak godina. Promijenjene okolnosti, trendovi razvoja turizma i dr. zahtijevaju izmjenu MPT sukladno novim razvojnim dokumentima, državne, regionalne i lokalne razine i novom pristupu turizmu.	I.	10.000,oo (iznos se odnosi na tehničko oblikovanje, dokumenta, konzultacije i sl., a sami MPT izrađuje se)	DOMAĆI IZVORI: - Turistička zajednica
A.1.2	Unaprjeđenje turističke ponude i promocija turizma otoka Šolte	Cjeloviti projekt promidžbe Šolte kao turističkog proizvoda kroz razne manje promidžbene projekte, tiskane brošure, posjete sajmovima i slično. (Obavezno partnerstvo Općine, TZ-a i svih dionika u turizmu)	II.	100.000,oo (u3 godine)	DOMAĆI IZVORI: - Turističke zajednica - Ministarstvo turizma FONDOVI EU
A.1.3	Šolta na dlanu	Projekt i Turističke zajednice OŠ, uređenje tematskih staza, obilježavanje staza, suhozida i sličnih objekata radi poboljšanja turističke ponude otoka, postavljanje putokaza i sl. (Dinamika projekta ovisna o uvjetima natječaja na koji se isti prijavljuje).	I.	420.000,oo (u 2 godine)	DOMAĆI IZVORI: 120.000,00 - Ministarstvo turizma, - SDŽ i - TZO FONDOVI EU 300.000,00
A.1.4	Rekreacijska zona Saskinja - Polebrnjak	Zonu između Punte, Saskinje i Polebrnjaka proglašiti zonom za rekreaciju na moru (kupanje, ronjenje, veslanje, daskanje). Morsku površinu između Saskinje i Polebrnjaka, istočno od Polebrnjaka i istočno od Balkuna predvidjeti kao sidrište (20 do 30 plutača). Prolaz između Punte i Saskinje ograničiti za jahte, glisere i veća plovila (osim brodice do 10 m i brzine do 9 nm). U I FAZI potrebno je izraditi "Elaborat izvedivosti za utvrđivanje i uređenje zone rekreacije na moru" sa prijedlogom potrebnih ulaganja.	III.	100.000,oo	DOMAĆI IZVORI: Općina 20.000,oo Ministarstvo turizma: 80.000,oo

A.1.5	Projekt uređenja centra Grohote	Uređenje centra Grohote sa društvenim i javnim sadržajima, urbanom opremom i prometnim rješenjem. U I FAZI potrebno je izraditi "Idejni projekt uređenja centra Grohote" putem arhitektonskog natječaja.	I.	80.000,oo za I. FAZU	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta, SDŽ FONDOVI EU
A.1.6	Projekt uređenja javnog prostora „Dolac“ u Maslinici	Uređenje javnog prostora „Dolac“ u Maslinici sa društvenim i javnim, te poslovnim sadržajima, urbanom opremom i prometnim rješenjem. U I FAZI potrebno je izraditi "Idejno rješenje uređenja javnog prostora „Dolac“ putem arhitektonskog natječaja.	II.	I FAZA: 70.000,oo	DOMAĆI IZVORI: 70.000,00 Općina Šolta, SDŽ II faza JPP
A.1.7	Projekt Eko-etno selo „Ruića-dvori“	Od ukupno 10 kuća Općina Šolta posjeduje dvije kuće, a ima tendenciju otkupa ostalih kuća. Ovdje se radi o dugoročnom projektu, za koje je u ovom razdoblju (I faza) nužno osmisiliti čitav projekta. I FAZA: Priprema projekta	III.	I FAZA 50.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta, - SDŽ - Ministarstvo turizma
A.1.8	Dioklecijanov ribnjak u Nečujmu – uređenje i prezentacija	Turistička atrakcija, zaštita najljepšeg rukavca ove velike uvale koja je nekad bila poznata kao prirodno mrjestilište riba. Uređenjem podmorskog zida koji datira iz rimskog doba , osvijetliti cijeli bazen svjetlima, urediti šetnicu i tematsku stazu , te osmisiliti mnoštvo aktivnosti vezanih uz priču o poznatom caru i vremenu koje je obilježilo ove prostore.	II.	250.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - SDŽ - Ministarstvo turizma FONDOVI EU
A.1.9	Projekt akvarija	Osloncem na resurse postojećeg mrjestilišta u Maslinici izgradnja i uređenja morskog akvarija, u cilju jačanja turističke ponude. U I fazi potrebno je izraditi studiju izvedivosti u suradnju na znanstvenim institucijama u kojom će se definirati projekt, predvidjeti prostor i način realizacije .	III.	I FAZA: 50.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta – 10.000,oo - SDŽ – 10.000,oo - Ministarstvo turizma – fond za turizam 30.000,oo II FAZA FONDOVI EU:
A.1.10.	Projekt ornitološkog parka	Izgradnja ornitološkog parka (sa pticama koje obitavaju na otoku i ine koje s preljeću) , sa dodatnim prostorom za domeće životinje i kukce u cilju jačanja turističke ponude. U I fazi potrebno je izraditi studiju izvedivosti u suradnju na znanstvenim institucijama u kojom će se definirati projekt, predvidjeti prostor i način realizacije) .	III.	I FAZA: 50.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta – 10.000,oo - SDŽ – 10.000,oo - Ministarstvo turizma – fond za turizam 30.000,oo II FAZA FONDOVI EU:

A.1.11	Studija izvedivosti revitalizacije naselja u unutrašnjosti u funkciji turizma	<p>Mjera se sastoji u evidentiranju svih napuštenih i devastiranih građevina u povijenim jezgrama naselja, zatim prikupljanju katastarsko i zemljишne dokumentacije i pronaalaženja vlasnika. Nadalje se vrši analiza građevinskog stanja građevina, te se temelju konzervatorskih podloga predlaže način sanacije i dovođenje u uporabljivo stanje. Sa vlasnicima se iznalazi odgovarajući model stavljanja u funkciju građevina u turističke svrhe kroz npr. „difuzne hotele“.</p> <p>(Jedan od prioritetnih projekata i odlična zamjena za masovne hotelske komplekse - iskorištavanje postojećih kapaciteta u svrhu lokalnog razvoja. Predlaže se podijeliti u Faze, te potrebno predvidjeti provedbu projekta, kako bi se moglo prijaviti na fondove EU, gdje nužno dokazati održivost, odnosno finalnu revitalizaciju prostora.)</p> <p>II FAZA: revitalizacija prostora</p>	II.	I FAZA: 100.00,oo II FAZA: FONDOVI EU	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta – 20.000,oo - SDŽ – 30.000,oo - Ministarstvo turizma – fond za turizam 50.000,oo
A.1.12	Projekt sportsko rekreacijskog centra u Maslinici	U postojećoj sportsko rekreacijskoj zoni izgraditi otvorene i/ili zatvorene multifunkcionalne sportske terene i klupske prostorije namijenjene i lokalnom stanovništvu i turistima	II.	1.000.000,00 kn	DOMAĆI IZVORI: - Općina, - SDŽ, - MRRFEU, - MZOŠ, - Privatni investitor FONDOVI EU
A.2 Ostvarena nova radnih mesta kroz poticanje poduzetništva					
A.2a Stvaranje „Šolte kao poduzetnika“					
A.2a.1	Uspostavljanje informacijskog sustava za gospodarsko upravljanje	<p>Određivanje odgovarajućih pokazatelja, prikupljanje, obradu i analizu potrebnih podataka, primjenu rezultata (praćenje općinskog razvoja), dijeljenje i objavljivanje rezultata.</p> <p>II FAZA: Informatizacija lokalne samouprave i poboljšanja konkurentnosti.</p>	II.	20.000,oo (u suradnji za FESB-om u Splitu)	DOMAĆI IZVORI: Općina Šolta - 10.000,oo SDŽ-10.000,oo II FAZA: FONDOVI EU
A.2a.2	Projekt promicanja horizontalnih i vertikalnih proizvodnih lanaca na Šolti	Odnosi se na glavne gospodarske djelatnosti: turizam, poljoprivreda, nautička djelatnost, putem modela razrade generalnog proizvoda; vino, ulje, med, krevet, nautički vez i dr.	I.	100.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina - SDŽ - Izvori Državne razine

A.2a.3	Ospozljavanje postojećih i izgradnja novih gospodarskih putova	Uređenje i izgradnja gospodarskih i šumskih putova cca 40 km, cca. 3 m širine.	II.	6.000.000,00	DOMAĆI IZVORI: 40% FONDOVI EU: 60%
A.2a.4	Program poticanja poljoprivredne proizvodnje	Izraditi odgovarajuću „Program poticanja poljoprivredne proizvodnje“ putem kooperacije i zadrugarstva kojim će se animirati zainteresirani proizvođači. (udruživanje radi zajedničke logističke podrške, brendiranja autohtonih šoltanskih poljoprivrednih proizvoda, povezivanja sa šoltanskim ugostiteljstvom pod brendom „na Šolti konzumirajte šoltansko“)	II.	100.000,00	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta, - SDŽ - Ministarstva poljoprivrede i turizma FONDOVI EU:
A.2a.5.	Vela straža (MORH)	Prostor iznad šoltanskog polja koji je u vlasništvu RH, pod upravljanjem MORH-a, veoma povoljan položaj za raznovrsne projekte (vezano za obnovljive izvore energije, rekreaciju, šport, prerađivačke i uslužne djelatnosti). U I FAZI potrebno je izvršiti pripremu projekta, sagledavajući imovinsko pravne,sociološke, prostorne, infrastrukturne, tržišne aspekte.	III.	Za I fazu: 30.000,00	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta II FAZA: FONDOVI EU
A.2a.6	Mariniča rat	Prostor Mariniča rat je prostor bivše OTB Šolta je u vlasništvu RH, pod upravljanjem MORH-a, veoma povoljan položaj za sadržaje, športa, rekreacije sa pratećim ugostiteljstvom. U I FAZI potrebno je izvršiti pripremu projekta, sagledavajući imovinsko pravne,sociološke, prostorne, infrastrukturne, tržišne aspekte.	III.	Za I fazu: 30.000,00	DOMAĆI IZVORI: II FAZA FONDOVI EU
A.2a.7	Proizvodni „inkubatori“	Priprema i vođenje izrade pokaznih investicijskih programa prihvatljivih za kreditiranje u okviru državnog programa. Pokazni programi izraditi će se u suradnji s vanjskim stručnjacima.	II.	120.000,00	DOMAĆI IZVORI: 30.000,00 FONDOVI EU: 90.000,00
A.2b	<i>Promicanje „Šolte kao proizvoda“</i>				
A.2b.1	Provedba marketinških aktivnosti i aktivnosti oko promicanja otočnih proizvoda	Nedostaje suradnja OCD-ova, OPG-ova i drugih proizvođača. Na tržtu trebaju nastupati zajedno. Izrada projekta provedbe marketinških aktivnosti i aktivnosti oko promicanja otočnih proizvoda.	I.	60.000,00	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - Turistička zajednica Šolte, - OPG-ovio - SDŽ

A.2b.2	Izrada pokaznih investicijskih programa prihvatljivih za kreditiranje.	Pokazni programi izraditi će se u suradnji s domaćim i inozemnim stručnjacima za ključne gospodarske djelatnosti na otoku.	II.	80.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - SDŽ - Ministarstvo gospodarstva FONDOVI EU
A.3 Jačanje ljudskih kapaciteta kroz formalno i neformalno obrazovanje					
A.3.1	Projekt jačanja ljudskih resursa za temeljne otočke djelatnosti	Izvršiti analizu otočnih kadrova po strukama i djelatnostima, današnju ponudu i potražnju. Nakon projekcije potrebnih kadrova za buduće potrebe tržišta radne snage predložiti model usmjeravanja, školovanja i prekvalificiranja kadrova za potrebe otočnog gospodarstva posebno u poljoprivredi i turizmu. (Mogući je i projekt edukacijskog centra na otoku, koji može ponuditi ljudima prekvalifikacije ne nužno povezane sa trenutnim strukama i djelatnostima, naglasak na iskoristivost postojećih resursa.)	II.	150.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta, - SDŽ, - MSPM, FONDOVI EU
A.3.2	Poticanje razvoja projekata, programa i sadržaja za mlade	Infrastrukturni i programski projekti s ciljem osnaživanja i razvoja mlađih, njihovog zadržavanja na otoku ili povratka nakon školovanja te osiguranja adekvatnog prostorija za rad i razvoj. Projekti će se razvijati u suradnji s organizacijama mlađih i za mlade.	I.	300.000,oo	DOMAĆI IZVORI: 40.000,oo FONDOVI EU: 110.000,oo
A.4 Osigurane dovoljne količine vode					
A.4.1	Studija – vodoopskrbe i odvodnje otoka Šolte	Studija - idejna rješenja vodoopskrbe i odvodnje otoka kao cjeline će valorizirati dosadašnja rješenja i planove, te predložiti rješenja sukladna praksi i propisima EU i Hrvatske, te zahtjevima Hrvatskih voda.	I.	200.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - SDŽ - Hrvatske vode
A.4.2	Povećanje protoka vode sa Brača	Izgradnja procrpne stanice Mirca na Braču radi povećanja sa 14,25 l/sec na 25-30 l/sec.	I.	4.050.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - JKP Vodovod Brač - SDŽ - Izvori na razini Države FONDOVI EU

A.4.3	Navodnjavanje polja iz oborinskih voda putem akumulacija u polju	I FAZA: Izrada studije izvedivosti sa idejnim rješenjima za navodnjavanje polja iz oborinskih voda putem akumulacija u polju. (veza A.4.1)	II.	200.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - SDŽ II FAZA FONDOVI EU
B. DRUŠTVENI RAZVOJ					
B.1 Poboljšana zdravstvena zaštita i brige o starijima					
B.1.3	Starački dom	Priprema i izgradnja staračkog doma. I Faza: Priprema dokumentacije	II.	za I FAZU 100.000,oo	DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta - SDŽ FONDOVI EU
B.1.4	Program „Pomoći u kući za stare i nemoćne“.	Jačati program „Pomoći u kući za stare i nemoćne“ kroz javno-privatno partnerstvo i sl.	II.	80.000,oo	DOMAĆI IZVORI: Općina Šolta
B.2 Ostvareni uvjeti za povratak i naseljavanje na otok osiguranjem povećanje kvalitete života i uvjeta za poduzetništvo					
B.2a Poboljšanje javnih usluga u nadležnosti Općine					
B.2a.1	Tržnica Grohote	Uređenje tržnice Grohote (izgradnja građevina i uređenje terena) na lokaciji Gustirna/Studenac prema izrađenim projektima.	II. (Veza: mjeru A.1.5)	500.00,oo	Projektna dokumentacija izrađena DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta
B.2a.2	Stanovi POS-a	Osigurati prometnu i komunalnu infrastrukturu	II.	Prometna i komunalna infrastruktura: 500.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - Zgrada se financira po modelu APN-a kao i svi drugi POS-ovi.

B.2a.3	Uređenje odlagališta otpada i uvođenje razvrstavanja i iskorištavanja otpada	Uređenje šoltanskog odlagališta otpada gdje bi se pravilno odvajao otpad, koji bi onda bio prodan/iskorišten/recikliran/prevezen do kopna. U okviru projekta predviđa se isiskorištenje biomase. (Izrađen je projekt sanacije odlagališta i izgradnja reciklažnog dvorišta. Dobiven je lokacijska dozvola i u postupku je potvrda glavnog projekta.)	I.	12.000.000,00	DOMAĆI IZVORI: - 25% Općina Šolta - 75% fond za zaštitu okoliša RH
B.2b Poboljšanje športskih, društvenih i kulturnih aktivnosti					
B.2b.1	Novi vrtić	Izgradnja novog dječjeg vrtića za čitav otok	II.	1.500.000,00	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - SDŽ - Ministarstvo RR FONDOVI EU
B.2b.2	Bratska kuća Grohote	Uređenje etno zbirke i Galerije šoltanskih umjetnika, uređenje mjesne knjižnice. Izložbeni prostor malih proizvođača i prostor za „open air“ kulturne priredbe.	II.	700.000,00	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta 200.000,00 FONDOVI EU: 500.000,00 kn
B.2c Razvoj i poboljšanje sustava fizičke infrastrukture					
RAZVOJ CESTOVNOG SUSTAVA					
B.2c.1	Cesta Donje Selo - Krušica	Izgradnja nove ceste širine 6 m u dužini 2,2 km	II.	7.000.000,00	Lokacijska dozvola DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine FONDOVI EU

B.2c.2	Cesta Nečujam – zaobilaznica	Izgradnja nove ceste širine 6 m u dužini 1,8 km	III.	5.600.000,oo	Lokacijska dozvola DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine FONDOVI EU
B.2c.3	Cesta Stomorska – Gornja Krušica	Izgradnja nove ceste širine 6 m u dužini 2,5 km	III.	7.900.000,oo	Lokacijska dozvola DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine FONDOVI EU
B.2c.4	Zaobilaznica Stomorske s jedne i druge strane uvale	Izgradnja nove ceste širine 6 m u dužini 2 km	I.	6.300.000,oo	DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine FONDOVI EU
B.2c.5	Cesta prema turističkoj zoni Livka	Izgradnja nove ceste širine 6 m u dužini 6 km	II.	19.000.000,oo	DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine FONDOVI EU
B.2c.6	Cesta prema turističkoj zoni Šipkova	Izgradnja nove ceste širine 6 m u dužini 2 km	I.	6.300.000,oo	DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine FONDOVI EU
B.2c.7	Cesta prema turističkoj zoni Šešula	Izgradnja nove ceste širine 6 m u dužini 0,5 km	I.	1.500.000,oo	DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine FONDOVI EU

B.2c.8	Cesta prema turističkoj zoni Rakotina	Izgradnja nove ceste širine 6 m u dužini 1 km	III.	6.700.000,oo	DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine FONDOVI EU
B.2c.9	Cesta prema zoni Vela straža	Izgradnja nove ceste širine 6 m u dužini 2,5 km	III.	6.700.000,oo	DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine FONDOVI EU
B.2c.10	Cesta prema zoni Marinča rat	Izgradnja nove ceste širine 6 m u dužini 3,5 km	III.	8.500.000,oo	DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine FONDOVI EU
B.2c.11	Cesta prema zoni Podkamenica	Izgradnja nove ceste širine 6 m u dužini 1,3 km	I.	4.100.000,oo	DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta - SDŽ
B.2c.12	Nerazvrstane ceste	Izgradnja 20 km novih nerazvrstanih cesta cca. 3 - 4 m (35 eur/m1)	II.	5.500.000,oo	DOMAĆI IZVORI: -Općina Šolta FONDOVI EU
LUČKA INFRASTRUKTURA					
B.2c.13	Lučica Rogač	Uređenje lučice u Rogaču. (Izrađen idejni projekt)	I.	2.500.000,oo	DOMAĆI IZVORI: Lučka uprava SDŽ
B.2c.14	Luka Stomorska	Uređenje valobrana, sa unutrašnjim vezovima, te prometno rješenje. (Izrađen idejni projekt).	I.	12.000.000,oo	DOMAĆI IZVORI: Lučka uprava SDŽ
B.2c.15	Obnova stare rive u Maslinici	Uređenje stare rive u Maslinici (uređenje Velog Mula i unutrašnjih vezova). U I FAZI potrebno je izraditi idejni i izvedbeni projekt.	II.	1.500.000,oo	DOMAĆI IZVORI: Lučka uprava SDŽ
B.2c.16	Luka Nečujam	Uređenje luke u Nečujmu Uređenje valobrana sa unutrašnjim vezovima (Izrađen idejni projekt).	II.	6.000.000,oo	DOMAĆI IZVORI: Lučka uprava SDŽ

	PODIZANJE KVALITETE VODOOPSKRBNOG SUSTAVA				
B.2c.17	Vodoopskrba zapadne strane Nečujma	Izgradnja cjevovoda sa pratećim uređajima od VS Nečujam do uvale Šumpljivina (Izdana - Lokacijska dozvola)	II.	5.250.000,oo	DOMAĆI IZVORI FONDOVI EU
B.2c.18	Dovršetak izgradnje niske zone vodovoda Šolta	Izgradnja cjevovoda (2700 m) sa pratećim uređajima (Izrađen projek)	III.	1.800.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina 40% - HV-e 60% FONDOVI EU
B.2c.19	Izgradnja vodovoda do turističke zone Kašjun	Izgradnja cjevovoda (800 m)sa pratećim uređajima	III.	540.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Investitor - Općina Šolta * HV uvjetuje osiguranim kapacitetima vode FONDOVI EU
B.2c.20	Izgradnja vodovoda do turističke zone Šipkova	Izgradnja cjevovoda (1300 m) sa pratećim uređajima	I.	880.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Investitor - Općina Šolta * HV uvjetuje osiguranim kapacitetima vode FONDOVI EU
B.2c.21	Izgradnja vodovoda do turističke zone Šešula	Izgradnja cjevovoda (450 m) sa pratećim uređajima		300.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Investitor - Općina Šolta * HV uvjetuje osiguranim kapacitetima vode FONDOVI EU:

B.2c.22	Izgradnja vodovoda do turističke zone Livka		I.		DOMAĆI IZVORI: - Investitor - Općina * HV uvjetuje osiguranim kapacitetima vode FONDOVI EU
B.2c.23	Dovođenje u funkciju postojećih cisterni u naseljima	Saniranje i obnavljanje postojećih javnih cisterni, te dovođenje u funkcionalno stanje (prioritetno u funkciji poljoprivrede i tehnološke vode)	III.	400.000,00	DOMAĆI IZVORI: FONDOVI EU: 400.000,00
	PODIZANJE KVALITETE SUSTAVA ODVODNJE				
B.2c.24	Kanalizacija Stomorska, 2. faza, nastavak započetog projekta	Dovršenje primarnog kanalizacijskog sustava naselja Stomorske .	I.	5.200.200,00	Potpuna dokumentacija DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - JKP Vodovod i kanalizacija FONDOVI EU:
B.2c.25	Kanalizacija Maslinica	Izgradnja primarnog kanalizacijskog sustava kanalizacijskog sustava (1500 m obalnog kolektora sa 3 crpne stanice, uređajem za pročišćavanjem i podmorskim ispustom).	I.	8.100.000,00	Lokacijska dozvola (bez potvrde glavnog projekta) DOMAĆI IZVORI (25%), od toga: - Općina 60% - SDŽ 20% - HV-e 10% - JKP 10% FONDOVI EU: 75%

B.2c.26	Kanalizacija Nečujam, istočni dio, obvezan uređaj sa pročišćavanjem	Dovršenje primarnog sustava sa uređajem za pročišćavanje	II.	3.000.000,oo	Lokacijska dozvola DOMAĆI IZVORI (25%), od toga: - Općina 60% - SDŽ 20% - HV-e 10% - JKP 10% FONDOVI EU: 75%
B.2c.27	Kanalizacija Nečujam, zapadni dio	2600 m obalnog kolektora sa 4 crpne stanice	III.	8.130.000,oo	DOMAĆI IZVORI (25%), od toga: - Općina 60% - SDŽ 20% - HV-e 10% - JKP 10% FONDOVI EU: 75%
B.2c.28	Kanalizacija Rogač	3000 m obalnog kolektora sa 3 crpne stanice , uređajem za pročišćavanjem i podmorskim ispustom	II.	12.000.000,oo	DOMAĆI IZVORI (25%), od toga: - Općina 60% - SDŽ 20% - HV-e 10% - JKP 10% FONDOVI EU: 75%
	POBOLJŠANJE KVALITETE OPSKRBE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM				
B.2c.29	Podzemni kabel: Grohote - Gornje Selo,	Polaganje podzemnog VN kabela u duljini 6 km	III.	3.000.000,oo	DOMAĆI IZVORI:
	nastavak projekta				- HEP iz obračunate snage - Općina Šolta FONDOVI EU
B.2c.30	Podzemni kabel Grohote - Rogač	Polaganje podzemnog VN kabela u duljini 2,5 km	III.	1.250.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - HEP iz obračunate snage - Općina Šolta FONDOVI EU

B.2c.31	Podzemni kabel Grohote - Nečujam	Polaganje podzemnog VN kabela u duljini 3 km	II.	1.500.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - HEP iz obračunate snage - Općina Šolta FONDOVI EU
B.2c.32	Elektrifikacija zapadne strane Nečujma	Polaganje podzemnog kabela duž zapadne strane Nečujma što uključuje i uređenje šetnice na zapadnoj strani uvale u kojoj će kabel biti ukopan	II.	5000.000,oo (kroz 5 godina)	DOMAĆI IZVORI: - HEP iz obračunate snage - Općina Šolta FONDOVI EU
B.2c.33	Ukopavanje mjesnih vanjskih kabela u naseljima	Radi sigurnosti stanovništva i provođenja mjera zaštite od požara	III.		
B.2c.34	Projekt obnovljivih izvora energije	Izgradnja, odnosno adaptacija krovišta za postavljanje obnovljivih izvora (sunčevi kolektori), te podizanje energetske učinkovitosti zgrada. (Jedno je od glavnih strateških ciljeva EU 2020. Nijedan projekt se neće moći financirati ukoliko ne sadri korištenje obnovljivih izvora i poboljšanja energetske učinkovitosti i očuvanja okoliša) U I FAZI: Izrada projekta izgradnje obnovljivih izvora i jačanje energetske učinkovitosti.	I.	200.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta 10%, - Fond energetske učinkovitosti 90% II FAZA FONDOVI EU
C. PROSTORNI RAZVOJ					
C.1 Usklađen katastra i zemljišne knjige, te riješeni imovinsko-pravni za sve vrste nekretnina u vlasništvu JLS					
C.1.1	Nova izmjera i usklađenje zemljišnih knjiga i katastra	U mjestima, odnosno katastarskim općinama gdje još nisu riješene zemljišne knjige potrebno je prirediti potrebnu dokumentaciju	II.	21.000.000,00	DOMAĆI IZVORI: - HBOR kredit, vlastita sredstva - sudjelovanje građana (nedefiniran model) FONDOVI EU
C.1.2	Riješeni imovinsko-pravni za sve vrste nekretnina u vlasništvu JLS	Riješeni imovinsko-pravni odnosa za sve vrste nekretnina u vlasništvu JLS - važna institucionalna pretpostavka. Na otoku ima znatan dio imovine u javnom vlasništvu bilo u vlasništvu države ili vlasništvu općine. Nužno je sustavno evidentirati javno vlasništvo, raščistiti odnose vlasništva i korištenja nekretnina u općinskom vlasništvu odnosno pravi korištenja sa Hrvatskim šumama, Državnim uredom za upravljanje državom imovino, te drugim institucijama, pravnim i fizičkim osobama.	I.	150.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta

C.2	Učinkovito upravljanja obalnim resursima, uređenja i upravljanja pomorskim dobrom				
C.2.1	Upravljanje pomorskim dobrom i uređenje divljih sidrišta	<p>a) Upravljanje pomorskim dobrom, posebno onim u općoj upotrebi (što je u nadležnosti Općine Šolta) u tom pravcu izraditi marketing razvojne obalne zone u skladu s dokumentima prostornog uređenja. Primjetno je nekontroliranog sidrenja, onečišćavanje podmorja i ugrožavanja plovidbe izvan luka.</p> <p>b) Posebni elaboratom definirati ciljeve i interes lokalne zajednice u korištenju ostalih udjelova pomorskog dobra kao osnove za pregovore s nadležnim javnopravnim tijelima.</p> <p>c) Napraviti plan uređenja sidrišta i osigurati i red u uvalama i dovoljan godišnji doprinos, i krenut u posao.</p>	I.	70.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - SDŽ FONDOVI EU
C.3	Sanacija i očuvanje prostora koji devastiranim neplanskom izgradnjom, kroz osmišljaja mjera za njegovu sanaciju, te jača zaštita kulturne i prirodne baštine				
C.3.1	Izrada prostorno-programske studije područja devastiranim neplanskom izgradnjom sa mjerama za njihovu sanaciju	Za područje otoka, potrebo je izvršiti prostornu analizu izgrađenih struktura, posebno onih zahvaćeni neplanskom izgradnjom u cilju provedbe urbane sanacije kojom će se poboljšati karakter izgrađenog dijela građevinskog područja i urbane mreže javnih površina. Ukoliko se ocjeni nužno, pojedina područja mogu se predložiti za urbanu preobrazbu kojom se mijenjaju obilježja izgrađenog dijela građevinskog područja promjenom urbane mreže javnih površina, namjene i oblikovanja građevina, i/ili rasporeda, oblika i veličine građevnih čestica.	II.	150.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - SDŽ - Ministarstvo graditeljstva - Ministarstvo turizma FONDOVI EU
C.3.2	Rekonstrukcije starih naselja (povijesnih jezgri)	<p>Na temelju konzervatorskih podloga izraditi idejne projekte (sa prikazom karakterističnih sklopova i elementa) za revitalizaciju povijesnih jezgri (za Donje, Srednje i Gornje selo potrebno je prethodno izraditi konzervatorske podloge. (veza A.1.12)</p> <p>Sve u cilju razvoj održivog turizma uz očuvanje tradicijske baštine, osiguranja novih oblika smještaja (uređenje difuzni hoteli)</p>	I.	300.000,oo	DOMAĆI IZVORI: FONDOVI EU: 300.000,oo
C.3.3	Projekt uređenja okoliša povijesne jezgre oko Kaštila „Slavić“	Uređenje okoliša povijesne jezgre oko Kaštila „Slavić“	II.	250.000,oo	DOMAĆI ZVORI: FONDOVI EU:

C.3.4	Uređenje spomen-kuće Marka Marulića u Nečujmu	Konzervatorskom zaštitom objekta koji je procesom privatizacije dospio u privatno vlasništvo omogućemo je Općini Šolta pravo prvoootkupa. Uz podršku Ministarstva kulture RH očekujemo finansijsku podršku kojom bi spomen kuća prešla u vlasništvo Općine Šolta gdje bi se uredila spomen-kuća u čast „ocu hrvatske književnosti“.	III.	200.000,oo	DOMAĆI IZVORI: FONDOVI EU: 300.000,oo
C.3.5	Program revitalizacije poljskih kućica	U suradnji sa vlasnicima elaborirati i kartirati poljske kućice na otoku sa rješenjem njihove sanacije i rekonstrukcije sa osiguranje pristupa a u cilju jačanja turističke ponude i očuvanja otočnog identiteta	II.	80.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - SDŽ FONDOVI EU:
C.3.6	Popis kulturne baštine i umjetničkih djela po šoltanskim crkvama i kapelicama te restauracija istih	Bogata tradicija otoka Šolte, mnoštvo vrijednih slika i relikvija već stoljećima nisu uređene ni obnavljanje. Uz podršku Ministarstva kulture i Europskih fondova relevantne institucije pomogle bi pridonjeti uređenju i popisivanju vrijednosti koje stoje neprepoznate po crkvama i kapelicama na otoku	I.	50.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - Ministarstvo kulture FONDOVI EU
C.3.7	Povećati stupanj zaštite za 7 otočića ispred Maslinice	Područje otočića ispred Maslinice potrebno je zaštiti u većoj kategoriji zaštite prirode radi očuvanja bioraznolikosti. U I FAZI potrebno je izraditi odgovarajuću "Studija izvedivosti za zaštitu Masleničkog arhipelaga" sa prijedlogom potrebnih mjera.	II.	120.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - SDŽ - Ministarstvo zaštite okoliša i prirode
D.	INSTITUCIONALNI RAZVOJ				
D.1	<i>Poboljšana efikasnost lokalne administracije</i>				
D.1a	<i>Jačanje javnog upravljanja na razini općine</i>				
D.1a.1	Optimizacija općinskog proračuna	Izraditi odgovarajuću analizu finansijskog potencijala općine Šolte (od strane eksperata) s prijedlog mjera za učinkovitije ubiranje općinskih prihoda (sa jasno izrađenim kriterijima) i racionalizacije rashoda s ciljem da se troškovi „hladnog pogona“ smanjuju, da se postupci optimiziraju, te da se više javnih sredstva može usmjeriti na razvojne projekta.	I.	60.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta

D.1a.2	Dokvalificiranje odgovornih službenika općinske administracije	Edukacije na polju javnog upravljanja iz pojedinih sektorskih politika (prostorno uređenje, zaštita okoliša, financiranje, izrada projekta, komunalno gospodarstvo i sl obzirom na stalo donošene nove regulacije RH i EU.	I.	60.000,oo	DOMAĆI IZVORI - Općina Šolta
D.1b	<i>Poboljšanje prostornog uređenja</i>				
D.1b.1	Uspostava informacijskog sustava upravljanja prostorom otoka	Studija izvedivosti prostornog informacijskog sustava – organizacijska struktura, tehnološka opremljenost, finansijsko upravljanje i potrebni stručnjaci	I.	70.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta
D.1b.2	Izrada Urbanističkim planova uređenja	Izrada UPU-a za Donje Selo, Srednje Selo i Gornje Selo.	III.	390.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta
D.2	<i>Ojačani institucionalni i izvaninstitucionalni kapaciteti za razvoj</i>				
D.2.1	Jačanje kapaciteta i kompetencije općinskog vijeća i općinske administracije	Uključuje detaljnu analizu rada administracije, razradu novog koncepta organizacijske strukture, profila potrebnih stručnjaka, potreba za tehničkom opremom i internih upravnih postupaka, doškolovanje administrativnog osoblja, prilagođivanja organizacije, postupaka, i opreme prema usvojenom novom konceptu. Kroz stalnu edukaciju snažno promicati formuliranje politika „zasnovano na dokazima („stručnim i znanstvenim“), kao bi se izbjegao volontarizam i mogućnosti koruptivnog ponašanja.	I.	200.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta FONDOVI EU
D.2.2	Mapa stručnih resursa	Izraditi mapu sa kontaktima Šoltana iz reda stručnjaka i znanstvenika iz pojedinih oblasti, te kulturnih i umjetničkih djelatnika s modelom njihova korištenja za potrebe otočnog razvoja.	I.	5000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta
D.2.3		Opremanje stare škole u Gornjem selu za edukativno kulturni centar, u cilju edukacija i jačanja ljudskih potencijala na otoku Pripremljena dokumentacija	I.	3.000.000,oo	DOMAĆI IZVORI (20%): - Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine FONDOVI EU: - 80%

D.2.3	Provodenje strategije razvoja područja LAG-a	Općina Šolta uključena je u Lokalnu akcijsku grupu srednje dalmatinskih otoka s otokom Visom i Hvarom. O okviru LAG-a potrebno je definirati zajedničke razvojne programe radi u okviru koncepta razvoja ruralnog područja ovih otoka, čime će se olakšati pristup fondovima EU.	I.	20.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta
D.2.3	Razvoj unutar Urbanog područja	Obzirom na odredbe novog Zakona o regionalnom razvoju, kojim je određena izrade Strategije razvoja Urbanog područja,. Općina Šolta treba izraditi platformu za participiranje u strategiji razvoja Urbanog područja Splita, isto tako sagledati mogućnosti vlastita razvoja u sinergiji gradom Splitom kojemu gravitira. Platforma će poslužiti za pregovaračke aktivnosti unutar Urbanog područja posebno sa Gradom Splitom	I.	30.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta
D.3	Ojačane institucija civilnog društva za veće sudjelovanje u rješavanju otočnih problema				
D.3.1	Poticanje sudjelovanja svih zainteresiranih aktera u odlučivanju o javnim problemima.	Provedba različitih edukacija i programi kako bi sadašnji velik broj otočnih udruga bio pokretač bitnih promjena i jačanja demokracije te međusobnog dijaloga između stanovništva i lokalne samouprave na čemu Općina Šolta već sada radi kroz Forum udruga koji broji tridesetak udruga potpisnika. Posebno je potrebno poticati osnivanje i rad onih udruga koji svojim programima temeljnim ciljevima imaju otočki razvoja, zaštitu otočke kulturne i prirodne baština i sl.	I.	80.000,oo	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta FONDOVI EU
E.	PROVEDBA DALJNJIH PLANSKIH POSTUPAKA				
E.1	Priprema projektnih prijedloga podobnih za financiranje iz fondova EU i drugih fondova	Korištenje sredstava iz EU i drugi fondova zahtjeva dobro i na vrijeme pripremljene razvojne projekte koji se mogu financiraju iz fondova. Projekti trebaju biti pripremljeni sa pratećom dokumentacijom do razine same prijave, tako da nakon objavljenih natječaja preostaje formalno usklađivanje. Za ovo treba imati efikasnu lokalnu administraciju uz korištenje vanjske stručne pomoći i ljudskih potencijala sami Šoltana. (Prioritet! Koristiti potencijale otočana/vanjskih suradnika, jačati partnerstvo s drugim organizacijama. Mogućnost- osnivanje projektnog centra za otoke.)	I.	50.000,oo (god.)	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta

E.2	Priprema projektne i tehničke dokumentacije za provedbu raznih mjera ovisno o prioritetima	Za sve prioritetne projekte (u vezi mjere E.1) rješavati imovinsko-pravne odnose, pripremiti tehničku i drugu izvedbenu dokumentaciju sa potrebnim dozvolama.	I.	300.000 kuna/god	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta - SDŽ - Izvori Državne razine
E.3	Ustanovljavanje praćenja i vrednovanja provedbe Strategije razvoja Šolta	Praćenja i vrednovanja, u suradnji s vanjskim stručnjacima. Izrada kriterija evaluacije.	I.	50.000	DOMAĆI IZVORI: - Općina Šolta
E.4	Provodenje revizije i prilagodbe mjera i projekata	Provodenje revizije i prilagodbe mjera i projekata svaku dvoje godine	I.	10.000,oo (god)	DOMAĆI IZVORI: Općina Šolta

5. PROVEDBENI OKVIR

5.1 Financijski okvir

Financijski okvir odabranih projekata dobiven je preliminarnom kalkulacijom za pojedine radnje i aktivnosti potrebne za realizaciju projekata koji obuhvaćaju izradu potrebne dokumentacije, kao i planova, studija i projekta, uređenje zemljišta te samu izgradnju i opremanje.

Financiranje gore navedenih projekta moguće je iz više izvora, pojedinačno ili zajedno prema dogovorenim udjelima, i to:

- proračuna općine Šolta;
- kreditima financijskih institucija
- izdavanjem dugoročnih vrijednosnih papira (municipalne obveznice)
- modelom javno-privatnog partnerstva
- proračunskih i izvanproračunskih izvora županije i RH;
- fondova EU

5.1.1 Proračun općine Šolta

Proračun je osnovni finansijski dokument u kojem se planiraju svi prihodi i rashodi za tekuću proračunska godinu te se uspoređuju s ostvarenjima proračunskih prihoda i rashoda u prethodnoj fiskalnoj godini. Za ozbiljnije planiranje razvojnih potreba na razini općine, grada ili županije, potrebno je da se svi prioritetni proračunski ciljevi planiraju zajedno s izvorima sredstava za njihovo financiranje i da su usklađeni sa strategijom lokalnog razvoja, prioritetnim strateškim ciljevima, aktivnostima te mjerama za njihovo ostvarenje. Svi bi programi i aktivnosti u proračunima općina, gradova ili županija trebali biti usklađeni s vizijom njihova razvoja, koja treba biti opisana u strategiji razvoja.⁵¹

Općinski, gradski ili županijski proračun treba dati odgovor na pitanje „koliko općina, grad ili županija troši na svoju upravu, a koliko na programe u komunalnom gospodarstvu, gospodarstvu, društvenim djelatnostima, sportu, zaštiti okoliša i u drugim važnim javnim funkcijama?“

To znači da sama struktura programskog proračuna treba ukazati na strateške (prioritetne) ciljeve u lokalnoj jedinici, a ne isključivo na niz tekućih aktivnosti za koje se planiraju potrošiti javna sredstva⁵².

Proračun Općine Šolta za jednu proračunska godinu (2015) iznosi cca. 24.710.000,00 kn. Projekcijom proračuna do 2017. vidljivo je da se projicira rast u 2016. i 2017.

A. RAČUN PRIHODA I RASHODA	PLANIRANO 2015.	PLANIRANO 2016.	PLANIRANO 2017.
Prihodi poslovanja	23.110.000,00	24.265.500,00	25.964.085,00
Prihodi od prodaje nefinansijske imovine	1.080.000,00	362.500,00	380.875,00
Rashodi poslovanja	11.940.000,00	11.765.500,00	12.582.085,00
Rashodi za nabavu nefinansijske imovine	12.250.000,00	12.862.500,00	13.762.875,00
RAZLIKA - MANJAK	0,00	0,00	0,00

Obzirom da je cca 70% proračuna općine zadato za redovno funkcioniranje općine ("hladni pogon općine", javne ustanove i druge obvezne), za financiranja projekata može se usmjeriti oko 30% općinskog proračuna.

⁵¹ Sumpor,M.(2012): *Ocjena sustava strateškog planiranja i mogućnosti financiranja razvoja županija i lokalnih jedinica u kontekstu provođenja politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske*, EIZ . Zagreb.

⁵² Isto.

Kao prioritetan zadatak se nameće da se kroz proračune od 2015. do zaključno 2020. osiguraju sredstva za izradu projektnih prijedloga, sa potrebnom pratećom provedbenom dokumentacijom i sredstvima vlastitog učešća za kandidiranje projekta na fondove.

5.1.2 Financiranje razvojnih projekata kreditima financijskih institucija⁵³

Ograničenost proračuna lokalnih jedinica i središnje države, usmjerava jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave na pronalaženje drugih izvora financiranja razvojnih projekata. Jedan je od načina financiranja razvojnih projekata zaduživanje uzimanjem zajma od financijskih institucija.

Razvojni projekti, koji često obuhvaćaju kapitalne odnosno investicijske projekte, zahtijevaju višegodišnje rashode te uključuju potrebu za korištenjem više izvora financiranja (tekući prihodi, pomoći, zaduživanje). Jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave može se zaduživati uzimanjem kredita, zajmova i izdavanjem vrijednosnih papira.

Da bi se odlučila za određeni oblik financiranja razvojnog projekta jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave treba poduzeti sljedeće korake:

1. Odabratи investiciju iz plana razvojnih programa (razvojne mjere i projekti poglavje 4.- op.aut.);
2. Analizirati financijske sposobnosti i mogućnosti korištenja vlastitih izvora prihoda;
3. Odabratи ostale izvore financiranja;
4. Provesti postupak javne nabave i odabir najboljeg kreditora;
5. Ishoditi suglasnost Ministarstva financija na zaduživanje;
6. Sklopiti ugovor o kreditu;
7. Izvješćivati o sklopljenom ugovoru o kreditu/zajmu;
8. Provesti investiciju;
9. Redovito izvješćivati Ministarstvo financija o provedbi projekta i otplatama kredita/zajma.

5.1.3 Financiranje razvojnih projekata izdavanjem dugoročnih vrijednosnih papira (municipalne obveznice)⁵⁴

Razvoj financijskih tržišta doveo je do novih trendova u zaduživanju lokalnih jedinica koje su počele koristiti financijska tržišta kako bi došle do potrebnih sredstava za financiranje svojih potreba, a naročito kapitalnih projekata. Trošak kapitala na financijskim tržištima može biti niži nego kada se jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave zadužuje kod pojedinačnog vjerovnika (banke). Izlaskom na financijska tržišta lokalne i regionalne vlasti mogu utjecati i na uvjete svoga zaduživanja, a ne samo preuzimati uvjete koje određuje pojedini vjerovnik (banka).

Ulaganje u različite oblike municipalnih⁵⁵ vrijednosnica u svijetu je vrlo privlačno za različite ulagače, a posebno za one konzervativne. Razlog tomu je što državne vrijednosnice općenito, pa tako i vrijednosnice lokalne razine vlasti nose vrlo niski stupanj rizičnosti ulaganja, budući da za njih uvijek jamči država. Osim toga, u državama u kojima se kapitalni dobici oporezuju, prinosi na državne vrijednosnice najčešće su isključeni iz oporezivanja.

S financijskog je stajališta značenje municipalnih obveznica, kao dugoročnih dugovnih instrumenata, u

⁵³ Isto.

⁵⁴ Isto.

⁵⁵ Izraz "municipalne" uobičajeno se upotrebljava kako bi se obuhvatile sve vrijednosnica koje izdaju niže razine vlasti. U literaturi se, osim s pojmom municipalnih obveznica, često susrećemo s pojmom općinskih, gradskih ili lokalnih obveznica. To su različiti izrazi za isti pojam.

tome da kupac obveznice posuđuje novac njenom izdavatelju, a izdavatelj (lokalna jedinica) se obvezuje da će platiti kamatu a kredit u ratama, te da će u ugovorenom vremenu vratiti glavnici.

S obzirom na vrstu obveze, jedinice lokalne i regionalne vlasti za isplatu glavnice i kamata te izvor prihoda za njihovu isplatu, razlikuju se dvije osnovne vrste lokalnih obveznica:

- opće obveznice (engl. general obligations bonds) i
- prihodne obveznice (engl. revenue bonds).

Zakonodavni okvir u Hrvatskoj omogućuje gradovima zaduživanje putem izdavanja dužničkih vrijednosnica, odnosno municipalnih obveznica. Investitor kupujući obveznicu posuđuje sredstva lokalnoj zajednici, koja se obvezuje da će vratiti glavnici uz pripadajuću kamatu ovisnu o vremenu izdavanja obveznice. Njihova namjena je prikupljanje finansijskih sredstava za izgradnju lokalne komunalne i društvene infrastrukture kao što su izgradnja kanalizacijske mreže, lokalne ceste, škole, bolnice i sl.

Municipalne obveznice mogu biti kratkoročne i dugoročne. Kratkoročne obveznice ili note obično imaju rok dospijeća do godinu dana i izdaje ih lokalna vlast kako bi prebrodila trenutnu nelikvidnost izazvanu neredovitim prihodima od poreza, pomoći i sl. Dugoročne obveznice imaju rok dospijeća dulji od godinu dana.

Prije svakog ulaganja investitori analiziraju bonitet emitenta vrijednosnice, odnosno njegov kreditni rang. Stoga je uobičajeno da i lokalne i regionalne vlasti koje se pojavljuju na finansijskom tržištu sa svojim emisijama obveznica dobiju kreditni rang. Kreditni bonitet municipalnih obveznica ovisi o čitavom spektru pravnih, finansijskih, ekonomskih, administrativnih i političkih faktora. Ovi faktori čine analizu municipalnih vrijednosnica vrlo složenom (Poznate kreditne agencije kao što su *Moody's Investor Service, Standard & Poor's Co.* itd., daju kreditni rang i nižim razinama vlasti.)

5.1.4 Financiranje razvojnih projekata modelom javno-privatnog partnerstva⁵⁶

Sve veća liberalizacija, pomanjkanje sredstava u većini proračuna od lokalne do nacionalne države i proces globalizacije dovode do stvaranja novih tržišnih uvjeta i u sektoru infrastrukture. Zbog promijenjenih uvjeta, liberalizacije, pitanja financiranja i efikasnosti, privatni se kapital sve više uključuje u područja kojima je sve donedavno dominirala država. To se prvenstveno odnosi na izgradnju kapitalne infrastrukture, energetskih postrojenja, postrojenja za zaštitu okoliša i sličnih objekata. Tako je partnerstvo javnog i privatnog sektora treći i ujedno sve značajniji model financiranja izgradnje i eksploatacije infrastrukture općenito.

Danas se ovaj model financiranja infrastrukture sve više susreće u praksi većine država. Očekuje se da budućnost doneće još veću potrebu za novim modelima i načinima financiranja, jer postojeće infrastrukturne objekte treba održavati, a nove graditi.

Za maksimalno iskoriščavanje prednosti stalno se usavršavaju postojeći i izgrađuju novi oblici partnerstva, pa se mogu javiti i novi modeli partnerstva za pojedine projekte za koje se donose čak posebni zakoni. Za stvaranje odgovarajućeg institucionalnog i pravnog okvira u cilju većeg uključivanja privatnog sektora u infrastrukturne projekte nužno je povećanje stupnja transparentnosti samog procesa; osiguranjekonkurenkcije u nadmetanju za sklapanje ugovora o izvođenju infrastrukturnih projekata (transparentnost se najbolje postiže javnim nadmetanjem za sklapanje ugovora o izvođenju infrastrukturnih projekata, a takvim se načinom najbolje biraju potencijalni sudionici u izradi infrastrukturnih projekata; odgovarajuća alokacija rizika - podjela rizika između države, korisnika i samih izvodača infrastrukturnih projekata ključni je dio oko kojeg se vodi rasprava o uključivanju privatnog sektora; usklađivanje stope povrata s visinom rizika; stabilno političko i gospodarsko okruženje te osiguranje državnog jamstva i osiguranje kredita.

⁵⁶ Sumpor,M.(2012): *Ocjena sustava strateškog planiranja i mogućnosti financiranja razvoja županija i lokalnih jedinica u kontekstu provođenja politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske*, EIZ . Zagreb.

5.1.5 Proračunski i izvanproračunski izvori županije i RH.

Financiranje razvojnih projekata s **županijske razine** moguće je iz županijskog proračuna, tj. iz njegovog dijela za kapitalne investicije i financiranje razvojnih programa. Financiranje iz Županije odvija se putem četiri programa:

- a) Program „Razvitak malog i srednjeg poduzetništva“
- b) Program „Poljoprivreda“
- c) Jamstveni fond za razvoj poduzetništva
- d) Jamstveni fond za razvoj zelenog poduzetništva

Programom „*Razvitak malog i srednjeg poduzetništva*“ želi se unaprijediti razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Program uključuje mjere kojima se želi, kroz subvenciju kamata i potpore, potaknuti utemeljenje i razvoj poduzetništva.

Programom „*Poljoprivreda*“ financira se niz aktivnosti značajnih za razvoj poljoprivredne proizvodnje, kao što su Program podizanja trajnih nasada te Fond za razvitak poljoprivrede i agroturizma.

Program „*podizanja dugogodišnjih nasada*“ ima za cilj potaknuti podizanje dugogodišnjih nasada posebno vinove loze i masline, ali i ostalih vrsta. Financiranje se provodi na način da svi sudionici u programu, Županija, općina odnosno grad i poljoprivredni osiguraju po jednu trećinu sredstava od nabavne cijene sadnica.

Iz *Fonda za razvitak poljoprivrede i agroturizma* Županija osigurava povoljna finansijska sredstava za razvoj poljoprivredne proizvodnje. Cilj ove aktivnosti je kreditno praćenje poljoprivrednih gospodarstava u realizaciji njihovih programa.

Jamstveni fond za odobravanje kredita poduzetničkim projektima osigurava jamstva samo za dugoročne, investicijske kredite (za kupnju, izgradnju, uređenje ili proširenje gospodarskih objekata, nabavu opreme ili pojedinih dijelova opreme).

Jamstvenog fond za razvoj zelenog poduzetništva namijenjen je gospodarskim subjektima iz sektora poljoprivrede, turizma, ribarstva/marikulture s poduzetničkim idejama kojima se naročito doprinosi očuvanju i održivom korištenju prirodnih vrijednosti.

Financiranje razvojnih projekta sa **nacionalne razine** moguće je izravno iz proračuna RH u okviru pojedinih resora, za kapitalne investicije putem transfera, te iz izvanproračunskih fondova.

HBOR je značajnim dijelom također usmjerena na kreditiranje pojedinih razvojnih programa, bilo jedinica lokalne samouprave ili poduzetništva, te osiguranje finansijskih sredstava po uvjetima povoljnijim od komercijalnih.

5.1.6 Mogućnosti financiranja iz EU kojoj je Hrvatska punopravni član

Mogućnosti financiranja nakon pristupanja Europskoj uniji otvaraju posve novo poglavlje za Hrvatsku, u smislu količine raspoloživih sredstava kao i opsega aktivnosti koje se mogu financirati tim sredstvima. Međutim, to financiranje ne bi smjelo biti samo sebi svrhom, već mehanizam ostvarenja širih ciljeva politike EU-a.

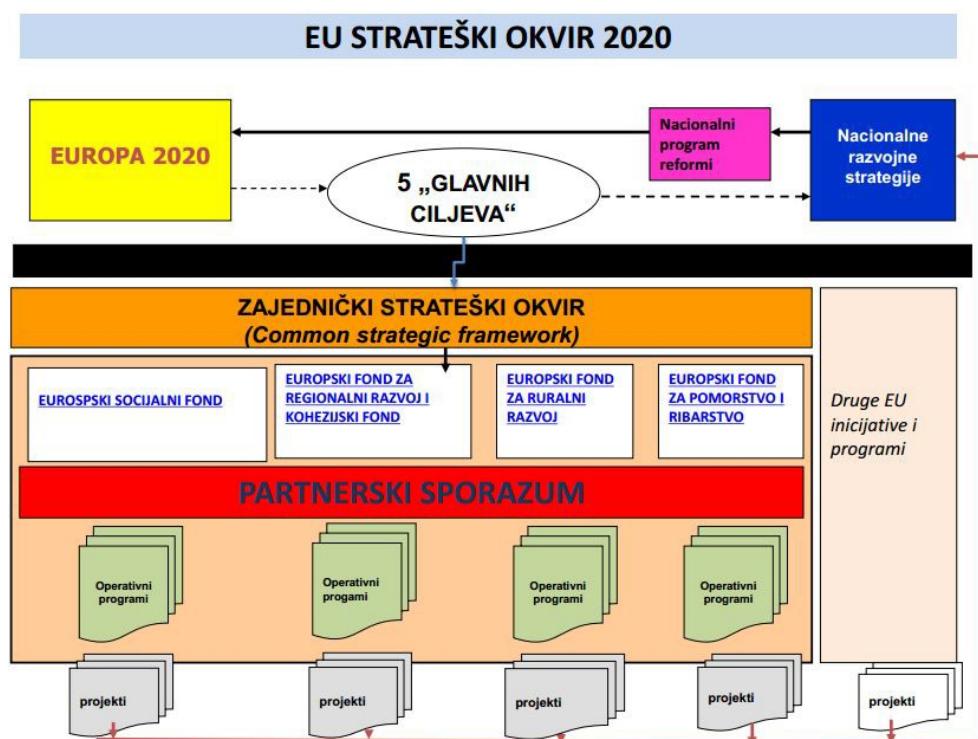
U osnovi, o ciljevima politika Unije odlučuje se unutar okvira širih europskih strategija koje od zemalja članica zahtijevaju određene aktivnosti i jasnu definiciju njihovih dugoročnih prioriteta. EU im, zauzvrat omogućuje pristup fondovima kojima se mogu služiti u provedbi planiranih ciljeva.

Hijerarhija sektorskih i strateških dokumenata EU-a na nacionalnoj razini

Strategija Evropske unije za 2020. godinu predstavlja ambiciozan i općeniti dokument stvaranja uvjeta za povećanje konkurentnosti i zaposlenosti. Evropska unija želi ubrzati gospodarske procese i osigurati bolje uvjete na nova zapošljavanja. To predstavlja ozbiljan strukturalni izazov, prije svega u kontekstu nužnih reformi nacionalnih obrazovnih sustava i tržišta rada, koje se trebaju više prilagodavati potrebama konkurentnog slobodnog tržišnog gospodarstva. U uvodnom dijelu strategije „Europa 2020“ stoji da će budućnost Europe če odrediti njezin odgovor za napredak svjetskog gospodarstva. Evropska komisija stoga postavlja pet glavnih ciljeva koji će mjeriti uspjeh: zaposlenost, istraživanje i razvoj, klimatske promjene i energija, obrazovanje i borba protiv siromaštva.

Strategijom Evropske unije za 2020. postavlja se strateški okvir za 2020.

Više od 76 % proračuna EU-a upravlja se u partnerstvu s nacionalnim i regionalnim tijelima sustavom zajedničkog upravljanja, uglavnom s pomoću pet velikih Strukturnih i investicijskih fondova. Tim se fondovima pridonosi provedbi strategije Europa 2020.

1. Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) – regionalni i urbani razvoj
2. Europski socijalni fond (ESF) – socijalna uključenost i dobro upravljanje
3. Kohezijski fond (KF) – gospodarska konvergencija manje razvijenih regija
4. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)
5. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)

Strukturni fondovi i Kohezijski fond EU u službi su Kohezijske politike EU. Cilj ove politike, koja iznosi preko trećine proračuna EU, je ostvariti gospodarsku i društvenu koheziju odnosno ujednačen razvoj unutar Europske unije. Iz ovih se fondova stoga financiraju razvojni projekti koji doprinose smanjivanju razlika između razvijenijih i manje razvijenih dijelova EU kao i promicanju ukupne konkurentnosti europskog društva i gospodarstva.

Ovi su fondovi na raspolaganju zemljama članicama Europske unije koje imaju potrebe za dodatnim EU ulaganjima u ujednačen i održiv gospodarski i društveni razvoj. Hrvatska kao punopravni član ima pravo na sredstva iz fondova EU.

Fondovi iz kojih se financira Kohezijska politika EU:

- I. Strukturni fondovi:
 1. Europski socijalni fond (European Social Fund, ESF)
 2. Europski fond za regionalni razvoj (European Fund for Regional Development, ERDF)
- II. Kohezijski fond (Cohesion Fund, CF)

Europski socijalni fond (ESF) predstavlja glavni finansijski instrument Europske unije za ostvarivanje strateških ciljeva politike zapošljavanja. Fond osigurava podršku europskim regijama koje su pogodene visokom stopom nezaposlenosti.

Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) služi smanjivanju razlika u razvoju pojedinih zemljopisnih područja ili između određenih socijalnih grupa.

Kohezijski fond(Cohesion Fund, CF) je namijenjen državama članicama čija je vrijednost bruto nacionalnog proizvoda (BNP) po stanovniku manja od 90 % prosjeka EU-a. On služi smanjivanju gospodarskih i socijalnih razlika, kao i promicanju održivog razvoja.

Sada je podvrgnut istim pravilima programiranja, upravljanja i nadzora kao i ERDF i ESF putem Propisa o zajedničkim odredbama.

Za razdoblje od 2014. – 2020. godine, Kohezijski fond je usmjeren na Bugarsku, Hrvatsku, Cipar, Republiku Češku, Estoniju, Grčku, Mađarsku, Latviju, Litvu, Maltu, Poljsku, Portugal, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju.

Kohezijski fond dodjeljuje ukupno 63.4 milijardi eura aktivnostima pod ovim kategorijama:

- transeuropske mreže prijevoza, posebno prioritetni projekti od europskog interesa, kako je odredila EU. Kohezijski fond će podržavati infrastrukturne projekte pod inicijativom Connecting Europe Facility (Program povezivanja Europe);
- okoliš; ovdje Kohezijski fond može također podržati projekte vezane uz energiju ili prijevoz, ako vidljivo pridonose dobrobiti okoliša u pogledu energetske učinkovitosti, uporabe obnovljivih izvora energije, razvoja željezničkog prijevoza, podržavanja intermodalnosti, jačanja javnog prijevoza, itd.

Mogućnosti financiranja za Splitsko-dalmatinsku županiju, pa tako i za općinu Šolta, su također kroz programe prekogranične suradnje i to kroz: Jadranske prekogranične suradnje, prekogranične suradnje s BiH, prekogranične suradnje sa Crnom Gorom, transnacionalne suradnje Mediteran i transnacionalne suradnje Jugoistočna Europa.

Europski fondovi za potporu provedbe Zajedničkih politika EU:

Poljoprivredne politike:

- Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Ribarske politike

- Europski fond za ribarstvo

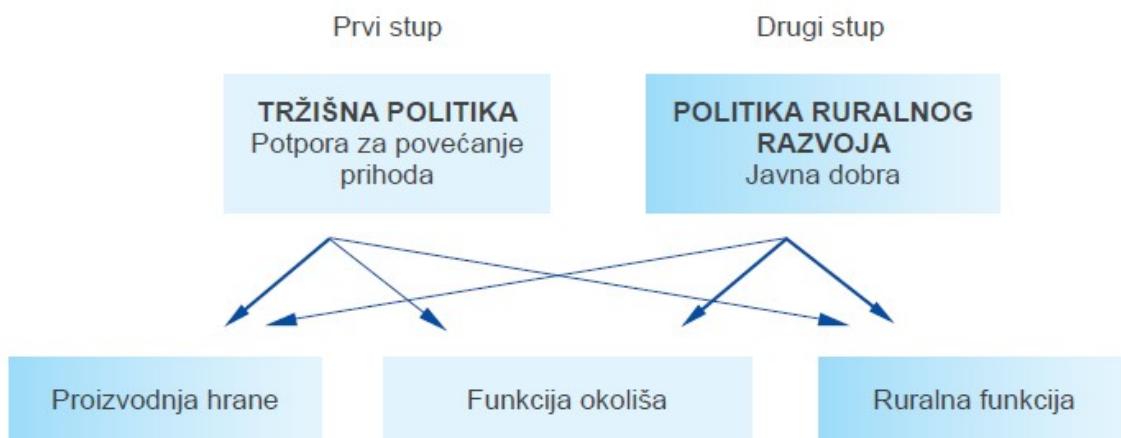
Ovdje ćemo se pobliže osvrnuti na politike vezane za ruralni razvoj (u okviru zajedničke poljoprivredne politike EU), obzirom da područje općine Šolta prema definiciji OECD-a spada u ruralno područje⁵⁷.

Ruralni razvoj se naglašava obzirom na činjenicu da 60 % stanovništva 27 zemalja članica Europske unije živi u ruralnim područjima, a u Republici Hrvatskoj prema Strategiji ruralnog razvoja na regionalnoj razini (NUTS 3 – županije u Republici Hrvatskoj) i prema kriteriju OECD-a, ovisno o udjelu stanovništva u regiji koje živi u ruralnim lokalnim područjima, Splitsko dalmatinska županija spada u "značajno ruralnu regiju" (15 – 50 % stanovništva regije živi u lokalnim ruralnim područjima). Naime, 91,6 % ukupnog područja Republike Hrvatske klasificira se kao ruralno područje, a 8,4 % kao urbano područje. Zbog toga je **politika ruralnoga razvoja**, koja se provodi u okviru zajedničke poljoprivredne politike EU, **od vitalne važnosti**.

⁵⁷ Međutim, u svrhu provedbe politike ruralnog razvoja, kao najčešći međunarodno priznat i korišten kriterij za razlikovanje ruralnih i urbanih područja koristi se definicija OECD-a, koja se temelji na gustoći naseljenosti stanovništva. Na lokalnoj razini (LAU 1/2 – općine, gradovi u Republici Hrvatskoj), područja se klasificiraju kao ruralna ili urbana temeljem praga od 150 stanovnika na km². (*Strategija ruralnog razvoja RH do 2013.*).

Zajednička poljoprivredna politika EU temelji se na dva stupa: **tržišnoj politici** (potpora za povećanje prihoda) i **politici ruralnog razvoja** (javna dobra).

Shematski prikaz

Izvor: Europski fondovi za hrvatske projekte

Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR).

Kao u i slučaju Strukturnih instrumenata koji podupiru ciljeve Kohezijske politike, Strateške smjernice za ruralni razvoj definirale su u strateški smjer Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR).

EPFRR ima tri prioritetna cilja, pod kojima se mogu financirati:

- 1) Jačanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva,
- 2) Poboljšanje okoliša i krajolika,
- 3) Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i postizanje raznolikosti ruralnoga gospodarstva.

Programa ruralnog razvoja 2014. – 2020. predstavlja temeljni programski dokument za korištenje sredstava koja će nam biti na raspolaganju iz Europskog fonda za ruralni razvoj u budućem programskom razdoblju. (*Više informacija o prijedlogu navedenog programa nalaze se na internetskim stranicama nadležnog ministarstva - Ministarstva poljoprivrede, Uprave ruralnog razvoja, EU i međunarodne suradnje: www.mps.hr/ipard/, a više o fondu na stranicama Europske komisije: http://europa.eu/pol/agr/index_hr.htm.*)

Kavo važni dokumenta za korištenje sredstva iz RU fondova je „**Operativni programa „Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.“**“, dokumenta koji obuhvaća ulaganja Republike Hrvatske iz europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova u sedmogodišnjem razdoblju od 2014.-2020. Financijska alokacija iz ESI fondova za navedeni Operativni programa iznosi 6,881 milijardi, a obuhvaća sljedeće prioritetne osi:

1. Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija
2. Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije
3. Poslovna konkurentnost
4. Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije
5. Klimatske promjene i upravljanje rizicima

6. Zaštita okoliša i održivost resursa
7. Povezanost i mobilnost
8. Socijalno uključivanje i zdravlje
9. Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje
10. Tehnička pomoć

Dokument je izrađen u suradnji tijela državne uprave, predstavnika jedinica lokalne i regionalne samouprave, socijalnih partnera i civilnog društva. Tijekom izrade ovog dokumenta održano je i nekoliko savjetovanja s javnošću o prioritetnim područjima ulaganja obuhvaćenih ovim programom. Cjelokupni proces koordiniralo je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.

Na kraju je važno napomenuti:

Izrada kvalitetnih i sveobuhvatnih programskega dokumenata jedan je od ključnih elemenata za učinkovito korištenje sredstava Europske unije, koji će biti dodijeljeni Republici Hrvatskoj. Dostupna sredstva iz strukturnih i Kohezijskog fonda koja će biti na raspolaganju Republici Hrvatskoj u finansijskom razdoblju Europske unije od 2014. do 2020. godine iznose oko 8 milijardi eura.

Od izuzetne je važnosti da se programski dokumenti izrađuju po principu partnerstva te da se u ovaj proces uključe sve relevantne institucije kako bi se obuhvatile i identificirale potrebe i razvojni prioriteti Republike Hrvatske.

5.2 Institucionalni okvir

5.2.1. Nacionalna razina

Programi EU uspostavljaju se i provode kroz prilično složeni sustav sastavljen od institucija EU i države korisnice. Životni ciklus programa započinje njegovom pravnom uspostavom koju inicira Europska komisija, a ovisno o proceduri pravnu osnovu donosi samo Vijeće ili Vijeće i Europski parlament. Pravna osnova, tj. odluka ili uredba o pokretanju programa, osim što određuje visinu proračuna te ciljeve i aktivnosti programa, također određuje i način na koji se program provodi, tj. institucije koje su uključene u njegovu provedbu.

Provjeta programa EU može se podijeliti u sljedeće glavne faze:

- programiranje (definiranje strateških i operativnih dokumenata, identificiranje i formuliranje projekata),
- provedba (raspisivanje natječaja, ugovaranje, plaćanje, tehnička provedba projekata),
- revizija,
- nadzor,
- evaluacija.

Sustavi upravljanja i kontrole u državi korisnici sastoje se od sljedećih instanci; na nacionalnoj razini svim je programima zajednički nacionalni koordinator pomoći te nacionalni dužnosnik za ovjeravanje na čelu Nacionalnog fonda. Nacionalni koordinator pomoći zadužen je za koordinaciju pripreme i praćenja provedbe programa dok je nacionalni dužnosnik za ovjeravanje odgovoran za cjelokupnu finansijsku provedbu programa. Operativna struktura razlikuje se od programa do programa, a odgovorna je za osmišljavanje i provedbu programa te za provedbu mjera i projekata unutar programa. Unutar nje potrebno je uspostaviti sustave upravljanja i kontrole te unutarnje revizije. Osim unutarnjoj reviziji, provedba programa podliježe i

vanjskoj reviziji i to od strane zemlje korisnice kao i od revizorskih tijela Europske komisije, a u slučajevima kada postoji osnovana sumnja u nepravilnosti i pronevjeru i Europskog revizijskog suda. Provedbene strukture u državama članicama uključuju upravljačko tijelo, revizijsko tijelo i tijelo za ovjeravanje, uz mogućnost uspostave posredničkih tijela koja mogu preuzeti neke od funkcija upravljačkih tijela.

Tablica 5. Sustav upravljanja i kontrole EU projekata

Faza operacionalizacije prepristupnih programa	Odgovornost / sustav upravljanja i kontrole	
	EU	Zemlja korisnica
Uspostava programa	Vijeće (i Europski parlament)	Dužnosnik nadležan za akreditaciju
Programiranje	Europska komisija, Upravni odbor (zemlje članice)	Nacionalni IPA koordinator, Operativne strukture - provedbena agencija (PA), upravljačko tijelo, jedinice za provedbu projekata (JPP)
Provedba programa	Europska komisija, Upravni odbor (zemlje članice)	Nacionalni dužnosnik za odobravanje (NDO), Nacionalni fond Operativne strukture - provedbena agencija (PA), jedinice za provedbu projekata (JPP) ili upravljačko i certifikacijsko tijelo (uključujući posrednička tijela),
Revizija	Revizori Europske komisije, Europski revizijski sud	Interna revizija Operativnih struktura Revizijsko tijelo
Nadzor programa	Europska komisija, Upravni odbor (zemlje članice)	Nacionalni IPA koordinator Operativne strukture Nadzorni odbor
Evaluacija programa	Europska komisija (najčešće preko ugovornih evaluatora)	Nacionalni IPA koordinator Operativne strukture

Izvor: Europski fondovi za hrvatske projekte

Kao veoma važna prepostavka financiranja razvojnih projekta lokalne zajednice, te korištenja sredstva EU je provedba politike regionalnog razvoja.

Uspostava cjelovitog i koherentnog sustava upravljanja regionalnim razvojem na načelima suvremene regionalne politike podudara se s početkom pripremnih aktivnosti Republike Hrvatske (RH) za pristupanje Europskoj uniji (EU). Paralelno s napredovanjem procesa pridruživanja EU te pripremama za korištenje EU fondova namijenjenih regionalnom razvoju, postupno je jačala i politička podrška i davanje odgovarajućeg značaja suvremenoj politici regionalnog razvoja te potrebi strateškog planiranja i upravljanja regionalnim razvojem u RH. Isto je zahtijevano i uspostavljen je novi zakonodavni i institucionalni okvir upravljanja politikom regionalnog razvoja te jačanje administrativnih kapaciteta za strateško planiranje i upravljanje regionalnim razvojem na svim razinama. Aktivnosti na uspostavi novog sustava na središnjoj razini unatrag nekoliko godina rezultirale su osnivanjem resornog ministarstva za regionalni razvoj (Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva osnovano 2008., danas Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije) i Agencije za regionalni razvoj (osnovana 2009.) te donošenjem Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 153/09) i Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske (Vlada Republike Hrvatske, VRH, usvojila 4. lipnja 2010.). Time su uspostavljeni temelji cjelovitog i koherentnog zakonodavnog i institucionalnog okvira planiranja i upravljanja regionalnim razvojem.⁵⁸ Zakonom o regionalnom razvoju donesenom u prosincu 2014. uređuju se ciljevi i načela upravljanja regionalnim razvojem Republike Hrvatske, planski dokumenti politike regionalnog razvoja, tijela nadležna za upravljanje regionalnim razvojem, ocjenjivanje stupnja razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, način utvrđivanja urbanih i potpomognutih područja, poticanje razvoja potpomognutih područja,

⁵⁸ Prema: Sumpor, M.(2012): Ocjena sustava strateškog planiranja i mogućnosti financiranja razvoja županija i lokalnih jedinica u kontekstu provođenja politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske, EIZ . Zagreb.

provedba, praćenje i izvještavanje o provedbi politike regionalnoga razvoja u svrhu što učinkovitijeg korištenja fondova Europske unije.

Zakonom se stvara pravni temelj za provedbu Uredbe broj 1301/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o Europskom fondu za regionalni razvoj te posebnim odredbama cilja »Ulaganje za rast i radna mjesta« te stavljaju izvan snage Uredbe (EZ) broj 1080/2006 (SL L 347/289).

Cilj je politike regionalnog razvoja pridonijeti društvenogospodarskom razvoju Republike Hrvatske, u skladu s načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.

DRŽAVNE INSTITUCIJE ZADUŽENE ZA PROVEDBU PROGRAMA EU U RH

1. SAFU – Središnja agencija za financiranje i ugovaranje

Nadležnosti SAFU određene su Uredbom, kojom se regulira preuzimanje svih prava i obveza Uprave za financiranje i ugovaranje programa i projekata pomoći Europske unije - Središnje jedinice za financiranje i ugovaranje u Ministarstvu financija - na Agenciju.

Kao Provedbena agencija, SAFU je nadležna za cijelokupno upravljanje sredstvima, natječajne procedure, ugovaranje, plaćanja, računovodstvo te izvještavanje o financiranju cijelokupne nabave u decentraliziranom sustavu provedbe programa iz EU fondova u Hrvatskoj.

SAFU je glavni promotor pravila i procedura EU u procesu nabave i poveznica između **Delegacije Europske unije** u Hrvatskoj i drugih javnih tijela. SAFU prosljeđuje tehničku proceduru resornim ministarstvima, odnosno tijelima državne uprave. Voditelji projekata i Jedinice za provedbu projekta u svim tijelima državne uprave odgovorne su SAFU.

2. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju odgovorna je za provedbu mjera nacionalnih potpora i prepristupnih programa za poljoprivrednu i ruralni razvoj te po ulasku u EU i mjera Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije. Tijekom tog procesa Agencija vrši podrobne kontrole korisničkih zahtjeva, odobrava a potom i pravodobno isplaćuje novčane poticaje i naknade svojim krajnjim korisnicima, u skladu sa nacionalnim i europskim zakonodavstvom.

ZADACI:

- Uspostava i provedba integriranog administrativnog i kontrolnog sustava (IAKS) kojim se odobravaju, prate i kontroliraju izravna plaćanja poljoprivrednicima
- Uspostava sustava za identifikaciju zemljišnih parcela - ARKOD
- Interventne mjere za uređenje tržišta

Danom ulaska RH u Europsku uniju Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) bit će spremna provoditi mjere tržišne politike i programa ruralnog razvoja koje se financiraju iz Europskog fonda za garancije u poljoprivredi (EAGF), Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD) te Europskog ribarskog fonda (EFF) u punoj sukladnosti s europskim pravilima i zakonodavstvom.

3. AMPEU – Agencija za mobilnost i programe EU

Agencija za mobilnost i programe Europske unije (AMPEU) javna je ustanova koja se bavi mobilnošću, promocijom i provedbom programa Europske unije koji se tiču obrazovanja i mlađih. AMPEU je osnovana u listopadu 2007. stupanjem na snagu Zakona o Agenciji za mobilnost i programe Europske unije (NN 107/07).

AMPEU provodi sljedeće programe:

- Program za cjeloživotno učenje (Lifelong Learning Programme)
- Mladi na djelu (Youth in Action)
- Euraxess (mobilnost istraživača u Europi)

i promovira sljedeće inicijative i programe:

- Europass (skup dokumenata sa svrhom transparentnosti kvalifikacija)
- Erasmus Mundus (uspstavljanje međunarodnih združenih diplomskih i doktorskih studija)

Misija Agencije za mobilnost i programe EU uključuje pružanje međunarodnih prilika za učenje što većem broju hrvatskih građana u bilo kojem razdoblju njihovog života, tako promičući ideju cjeloživotnog učenja kao glavnog pogona napretka. Iz tog razloga Agencija kontinuirano objavljuje natječaje za sudjelovanje u navedenim programima, informira javnost o aktivnostima programa, pruža potporu prilikom mobilnosti, savjetuje potencijalne korisnike, izvršava odabir pristiglih prijava te dodjeljuje novčana sredstva za realizaciju odabranih projekata. Agencija također nadzire provedbu projekata te prati regularnost trošenja dodijeljenih finansijskih sredstava.

Agencija kontinuirano surađuje s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvom obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Europskom komisijom te ostalim institucijama koje se bave cjeloživotnim učenjem, pitanjima mlađih te mobilnošću istraživača.

5.2.2. Županijska razina

Vodeću ulogu u provedbi Strategije ima **Splitsko-dalmatinska županija**. Skupština Splitsko-dalmatinske županije usvaja Strategiju te nakon usvajanja redovito prati njezinu provedbu analizom godišnjih izvješća. Također, Skupština poduzima mjere iz svoje nadležnosti usmjerene poboljšanju provedbe. Župan usklađuje aktivnosti svih županijskih tijela i drugih dionika provedbe Strategije donošenjem provedbenih akata, predlaganjem mjera njezine provedbe, nadzorom nad izvršenjem tih mjera, sudjelovanjem u postupku odabira razvojnih projekata te izvještavanjem Skupštine o provedbi i rezultatima provedbe. U okviru svoga djelokruga upravni odjeli Županije prate provedbu, pripremaju i provode županijske razvojne projekte te obavljaju druge poslove od važnosti za provedbu ŽRS koji su im propisima ili aktima županijskih tijela povjereni. Sukladno odredbama Zakona o regionalnom razvoju (NN 153/09) i Pravilnika o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijske razvojne strategije (54/10), obveza je svake županije donijeti temeljni planski dokument razvoja županije poštujući načelo partnerstva. Stoga je u izradu, provedbu i praćenje provedbe uključen cijeli niz aktera:

- **Županijsko partnersko vijeće** predstavlja savjetodavno tijelo na razini jedinice područne (regionalne) samouprave koje se ustrojava radi savjetovanja u izradi, provedbi i praćenju planskih dokumenata jedinice područne (regionalne) samouprave, usuglašavanja različitih subjekata te njihovog sudjelovanja u planiranju razvoja na području jedinice (regionalne) samouprave.

Administrativne i stručne poslove za potrebe ŽPV-a obavlja RERA SD županije. Županijsko partnersko vijeće SD županije broji 41 člana, s predstvincima javnog, privatnog i civilnog sektora. Uloga ŽPV-a u izradi i provedbi strategije je nadzorna i savjetnička, odnosno ŽPV je zaduženo da daje mišljenja na sadržaj ŽRS, predložene mjere i projekte u funkciji provedbe strategije te ocjenjuje uspješnost provedbe.

- Kao regionalni koordinator za područje Splitsko dalmatinske županije, sukladno članku 4. Pravilnika o upisniku upravnih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, agencija i drugih pravnih osoba osnovanih s ciljem učinkovite koordinacije i poticanja regionalnog razvoja, osim koordiniranja izrade i pripreme Strategije, u procesu provedbe **RERA SD** obavlja sljedeće poslove: izrada akcijskog plana, praćenje provedbe strategije, koordinacija poslova vezanih uz središnju elektroničku bazu razvojnih projekata, koordinacija aktivnosti jedinica lokalne samouprave vezanih uz regionalni razvoj te sudjelovanje u aktivnostima vezanim uz razvoj potpomognutih područja. Nadalje RERA SD ima i sljedeće zadatke: sudjelovanje u radu partnerskih vijeća statističkih regija, poticanje zajedničkih razvojnih projekata s drugim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te kroz međuregionalnu i prekograničnu suradnju, sudjelovanje u izradi razvojnih projekata statističke regije, suradnja s drugim regionalnim koordinatorima radi stvaranja i provedbe zajedničkih projekata, prikupljanje i obrada prisjeljih razvojnih projekata i drugi poslovi vezani uz provedbu koje joj povjeri župan.
- **Javni sektor** uključuje jedinice lokalne samouprave i niz institucija i organizacija iz javnog sektora (osnovne i srednje škole, Sveučilište u Splitu, znanstveno istraživački instituti, Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje, JU za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima, Hrvatske vode, Hrvatske šume, Županijska uprava za ceste, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Turistička zajednica Splitsko dalmatinske županije i ostale javne institucije) s područja Splitsko-dalmatinske županije. Dionici iz javnog sektora imaju ključnu ulogu u pripremi i provedbi projekata iz područja svojeg djelovanja. Osim toga, javni sektor dao svoj doprinos u izradi Županijske razvojne strategije, bilo kroz sudjelovanje u Radnoj skupini ili Županijskom partnerskom vijeću.
- **Organizacije civilnog društva (OCD)** važan su dionik u izradi i provedbi županijske razvojne strategije zbog iskustva koje imaju u pripremi i provedbi projekata s eksternim izvorima financiranja, kao i procjeni potreba lokalne zajednice. OCD mogu aktivno utjecati na priljev dodatnih sredstava iz nacionalnih i EU fondova u županiju za financiranje aktivnosti koje ne pokrivaju ostali dionici u regionalnom razvoju.
- **Privredni sektor** sudjeluje u izradi i provedbi ŽRS kroz svoje predstavnike u županijskom partnerskom vijeću. U radu ŽPV-a tako sudjeluju predstavnici HUP-a, HGK, HOK-a te drugi.

5.2.3 Lokalna razina

Jedinice lokalne samouprave provode aktivnosti unutar mera u kojima su određene kao ključni akteri, prijavljuju razvojne projekte za županijsku bazu te provode razvojne projekte. Poželjno je i osnivanje različitih radnih skupina, čija je dužnost redovito sastajanje, izrada projekata za županijsku razvojnu strategiju i praćenje provedbe projekata.

Ključnu ulogu u razvojnem upravljanju ima **Općinsko vijeće** (11 članova), predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave, koje raspravlja i donosi temeljne razvojne dokumente. Jednako tako važnu ulogu u

sustavu lokalnog prezidencijalizma ima čelništvo lokalne izvršne vlasti - **Općinski načelnik** sa zamjenikom. Izvršna komponenta lokalnog političkog sustava ima presudnu ulogu u formuliranju, predlaganju i implementaciji razvojne politike, odnosno razvojnih projekata.

Jedinstveni upravni odjel sa 7 službenika kao upravno tijelo, ujedno je jedino operativno-stručno tijelo

Na lokalnoj razni kao akteri ili dionici javljaju se **organizacije civilnog društva** (udruge), ispostave **institucija javnog sektora** na području Šolte te **poduzetnici**.

Na području Šolte ne postoji odgovarajuće stručne institucije razvojnog upravljanja (agencije i sl.), te je, obzirom na skromnu strukturu upravno-stručnog tijela u općini, kapacitet lokalnih institucija za razvojno upravljanje i planiranje nedostatan. Općina se stoga oslanja na pribavljanje usluga od strane specijaliziranih profesionalnih institucija.

Zakonom o regionalnom razvoju utvrđena je potreba osnivanja **Lokalne razvojne agencije**, a u svrhu učinkovite koordinacije i poticanja lokalnog razvoja.

Lokalne razvojne agencije iz članka trebaju obavljati sljedeće poslove od općeg gospodarskog interesa:

- koordiniraju izradu strategija razvoja jedinica lokalne samouprave;
- koordiniraju izradu akcijskih planova za provedbu strategija razvoja jedinica lokalne samouprave;
- prate provedbu strategija razvoja jedinica lokalne samouprave;
- potiču pripremu razvojnih projekata na području jedinice lokalne samouprave;
- sudjeluju u izradi razvojnih projekata i strateških projekata regionalnog razvoja statističke regije
- surađuju s drugim lokalnim razvojnim agencijama i regionalnim;
- koordiniraju radi stvaranja i provedbe zajedničkih projekata;
- sudjeluju u provedbi programa Ministarstva i drugih središnjih tijela državne uprave
- obavljaju i druge poslove sukladno zakonu.

Iz gornjeg je vidljivo da Zakon o regionalnom razvoju predviđa izradu i donošenje **Strategije razvoja jedinica lokalne samouprave**.

Osnivanjem Lokalne akcijske grupe zajedno sa općinama otoka Hvara i Visa postiže se razvojna integracija prirodno-geografske i funkcionalne razvojne cjeline, čime će se kapaciteti razvojnog upravljanja povećati.

Važno je naglasiti da je novim Zakonom o regionalnom razvoju radi učinkovitijeg planiranja, usklađivanja i provedbe politike regionalnog razvoja, posebno njezine urbane dimenzije predviđeno osnivanje Urbanih područja, za urbane aglomeracije.

Očekuje se da će Otok Šolta pripadati urbanoj aglomeraciji Split, sa sjedištem u Splitu. Za urbana područja donositi će se Strategija razvoja urbanog područja kao temeljnog je strateškog dokumenta u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja za urbana područja.

Općina Šolta imati će obvezu i dužnost participirati u izradi Strategije razvoja urbanog područja.

5.3 Akcijski plan

Akcijski plan (AP) je dokument kojim se omogućuje cijelovit pregled i struktura svih aktivnosti potrebnih za provedbu Strategije u određenom razdoblju. Akcijskim planom treba detaljno razraditi mjere i projekte sa finansijskim okvirom. Razradu mjera i projekta treba izvesti prema logičkoj matrici.

Akcijski plan se izrađuje na godišnjoj razini. Priprema se obično u posljednjem kvartalu tekuće godine za

iduću godinu. Iznimku predstavlja prvi akcijski plan koji se treba izraditi do kraja prvog tromjesečja tekuće godine, koji obuhvaća razdoblje do kraja 2015., a nakon čega će se izrađivati za svaku iduću godinu posebno. Akcijski plan izrađuje se na razini mjera, pri čemu se utvrđuje nositelj mjere i očekivani rezultati.

Primjera obrasca za razradu mjera i projekata prema logičkoj matrici

Projekt 1.

1.	Naziv projekta			
2.	Nositelj projekta			
3.				
4.	Ciljevi projekta			
5.				
6.	Rezultati projekta			
7.				
8.	Usklađenost projekta s ciljevima, prioritetima i mjerama Strategije Šolte i Razvojne strategije SDŽ	Cilj	Prioritet	Mjera
9.	Ciljne skupine projekta			

5.4 Kriteriji i postupak za vrednovanje projekata za sufinanciranje i davanje preporuke

Jedan od najvažnijih dijelova provedbe Strategije se odnosi na odabir prioritetnih projekata koji mogu računati na finansijsku i tehničku podršku općine i županije, bilo tijekom faze pripreme projekta ili u fazi provedbe projekta.

Jedinstveni upravni odjelu uz pomoć vanjskih eksperata, odnosno odgovarajuće tijelo sastavljati će listu

prioritetnih projekata temeljem informacija i podataka upisanih u bazu razvojnih projekata. U postupak vrednovanja ulaze isključivo projekti uneseni u bazu razvojnih projekata.

Kriteriji za vrednovanje projekata

Projektni prijedlozi se prvo razvrstavaju prema kriteriju spremnosti, odnosno zrelosti projektne dokumentacije. Nakon toga se provodi vrednovanje kvalitete prijedloga projekata.

Osnovni kriteriji za vrednovanje kvalitete prijedloga projekata su:

- relevantnost projekta (relevantnost očekivanih rezultata projekta u odnosu na ciljeve, prioritete i mјere Strategije razvoja općine);
- kvaliteta metodologije projekta (koliko su planirane aktivnosti logički povezane s utvrđenim ciljevima i očekivanim rezultatima projekta);
- troškovna učinkovitost (je li odnos predloženih troškova i koristi od projekta adekvatan);
- finansijski kapacitet i iskustvo predlagatelja na sličnim projektima (raspolaže li predlagatelj sredstvima za sufinanciranje projekta te ima li relevantnog prijašnjeg iskustva).

Pored navedenih temeljnih kriterija moguće je dodati i posebne kriterije za pojedine prioritete ukoliko za to postoji argumentirano opravdanje.

Kriteriji za vrednovanje projekata:

Relevantnost projekta	35 bodova
Kvaliteta metodologije	25 bodova
Troškovna učinkovitost	20 bodova
Finansijski kapacitete	20 bodova

5.5. Sustav praćenja i izvještavanja o rezultatima

Svrha je sustava praćenja i izvještavanja osigurati dovoljno informacija za nositelje provedbe strategije, uključujući općinskog načelnika i općinsko vijeće, za donošenje ocjena o sljedećim ključnim elementima:

- uspješnosti postizanja postavljenih ciljeva za tekuće razdoblje
- razlozima za eventualno nepostizanje postavljenih ciljeva te o mogućim rješenjima
- adekvatnosti planiranih resursa (materijalnih, ljudskih, finansijskih) za postizanje planiranih ciljeva odnosno prijedlozima za eventualne re-alokacije resursa
- relevantnosti planiranih prioriteta i mjera s obzirom na eventualne promijenjene okolnosti odnosno temeljem iskustava iz provedbe
- finansijskoj učinkovitosti provedbe mjera
- uspješnosti procesa partnerstva s ključnim socio-ekonomskim dionicima.

Ključnu ulogu u procesu praćenja i izvještavanja ima JUO i odgovarajuće stručno tijelo za praćenje provedbe Strategije. Izvještaji će se pripremati za načelnika i općinsko vijeće.

Godišnje izvješće će pored pokazatelja izravnih rezultata na godišnjoj razini posebnu pozornost posvetiti tzv. pokazateljima razvojnih učinaka poput dinamike zaposlenosti i nezaposlenosti, dinamike broja poduzeća, povećanja broja upisanih i diplomiranih studenata, iznosa investicija u gospodarstvu, itd.⁴⁷

Općina planira u budućnosti posvetiti još veću pažnju strateškom praćenju i vrednovanju razvojne strategije te cjelokupnom procesu upravljanja razvojem. Potrebno je uvesti moderni i cjeloviti sustav praćenja ostvarenih rezultata kako na razini pojedinih projekata, tako i na razini mjera, odnosno razvojne strategije i drugih razvojnih programa.

6. PREPORUKE NOSITELJIMA I SUDIONICIMA RAZVOJNOG PLANIRANJA U OPĆINI ŠOLTA

Ove preporuke predstavljaju smjernice za razvojno premišljanje po ključnim sektorima. Ove preporuke su većim dijelom na odgovarajući način sadržane u definiranim ciljevima, međutim vrijedno ih je istaknuti kao vodilje za naredno srednjoročno razdoblje.

GOSPODARSTVO

- Lokalni razvojni programi moraju polaziti od zahtjeva prilagodbom i restrukturiranjem gospodarstva, sukladno novim okolnostima i ulaskom u EU, te globalizacijskim procesima. Poljoprivredu učiniti efikasnom i posebno prepoznatljivom u segmentu zdrave hrane s geografskim porijekлом. U sektoru usluga ključnu ulogu treba imati turizam, trgovina i obrtničke i prometne usluge. Treba insistirati na razvoju gospodarstva utemeljenom na poljoprivrednoj vertikali, djelatnostima vezanim uz more, a sve u funkciji turizma i ostalih usluga.
- Otok danas, bez većih poduzeća, treba se usmjeravati na mala i srednja poduzeća koji trebaju biti dominantni oblik poslovanja. U tom je smislu potrebno malim i srednjim poduzećima pripremiti infrastrukturno opremljene lokacije.
- U turističkom razvoju dati naglasak na izgradnju osnovnih osnovnih smještajnih kapaciteta, odnosno hotela sa pratećim sadržajima, kao ključnim turističkim sadržajima i nosiocima turističke ponude. Međutim, pored potrebe za hotelima kao temeljnog osnovnog sadržaja, potrebno je pronaći načine kako iskoristiti i staviti u funkciju napušteni i zapušteni stambeni fond u naseljima u unutrašnjosti koji kao pučka arhitektura predstavlja atrakciju i bio bi privlačan turistima, na čijoj podlozi je moguće razviti tzv. difuzne hotele. Također je važno je razvijati sve oblike turističkih atrakcija i pobude na razini čitavog otoka bazirajući se na prirodnim obližnjima, očuvanosti, tradiciji, gastronomiji kao i prezentaciji otočnog načina života. Potrebno je poticati da svakodnevni život čini turističku privlačnost, da se turista jednostavno „uklapa“ u otočnu svakodnevnicu, da doživi otoka, a izbjegavati stvaranje slike „izloga za turiste“ koji će zanemariti svakodnevni život.
- Nužno je osposobljavanje kapilarne gospodarske (poljskih puteva) koji poljoprivredne resurse čine dostupnima, te omogućavaju pristup mnogim turizmu interesantnim lokacijama.
- Pripremiti provođenje okrupnjavanja poljoprivrednih posjeda u polju, te provođenje agromelioracijskih mjera;
- Jedno od temeljnih ograničenja razvoja otoka Šolte u prethodnim razdobljima bilo je vezano za osiguranje kvalitetnih i stabilnih izvora financiranja. Izvori financiranja razvoja formirali su se do sada po različitim osnovama. Premda su danas uveliko osigurani stalni izvori financiranja, u budućem razdoblju treba i dalje raditi na osiguranju kvalitetnijih izvora financiranja razvoja, s promijenjenom ulogom, odnosno značenjem, tj. većim učešćem sredstava izvan otoka i/ili zemlje.
- Poticati razvoj široke i lako dostupne mreže institucija podržavajuće infrastrukture (poduzetničkog centra, inkubatora, i slično), te promovirati programe permanentnog stručnog osposobljavanja, između ostalog i zbog veće participacije otoka u programima poticajnog kreditiranja. Potaknuti osnivanje udruga gospodarstvenika.
- Formirati i razviti mrežu institucija za poticanje i podizanje kvalitete gospodarskih aktivnosti: poduzetničkih centara, inkubatora, proizvođačkih udruga, savjetodavnih službi, itd. od koje neki segmenti obvezno moraju biti na otoku.

- Stvarati uvjete (povoljno kreditiranje stanovanja, sufinanciranje najamnina, osiguranje stana, itd.) za dovođenje na otok kvalificiranih menadžera, poduzetnika i uopće stručnjaka.

DRUŠTVENO STANJE NA OTOKU

- Realno je očekivati daljnju promjenu demografske strukture, koja se danas može ocijeniti kao loša, nezadovoljavajuća, ali Šolta neće tako skoro izgubiti svoje stanovništvo. Međutim, uslijed migracija dolaziti će do opadanja udjela autohtonog stanovništva.
- Treba odbaciti očekivanja da bi se demografska situacija na Šolti mogla brzo i radikalno promijeniti nabolje. Ne treba računati niti na veliko doseljavanje stanovništva (naročito ne mlađeg i stanovništva u radno aktivnoj dobi), ni na iznenadno spektakularno povećanje nataliteta na samom otoku. Šolta mora računati s onim što ima i poboljšavati kvalitetu življenja na otoku.
- Treba biti vrlo oprezan u zamišljanju velikih gospodarskih projekata koji bi donijeli velike skokove u zaposlenosti. Šolta nema podlove za takve projekte niti ih je kulturno spremna prihvatići. Ići s takvima projektima "na silu" destruiralo bi lokalnu zajednicu.
- Loša kvalifikacijska struktura kako ukupnog stanovništva, tako i nezaposlenih, ukazuje s jedne strane na značajno ograničenje razvoju gospodarskih djelatnosti i nadgradnje, a s druge na potrebu podizanja razine opće, profesionalne i poslovne obrazovanosti i obaviještenosti šoltanskog stanovništva.
- Na Šolti će jačati funkcija sekundarnog stanovanja i to je njeno bitno obilježje, na koje treba računati i biti će sve izraženije. Vikendaše treba sve više uključiti u život otoka, u kojem pravcu treba poticati kooperativnije odnose "autohtonih Šoltana" i "vikendaša", koji trebaju otočku sredinu prihvatićati kao svoju zajednicu. Ne treba ih smatrati rušiteljima autohtonog načina života, koji se ionako mijenja, već kao novom, potencijalno aktivnom komponentom otočne sredine.
- Fizičku infrastrukturu na otoku treba kompletirati i dalje poboljšavati kako bi se podigao opći standard života na otoku. To se prvenstveno odnosi na razvijanje kanalizacijskih sustava u primorskim mjestima i ekološki prihvatljivije zbrinjavanje smeća. Sredstva za ove namjene neće biti moguće osigurati iz tekućih prihoda i lokalnih izvora. Općinsko vodstvo stoga ne treba samo pokušavati osigurati vanjska sredstva, nego i poraditi na njihovoј racionalnoj upotrebi.
- Šolta mora nastaviti aktivno participirati u rješavanju svojih infrastrukturnih veza s kopnom posebno u opskrbi vodom (obzirom da su morske veze sa Splitom i elektroopskrba zadovoljavajuće).
- Obavljanje komunalnih usluga i drugih javnih službi na otoku biti će stalno opterećen dvostrukom-sezonskom matricom života, koja se ogleda u potrebi kapacitiranja sustava u "špici" i održavanja rentabilnosti u "mrtvoj sezoni" kada je broj korisnika pet puta manji.
- Zbog demografskih karakteristika stanovništva, vlasničkih odnosa, pa i kulturnih stavova Šolta ne treba očekivati značajniji razvoj intenzivne i tržišno orijentirane poljoprivrede. Stoga se ne može očekivati da će uređenje gospodarskih prometnica biti inicirano i financirano na bazi komercijalnih interesa, već nositelj programa uređenja poljskih putova moraju biti lokalne vlasti.
- Nije prihvatljivo daljnje povećanje općinske administracije. Povećanja upravljačkog kapaciteta lokalne administracije treba tražiti s jedne strane u većem uključivanju svih stanovnika otoka u kreiranje i provođenje strateških i operativnih odluka, a s druge strane u vanjskoj suradnji i korištenju kapaciteta stručnih i administrativnih institucija izvan otoka.

- Šolta će i dalje biti upućena dovoditi najstručniji kadrova s kopna. Treba učiniti sve da se ti ljudi zadrže na otoku što duže i što aktivnije. Treba poticati njihovo stanovanje, odnosno nastanjivanje na otoku, i stimulirati njihovo integriranje u društvene strukture i aktivnosti na Šolti.
- Potrebno je polaziti od činjenice da Šolta ima značajne potencijale i tradicije u kulturnoj djelatnosti. To područje treba dalje njegovati i razvijati potičući lokalni amaterski rad i dovodeći eminentne umjetnike i kulturne radnike koji se svojim porijeklom, radom ili povremenim boravkom vezani uz Šoltu. Cilj je proširiti dijapazon kulturnih događanja i aktivnosti kroz cijelu godinu kako bi se podigao nivo kvalitete življena na otoku. Isto tako, promicanje kulturu u rang ključnog faktora turističke atraktivnosti Šolte.
- Obzirom na procjenu da će u strukturi stanovništva Šolte dugoročno dominirati stanovništvo starije životne dobi, trebalo bi razvijati različite oblike i sadržaje brige za starije osobe. Ova djelatnost može biti ne samo jednom od komponenti kvalitete življena na otoku, već i područjem radnog angažmana i izvorom prihoda značajnog broja ljudi različitih struka.
- Prema dosadašnjem iskustvu, Općina ne treba previše računati na mehanizme podrške i poticaja razvoju otoka, prvenstveno na mjeru određene Zakonom o otocima.
- Sve dublja gospodarska kriza, bez naznaka bržeg opravka, te s time u vezi opća gospodarska kretanja i gospodarska politika u Hrvatskoj neće ići u prilog gospodarskom razvoju malih i perifernih zajednica kao što je općina Šolta. Šolta se mora pripremiti i jačati kapaciteta za uspješnije povlačenje sredstva iz Fondova EU.
- Podupirati i razvijati kulturne institucije i rad u kulturi, te širiti i bogatiti kulturne programe. Poraditi na osnivanju zavičajnog muzeja. Izdati zavičajnu čitanku. Podići razinu zdravstvene i socijalne skrbi i pratiti socijalne prilike, posebno starijeg stanovništva, te ih stalno dovoditi u srazmjer s ukupnom razvijenošću.

PROSTOR, OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA

- Strateške dokumente prostornog uređenja, kao što je prostorni plan uređenja usklađivati sa strategijom razvoja koji u hijerarhiji razvojnih odluka predstavlju viši razinu.
- Izgraditi sustav upravljanja prostorom i resursima lokalnog područja kao temeljne pretpostavke uspješne realizacije strategije lokalnog razvoja vodeći računa o specifičnim potrebama općinske (upravne, gospodarske, prostorne, itd.) strukture, te potrebi njihovog skladnog djelovanja.
- Osigurati stručnu sposobljenost i kadrovsku ekipiranost općinske administracije za obavljanje poslova prostornog uređenja;
- Pripremiti okvirne Programe uređenja turističkih zona s osnovnim interesima lokalne zajednice, čime se spremnije mogu dočekati potencijalne investicije naročito u turizmu;
- Poraditi na sustavnom sređivanju katastra i identificiranju vlasništva nad zemljištem i zgradama koje ometa ulaganja kako bi se put do fizičke i pravne osobe od koje bi se nekretnina kupila skratio.
- Stalno jačati kapacitete općinskog komunalnog redarstva obzirom na nove obveze u nadziranju reda u prostoru i na pomorskom dobru koje se stavlaju pred komunalno redarstvo.
- Provoditi edukacijske mјere (od učenika u OŠ do edukacije građana i promicanje vrijednosti očuvanja prirodne i kulturne baštine, racionalnog i održivog korištenja prostora te zaštite okoliša);

- Dovršavati izgradnju objekata infrastrukture na način da se optimizira sustav koji će u eksploataciji radi povećanja rentabilnosti.
- Optimizirati sustav vodnog gospodarstva na način da se podsustavi vodoopskrbe i odvodnje sagledavaju zajedno na način koji će biti prihvatljiv za kandidiranje na sredstva iz fonodova EU, te održiv u eksploataciji.
- Izgradnja sustava za zbrinjavanja otpada sa građevinom za gospodarenje otpadom dovršiti sukladno novim tehničko-tehnološkim dostignućima i temeljnim odrednicama.
- Nastaviti aktivnosti u suradnji sa ostalim zainteresiranim općinama za povećanje kapaciteta u regionalnom vodovodu, te razmatranje alternativnih rješenja.
- Neophodno je pripremanje građevinskih područja (naselja, turističke zone, poslovne zone, i sl.), a posebno lokacija za javne i društvene namjene (škola, vrtić, dom kulture, uprava, parkovi, trgovи, i sl.), kao i infrastrukturnih koridora do razine građevnih dozvola radi mogućnosti blagovremenog kandidiranja na objavljene natječaje.

INSTITUCIJE

- Općinskoj administraciji se preporuča da što je prije moguće počne jačati svoju upravljačku sposobnost. To se može postići dodatnim obrazovanjem, i obrazovanjem uz rad na izradi, usvajanju i provođenju strateškog razvojnog programa (programa održivog razvoja otoka).
- Načelniku i općinskom vijeću se preporuča da okupe skupinu konzultanata i da s njima usko surađuju prilikom izrade programa i kasnijeg vođenja razvojnih projekata.
- Na svim razinama se potrebno zalagati i da se odluke o investicijama u infrastrukturu i druge „strateške projekta“ ne donose izvan otoka, te da se donose prema načelima dobrog upravljanju poštujući javno-politički ciklus, sa primjenom participativnih postupaka.
- Za gospodarski razvoj važno je definiranje metodologije strategije integralnog razvoja otoka, provođenje Nacionalnoga program razvitka otoka, odnosno Zakon o otocima koja insistiraju na ujednačavanju uvjeta življenja na otocima i kopnu.
- Od strane države nužno je poticati razvoj na načelima održivog razvoja u gospodarskom, ekološkom i društvenom aspektu, te promicati načela dobrog upravljanja sa jačanjem deklariranog procesa decentralizacije javnih funkcija.
- Na županijskoj razini zalagati se za policentrični sustav organizacije života i rada u više točaka u prostoru Županije i postići ujednačene uvjeta razvoja i ujednačenu urbanu opremu, jer policentrizam pretpostavlja jaku inicijativu pojedinih dijelova Županije i čini razvoj dinamičnim i sadržajnim.
- Uspostaviti takav sustav normi prema kojima na otoku nije mjesto onim gospodarskim subjektima koji funkcionalno ne pripadaju otočnom gospodarskom, socio-kulturnom i prirodnom sustavu, te da na otocima nemaju mjesta oni subjekti koji su zagađivači okoline i čiji trend razvoja nije u kontekstu održivosti.
- Koordinirati i poticati lokalne razvojne inicijative na svim područjima društveno-ekonomskne aktivnosti, te promovirati nove ideje, znanje, stručnost, kvalitetu i poduzetnost svih aktera razvoja.
- Stalno jačati organizaciju upravljačke strukture lokalne samouprave u cilju aktivnijeg i učinkovitijeg sudjelovanja u razvojnim projektima, stavljajući pri tome sve raspoložive resurse u funkciju razvoja.
- U sklopu nove regionalne politike koja se u Hrvatskoj postupno formulira i provode nužno je povezivanje

otoka Šolte sa ostalim srednjodalmatinskim otocima u jednu razvojnu aglomeraciju koja bi imala laki pristup sredstvima iz fondova EU. S druge strane Šolta se morati i jače osloniti na grad Split svog "velikog susjeda" (ne i "velikog brata") na kojeg je uvijek bila upućena. U suradnji s gradom treba ostvariti bolju dostupnost onih komponenti "nadgradnje" koje nije moguće ili nije racionalno organizirati na samoj Šolti. Split u Šolti treba vidjeti svoju drugu obalu, koja može što šta pružiti svojim stanovnicima. Split s jedne i sjeverne obale Šolte i Brača s druge strane mogu činiti cjelinu grada sa predgrađem na drugoj obali.

- Rzmotriti mogućnost izdavanja lokalnih obveznica (vrijednosni papiri koje izdaju lokalne vlasti radi prikupljanja potrebnog kapitala za financiranje projekata za lokalne potrebe (ulice, škole i sl.).
- Iznalaziti mogućnost kreditiranja s povoljnijim uvjetima (niža kamatna stopa, duži rok otplate i sl.) u cilju poticanja razvoja određenih gospodarskih djelatnosti.
- Provoditi stalnu reprodukciju uređenog građevinskog zemljišta (pristup, struja, voda) za stanovanje i nužne druge funkcije.

LITERATURA:

1. Andreis,M., Kamenjarin, M., Petric, D. i Tomić, V.: Zdravstvene prilike na Šolti od 19. stoljeća do danas, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.
2. Baletić, Z. (1995). Ekonomski leksikon, Leksikografskog zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb.)
3. Colebatch, H. K. (2004). Policy. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
4. Defilipps, J.: Ekonomika poljoprivrede, Školska knjiga, Zagreb, 2002.
5. Dietrich, F. i Sumpor, M.: (2008.): Smjernice i preporuke za učinkovitiju vertikalnu koordinaciju u integralnom upravljanju obalnim područjem u Hrvatskoj, Ekonomski institut Zagreb & Gtz, Hannover-Zagreb.
6. Drager, S., Starc, N., Sumpor, M. i dr. (2003): Vodič za izradu strateških razvojnih programa, GTZ&EI Zagreb.
7. DZS, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Popis stanovništva 2011., www.dzs.hr
8. Elezović, D.: Poljoprivreda Šolte, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.
9. Faričić,J. i Đuran, S.: Suvremena društveno- geografska preobrazba otoka Šolte, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.
- 10.Filipić, Petar, Šimunović, Ivo, (1993.), O ekonomiji obalnih područja – planiranje i upravljanje, Ekonomski fakultet, Split.
- 11.Goić, S.: SWOT analiza sektorskih struktura Općine Šolta, GTZ – Ekonomski institut Zagreb, Zagreb, 2001.
- 12.Grabin, J.: Turizam na Šolti danas, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.)
- 13.Jakovčević,D. i Andelinović,: Šolta i turizam, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.
- 14.Kaštelanac , V.: Velike promjene u šoltanskoj poljoprivredi od 1990. do danas, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.
- 15.Koboević, Ž., Kurtela, Ž. i Milošević-Pupo, B. (2012):Održivi razvoj i integrirano upravljanje obalnim područjem – procesi uspješne zaštite obalnog mora, „Naše more“ 59(3-4).
- 16.Koprić I.: Stanje lokalne samouprave u Hrvatskoj, Hrvatska javna uprava, god. 10. (2010.), br. 3., Zagreb.
- 17.Marina Blagaić Bergman: Doprinos etnologije i kulturne antropologije otočnim studijima na primjeru otoka Šolte, doktorski rad, Zagreb 2014.
- 18.Matešić, M: Principi održivog razvoja u strateškim dokumentima RH, Soc. ekol. Zagreb, Vol. 18 (2009.), No. 3-4;
- 19.Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja (2012.): Izvješće o stanju u prostoru republike Hrvatske 2008. - 2012.
- 20.Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvijka, Republika Hrvatska, (2005.), Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske.
- 21.Ministarstvo razvijka i obnove RH (1997.). Nacionalni program razvijka otoka, Zagreb, MRORH.
- 22.Mišetić R. (2005.): Neka sociodemografska obilježja stanovništva obalnih naselja, Društvena istraživanja Zagreb, br.1-2, Zagreb.
- 23.Mišetić R. (2005.): Neka sociodemografska obilježja stanovništva obalnih naselja, Društvena istraživanja Zagreb, br.1-2, Zagreb.
- 24.Paliaga, M: Strateški urbani marketing, Rovinj, 2014.

- 25.Plan Bleu (2005). A Sustainable Future for the Mediterranean. The Blue Plan's Environment and Development Outlook, Earthscan, London.
- 26.Popis stanovništva 2011., Metodološka objašnjenja, <http://www.dzs.hr/>, 2011
- 27.Proctor, T., Ruocco, P., (1992), Generating Marketing Strategies: A Structured Creative Decision Support Method, Management Decision, (30), 5, str. 51. u: Božac, M.G. 2007.
- 28.Program prostornog uređenja Republike Hrvatske, (1999, 2013..): Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zagreb.
- 29.Project Cycle Management Guidelines, EuropeanCommission -EuropeAidCooperation Office, 2004. Bruxelles.
- 30.Radman, M.: Ribarstvo otoka Šolte, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.
- 31.Radman, Z.: Šolta u samostalnoj državi Hrvatskoj u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012.
- 32.Starc, N. i dr. Studija procjene učinka Protokola o integralnom upravljanju obalnim područjem Sredozemlja na Hrvatsku - Prvi nacrt konačnog izvješća (neobjavljeno), Ekonomski Institut Zagreb, 2010.
- 33.Starc, N., Filipić, P., Radman, Z. i dr.. Programa održivog razvoja Šolte, 2003.
- 34.Starc, Nenad, et al. (1997.), Nacionalni program razvitka otoka, Zagreb: Ministarstvo razvitka i obnove.
- 35.Sumpor,M.(2012): Ocjena sustava strateškog planiranja i mogućnosti financiranja razvoja županija i lokalnih jedinica u kontekstu provođenja politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske, EIZ . Zagreb.
- 36.URBOS: Izvješće o stanju u prostoru općine Šolta, 2013.
- 37.URBOS: Master plan razvoja turizma otoka Šolte, Split. 2003.
- 38.URBOS: Plan i program unapređenja javnih službi na otoku Šolti, 2003.
- 39.URBOS: Prostorni plan uređenja općine Šolta, 2006. 2010. 2012 i 2015.
- 40.Vidan, P.: Pomorstvo Šolte, u: Radman, Z.(ur.): Otok Šolta, Općina Šolta, 2012
- 41.Weihrich, Kidington, UK, 1982., u: Božac, M.G. 2007.
- 42.Zakonski propisi i Strategije Republike Hrvatske, referirani u tekstu, dostupni na web stranicama Narodnih novina: www.nn.hr